

**ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT
DIN MOLDOVA**

Chișinău, 2020

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT
DIN MOLDOVA

Științe juridice

Științe sociale

Chișinău, 2020

CEP USM

**Colegiul de redacție
al culegerii „Analele științifice ale USM”**

**Științe juridice
Științe sociale**

redactor-șef	Florentin PALADI, <i>prorector pentru activitatea științifică,</i> <i>dr.hab., prof. univ.</i>
redactor coordonator	Tatiana BULIMAGA
procesare computerizată	Tatiana BULIMAGA Marianna SAVVA Violeta MACOVEI Margareta PROHIN
redactori	Antonina DEMBIȚCHI Valentina MLADINA

Membri:

Sergiu BRÎNZĂ, dr. hab., prof. univ.
Alexandru SOLCAN, dr., conf. univ.

Decan, Facultatea de Drept
Decan, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

Responsabil de ediție:
Tatiana BULIMAGA, șef secție PVEȘ, ICI

Culegerea „Analele științifice ale USM” include rezumatele tezelor de licență și de master, susținute de studenții și masteranzii care au manifestat pe parcursul anilor de studii capacități deosebite și sunt recomandați să-și continue studiile la doctorat.

**Responsabilitatea asupra conținutului
articolelor revine în exclusivitate
conducătorilor științifici**

DREPT

CONTRACTUL INTERNAȚIONAL DE TRANSPORT RUTIER DE MĂRFURI

Elena BAJUREA

CZU: 341.241.8:656.135 + 339.542 elena.bajurea.13@gmail.com

The purpose of this paper is to accomplish a scientific research in the field of international road transport of goods, describing the legal mechanisms by which it is realized: the international contract for road transport of goods, the T.I.R. transit regime and the temporary admission regime.

În cadrul prezentei lucrări, am venit cu o analiză juridică asupra a trei instrumente deosebite, a căror importanță juridică, economică și socială nu trebuie neglijată: contractul internațional de transport rutier de mărfuri, transportul internațional rutier de mărfuri efectuat sub regimul TIR și transportul internațional rutier de mărfuri efectuat sub regimul de admitere temporară.

Convenția care fundamentează raporturile juridice ce izvorăsc din **contractul internațional de transport rutier de mărfuri**, adică **reglementarea-cadru**, este *Convenția privind contractul de transport internațional de mărfuri pe șosele (CMR)*, adoptată la Geneva la 19.05.1956 [1].

Una din definițiile care ajută la interpretarea corectă a naturii juridice și a caracterelor juridice ale contractului internațional de transport rutier de mărfuri poate fi considerată, pe bună dreptate, următoarea: „Contractul de transport rutier internațional de mărfuri este acordul în baza căruia o persoană, numită cărauș, se obligă să transporte pe cale rutieră, cu titlu oneros și vehicule adecvate, în interiorul termenului stabilit, marfa preluată de la expeditor și să o livreze destinatarului indicat de expeditor, pe teritoriul altui stat decât cel unde a fost preluată marfa” [2, p.500].

Reglementarea-cadru în ceea ce privește **regimul de tranzit TIR** o constituie *Convenția vamală relativă la transportul internațional al mărfurilor sub acoperirea carnetelor TIR*, adoptată la 14.11.1975 la Geneva, intrată în vigoare la 20 martie 1978 [3]. În acest sens, regimul TIR reprezintă un sistem armonizat internațional de control vamal,

care facilitează transportarea mărfurilor între două birouri vamale în baza unui Carnet TIR, cu respectarea unor condiții expres-menționate în Convenție.

Cu referire la **regimul de admitere temporară**, necesită a fi menționat faptul că acesta reprezintă un regim vamal care permite primirea într-un teritoriu vamal cu scutirea de plata drepturilor și a taxelor de import, fără aplicarea interdicțiilor sau a restricțiilor la importurile cu caracter economic, a anumitor mărfuri (inclusiv a mijloacelor de transport) importate cu un scop precis și destinate reexportului, într-un termen determinat, fără a fi suferit modificări, cu excepția deprecierei normale în urma utilizării [4]. Astăzi, *Convenția privind admiterea temporară*, adoptată la Istanbul la 26.06.1990 [5], constituie **reglementarea-cadru** în acest sens.

Importanța colosală a acestor trei instrumente a fost demonstrată în cadrul secțiunilor și capitolelor lucrării, de unde rezultă clar că transportul internațional rutier de mărfuri rămâne a fi liderul desăvârșit în livrarea mărfii de pe teritoriul unui stat pe altul, atât prin intermediul încheierii unui contract internațional de transport rutier de mărfuri, cât și prin efectuarea unei operațiuni de transport internațional rutier de mărfuri utilizându-se unul dintre carnetele T.I.R. sau A.T.A.

Ca rezultat al unei cercetări minuțioase, necesită a fi enunțate cele mai importante aspecte ale subiectului care reflectă cele trei instrumente juridice, cu mențiunea că cele care se referă la contractul internațional de transport rutier de mărfuri sunt într-atât de neobișnuite și subtile, încât îl fac pe cel din urmă să iasă din tiparele unui tip de contract clasic:

- prezența caracterului imperativ al prevederilor Convențiilor analizate;
- destinatarul are statut de beneficiar al contractului, și nicidecum parte la el;
- legătura acestui contract cu contractul internațional de vânzare-cumpărare nu îi conferă primului statut de contract accesoriu, acesta rămâne în continuare un act juridic principal care urmează să își producă efectele juridice, chiar și în eventualitatea în care contractul internațional de vânzare-cumpărare ar putea fi declarat nul;

➤ obligațiile părților la contract sunt indicate expres în Convenția de la Geneva din 16.05.1956, sau pot fi deduse din secțiunea dedicată răspunderii părților;

➤ Convenția de la Geneva din 14.11.1975 prevede posibilitatea de soluționare pe cale extrajudiciară a litigiilor.

Pe parcursul studiului efectuat, am observat și multe încercări reușite de digitalizare a acestor mecanisme juridice. Bunăoară, implementarea sistemului *e-T.I.R.*, care progresează și în Republica Moldova. Începând cu 01.01.2019, Republica Moldova a pus în aplicare un derivat al acestui sistem, și anume, aplicația electronică *T.I.R.-E.P.D. (T.I.R.-Electronic Predeclaration)*, iar cei care o utilizează sunt satisfăcuți de modul în care aceasta funcționează. Serviciul Vamal al Republicii Moldova în colaborare cu Asociația Internațională a Transportatorilor Auto din Republica Moldova asigură și monitorizează utilizarea acestuia de către operatorii de transport [6].

Cu scop de recomandare, ar fi bine-venit ca această inițiativă să fie preluată și în domeniul transportului internațional rutier de mărfuri, efectuat sub acoperirea Carnetului A.T.A., ceea ce înseamnă crearea unei aplicații care ar putea fi utilizată drept o versiune electronică a Carnetului A.T.A. Dat fiind faptul că datele statistice arată că în Republica Moldova, cât și în alte state ale lumii, Carnetul A.T.A. este la mare căutare (în anul 2017, au fost eliberate peste 185.000 Carnete A.T.A., care au acoperit mărfuri a căror valoare este estimată la 26 mld. dolari [7], iar în Republica Moldova, Camera de Comerț și Industrie a eliberat 151 de Carnete A.T.A. pentru exportul temporar de mărfuri în valoare de peste 100 milioane lei [8]). Adaptarea regimului de admitere temporară la un sistem electronic ar veni cu un șir de facilități noi care nu vor face decât să îi sporească popularitatea: va reduce din timpul petrecut la traversarea frontierelor și realizarea formalităților vamale, va reduce cheltuielile de transport și aferente acestuia, precum și, revenind la situația epidemiologică din acest an, va diminua semnificativ riscul de infectare cu diferite maladii. În acest fel, Republica Moldova ar deveni un adevărat promotor și etalon în digitalizarea instrumentelor de transport internațional rutier de mărfuri, precum și toate procedurile care rezultă nemijlocit din aceste operațiuni.

Referințe:

1. https://treaties.un.org/doc/Treaties/1961/07/19610702%2001-56%20AM/Ch_XI_B_11.pdf, accesat la 15.02.2020
2. GRIBINCEA, L. *Dreptul comerțului internațional. Tratat*. Chișinău: Reclama, 2014. 500 p.
3. https://treaties.un.org/doc/Treaties/1978/03/19780320%2006-52%20AM/Ch_XI_A_16p.pdf, accesat la 23.03.2020
4. Art.1 din Convenția privind admiterea temporară, adoptată la Istanbul la 26.06.1990.
5. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:21993A0527\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:21993A0527(01)&from=RO), accesat la 05.04.2020.
6. <https://customs.gov.md/ro/content/versiunea-actualizata-aplicatiei-tir-epd-ya-deveni-functionala-incepand-cu-anul-viitor>, accesat la 23.04.2020.
7. <https://iccwbo.org/resources-for-business/ata-carnet/>, accesat la 06.04.2020.
8. <https://expertiza.chamber.md/carnetul-ata-tot-mai-des-solicitat-de-antreprenori/>, accesat la 06.04.2020.

Recomandat

Lilia GRIBINCEA, dr., conf. univ.

PROCEDURA APLICĂRII MĂSURILOR CIVILE DE PROTECȚIE ÎN CAZUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Cristina BALAUR

CZU: 347.91/.95:343.625

cristinabalaur@gmail.com

Domestic violence is a pervasive problem that has devastating physical, emotional, financial and social effects on the victims, families and communities. Since 2007, the legislation of Republic of Moldova establishes that domestic violence is no longer seen as a “private matter” by introducing civil, criminal and contraventional sanctions. The purpose of the present work is to carry out a complex scientific research of the procedure of the application of protection measures in domestic violence, to find the possible solution to the problems may occur in the judicial practice when applying the protection measures in domestic violence.

Schimbările de ordin social prin care raporturile de familie au trecut, promovarea și instituirea egalității de gen, conștientizarea impactului devalorizator, pe care fenomenul violenței în familie îl are asupra victimei, dar și transpunerea acestuia dintr-o chestiune de ordin privat într-o problemă cu caracter public, a forțat legiuitorul moldav să adopte mecanisme de răspuns, cu caracter civil, penal sau contravențional, la actele de violență în familie.

În anul 2010, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova a fost completat cu capitolul XXX¹ [1] intitulat „Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie”. Din punct de vedere sistemic, acest capitol era amplasat la secțiunea Procedură specială. Această poziționare tehnico-legislativă însă nicidecum nu justifica locul procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie în sistemul dreptului procesual civil ca fel al procedurii speciale [2, p.170]. Ulterior, locul acestei proceduri a fost modificat, fiind introdus în CPC RM Capitolul XXII² cu aceeași denumire. Acest tumul de inserări și modificări, precum și lipsa litigiului de drept, caracteristică ambelor proceduri, a condiționat, în mod eronat, asimilarea procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie cu procedura specială. Or, *a priori*, prin elementele ce le constituie, aceste două proceduri capătă existență proprie.

Pentru a oferi o privire de ansamblu subiectului abordat, în demersul acestei expuneri urmează să reliefăm principalele aspecte referitoare la subiecții cu drept de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor civile de protecție, exigențele de formă și de conținut pe care trebuie să le îmbrace cererea, dar și modul de examinare și de soluționare a acesteia de către instanța de judecată.

Potrivit regulii generale, cererea privind eliberarea ordonanței de protecție se depune personal de către victima violenței în familie sau de către reprezentantul acesteia. Organul de poliție, procurorul sau organul de asistență socială au dreptul să depună cerere în vederea aplicării măsurilor civile de protecție în interesele victimei cu respectarea a două condiții:

- existența stării de imposibilitate a victimei de a depune cererea;
- existența solicitării victimei în acest sens.

Cu referire la minorul victimă a violenței în familie sau la persoana în vîrstă a căreia sunt instituite măsuri de ocrotire, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova statuează faptul, că în interesele acestor categorii de victime, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție poate fi depusă de autoritatea tutelară, persoana însărcinată cu ocrotirea acesteia, de procuror sau de orice altă persoană care justifică un interes privind apărarea și protecția personală sau patrimonială a persoanei aflate sub ocrotire.

În raport cu cererea privind aplicarea măsurilor de protecție în cazuri de violență în familie, ca act procedural, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova prevede obligativitatea indicării circumstanțelor actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate, dar și alte circumstanțe care justifică necesitatea aplicării măsurilor de protecție. Pe lângă circumstanțele menționate *supra*, pentru ca instanța de judecată să dea curs cererii, aceasta urmează să întrunească și rigorile generale stabilite de art.166 și art.167 CPC RM. Ținem să menționăm că este extrem de necesar ca, în conținutul cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, să se indice exact măsurile de protecție care se solicită a fi aplicate, astfel ca instanța, în coroborare cu prevederile art. 240 alin. (3) CPC RM, să emită actul final în limita cerințelor invocate în cerere. Apare întrebarea „Ce urmează să se întâmple în situația în care în conținutul cererii de

aplicare a măsurilor de protecție, victima a omis să indice măsurile de protecție?”. Considerăm că, chiar dacă în cerere nu sunt inserate măsuri de protecție, în cadrul cercetării judecătorești instanța ar trebui să le stabilească și din oficiu, la discreția instanței, ar putea să aplice măsurile necesare, ținând cont de circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, dar și de consecințele suportate. Aceasta urmează a fi depusă la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde s-a produs actul de violență.

În materie de probațiune, legislația procesual civilă reglementează faptul că declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Este oportun să trasăm faptul că Codul de procedură civilă instituie o prezumție a adevărului afirmațiilor pretinsei victime. Iar emiterea ordonanței de protecție în urma declarației independente a acesteia în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice, nu încalcă prezumția nevinovăției în raport cu agresorul.

Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea respectivă. În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică, pe un termen de până la 3 luni, una sau mai multe măsuri civile de protecție, cu posibilitatea revocării sau prelungirii acestora la cererea întemeiată a victimei. Astfel, actul final de dispoziție este încheierea de admitere sau de respingere a cererii. Din prevederile art.14 alin.(3) se conturează ideea că în cadrul procedurii analizate nu se soluționează fondul cauzei. Suntem de părere că va exista o soluționare în fond a cauzei, numai atunci când cererea de aplicare a măsurilor de protecție va fi admisă. Iar încheierea de admitere a cererii va constitui actul judecătoresc de dispoziție prin care, ca excepție de la prevederile art.14 alin.(3) CPC RM, se va soluționa cauza în fond. Pe de altă parte, ordonanța de protecție nu își găsește reglementare în actele judecătorești de dispoziție prevăzute la art. 14 CPC RM, dar totuși este un act emis de instanță cu forță obligatorie pentru părți. Natura juridică a ordonanței de protecție este similară titlului executoriu, aceasta constituind un act de aplicare a încheierii judecătorești – poziție susținută și de legiuitor

în art. 2 al Legii 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie [3].

Încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție se contestă în ordine de recurs. Considerăm imperativ a sublinia faptul că urmează a fi contestată doar încheierea instanței, pentru că ordonanța de protecție are caracterul unui act accesoriu încheierii de admitere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Din acest considerent, ambele sunt fie menținute, fie anulate concomitent.

În scopul concluzionării ideilor expuse pe parcursul lucrării, ținem să punem accent pe faptul că, prin esență, procedura aplicării măsurilor de protecție în cazuri de violență în familie este o procedură cu caracter civil, atribuită la categoria procedurilor necontencioase, și care, datorită particularităților sale, se asimilează în mod desăvârșit ordinii procesual civile. Este important a spune și că în vederea îmbunătățirii și fluidizării procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazuri de violență în familie, legea a suportat mai multe transformări, spre exemplu cele prin care s-au adus modificări de reamplasare a acestei proceduri, transformând-o dintr-un fel al procedurii speciale în procedură cu existență proprie.

Referințe:

1. Codul de procedură civilă al Republicii nr.225 din 30.05.2003. Publicat: 03.08.2018 în *Monitorul Oficial*, nr. 285-294 art.436.
2. BELEI, E. ș.a. *Drept procesual civil*. Partea special. Chișinău, 2016.
3. Legea nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Publicat: 18.03.2008 în *Monitorul Oficial*, nr.55-56, art.178.

Recomandat

Igor COBAN, dr., conf. univ.

REPARAREA DAUNEI MORALE ÎN PROCESUL PENAL

Dan BARBACARU

CZU: 343.5:347.426.6

barbacaru.dan@yahoo.com

In doctrine, especially in judicial practice, one of the most complicated and tender problems is the way of repairing the moral damages caused by illicit deeds. Really, the admissibility of these damages and especially the ways to repair them now is one of the most difficult problem not only for legislator, but also for theorists and practitioners.

The person who has suffered damage as a result of an offence has the possibility to defend the violated right by exercising the civil action in the criminal proceeding, which constitutes a procedural benefit for the victim of the offence to use all the elements of the prosecutor in charge, as well as the whole procedural framework of the criminal process, in order to see its civil, patrimonial or moral interests satisfied that were affected by the offence against him.

Instituția reparării prejudiciului moral ocupă un rol foarte important în efectuarea justiției, deoarece unii autori consideră că prin acordarea compensației bănești are loc repunerea victimei în situația anterioară, iar alții consideră că nu poate avea loc o repunere propriu-zisă, ci o compensare sau acoperire a daunelor suferite de pe urma infracțiunii, astfel considerentul dat în literatura juridică reprezintă o temă continuă de discuții.

Prin prisma art. 19 alin. (3) Cod civil al Republicii Moldova, identificăm noțiunea de prejudiciu moral fiind acele suferințe fizice și psihice, precum și diminuarea vieții.

Din cele relatate, deducem faptul că persoanei căreia i s-a cauzat un prejudiciu moral, suportă suferințe psihice sub forma unor modificări negative ale funcționării psihicului, sau suferințe fizice, sub forma unor modificări ale funcționării biologice a organismului [1].

Pentru a putea fi dispus încasarea prejudiciului moral nu este suficientă condiția existenței unui prejudiciu, este necesar ca prejudiciul să îndeplinească mai multe condiții ele fiind: 1) existența unui prejudiciu; 2) certitudinea prejudiciului moral; 3) să fie prevăzut de lege, ca fapta săvârșită de către făptuitor, capabilă să ataragă repararea prejudiciului; 4) existența legăturii de cauzalitate; 5) prejudiciul moral să nu fi fost reparat anterior; 6) vinovăția făptuitorului.

A fost constatat că subiectul care are dreptul să înainteze cererea de reparare a prejudiciului moral cauzat prin infracțiune este victima faptului ilicit, și anume:

A) persoana fizică prejudiciată;

B) persoana juridică, pentru că acesteia i se poate prejudicia: reputația, încetarea sau întreruperea administrării și activității sale, diminuarea competitivității pe piață, pierderi materiale substanțiale [2];

C) dreptul la compensarea în echivalentul bănesc a pagubei morale îl au nu numai persoanele prejudiciate direct, ci și persoanele apropiate acesteia, în cazul existenței unei legături afective.

Unicul remediu procesual de a cere repararea daunelor morale este acțiunea civilă înaintată în procesul penal, deoarece acțiunea penală reprezintă atragerea la răspundere a făptuitorului prin stabilirea unei pedepse fiind caracteristică puterii statale, iar pentru a evita ca partea vătămată să intenteze o acțiune separată în instanța civilă, legiuitorul moldav a instituit posibilitatea legală de a înainta o acțiune civilă în procesul penal. Faptul dat reduce posibilitatea revictimizării victimei, tot în acest caz victima prin faptul că nu intentează două acțiuni separate conduce la descărcarea instanțelor civile și beneficiază de o înlăptuire a justiției mai rapidă prin faptul că instanța penală printr-o hotărâre se pronunță în privința la două acțiuni [3].

Întru susținerea acestei opinii, am adus următoarele argumente:

1) Acțiunea civilă fiind alăturată acțiunii penale în procesul penal conduce la evitarea unor soluții contradictorii, care ar fi posibil să apară în cazul în care acțiunea civilă s-ar judeca în proces separat.

2) Are loc evitarea încărcării instanțelor de judecată cu procese civile și economisirea cheltuielilor de judecată prin faptul că în loc de două procese, unul penal și unul civil, instanța de judecată printr-o singură hotărâre soluționează două cazuri [4].

3) Prin intermediul procedurii penale are loc unul din scopurile ei, și anume, repararea cât mai rapidă a daunelor atât morale cât și materiale cauzate victimei prin infracțiunea săvârșită de autorul ei.

4) Ultimul argument ar fi evitarea participării victimei de două ori în diferite procese de înlăptuire a justiției.

De pe urma studierii practicii naționale, am identificat că în legislația națională legiuitorul nu a instituit o formulă fixă de calculare

a prejudiciului moral, rezultă că conform art. 219 CPP alin. (4) coroborat cu art. 2037 alin. (1) CC RM cuantumul despăgubirilor pentru pagubele morale se identifică de către instanță după intima convingere și conform principiului echității, la fel va ține cont atât de aprecierea subiectivă privind gravitatea cauzării suferințelor psihice sau fizice părții vătămate, cât și de datele obiective care certifică acest fapt, îndeosebi: importanța valorii lezate prin săvârșirea faptei ilicite, intensitatea și gravitatea suferințelor fizice și psihice, instanța de judecată la fel va ține cont și de faptul dacă există unele legături afective între victimă și anumite persoane (durerile și suferințele psihice provocate de moartea unei persoane apropiate)[5], vinovăția persoanei care a cauzat prejudiciul (intenție sau imprudență)[6].

În urma studierii practicii CtEDO, am stabilit că primul lucru determinat de către Curte în cazul acordării îndemnizațiilor este dacă prejudiciul moral survine din încălcarea prevederilor Convenției Europene de către statul pârât. Ulterior constatării existenței prejudiciului moral și încălcării Convenției, Curtea verifică dacă prejudiciul moral nu a fost reparat anterior de către pârât, precum și faptul dacă există posibilitatea acordării despăgubirilor echitabile.

Printre unele din cele mai frecvente încălcări constatate de către Curte în Republica Moldova se enumeră: dreptul la un proces echitabil, tratamentul inuman și degradant, tortura, condiții inacceptabile de detenție, protecția proprietății.

Drept rezultat al studierii practicii CtEDO, observăm faptul că în stat persistă mai multe probleme legate de drepturile omului care ar putea fi eliminate prin aplicarea standardelor internaționale pentru evitarea condamnării Statului de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Iar faptul că cetățenii Republicii Moldova depun un număr impunător de cereri contra autorităților naționale reflectă că aceasta ar reprezenta o cale de atac eficientă împotriva posibilelor încălcări ale drepturilor omului din partea autorităților.

Referințe:

1. BRÎNZĂ, Liuba. Repararea prejudiciului nematerial cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești cu prilejul desfășurării procesului penal, În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Seria „Științe sociale”*, 2007, nr. 6, pp. 227-235.

2. CAȚAVEICĂ, Eugeniu. Modalitățile de exprimare a prejudiciului moral cauzat persoanelor juridice în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. În: *Revista Națională de Drept*, 2014, nr. 6, pp. 82-88.
3. ABABEI, Eduard. Soluțiile instanței în raport cu acțiunea civilă examinată în cadrul procesului penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae, USM*, 2019, nr.8, pp. 94-103.
4. BULGARI, C. Exercițarea acțiunii civile în cadrul procesului penal: conotații teoretice și practice, În: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr.4, p. 52.
5. BRÎNZĂ, Liubovi. Repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești cu prilejul desfășurării procesului penal. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2008, nr. 1-2, pp. 100-109.
6. POALELUNGI, Mihai, FILINCOVA, Svetlana, SORCU, Iulia. *Manualul judecătorului pentru cauze civile*. Ed. a 2-a. Chișinău, 2013 (& Repararea prejudiciului moral. V.NAGACEVSCHI, O.CAZAC p. 1047).

Recomandat

Elena BELEI, dr., conf. univ.

**PARTICULARITĂȚILE PROCEDURII
CONTENCIOSULUI ADMINISTRATIV ÎN LUMINA
NOULUI COD ADMINISTRATIV**

Andrei BAZATIN

CZU: 342.9:342.9(478)

andrei.bazatin@yahoo.com

It cannot be disputed that in resolving administrative disputes, citizens face many difficulties. The same can be said about the difficulties faced by the authorities issuing administrative acts in drafting, adopting and executing administrative acts.

In the present paper will be subjected to research theoretical-practical aspects directly related to the nature of administrative litigation, making an introspection in all that means administrative litigation, starting with general issues and ending with the presentation of issues arising from the adoption of the framework law in the above.

Nu poate fi contestat faptul că la soluționarea litigiilor de contencios administrativ cetățenii se confruntă cu multe dificultăți. Același lucru se poate afirma și despre dificultățile cu care se confruntă autoritățile emitente de acte administrative la elaborarea, adoptarea și executarea actelor administrative.

Actualitatea temei este subliniată de faptul că odată cu adoptarea Codului administrativ la 19.07.2019, a fost abrogată Legea nr. 793 din 10.02.2000. Astfel, constatăm lipsa cercetărilor științifice pertinente novațiilor administrative conturate de noua lege, la fel, dacă este să cercetăm sorgintea izvorului reglementărilor actuale, vom constata că informația se conține, în mare parte, în doctrina și legislația germană, de unde, de altfel, a și fost inspirat Codul administrativ actual [1].

Acestea fiind spuse, constatăm o necesitate de analiză minuțioasă a reglementărilor actuale în materie de contencios administrativ, dar și, nu în ultimul rând, a problematicilor care au survenit.

Autoritatea publică este obligată să atragă în procedura administrativă, din oficiu sau la cerere, persoanele ale căror drepturi pot fi afectate prin procedura administrativă.

La fel și instanța de judecată, la examinarea acțiunii în contencios administrativ, poate atrage în proces, din oficiu sau la cerere, persoane ale căror drepturi sunt afectate de litigiul în cauză.

Astfel, constatăm că nu este clar statutul procesual al terților, cu atât mai mult că aceștia pot înainta atât cereri procesuale, cât și cereri de alăturare la cererea reclamantului sau pârâtului cu privire la fondul cauzei.

Reiterăm că apare confuzia statutului procesual al terților, nu este reglementat dacă aceștia sunt intervenienți principali sau accesorii. Fapt important, ori statutul procesual al terților generează anumite drepturi și obligații pentru aceștia.

Art. 5 al Codului administrativ statuează efectiv că activitatea administrativă reprezintă totalitatea actelor administrative individuale și normative, a contractelor administrative, a actelor reale, precum și a operațiunilor administrative realizate de autoritățile publice în regim de putere publică prin care se organizează aplicarea legii și se aplică nemijlocit legea.

O altă noutate în reglementările contenciosului administrativ este art. 206 care reglementează felurile acțiunilor în contencios administrativ. Așadar, acestea sunt: acțiunea în contestare, acțiunea în obligare, acțiunea în realizare, acțiunea în constatare, acțiunea de control normativ. Pentru acțiunea în realizare, în constatare și cea de control normativ nu există termen de înaintare a acțiunii în contencios administrativ.

Art. 208 vorbește despre respectarea procedurii prealabile în cazul acțiunilor menționate mai sus, astfel, în opinia autorului, nu este clar și înțelegător reglementată procedura prealabilă, de exemplu, art. 208 alin. (3) statuează că, dacă procedura prealabilă nu este prevăzută de lege, acțiunea în obligare se admite numai în cazul în care reclamantul a depus anterior la autoritatea publică competentă o cerere de emitere a actului administrativ individual.

De la contrariu am putea deduce că, în cazul când este prevăzută procedura prealabilă, atunci nu este nevoie de depunerea anterioară la autoritatea publică competentă a cererii de emitere a actului administrativ individual. Menționăm că această neclaritate ar putea crea probleme în interpretarea normei în practica judiciară.

Considerăm oportun de a veni cu propunerea ca în textul legii să se reglementeze menționarea expresă a actelor supuse cererii prealabile, realizând acest fapt într-o măsură clară, ori absența acestei reglementări nu trece testul legalității. În *cauza Guțu c. Moldovei* [2], CtEDO menționează că expresia „prevăzută de lege” nu presupune doar

corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații. Curtea reiterează că legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică.

Codul administrativ reglementează procedura de apel și stabilește norme caracteristice procedurii civile. La acest segment avem unele rezerve.

Astfel, art. 240 Cod administrativ stabilește că, examinând cererea de apel, instanța de apel adoptă una dintre următoarele decizii:

a) respinge apelul;

b) casează parțial hotărârea primei instanțe și emite o altă decizie în partea casată;

c) casează integral hotărârea primei instanțe și emite o nouă decizie.

Cu atât mai mult, textul legii stipulează că instanța de apel nu este în drept să trimită cauza spre rejudecare în instanța de fond.

Observăm că redacția actului normativ nu statuează circumstanțe în prezența cărora instanța de apel va fi în drept să trimită cauza spre rejudecare, cum, de exemplu, o face Codul de procedură civilă [3] în coroborarea art. 385 lit. d) și art. 388 alin. (1) lit. b), d) și i), așadar, instanța de apel, după ce judecă apelul este în drept [...] să admită apelul, să caseze integral hotărârea primei instanțe și să trimită cauza spre rejudecare în primă instanță doar în cazul în care s-au încălcat temeiurile prevăzute la art. 388 alin.(1) lit. d) și i).

Posibilitatea atacării unei hotărâri judecătorești este garantată de o normă constituțională, astfel, art. 119 din Constituția RM menționează că împotriva hotărârilor judecătorești părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Observăm că acest drept este garantat *inter alia* și părților interesate, putem imagina situația în care instanța de contencios administrativ a judecat cauza în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată sau, de exemplu, cauza a fost judecată de instanța care a soluționat problema drepturilor unor persoane neantrenate în proces, chiar și așa că instanța de apel nu este în drept să trimită cauza spre rejudecare în instanța de fond.

Consfințind în art. 6 dreptul persoanei la un proces echitabil, CtEDO a menționat în una din deciziile sale [4] că un stat care prezintă asemenea jurisdicții trebuie să vegheze asupra modului în care justițiabilii se folosesc de garanțiile fundamentale ale art. 6 din Convenție. Ca un aspect comparat în acest sens, legea federală din 09.12.2012 [5] Federația Rusă a modificat legea procesual civilă, ca rezultat instanțele de judecată nu aveau posibilitatea de a remite spre rejudecare în instanța de fond cauza, dar nici să o caseze.

Norma dată a fost declarată neconstituțională prin decizia Curții Constituționale din Federația Rusă [6], argument fiind încălcarea dublului grad de jurisdicție.

Atragem atenția că norma declarată neconstituțională în Federația Rusă este asemenea celei care este supusă criticii în prezent, argumentele Înaltei Curți sunt *mutandis mutatis* aplicabile și pentru omiterea din textul legal al secțiunii referitoare la faptul că instanța de apel nu este în drept să remită cauza spre rejudecare în instanța de fond.

Reiterăm că reglementarea normelor contenciosului administrativ trebuie să fie realizată în interesul justițiabililor, dar nu în detrimentul acestora.

Referințe:

1. Codul administrativ nr. 116 din 19-07-2018 al Republicii Moldova. Publicat la 17-08-2018 în *Monitorul Oficial*, nr. 309-320, art. 466.
2. *Cauza Guțu contra Moldovei*, hotărâre din 07.09.2007.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003 în redacția publicată la 03.08.2018 în *Monitorul Oficial*, nr. 285-294, art. 436.
4. *Cauza Kudla împotriva Poloniei*, 26 octombrie 2000, 30210/96
5. Федеральный закон о внесении изменений в гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 26 ноября 2010 года. Одобрен Советом Федерации 1 декабря 2010 года.
6. Постановление от 21 апреля 2010 г. n 10-п по делу о проверке конституционности части первой статьи 320, части второй статьи 327 и статьи 328 гражданского процессуального кодекса Российской Федерации в связи с жалобами гражданки Е.В. Алейниковой и общества с ограниченной ответственностью "три к" и запросами норильского городского суда Красноярского края и центрального районного суда города Читы.

Recomandat

Elena BELEI, dr., conf. univ.

**SALARIATUL – SUBIECT AL RAPORTURILOR
JURIDICE DE MUNCĂ**

Elena BÎTCA

CZU: 349.232:340.111.5

bitca.elena23@gmail.com

The employee is a physical person who performs a work according to a certain specialty, qualification or trade, in exchange of a wage, on the basis of the individual labour contract. In labor law, the special subjects are minors, women and people with disabilities. For minors, women and people with disabilities, the legislation provides certain special rules. The purpose of the legislation is to protect special subjects of labor law.

Aristotel spunea „plăcerea muncii aduce perfecțiunea acesteia” [1, p.8], afirmația dată î-și are începuturile de ani buni, dar actualitatea ei nu și-a pierdut valoarea nici până în zilele noastre. Nu trebuie să fugim niciodată de muncă, ba mai mult, când vine vorba de muncă care îți satisface nevoile și în special îți împlinește sufletul, trebuie să muncim cât putem de mult, pentru că satisfacția va fi pe măsură. Munca este privită, în general, ca o modalitate prin care omul tinde să își satisfacă necesitățile de ordin material și spiritual. Astfel, munca presupune o activitate conștientă, preponderent fizică sau intelectuală, exercitată în vederea atingerii unui scop și a unor obiective. La etapa actuală ne putem mândri cu o legislație pe măsură în ceea ce privește domeniul dreptului muncii, care are drept scop primordial protejarea salariatului, evidențierea drepturilor și obligațiilor acestuia, anumite privilegii și garanții. Analizând mai multe definiții ale termenului de „salariat”⁶ propunem următoarea definiție proprie:

Salariat – este persoană fizică angajată în baza unui contract individual de muncă ce se află în relații de subordonare față de angajator, prestează o anumită muncă în baza unei specialități în schimbul unui salariu.

În cadrul raporturilor juridice de muncă⁶ ținem să menționăm următoarea categorie de subiecți speciali ai raporturilor juridice de muncă: femeile, minorii și persoanele cu dizabilități. La etapa actuală, categoria dată de subiecți se bucură de o protecție maximă din partea statului.

Evoluția femeii ca subiect al raporturilor juridice de muncă s-a conturat pe parcursul trecerii anilor. Încă din cele mai vechi timpuri

rolul primordial al femeii era de soție și mamă. După lungi lupte pe tărâmul legal, femeia a avut câștig de cauză. Astăzi ne putem mândri cu *Legea nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 09.02.2006*, care prin prisma art. 5 menționează expres faptul că în RM femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiindu-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor [2, p.43].

Totuși, luând în considerație că rolul primordial al femeii este de a fi mamă, legislația în vigoare prevede un șir de garanții la angajare a femeilor gravide, cum ar fi: interzicerea discriminării, timpul parțial de muncă, interzicerea utilizării muncii femeilor gravide la lucrări care prezintă riscuri pentru acestea, interzicerea aplicării perioadei de probă femeilor gravide. Un exemplu în acest sens este și cazul reclamantei C.M. care a fost concediată de către angajator în urma rezultatului nesatisfăcător al perioadei de probă. Reclamanta a contestat ordinul angajatorului menționând că atât la angajare cât și la concediere era gravidă. CSJ, în urma examinării cazului, i-a dat câștig de cauză reclamantei C.M.6 deoarece aplicarea perioadei de probă femeilor gravide este interzisă. Acest lucru este expres menționat și în *Convenția nr. 183/2000 privind revizuirea Convenției asupra protecției maternității din 1952*, art. 8: se interzice de a concedia o femeie gravidă pe perioada gravidității [3, p.53]. De menționat faptul că salariața se bucură conform legislației de concediu de maternitate și de concediu parțial plătit de îngrijire a copilului până la vârsta de 3 ani, prevederile respective dovedesc în mod cert că legislația în vigoare vine să protejeze maxim tânăra mamă și interesele copilului. După expirarea concediilor sus-menționate, salariața se poate întoarce la locul de muncă.

Un alt subiect sensibil în cadrul raporturilor juridice de muncă este și persoana cu dizabilități. Odată cu ratificarea *Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități* [4, p.69], RM și-a luat angajamentul de a trata persoanele cu dizabilități în mod egal ca pe toți ceilalți. La etapa actuală, conform datelor statistice de la Biroul Național de Statistică, sunt încadrate în câmpul muncii persoane cu dizabilități – 16,9% bărbați și 17,5% femei. Aceste date dovedesc în mod cert că încadrate în funcția potrivită persoanele cu dizabilități pot fi subiecți ai raporturilor juridice de muncă. În aspect comparativ

unele state cum ar fi Spania, Italia și Austria promovează activ incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, ajută persoanele cu dizabilități în cazul în care doresc să-și deschidă o afacere, de asemenea statele sus-menționate dispun de centre speciale unde au drept scop ajutorarea persoanelor cu dizabilități de a se încadra în câmpul muncii.

Minorii la fel fac parte din categoria subiecților sensibili ai raporturilor juridice de muncă. Legislația în vigoare permite încadrarea minorilor în câmpul muncii la vârsta de 15 ani doar cu acordul scris al părinților. La vârsta de 16 ani minorii pot încheia contract individual de muncă, fără a avea acordul din partea părinților. Fiind la hotarele dintre copilărie și adolescență, minorii doresc să aibă un venit propriu, iar legislația muncii permite acest lucru.

Ca concluzii în urma analizei temei date ținem să menționăm faptul că legislația este de partea salariatului și îi oferă maximă protecție, pentru că în final societatea are nevoie de efortul fiecăruia pentru a înflori și a se dezvolta. Astfel venim cu îndemnul de a munci pentru visul nostru, de a ne informa pentru siguranța noastră și de a ne cunoaște drepturile și obligațiile pentru succesul nostru.

Omul foarte bine informat, iată idealul unei lumi moderne!!!

Referințe:

1. ARISTOTEL. *Despre suflet*. București: Univers enciclopedic gold, p.5.
2. Legea nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 09.02.2006. Publicat: 24-03-2006 în *Monitorul Oficial*, nr.47-50.
3. Convenția nr. 183/2000 privind revizuirea Convenției asupra protecției maternității din 1952.
4. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

TERMENELE DE DECĂDERE ÎN SISTEMUL DREPTULUI CIVIL

Gicu BLOȘENCO

CZU: 347.91/95

blosenco.gicu@yahoo.com

The subject of this thesis is preclusive terms in the system of Moldovan civil law. Its importance is justified by the recent legislative changes and the fact this institution is scarcely researched by scholars. We've come to define cut-off periods, classify them and analyze their effects and legal regime.

Instituția decăderii nu s-a bucurat de o reglementare expresă decât de la ultimele modificări majore ale Codului civil al RM, intrate în vigoare la 01.03.2019. Fără a fi o *terra incognita* pentru doctrina și practica judiciară, instituția termenelor de decădere este foarte sărac tratată de știința dreptului autohtonă și străină. La elaborarea prezentei lucrări, se urmărea aprovizionarea doctrinei naționale cu noțiuni și exemple corespunzătoare decăderii, cât și ghidarea practicii în sensul aplicării uniforme a acestei instituții de curând reglementată, astfel încât judecătorii, arbitrii și părțile contractante să o înțeleagă în mod cât mai apropiat de adevăr.

Așadar, vom defini termenele de decădere ca fiind acel interval de timp, stabilit de lege sau prin acordul părților, în care titularul unui drept subiectiv (primar) sau al unui drept potestativ trebuie să își exercite dreptul, sub sancțiunea decăderii [1, p.111]. Decăderea, la rândul ei, este acea sancțiune de drept civil ce constă în stingerea dreptului subiectiv civil [2, p. 1977], și implică inacțiunea titularului dreptului, indiferent de culpa acestuia.

Decăderea se manifestă, în primul rând, prin stingerea dreptului primar. De exemplu, proprietarul bunului pierdut, în ipoteza art. 517 Cod civil, poate cere de la organul abilitat căruia i s-a predat bunul găsit transmiterea bunului său, în termen de 6 luni. Omiterea acestui termen are drept consecință stingerea dreptului de proprietate și constituirea acestui drept asupra bunului în folosul găsitului (dacă acesta nu renunță). Această situație de stingere a dreptului subiectiv civil (drept primar), chiar dacă perpetuu (conform art. 500 alin. (2) Cod civil), este ilustrativă în sensul în care arată efectele scurgerii termenului de decădere instituit prin lege.

Un al doilea scenariu este cel al stingerii dreptului secundar, numit și potestativ. Prin drepturi secundare (potestative) sunt desemnate acele prerogative constând în puterea de a da naștere prin manifestare unilaterală de voință unui efect juridic ce afectează și interesele altei persoane, precum dreptul de a alege, în cazul unei obligații alternative, dreptul de denunțare unilaterală a unui contract etc. Exemplul dreptului de preemțiune la procurarea cotei-părți din bunul imobil proprietate comună, care conform art. 1146 Cod civil este supus termenului de decădere de o lună. La expirarea acestui termen, se stinge dreptul de preemțiune, iar actele încheiate în lipsa acestuia sunt ineficiente, adică nu produc efecte juridice (conform alin. (6) art. 410 CC RM).

În clasificarea lor, termenele de decădere pot fi: de ordine publică, având caracter imperativ și de ordine privată; determinate absolut (ex. art. 252 alin. (4) CC)/determinate relativ („termen rezonabil”, conform art. 922 CC); de sorginte legală și convențională.

Articolul 409 Cod civil, fără a defini termenele de decădere, le tratează prin prisma efectului produs asupra dreptului subiectiv sau posibilității de a încheia un act juridic. Astfel, conform alineatului (5), neexercitarea dreptului subiectiv înăuntrul termenului de decădere atrage stingerea lui, ceea ce corespunde ipotezei stingerii dreptului. Alineatul (6) stabilește că expirarea termenului de decădere duce la ineficiența actelor juridice unilaterale încheiate după aceasta, ceea ce corespunde cu ipoteza stingerii dreptului secundar (potestativ).

Referindu-ne în continuare la art. 409, alin. (2) instituie regula conform căreia „Dacă din lege sau din convenția părților nu rezultă în mod neîndoielnic că un anumit termen este de prescripție extinctivă, termenul se consideră termen de decădere”. Codul civil conține și o prevedere care echilibrează această măsură de calificare legală, și anume, alin. (4) art. 409. Conform normei enunțate „este lovită de nulitate absolută clauza prin care se stabilește un termen de decădere prin care se fraudează dispozițiile legale imperative cu privire la prescripția extinctivă”.

Curgerea termenelor de decădere este supusă unui regim mai riguros, fiind, în principiu, nesusceptibilă de suspendare, întrerupere sau repunere în termen (art. 410 alin. (1) CC). Un caz curent de suspendare, prin efectul legii al curgerii acestor termene, a avut efect pe toată durata stării de urgență, în virtutea Dispoziției nr. 1 din 18

martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a RM. În celelalte cazuri, temei de suspendare este intervenirea situației de impediment în afara controlului titularului dreptului afectat.

La alin. (3) art. 410 CC se statuează că termenul de decădere care vizează un drept ce presupune exercitarea unei acțiuni în justiție este întrerupt „prin înaintarea în modul stabilit a unei cereri de chemare în judecată, de arbitrare, a unei cereri de eliberare a ordonanței judecătorești sau a unei alte cereri în organul jurisdicțional competent” (cu trimitere la art. 401 alin. (1), lit. b) CC). Prin întreruperea termenului de decădere se înțelege modificarea cursului acestuia, constând în înlăturarea termenului curs înainte de apariția cauzei întreruptive și începearea unui alt termen de decădere.

În privința celui de-al doilea capitol, am identificat câteva criterii pentru delimitarea de alte instituții de drept civil, și anume: în funcție de consecințele expirării termenului; conform acțiunilor titularului dreptului; caracterul dreptului, în legătură cu exercitarea căruia apare termenul; durata dreptului afectat de termen; criteriul teleologic [3, p. 10].

Ca recomandare *de lege ferenda*, susținem modificarea alin. (1) art. 412, în scopul înlăturării unei neconcordanțe evidente, care poate bloca în genere eficiența instituției decăderii. În concret, norma ar trebui să aibă următorul conținut: „Decăderea poate fi invocată de partea în favoarea căreia a fost stipulat sau instituit termenul până la încheierea dezbaterilor în fond. În căile de atac, decăderea poate fi opusă de îndreptățit numai în cazul în care instanța se pronunță asupra fondului”. Până la corectarea acestei erori de tehnică legislativă, dar și conceptuală, norma indicată urmează să fie aplicată în ordinea obiecțiilor de fond, ridicate în cadrul unui proces civil, cu adaptările necesare.

Referințe:

1. THEOHARI, D.N. *Decăderea în reglementarea noului Cod civil*. București: Hamangiu, 2018. 265 p. ISBN 978-606-27-1036-1.
2. BAIAS, F.-A., et. al. *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*. Ediția 1. București: C.H. Beck, 2012. 2960 p. ISBN 978-606-18-0414-6.
3. АСОКОВ, А.В. Пресекательные сроки и их соотношение с другими видами гражданско-правовых сроков. В: *Вестник гражданского права*, 2018, №. 4, сс. 1-38. ISSN 1992-2043.

Recomandat
Octavian CAZAC, dr., conf. univ.

**OMORUL CU PREMEDITARE:
EXAMEN TEORETIC ȘI PRACTIC**

Dragoș BUTUCEA

CZU: 343.61

butucead@gmail.com

In this article there is analyzed premeditated murder, as an aggravating circumstance of intentional murder, being highlighted in this regard the particularities of this crime, its historical evolution, the difference from other crimes and the conditions of its operation, being also proposed some recommendations for the improvement of the criminal legislation in the matter of premeditation.

Omorul – constituie cea mai gravă manifestare a violenței împotriva persoanei. Astfel, încălcarea dreptului la viață a persoanei creează o stare de frică socială și chiar un pericol pentru însăși existența societății.

Omorul săvârșit cu premeditare reprezintă, la rândul său, o modalitate agravată a omorului intenționat și presupune, pe de o parte, o concentrare a forțelor psihice ale făptuitorului, iar pe de altă parte, o pregătire a comiterii faptei, ceea ce asigură șanse sporite de reușită a omorului [1, p.168].

Pentru prima dată în istoria dreptului penal, conceptul de omor cu premeditare, drept circumstanță agravantă a omorului apare în legislația penală a SUA în anul 1794 cu scopul de a limita aplicarea în practica judiciară a pedepsei capitale [2, p.881], fiind preluată ulterior și de legislațiile altor state ale lumii, inclusiv România și Republica Moldova.

Fapta de omor cu premeditare este incriminată în marea majoritate a statelor europene, precum: Franța, Italia, Spania, Cehia, Finlanda, România, Moldova etc. De asemenea, există în lume și state care nu prevăd premeditarea ca o circumstanță agravantă a omorului, precum: Rusia, Ucraina, Polonia, Republica Belarus etc.

Drept premisă pentru incriminarea faptei de omor cu premeditare servește faptul că subiecții respectivei infracțiuni, la nivel volitiv, prezintă un pericol social mai sporit decât persoanele care comit omoruri neagravate, întrucât aceștia supun intenția lor criminală mai întâi unui proces meditativ ce presupune activități de ordin psihologic, menite să întărească intenția lor criminală, precum și activități de planificare a modului de săvârșire a infracțiunii pentru a spori rata posibilităților de succes a realizării acesteia.

În atare sens, desprindem și concluzia că infracțiunea de omor cu premeditare poate fi comisă doar prin intermediul intenției directe. Intenția indirectă nu este posibilă în cadrul acestei infracțiuni, întrucât odată ce făptuitorul a meditat asupra săvârșirii infracțiunii, precum și a trecut la efectuarea actelor de pregătire materială în vederea săvârșirii ei, este evident faptul că acesta conștientizează gradul prejudiciabil al faptelor sale, și anume, dorește survenirea lor, nu pur și simplu le admite.

Cu toate acestea, pe lângă intenția directă, încadrarea juridică a omorului cu premeditare mai presupune întrunirea a trei condiții obligatorii:

1. Trecerea unui interval de timp din momentul luării hotărârii de a săvârși omorul și până în momentul executării infracțiunii. Durata acestui interval de timp nu este fixă și nici nu poate fi dinainte stabilită. În fiecare caz, organul judiciar competent va constata dacă această condiție este sau nu îndeplinită, ținând seama de împrejurările concrete ale cauzei și îndeosebi, de particularitățile subiective ale făptuitorului [3, p.35]. Prin „particularitățile subiective ale făptuitorului” trebuie de înțeles: capacitățile intelectuale; experiența de viață; dexteritățile profesionale; viteza de reacție etc. [1, p.169]. Astfel, spre exemplu, unei persoane obișnuite o perioadă de timp de 5-10 min i-ar fi insuficientă pentru a premedita omorul, această perioadă de timp fiind prea scurtă, pe când în cazul unui colaborator al poliției, el fiind persoană instruită la nivel profesional în luarea promptă a deciziilor, același interval de 5-10 min, ar fi suficient pentru a reflecta pe deplin intenția infracțională și a lua astfel decizia de a comite ori nu infracțiunea.

2. Realizarea în intervalul de timp cuprins între momentul luării hotărârii infracționale și momentul începerii executării acestei hotărâri a proceselor de meditare și concentrare a forțelor, pentru asigurarea unui rezultat favorabil acțiunilor infracționale. În literatura de specialitate, s-a subliniat, însă pe bună dreptate, că actul meditativ, chibzuința, presupune că făptuitorul să se afle în condiții de normalitate psihică corespunzătoare, adică să nu fie cumva influențată de unii factori ce ar putea duce la diminuarea calității de gândire a persoanei, precum: stările obsesive, stările de tulburare psihică etc.

3. Întreprinderea în intervalul de timp care se scurge, din momentul adoptării hotărârii de a ucide până la săvârșirea propriu-zisă

a omorului de către făptuitor, a acțiunilor de pregătire materială de natură să întărească hotărârea luată și să asigure realizarea ei. Aceasta constă în astfel de acțiuni, precum: fabricarea mijloacelor sau instrumentelor de săvârșire a infracțiunii, racolarea participanților, înțelegerea prealabilă de a săvârși infracțiunea, crearea intenționată pe altă cale de condiții pentru săvârșirea infracțiunii etc.

Un aspect foarte important ce ține de condiția respectivă constă în faptul că actele de pregătire trebuie să fie efectuate anume cu intenția săvârșirii infracțiunii de omor, și nu a vreunei infracțiuni care poate intra în concurs cu infracțiunea de omor, întrucât astfel circumstanța premeditării nu va putea fi reținută.

Un alt aspect ce este necesar a fi menționat și care trezește dileme în doctrina juridică este cel cu privire la posibilitatea săvârșirii prin inacțiune a infracțiunii respective, unii autori susținând ideea imposibilității prezenței acțiunilor de pregătire materială în cazul săvârșirii prin inacțiune a omorului cu premeditare. Făcând o analiză mai aprofundată însă, susținem poziția că premeditarea este posibilă chiar și în cazul săvârșirii prin inacțiune a acestei infracțiuni. Întru argumentarea posibilității acestei situații, venim cu precizarea că din cadrul actelor de pregătire materială pentru comiterea infracțiunii de omor cu premeditare fac parte și astfel de acțiuni, precum: înțelegerea prealabilă pentru săvârșirea infracțiunii, racolarea altor participanți, culegerea de informații etc., care în sine pot fi comise și în cazul comiterii infracțiunii prin inacțiune.

Agravanta premeditării se poate răsfrânge asupra mai multor persoane care au participat la săvârșirea infracțiunii. Astfel în cazul în care cel ce a premeditat săvârșirea omorului a efectuat acte de pregătire împreună cu alte persoane care au cunoscut scopul pregătirii, agravanta premeditării se convertește într-o circumstanță reală și se răsfrânge asupra tuturor participanților [4, p.148].

În situația erorii, circumstanța agravantă a premeditării va exista atât în cazul *error in personam*, cât și în cazul *aberratio ictus*, deoarece aspectul important aici este ca făptuitorul să fi premeditat suprimarea vieții unui om [4, p.149].

De regulă, în majoritatea cazurilor, infracțiunea de omor cu premeditare se deosebește de infracțiunile adiacente prin caracterul său general în comparație cu cel special al altor norme.

În situația celorlalte forme agravate ale omorului, distincția principală se bazează fie pe obiectul juridic complex al celorlalte forme agravate, fie în complexitatea sporită a laturii obiective a acelor infracțiuni.

Din analiza făcută în lucrarea respectivă, spre final, venim cu recomandarea de a suplini art.77 din Codul penal al RM cu încă o circumstanță agravantă, și anume: „săvârșirea infracțiunii cu premeditare”, întrucât circumstanța premeditării poate fi prezentă inclusiv în cadrul altor infracțiuni, fiind astfel inechitabil agravarea pedepsei pentru premeditare doar în cazul omorului. În acest sens, considerăm oportună existența posibilității aplicării agravantei respective și în cazul celorlalte infracțiuni, cea mai optimă soluție în acest sens, după părerea noastră, fiind includerea premeditării la categoria circumstanțelor agravante din cadrul art.77 din partea generală a Codului penal al RM.

Referințe:

1. BRÂNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal: Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
2. MANNHEIMER, Michael J. Zydney, Not the Crime but the Cover-Up: A DeterrenceBased Rationale for the Premeditation-Deliberation Formula. În: *Indiana Law Journal*, 2011, vol. 86, pp. 880-937.
3. TOADER, T. *Drept penal. Partea specială*. București: Hamangiu, 2008. 504 p. ISBN 978-973-1836-85-0.
4. SLISARENCO, I. Esența premeditării ca circumstanță specială care agravează răspunderea penală. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAIRM: Științe juridice* 2012, nr. XII(2), pp. 147-150 ISSN 1857-0976.

Recomandat

Dorina GUREV, dr., lector univ.

**PROBLEME DE DREPT PRIVIND GESTIONAREA
FONDULUI FORESTIER, PRIN PRISMA LEGISLAȚIEI
EUROPENE ȘI A REPUBLICII MOLDOVA**

Mihaela CĂPĂȚÎNĂ

CZU: 349.6:340.134(4+478)

capatinamihaela2@gmail.com

The Forest Fund of the Republic of Moldova is an essential component of the state, which is given special attention, especially in recent years, but this does not mean that the sector is without problems, it is even one of the sectors with poor management, with legislation that does not correspond to the current objective realities, with contradictory provisions and inadequacy to the main forest policies promoted at state level.

În urma ratificării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, Republica Moldova, și-a asumat obligația de a implementa și armoniza legislația națională cu cea europeană, pentru a putea promova o politică comună și eficientă de gestionare durabilă a fondurilor forestiere. În prezent, avem o legislație-cadru învechită, ce nu corespunde necesităților și realităților actuale, pe de o parte, iar pe de altă parte, avem un șir de directive europene și un proiect de Cod silvic, care pretinde că prevederile acestuia corespund rigorilor europene în domeniu și este creat pentru a elucida problemele apărute în timp în domeniul silvic la nivel național.

Promovarea unei politici echilibrate în domeniul gestionării fondului forestier are la bază următoarele principii:

- 1) politici forestiere pe termen lung;
- 2) promovarea politicilor care asigură gestionarea durabilă a pădurilor;
- 3) majorarea terenurilor ocupate de păduri; și
- 4) asigurarea integrității fondului forestier și a permanenței pădurilor [4].

Politici cu privire la gestionarea fondului forestier al Uniunii Europene. În privința gestionării fondului forestier european, trebuie specificat că, în principiu, UE nu are o politică forestieră comună, însă utilizarea rațională a pădurilor face parte din prioritățile tematice ale noului program de mediu și politici climatice ale Uniunii, de asemenea, respectivul deziderat este menținut și în cadrul strategiei

UE pentru biodiversitate, în cadrul Acordului de la Paris privind schimbările climatice, dar și în cadrul Strategiei UE pentru păduri [1]. De notat este faptul că strategiile UE cu privire la gestionarea fondului forestier au la bază aceleași principii enunțate mai sus. De asemenea, cadrul juridic actual al UE privind protecția pădurilor stabilește că 23,2% din zona împădurită fac parte din siturile Natura 2000 (Directiva privind habitatele; Directiva privind păsările). Pentru restul de 76,8%, nu există încă norme UE cu caracter obligatoriu privind gestionarea durabilă a fondului forestier și biodiversitatea.

Politica gestionării fondului forestier al RM. În contextul gestionării fondului forestier al Republicii Moldova, Codul silvic la art.1 alin. (1) prevede „*Legislația silvică are ca scop reglementarea gestionării durabile a fondului forestier prin folosirea rațională, regenerarea, paza și protecția pădurilor, menținerea, conservarea și ameliorarea diversității biologice forestiere, asigurarea cu resurse forestiere a necesităților actuale și de viitor ale societății în baza multifuncționalității acestora*”. Scopul instituirii mijloacelor de protecție este strâns legat de caracterul de bun interes național al pădurii. Astfel, art.1 Cod silvic stabilește că scopul protecției îl reprezintă asigurarea gospodăririi durabile a ecosistemelor forestiere.

De asemenea, prezintă interes prevederea art. 65 alin.(1) „*Protecția pădurilor se efectuează pe baza programelor privind folosirea, regenerarea, paza și protecția pădurilor și include un complex de măsuri organizatorice, economice etc., care se realizează ținându-se cont de starea diversității biologice și asigură protecția acesteia de distrugere, degradare sau alte acțiuni dăunătoare*”, iar alin. (2) stabilește că „*Menținerea stării de sănătate a pădurilor la nivelul cuvenit se efectuează de organele silvice de stat și de deținătorii de terenuri din fondul forestier prin efectuarea măsurilor de prevenire a răspândirii și de combatere a dăunătorilor și a bolilor vegetației forestiere*”. Astfel, normele citate, ca principiu general al politicii statului în domeniul gestionării fondului forestier, este știrbită de următoarele articole, și anume, art. 34 ce reglementează volumul anual de recoltare a masei lemnoase pe fiecare unitate de producție, art. 17 care prevede modalitatea de înstrăinare și atribuirea terenurilor din fondul forestier în folosință și alte norme, care prevăd că modul și condițiile prin care se pune în aplicare este reglementat prin Hotărâre de Guvern [2].

Aceste norme nu numai că sunt în contradicție cu esența principiului de gestionare durabilă a fondului forestier moldovenesc, acestea mai și creează premisele legalității unor acțiuni, care a priori sunt ilegale și direcționate în detrimentul bunei dezvoltări a fondului forestier, în conformitate cu principiile gestionării durabile a fondului forestier, în contextul în care pădurile RM fac parte din grupa I funcțională, având în exclusivitate funcții de protecție a mediului.

Aspecte comparative ale prevederilor Codului silvic și ale prevederilor din proiectul noului Cod silvic, aprobat de Guvernul RM:

► Esența normelor Codului silvic pornește de la axioma „pădurile din Republica Moldova se încadrează în grupa întâi funcțională, având în exclusivitate funcții de protecție a mediului”.

► Art. 2 din proiectul Codului silvic, stipulează „(1) *Gestionarea durabilă a pădurilor prevede regenerarea, paza și protecția pădurilor, conservarea biodiversității biologice forestiere, folosirea rațională și asigurarea cu resurse forestiere a necesităților actuale și de viitor ale societății în baza polyvalențelor și multifuncționalității acestora*”.

► Proiectul noului Cod păstrează vechile reglementări păguboase conceptului de gestionare durabilă a pădurilor (în ceea ce privește tăierile rase etc.).

► Noul proiect al Codului silvic, deși structural și conceptual nu se deosebește cu mult de actualul Cod silvic, putem remarca faptul că autorii proiectului folosesc un limbaj actual/contemporan, recurg la concepte modernizate și racordate atât la prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova, cât și la Acordurile internaționale de mediu la care RM este parte. De asemenea, apreciem faptul că în noul proiect al Codului silvic au fost modificate tarifele de calcul al despăgubirilor pentru prejudiciile cauzate, care până în prezent nu corespund adevăratului prejudiciu ce se cauzează, dar care prin lejeritatea lor încurajau cauzarea de prejudicii, a căror secțiuni erau net inferioare prețului real ce îl au obiectul respectivelor fapte [5].

Concluzii. Fondul forestier al Republicii Moldova este o componentă esențială a statului, căreia i se acordă o atenție deosebită, mai cu seamă în ultimii ani, însă acest fapt nu înseamnă că sectorul respectiv este lipsit de probleme, ba chiar este unul din sectoarele cu un management defectuos, cu o legislație necorespunzătoare realităților obiec-

tive actuale, cu prevederi contradictorii și inadecvate principalelor politici forestiere promovate la nivel de stat.

Având în vedere cele relatate, notăm că problemele gestionării durabile a pădurilor Republicii Moldova pot fi soluționate cu succes doar în cazul promovării unei politici forestiere adecvate noilor cerințe. În politica forestieră este necesar de a pune accentul pe conservarea diversității biologice la toate nivelurile, pe instruirea cadrelor în domeniul silviculturii, armonizarea cadrului legislativ, cooperarea internațională. Conform politicii naționale forestiere, funcția primordială a pădurilor este cea de protecție a mediului și de asigurare a echilibrului ecologic. De abordarea problematicii sectorului forestier depinde, în mare măsură, realizarea/îndeplinirea scopului major de sporire a aportului sectorului la ameliorarea social-economică și ecologică a situației din țară [3].

Legislația forestieră a Republicii Moldova, bazată în special pe principiile de gospodărire din trecut, are un șir de deficiențe și necesită îmbunătățire, precum și ajustare la noile condiții social-economice din regiune și pe plan mondial.

Referințe:

1. Regulamentul (UE) 2016/2031.
2. Codul silvic al Republicii Moldova din 21.06.1996.
3. *Studiu privind progresul înregistrat în implementarea strategiei UE pentru păduri* http://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/index_en.htm, accesat la data de 20.03.2020;
4. Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova.
5. Proiectul Codului silvic al Republicii Moldova, aprobat de Guvernul RM, 2019.

PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR COPILULUI

Ana CERETEU

CZU: 341.231.14

cereteuanna98@gmail.com

The topical issue of children's rights in the contemporary era enjoys a general recognition, its approach involving thinking about a wide range of issues and political, economic and cultural implications. The fragile and vulnerable nature of the child has led to the need to establish and regulate special measures to assist and protect him, as well as bodies through which he could exercise his rights without being harmed in any way.

Istoria a demonstrat că de-a lungul timpului copiii s-au confruntat cu numeroase amenințări și lipsă de oportunități pentru accesul la educație, sistemul de sănătate și asistență socială, aceștia fiind victime ale muncii silite, violenței, abuzului sexual, bolilor și conflictelor armate și, în egală măsură, expuși la discriminare, marginalizare și excludere.

Proiectarea unor norme internaționale ce legitimează cooperarea dintre state în domeniul protecției drepturilor copilului a condiționat cristalizarea unei instituții juridice internaționale distincte: protecția internațională a drepturilor copilului, care se materializează printr-o totalitate de norme, subinstituții și proceduri internaționale ce asigură protecție în domeniul drepturilor copilului prin elaborarea de standarde internaționale și mecanisme speciale de protecție și garantare a acestor drepturi [1, p. 32].

La începutul secolului XX, poziția copiilor a atras atenția comunității internaționale, aceasta impunând elaborarea unor Declarații privind drepturile copilului de către Liga Națiunilor (1924) și Organizația Națiunilor Unite (1959), situație ce deriva din necesitatea copilului de a beneficia de grijă și asistență specială. În acest sens, ca instituție separată și actuală a sistemului de protecție internațională a drepturilor omului, protecția internațională a drepturilor copilului s-a conturat abia după cel de-al Doilea Război Mondial prin crearea Organizației Națiunilor Unite. Prin intermediul redefinirii atenției față de domeniul drepturilor omului, în particular ale copilului, organizația a contribuit la crearea unui sistem juridic autentic și de vocație universală – Sistemul Națiunilor Unite de protecție a drepturilor omului.

Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copilului [2], în continuare Convenția, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989, a schimbat felul în care copiii necesită a fi abordați, textul acesteia tratându-i, în continuare ca titulari de drepturi, beneficiari ai unor drepturi și membri activi ai comunităților locale și ai societății în ansamblul ei. Având în vedere că întregul text al Convenției este în sine un mecanism universal care obligă în temeiul articolului 4 ca statele părți să se angajeze în luarea tuturor măsurilor legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute, principiilor directe care conferă o dimensiune etică și ideologică și care ulterior, sunt desfășurate în categorii de drepturi și subdrepturi: Nediscriminarea, art. 2 al Convenției; Interesul superior al copilului, art. 3 al Convenției; Dreptul la supraviețuire și dezvoltare, art. 6 al Convenției; Respectarea opiniei copilului, art. 12 al Convenției.

În contextul Convenției, interacțiunea dintre articolele 3 și 12 este unul dintre cele mai interesante aspecte. Art. 12 prevede că copilul care este capabil să își formeze o opinie cu privire la chestiuni care îl afectează sau are dreptul să își exprime liber opinia și că opiniei copilului ar trebui să i se acorde o pondere cuvenită în conformitate cu vârsta și maturitatea acestuia, pe când art. 3 obligă la luarea în calcul a interesului superior al copilului drept o considerație primordială în toate deciziile care îl privesc.

La 25 septembrie 2015, la Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă, 193 de state membre ONU au adoptat Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă care cuprinde 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă [3]. În contextul în care copiii sunt locuitori ai planetei, este evidentă repercusiunea tuturor obiectivelor asupra creșterii și dezvoltării acestora și, în egală măsură, implicațiile asupra realizării drepturilor lor. Astfel, aceste prevederi reprezintă o dovadă a faptului că principiile de protecție atât a drepturilor omului, cât și a drepturilor copilului pot fi privite din perspectiva viitorului. Acestea constituie, în egală măsură, o garanție a faptului că și în viitor se va asigura reglementarea bazată pe principiile deja existente.

Protecția efectivă a drepturilor copiilor este o condiție definitorie a tuturor proceselor legale dintr-o societate democratică, în care suprema-

ția legii veghează asupra prevenirii oricăror atingeri aduse drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În acest sens, principiile enunțate anterior necesită a fi respectate, inclusiv înainte de procedurile judiciare, cât și pe parcurs, dar și ulterior încheierii acestora. Analizând instrumentele internaționale ce conțin prevederi referitor la procedurile în cauzele privind minorii, am constatat că acest termen se referă exclusiv la copiii suspectați sau acuzați de comiterea unei infracțiuni, precum și la copiii victime sau martori ai unor infracțiuni. Însă considerăm că copilul poate apărea în diferite ipostaze în fața unei instanțe, inclusiv în cea care se impune independent de voința lui, însă care urmărește interesul superior al acestuia.

În contextul participării copilului având unul din statute în fața unei instanțe, pentru acesta se impune o justiție accesibilă, adecvată vârstei, rapidă, diligentă, adaptată la nevoile lui și concentrată pe drepturile acestuia, inclusiv dreptul la un proces echitabil, dreptul de a participa la proceduri și de a le înțelege, dreptul la viață privată și la viața de familie, precum și dreptul la integritate și demnitate [4].

CEDO [5] în aceeași măsură impune în sarcina statelor obligații pozitive de garantare copiilor a exercitării efective a dreptului lor la respectarea vieții de familie, cu considerarea de către autoritățile judiciare și administrative a interesului superior al copilului în orice decizie legată de dreptul acestuia la respectarea vieții sale de familie. Dreptul copilului la respectarea vieții de familie include o serie de drepturi compuse, cum ar fi: dreptul copilului de a fi îngrijit de părinții săi; dreptul de a întreține relații personale cu ambii părinți; dreptul de a nu fi separat de părinți cu excepția cazului în care acest lucru este în interesul superior al copilului; precum și dreptul la reîntregirea familiei [6, p. 75].

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului reflectă continuu necesitatea de a trata dreptul copilului la respectarea vieții private și de familie prin intermediul drepturilor ce-l compun. Astfel Curtea acordă importanță examinării diferențiate a dreptului părinților la viața privată și de familie și, în egală măsură, pe cel al copiilor, întrucât aceasta trebuie să aibă loc separat în unele cazuri. CtEDO examinând cauze diverse și specifice unice față de altele în care se invocă încălcarea acestui drept, a punctat o dată în plus obligativitatea impusă

statelor în temeiul art. 8 al Convenției, de a acționa cu diligență excepțională în cazurile ce privesc dreptul familiei, și mai cu seamă în cauzele privind minorii.

Drept finalitate logică a abordării științifice realizate, am considerat necesar a înainta următoarele două recomandări care ar putea contribui la garantarea deplină a protecției drepturilor copilului, precum și la apariția pe viitor a mai multor inițiative de cercetare și investigare a acestei insituții: Elaborarea unui instrument internațional uniform, cu explicațiile de rigoare, care să delimiteze statutul potențial al copilului în procedurile judiciare și reevaluarea politicilor naționale din domeniul asigurării protecției drepturilor copilului, implicit cu abordarea principiului de asigurare a drepturilor viitoarelor generații ca unul fundamental în acest sens.

Referințe:

1. CIUGUREANU-MIHĂILUȚĂ, C. Evoluția istorică a instituției protecției internaționale a drepturilor copilului. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr.3, pp. 32-36.
2. Convenția cu privire la drepturile copilului din 29.11.1989. În: *Tratate Internaționale*, vol. 1, p. 51. În vigoare pentru Republica Moldova din 25.02.1993.
3. Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite, 25.09.2015 (A/70/L.1). În: *Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă*.
4. Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului, 17.11.2010.
5. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Consiliul Europei 04.11.1950. În: *Tratate Internaționale*, vol. 1, p. 341. În vigoare pentru Republica Moldova din 12.09.1997.
6. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei. *Manual de drept european privind drepturile copilului*, 2015, pp. 75-77. ISBN 9789287198990

Recomandat

Violeta COJOCARU, dr. hab., prof. univ.

**FALSIFICAREA PROBELOR:
EXAMEN TEORETIC ȘI PRACTIC**

Vasile CIBOTARU

CZU: 343.14:343.52

cibotaruvasile@yahoo.com

In the present study are supposed for an analyse the type-infractions provided by the art. 310 PC RM. It is elucidated the social danger of the infractions of the falsification of evidences and the importance of the incrimination of such actions. Here are multiaspectually treated the objective and subjective elements of the falsification of evidences in a civil or criminal process. Also, here are reflected the claims and shortcomings of the content and structure of the art. 310 PC RM. Further, it is made a clarity about the interpretation of the notion of „falsification” of the evidence and a prominence on the problems of the qualification which the national instances are facing. At the same time, as an example, is analyzed the legal practice of other states, regarding the incrimination of the actions of the falsification of evidences.

Introducere. Emiterea unei decizii judecătorești, întemeiată și legală, depinde direct de administrarea legală și obiectivă a tuturor probelor, precum și de sinceritatea și acțiunile tuturor participanților în proces cu privire la prezentarea probelor. Ca rezultat, orice atentare la rigorile legale cu privire la procesul probatoriu, atât în procedura civilă, cât și penală, pune sub semnul întrebării decizia instanței, cauzând prejudiciu atât drepturilor procesuale ale participanților la proces, cât și intereselor justiției în general. Astfel, în capitolul infracțiunilor contra justiției, una din cele mai periculoase infracțiuni, este falsificarea probelor – art. 310 CP RM. În această ordine de idei, incriminarea faptei de falsificare a probelor ca o componentă de infracțiune separată în Codul penal, este salutăată de specialiștii în domeniu ca o decizie corectă, luând în considerație faptul că varianta Codului penal a anului 1961 nu prevedea o asemenea componentă.

Pentru început, consemnăm faptul că pericolul social al infracțiunilor de falsificare a probelor, este subestimat. Această idee se desprinde din sancțiunile prea mici stabilite de către legiuitor la elaborarea art. 310 CP RM [1], dar și din numărul foarte mic de lucrări științifice ale autorilor naționali care ar aborda tema în cauză.

Reiterăm faptul că falsificarea probelor provoacă un spectru larg de consecințe social negative, atât directe, cât și indirecte: cauzează daune participanților la proces, în special, se aduce atingere onoarei și demnității, reputației, intereselor materiale, libertății fizice, vieții și sănătății acestora; se lezează imaginea justiției, se compromise încrederea față de organele de urmărire penală și autoritatea sistemului judecătoresc; se lezează drepturile fundamentale ale omului – dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil. În contextul dat, reiese concluzia că legiuitorul, la stabilirea sancțiunilor, nu a apreciat corect posibilitatea tuturor consecințelor ce pot surveni, indicând o marjă prea mică de stabilire a pedepselor.

Problema stabilirii unor sancțiuni corespunzătoare gravității faptei de falsificare a probelor, poate să apară în cazul denaturării unor probe pe un caz, obiectul căruia îl constituie o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă. În această ordine de idei, Eugeniu Piterschi subliniază că este necesară structurarea art. 310 prin delimitarea acțiunilor de falsificare a probelor în cazul proceselor penale aferente infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave [2, p. 22].

Dacă este să ne referim la obiectul juridic al infracțiunii de falsificare a probelor, atunci este necesar de menționat că acesta este unul *multiplu necomplex*. Obiectul juridic special al infracțiunilor date este constituit din relațiile sociale cu privire la administrarea legală și autenticitatea probelor într-un proces civil/penal. Obiectul juridic secundar facultativ, îl poate constitui relațiile sociale cu privire la cinstea, demnitatea, reputația profesională, patrimoniul, libertatea fizică și alte drepturi ale persoanei.

Din titlul art. 310 CP, desprindem că latura obiectivă a infracțiunilor poate fi exprimată doar printr-o singură modalitate normativă – falsificarea probelor. Unii autori consideră că prin conceptul de falsificare a probelor trebuie de înțeles și acțiunile exprimate în distrugerea, sustragerea, ascunderea sau denaturarea probei [3, p.139; 4, p.237]. O astfel de abordare intră în contradicție cu esența lexicală a conceptului de falsificare și principiul interpretării declarative a textului legii penale.

De menționat că anume cu această problemă se confruntă cel mai des instanțele naționale, atribuind noțiunii de falsificare aprecieri

eronate. Cu toate acestea, astfel de acțiuni prejudiciază inevitabil autenticitatea și siguranța probelor. În această ordine de idei, în calitate *de lege ferenda*, se propune completarea laturii obiective a infracțiunilor de falsificare a probelor prin așa modalități normative, precum: distrugerea, sustragerea, tănuirea sau administrarea cu bună știință a unor probe false.

Obiectul infracțiunilor de falsificare a probelor este unul *imaterial*. Așadar, acesta este constituit din elementele de fapt, în baza cărora, instanța de judecată constată existența sau inexistența unor împrejurări care au importanță pentru soluționarea justă a unei cauze civile/penale.

Infracțiunea se consideră consumată din momentul prezentării probei falsificate instanței de judecată sau din momentul anexării acesteia la materialele dosarului.

Legiuitorul a săvârșit o omisiune gravă prin neincriminarea falsificării probelor în procesul contravențional. Din această cauză, propunem în calitate *de lege ferenda* incriminarea acțiunilor ce denaturează probele în procesul contravențional, la același nivel cu falsificarea probelor în procesul civil. Această modificare este argumentată prin faptul că în urma falsificării probelor în procesul contravențional, pot fi aplicate sancțiuni foarte aspre (amenzi considerabile sau arest contravențional). Plus la asta, legiuitorul deja a incriminat anumite cazuri particulare de falsificare a probelor în procesul contravențional – art.312 și 314 CP RM.

Fiind o infracțiune formală, falsificarea probelor poate fi săvârșită doar prin intenție directă. Motivul nu este un semn obligatoriu și poate fi divers: ură; egoism; interesul material; năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale; compătimire; carierism; etc. Se propune în calitate *de lege ferenda* introducerea unei circumstanțe agravante, și anume: în scopul atragerii sau eliberării ilegale de răspundere penală. Prezența acestui scop mărește considerabil gradul de pericol social al acestei infracțiuni și necesită aplicarea unei pedepse corespunzătoare.

În cadrul componentelor prevăzute la art. 310 CP RM sunt prevăzuți o serie de subiecți speciali: participantul în procesul civil sau reprezentantul acestuia – art. 310 alin. (1); persoana care efectuează urmărirea penală, procuror sau apărătorul admis în procesul penal – art. 310 alin. (2). Totuși, considerăm oportun de a exclude această

condiție cu privire la subiectul special. Orice persoană poate fi subiect al acestei infracțiuni. Această poziție poate fi remarcată în majoritatea legislațiilor statelor europene. Astfel, Codul penal al României prevede la art. 275 alin.(1): *Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani* [5]. Aceeași poziție este susținută și de mai mulți autori, precum L. Lobanova, A. Rojnov, A. Sinelnikov [6, p. 33-34].

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
2. PETERSCHI, E. Considerațiuni generale privind infracțiunea de falsificare a probelor. În: *Legea și viața*, iunie 2018, pp. 21-24.
3. ЛОБАНОВА, Л.В. *Преступления против правосудия*. Волгоград, 1999, с. 139.
4. СВИРИДОВ, С.В. Объективные признаки фальсификации доказательств по уголовному делу. В: *Юридические науки*, 2016, № 5, с. 237.
5. *Noul Cod penal al României*. [Accesat: 01.07.2020]. Disponibil: <https://legeaz.net/noul-cod-penal/>
6. ЛОБАНОВА, Л., РОЖНОВ, А., СИНЕЛЬНИКОВ, А. Фальсификация доказательств по уголовному делу: вопросы квалификации и недостатки правовой регламентации. В: *Уголовное право*, 2012, №6, сс. 33-34.

Recomandat

Stanislav COPEȚCHI, dr., conf. univ.

METODOLOGIA CRIMINALISTICĂ

Victoria CIOCLEA

CZU: 343.98

cioclea.victoria@gmail.com

To get a more complete picture of criminological science of particular importance in this regard is the knowledge of the methodological foundations of criminology by criminalists. This includes the study of various methods of organizing scientific knowledge and practical activities, to find out the truth and prevent judicial errors in investigated cases. Currently, the list of methods used in criminological science is in constant evolution, according to the flow of changes and the needs of science at a certain stage.

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei abordate, sunt formulate scopul și obiectivele propuse în studiu, sunt elucidate asemenea aspecte ca gradul de investigație, suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării.

Este analizată și implementarea primelor metode științifice cu caracter criminalistic, definirea conceptelor de metodologie și metodă, clasificarea metodelor aplicate în știința și practica criminalistică, precum și criteriile de admisibilitate și aplicare practică a metodelor specificate.

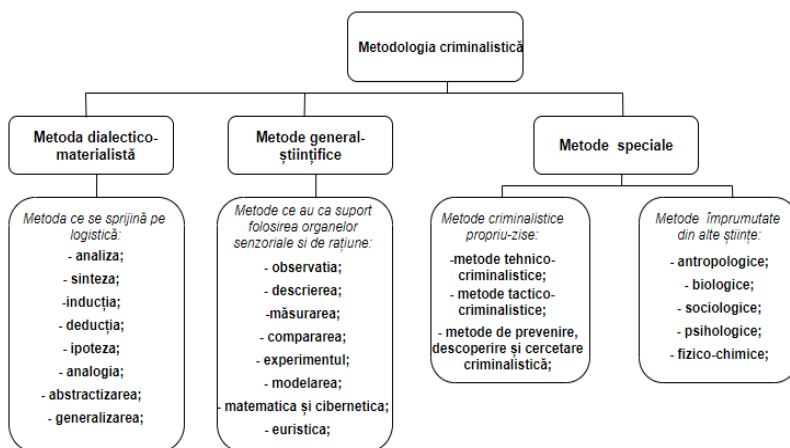
Consolidarea primelor metode științifice cu caracter criminalistic la finele sec. al XIX-lea în Europa Occidentală se afirmă că printre cele mai veritabile metode implementate la acea vreme în domeniul criminalistic: a) metoda bertillonajului (Alphonse Bertillon, 1979); b) metoda dactiloscopică (William Herschelle, 1877); c) metoda microscopului de comparare (Phillip Gravelle, 1925) [1, p.29].

În continuare se urmărește definirea conceptului de „metodologie” și ierarhizarea pe niveluri a metodelor la care se recurge în procesul combaterii fenomenului criminalității (Tab.).

Expunem caracteristicile specifice ale metodelor propriu-zise ce au fost elaborate de însăși știința criminalistică și metodele ce au fost preluate din alte științe, dar adaptate la nevoile criminalisticii.

Metodele propriu-zise, elaborate de însăși știința criminalistică, ne referim la metodele de cercetare create nemijlocit în cadrul acestei ramuri a cunoașterii științifice. Acestea sunt concepute ținând cont de specificul obiectului de studiu al criminalisticii, precum și de obiectivele sale specifice.

Clasificarea metodologiei criminalistice

Metodele tehnico-criminalistice prezintă un sistem de metode ce au o importanță deosebită la săvârșirea acțiunilor de urmărire penală care vizează detectarea, înregistrarea, colectarea și cercetarea probelor [2, p.30]. Acestea pot fi divizate în: **a)** metoda fotografiei criminalistice; **b)** metode traseologice; **c)** metode balistice; **d)** metode grafoscopice; **e)** metode gabitoscopice; **f)** metode de cercetare, fixare și ridicare.

Metodele tactico-criminalistice includ metode speciale ale criminalistici care se bazează pe anumite tactici de acțiune și de conduită a persoanelor ce participă la investigarea infracțiunilor. Astfel, în funcție de întemeierea științifică, metodele tactico-criminalistice pot fi clasificate în: **a)** metode bazate pe logică; **b)** metode bazate pe psihologie; **c)** metode bazate pe date științifice care privesc organizarea și administrarea muncii; **d)** metode bazate pe realizările unui șir de științe.

Metodele de prevenire, descoperire și cercetare a infracțiunilor se referă la studiul unor astfel de metode ce au fost elaborate și aplicate în scopul soluționării sarcinilor ce stau în fața criminalisticii, ca: **a)** metoda modelării; **b)** metoda formalizării; **c)** metoda tehnologiei computerizate.

Metodele preluate din alte științe și transformate creativ la necesitățile criminalisticii – ne referim la acele metode care aparțin unor alte domenii științifice, dar care datorită direcției lor de utilizare pot servi și necesităților criminalistice pentru soluționarea sarcinilor iscate, fiind necesar să îndeplinească anumite condiții: eficiență, simplitate și fiabilitate, siguranță, accesibilitate și rentabilitate [3, p.39].

Metodele antropologice, psihologice, sociologice – descriu metodele ce au la bază studiul științific al omului, psihicul și conduita acestuia, factorii ce determină comportamentul deviant.

Metodele biologice, fizice, chimice – cuprind metode care preiau, conservă și transmit prin intermediul instrumentelor speciale informații privitor la probele lăsate în câmpul infracțional.

Sunt expuse și *descrierea fabulei pe cauza penală; raportul de expertiză criminalistică realizat în cauza penală analizată prin metode dactiloscopice și considerații privind analiza raportului de expertiză prin prisma metodelor aplicate.*

În concluzie, menționăm că studiul efectuat ne-a convins, o dată în plus, de perfecțiunea metodelor științei Criminalistica, de validitatea lor științifică, aprobată de practica de urmărire penală de-a lungul timpului.

În acest context, **recomandăm** implementarea *metodei odorologice* a urmelor de miros în practica criminalistică a țării noastre de descoperire a infracțiunilor, care, cu regret, nu este deloc practică.

Referințe:

1. GOLUBENCO, Gh. *Criminalistică: obiect, sistem, istorie: Studiu monografic*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6
2. ДРАПКИНА, Л.Я. *Криминалистика*. Москва: Юрайт, 2013. 831 с. ISBN 978-5-9916-2879-2.
3. ЕГОРОВ, Н.Н. *Криминалистика*. Часть 1. Москва: Юрайт, 2017. 362 с. ISBN978-5-534-04344-0

PROCEDURA INSOLVABILITĂȚII PERSOANELOR FIZICE

Victor COJOCARI

CZU: 347.427:347.15/.17

96victor.cojocari@gmail.com

La question si l'être humaine est représenté par la réalité ou par fiction, serait plutôt de la catégorie de celles rhétoriques, mais l'acceptation de l'idée de probabilité de 99 % qu'on vive une vie virtuelle, partie componente d'un système crée de moyen artificiel, suscite à la supervalorification du présent au détriment de passé et de futur, même dans l'acception de cette réalité hypothétique du siècle XXI, jamais, sans exception, ne peut pas être admise l'idée de la subordination d'esclave par rapport à un autre être humain.

Scopul prezentei lucrări este evaluarea posibilității de aplicare a procedurii insolabilității asupra debitorului persoană fizică, care nu practică activitatea de întreprinzător și care se află în incapacitate de plată a datoriilor, reglementarea la nivel legislativ a procedurii insolabilității persoanelor fizice neprofesioniste va reprezenta un pas decisiv în menținerea echilibrului economico-financiar al Republicii Moldova, în general, și al membrilor societății civile, în special Reglementarea în cauză va fi ca atare un instrument de asigurare a libertății financiare într-o societate democratică contemporană.

Reglementarea procedurii insolabilității pe bază de plan de rambursare a datoriilor va constitui o procedură care se va bucura de o noutate absolută în sistemul de drept al Republicii Moldova. Această procedură prevede întocmirea de către debitorul insolabil și creditorii săi cu supravegherea administratorului insolabilității a unui plan detaliat ajustat la posibilitățile financiare reale ale debitorului insolabil, care va releva modul în care vor urma achitățile spre stingerea creanțelor creditorilor.

Debitorul poate fi obligat să se abțină de la săvârșirea unor acte care i-ar putea agrava situația, să garanteze plata datoriei etc. Dacă nu se ajunge la o înțelegere între persoana fizică și creditorii acestuia, Comisia vine cu un set de măsuri de rezolvare a situației, mai mult decât atât, ștergerea parțială de datorii se poate face doar de către un judecător, fapt ce denotă imparțialitate ce va putea să facă o apreciere justă și obiectivă în conformitate cu legislația. Cât ține de categoriile de creditori, e de menționat că instituțiile bancare, precum și unele

companii de microfinanțare, înainte de a încheia un contract cu clientul, obțin în prealabil de la cel din urmă o confirmare, precum că este de acord de a fi verificat în bazele de date cu caracter personal. Dacă clientul este de acord, atunci operatorul prin introducerea IDNP-ului în baza de date a „Infodebit” S.R.L, Biroul istoriilor creditare ”BC”, ”ASP”, Departamentul cadastru, obțin informații privind locul de angajare a clientului, mărimea salariului lunar, perioada în care a fost angajat, bunurile imobile pe care le deține în proprietate, existența creditelor curente și anterioare stinse, precum și dacă clientul a respectat sau respectă în modul corespunzător graficul achitărilor. În baza acestor informații, instituția solicitată își creează o imagine generală despre persoana și starea patrimoniului clientului, respectiv dacă n-a avut întârzieri sau are credite, dar veniturile lunare îi permit accesarea suplimentară a unui împrumut, atunci instituția financiară contractează, dacă însă nu se întrunesc aceste condiții, încheierea contractului nu are loc. Există creditori care nu operează aceste verificări, din lipsă de experiență sau economisire de resurse și, respectiv, acordând un împrumut unor persoane care deja sunt debitori în alte contracte de împrumut, creditorii respectivi pot prejudicia ceilalți creditori plasând debitorul în imposibilitate de a face plăți tuturor creditorilor.

În concluzie, creditorii care au încheiat contractul, fără a lua cunoștință de starea patrimoniului debitorului, ar trebui să constituie ultima categorie de creditori care își va recupera creanțele și aceasta pentru responsabilizarea creditorilor incorecți și protejarea creditorilor onești.

Pentru un stat de drept, este esențial ca hotărârile judecătorești să fie aplicate și realizate cu strictețe, prompt, în mod unitar pe întreg teritoriul țării, fără discriminări și influențe. Doar prin executarea actului judecătoresc se va putea asigura respectarea dreptului la un proces echitabil, consfințit în art.6 CEDO.

Dreptul de acces la justiție ar fi iluzoriu și lipsit de eficiență practică, dacă ordinea juridică internă a statului, care respectă preeminența dreptului, ar permite ca o hotărâre judecătorească sau un alt înscris ce constituie titlu executoriu să rămână neexecutat în detrimentul unei părți. În acest context și nu numai, procedura

executării silite nu reprezintă eficiență deosebită mai ales în situații specifice unde ar fi mai potrivită o procedură colectivă de urmărire a patrimoniului debitorului.

Analogia abstractă a aplicării procedurii executării silite tuturor debitorilor persoane fizice ar fi, de exemplu, cu ghilimelele de rigoare „privațiunea de libertate pentru consumul de droguri”, pe când s-ar potrivi mai bine un tratament medical corespunzător.

În contextul dat, nu vorbim despre o ineficiență a executării silite, ci despre necesitatea divizării persoanelor fizice în debitori de bună-credință starea de insolvabilitate a cărora nu a depins de intenția lor directă sau indirectă, ci mai degrabă de circumstanțe independente de voința lor sau necunoaștere, și de rea-credință care și-au creat intenționat această stare în detrimentul creditorilor, au utilizat resursele financiare absolut irațional, au fost anterior condamnați pentru comiterea de infracțiuni contra patrimoniului, infracțiuni economice, escrocherii etc. Această divizare va permite legii „să aplice tratamentul potrivit pacienților cu simptome specifice”.

O problemă importantă a actualității o constituie impasul cu care se confruntă persoanele fizice în executarea obligațiilor, și anume, achitarea creditelor și împrumuturilor, contractate de multe ori pe bază de emoții, aparențe, naivitate sau efect al marketingului abuziv al agenților economici. Efectul atitudinii arbitrare a unor creditori chirografari sau potențial creditori, în raport cu starea financiară a debitorului sau potențialului debitor, cauzează în mod indirect prejudicii considerabile creditorilor onești, care au depus maxim efort pentru a lua cunoștință de posibilitatea debitorului de a-și onora obligațiile de plată în modul corespunzător.

Eventuala adoptare a legii insolvabilității persoanelor fizice în Republica Moldova ar putea constitui o alternativă a executării silite, un mecanism eficient de urmărire a masei debitoare, o modalitate de sancționare a creditorilor pentru neasigurarea onorării obligațiilor debitorilor lor, o posibilitate de aplicare a procedurii colective asupra persoanelor fizice, un mijloc de acordare a posibilității debitorului „de a începe cu începutul” în urma respectării planului de rambursare a datoriilor.

Este posibil ca o asemenea procedură să nu fie acceptată de către profesioniștii veniturile cărora sunt constituite, în mare parte, din dobânzile aferente creditelor și împrumuturilor acordate. Această temere ar fi justificată, și anume, pe posibilitatea târăgănării de către debitori a efectuării plăților, detașarea de o parte de datorii după procedura planului, încetarea acumulării de dobânzi, toate cele enumerate având loc prin pârgii legale, cum ar fi declanșarea procedurii insolvenței personale. Există parte de adevăr în aceste afirmații, dar suntem de părerea că anume această procedură conține un grad sporit de echitate și corectitudine.

Versiunea perfectă pentru un creditor este ca debitorul să respecte clauzele contractuale până la încetarea raporturilor, evident este că solicitarea debitorului de a fi declarat insolvent de către instanța de insolvență nu este cel mai plăcut lucru la care se poate aștepta un creditor, or intrarea în insolvență a debitorului înseamnă o tergiversare esențială a plăților și o abatere considerabilă de la contract. În cazul dat, creditorul este defavorizat, căci în cadrul procedurii de insolvență debitorul ar putea fi scutit de achitare penalităților, dobânzilor, poate chiar și o parte din suma datoriei să fie trecută la datoriile reziduale care după respectarea planului vor fi iertate/șterse, sau, în general, să fie prelungită perioada de achitarea până la 5 ani, deși contractul a fost încheiat pe un termen de 3 ani.

Considerăm defavorizarea creditorului a fi justificată, deoarece nu este vina nimănui că nu-și poate alege partenerul de contract, or, aceasta ține de însuși profesionalismul lui, reiterăm aici, există profesioniști pe piața împrumuturilor care nu-și cunosc clienții. De ce? Deoarece oferă credite în cinci minute! Și aici poate fi sesizată vina lor în insolvențarea debitorilor.

**REPARAREA PREJUDICIULUI MORAL CAUZAT PRIN
ACȚIUNILE ILICITE ALE ORGANELOR DE URMĂRIRE
PENALĂ SAU ALE INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI**

Sergiu COLESNIC

CZU: 347.426:343.123

colesnic.sergiu.1@gmail.com

This article aims to present some considerations regarding the right to compensation in case of non-pecuniary damage caused by the illicit actions of criminal prosecution bodies or courts. This investigation points out the main procedural issues, presents aspects of judicial practice and highlights some legislative gaps in the legal system of the Republic of Moldova.

Dezvoltarea unei societăți, bazată pe respectul față de drepturile omului, necesită o responsabilitate și o cultură juridică avansată din partea cetățenilor, dar în primul rând din partea organelor de ocrotire a normelor de drept.

De vreme ce drepturile omului, inclusiv ale persoanei în privința căreia se exercită actul de justiție penală, au fost recunoscute prioritare, **instituția privind repararea daunei morale** este cea care contribuie în cel mai direct mod la reabilitarea juridică a drepturilor omului.

La etapa actuală, se acordă multă atenție problemei **reparării daunei morale**, fapt care necesită o studiere mai amplă, fiindcă problemele drepturilor și libertăților personalității devin cele mai importante în crearea unui stat de drept, iar statul poate fi considerat de drept doar atunci când în toate domeniile lui acționează principiul egalității părților, respectându-se drepturile, libertățile și demnitatea persoanelor.

Repararea daunei morale reprezintă instituția centrală care contribuie în cel mai direct mod la reabilitarea juridică a drepturilor omului.

Evoluția reglementărilor vizând răspunderea statului mărturisește că, inițial, această răspundere era extrem de temperată, fiind în detrimentul celor care au fost prejudiciați de stat. Și doar mai târziu au început să fie întreprinse încercări de a fixa pe cale legislativă răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat cu prilejul înfăptuirii justiției.

Conceptul de „prejudiciu moral” este relativ nou pentru sistemul de drept al Republicii Moldova. Instituția răspunderii statului pentru

repararea prejudiciului cauzat prin erori judiciare este legiferată abia în 1994 prin normă constituțională. Astfel *Constituția, la alin.(2) art.53 prevede că „Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate în erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești ”* [1].

La 25 februarie 1998 este adoptată Legea nr. 1545 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de cercetare penală și de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești [5], completează cu unele dispoziții generale cadrul normativ ce reglementează instituția răspunderii statului pentru erorile judiciare și unele prevederi ale Codului civil al RM, Codului de procedură penală al RM.

Astfel Lgea nr. 1545 [5] se identifică ca un remediu compensator național – reprezentând un act legislativ de bază care reglementează cazurile, modul și condițiile de răspundere patrimonială a statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești.

Prin noțiunea de prejudiciu moral se înțeleg „suferințele psihice sau fizice cauzate prin acțiuni sau omisiuni care atentează la valorile nepatrimoniale ce aparțin persoanei din momentul nașterii sau la bunurile dobândite prin lege, prin fapte ce atentează la drepturile personale nepatrimoniale”.

Conform art. 525 alin. (2) CPP RM [2] și art. 5 alin. (1) din Legea nr. 1545 [5], organul care reprezintă statul în instanța de judecată pe această categorie de cauze este **Ministerul Justiției**.

Acțiunea privind repararea prejudiciului poate fi inițiată în **termen de 3 ani** de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului. Acest lucru fiind prevăzut atât de art. 5 alin. (2) din Legea nr. 1545 [5], de art. 525 alin. (1) CPP RM [2], cât și de art. 2038 alin. (1) CC RM [4].

De reținut că acțiunea pentru repararea prejudiciului este **scutită de plata taxei de stat**, potrivit art. 525 alin. (3) CPP RM [2] și conform art. 85 alin. (1) lit. 1) CPC [3].

În ceea ce ține de **competența instanțelor judecătorești**, este de menționat că atât legislația procesual-civilă în art. 39 alin. (7) CPC RM [3], cât și cea procesual-penală art. 525 alin. (2) CPP RM [2]

reglementează posibilitatea reclamantului de a iniția acțiunea pentru repararea prejudiciului în instanța judecătorească în a cărei rază teritorială acesta domiciliază.

În ceea ce ține de **evaluarea cuantumului daunelor** morale, putem statua că aceasta reprezintă prin excelență o chestiune de apreciere și una de fapt, din aceste motive ea rămânând un atribut exclusiv al judecătorilor.

În acest sens, invocăm prevederile **art. 11 alin. (1) din Legea nr. 1545** [5] care enumeră cu titlu limitativ criteriile pe care instanța trebuie să le ia în considerare, atunci când stabilește mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral, tot în acest sens ne vin cu unele completări prevederile **art. 219 alin. (4) CPP RM** [2] și **art. 2037 CC RM** [4] ce le enumeră cu titlu exemplificativ.

Problemele în domeniul justiției în ceea ce ține de repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești a costat statul Republica Moldova în ultimii trei ani (2017-2019) conform rapoartelor de activitate ale Ministerului Justiției 11 508 597,53 lei, astfel Ministerul Finanțelor executând doar 200 de titluri executorii din 415 cereri înregistrate în instanțele de judecată [6].

Analizând jurisprudența domeniului în discuție, putem observa o practică neuniformă în cadrul căreia hotărârile instanțelor ierarhic superioare sunt diametral opuse instanțelor de fond, ceea ce nu acționează pozitiv asupra fațetei actului de justiție. Practica judiciară confirmă faptul că judecătorii din prima instanță acordă compensații morale echitabile, dar aceste hotărâri sunt casate de către instanțele ierarhic superioare.

Pornind de la cele menționate *supra* în legătură cu natura daunelor morale, trebuie de statuat că acestea, în principiu, nu se concretizează într-o situație de fapt, ci rămân la nivelul trăirilor psihice, iar aprecierea acestora, chiar atunci când existența lor este vădită, de regulă, nu se poate face prin folosirea unor criterii obiective, prejudiciul moral fiind alogen realităților materiale și întinderea lui nu poate fi stabilită decât prin aprecieri, desigur nicidecum arbitrare și nu prin ghidarea de criterii precise, ci doar pe baza unor aprecieri subiective în care rolul decisiv îl are posibilitatea de direcționare a instanței în cunoașterea

sufletului uman și a reacțiilor sale. Deci, nu punem la îndoială necesitatea acestei instituții de drept. Trebuie însă să recunoaștem că satisfacția morală este un drept susceptibil în mod deosebit de abuz.

Referinte:

1. Constituția Republicii Moldova din 27.08.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.78 din 29.03.2016.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003 cu modificările ulterioare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 248-251 din 05.11.2013, data intrării în vigoare: 12.06.2003.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 130-134 din 21.06.2013.
4. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002, Publicat: 22-06-2002 în *Monitorul Oficial* nr. 82-86. Republicat în *Monitorul Oficial*, nr.66-75 din 01.03.2019.
5. Lege nr. 1545 din 25-02-1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, publicat la 04-06-1998 în *Monitorul Oficial*, nr. 50-51, versiune în vigoare din 25.10.2013, în baza modificărilor prin LP222 din 27.09.13, MO238-242/25.10.13.
6. http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Raport_de_activitate_al_Ministerului_Justiiei_pentru_anul_2017.pdf
http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Raport_de_activitate_al_Ministerului_Justiiei_pentru_anul_2018.pdf
http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Raport_de_activitate_pentru_anul_2019.pdf

Recomandat

Tatiana VIZDOAGĂ, dr., conf. univ.

REGIMUL JURIDIC AL AERULUI ATMOSFERIC

Elena CROITORU

CZU: 349.6:504.3

croitoru.elena1997@gmail.com

The air pollution should be prevented or reduced at the source whenever feasible; pollution that cannot be prevented should be recycled; air pollution that cannot be prevented should be treated in an environmentally safe manner; and disposal/release into the air should be employed only as a last resort and should be conducted in an environmentally safe manner, such principles should be provided into the national legislation on air protection.

Actualitatea acestei teme, în contextul cadrului normativ, se manifestă prin faptul că, în principal, calitatea proastă a aerului se „datorează” unei legislații deficitare și aplicării politicilor relevante într-o manieră nesatisfăcătoare, precum și faptului că legislația națională pe domeniu nu corespunde cadrului normativ internațional: aceasta conține norme învechite și cu aplicabilitate inefficientă.

Tema mai este actuală și în contextul procesului globalizării, care a luat amploare, poluarea aerului fiind unul dintre domeniile de maxim interes pentru UE; poluarea aerului comportă consecințe nefaste asupra mediului înconjurător (schimbări climaterice, precipitațiile acide, smogul etc.) [1], dar și asupra sănătății umane. Potrivit datelor OMS, cele mai frecvente boli provocate de poluarea aerului sunt cele ale aparatului respirator și cardiovascular. În fiecare an, în UE, acest tip de poluare cauzează în jur de 400 000 de decese premature [2, pct.1) lit. b)]. La fel, datorită ultimelor evenimente: incendiile din Australia, incendiile din pădurile de la Cernobâl care au avut un impact destul de mare, ne-au convins, pe bună dreptate, că această temă are o importanță colosală și este o problemă globală. În context menționăm că calitatea proastă a aerului se atestă în majoritatea țărilor, în special în zonele urbane. Conform OCDE, „până în anul 2050, poluarea atmosferică din zonele urbane va deveni principala cauză de mediu a mortalității la nivel mondial” [2, pct.1) lit. a)].

În urma efectuării studiului, am ajuns la următoarele concluzii. Prima rezultă din studierea legislației naționale în domeniul protecției juridice a aerului atmosferic, astfel: reglementările actuale conțin destule lacune și norme cu aplicabilitate inefficientă; cadrul normativ

este învechit și nu corespunde prevederilor internaționale și comunitare. La fel, o problemă în Republica Moldova o constituie lipsa unui mecanism eficient de monitorizare și, respectiv, de control, privind emisiile de poluanți. Tot aici amintim și faptul că accesul la datele despre poluanți și despre calitatea mediului se rezumă doar la municipiile Chișinău și Bălți. Această concluzie este întemeiată pe analiza informației despre calitatea mediului, disponibilă pe pagina web oficială a Agenției de Mediu (informația este prezentată sub formă de raport cu referire la datele anilor 2018), iar informația plasată de pagina web a Serviciul Hidrometeorologic de Stat se referă doar la mun. Chișinău și Bălți, celelalte zone ale țării nefiind acoperite de sistemul de monitorizare a calității.

O primă soluție pentru asigurarea calității aerului atmosferic ar fi proiectul legii „privind calitatea aerului atmosferic”, ce este în proces de elaborare în cadrul Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Acest proiect, reprezintă o modernizare și o evoluție a cadrului normativ intern. Proiectul reflectă prevederile internaționale și va asigura aplicabilitatea la nivel intern a: Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă nr.3: „Sănătate și stare de bine” și nr. 13: „Acțiune climatică”; totodată, va asigura transpunerea prevederilor Directivelor Europene incluse în Acordul de Asociere; va aduce în concordanță prevederile naționale cu Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi [3, pct.2-4]. La fel, acest proiect aduce inovații, și anume: Sistemul Național de Monitorizare și Gestionare a calității aerului, prin intermediul căruia va fi garantată o monitorizare continuă și mobilă a emisiilor de poluanți. Cu ajutorul acestuia vor putea fi obținute date veridice privind concentrațiile de poluanți emiși; vor putea fi depistați agenții economici care prejudiciază calitatea aerului atmosferic și concomitent se va garanta respectarea principiului „poluatorul plătește”; vor putea fi prevenite dezvoltările unor proiecte publice și private care ar aduce un impact nefast asupra sănătății și mediului. Noul proiect nu conține norme privind emisiile de poluanți în atmosferă de către beneficiari și autorizarea dreptului de emisii, însă există o soluție în acest caz și anume un al proiect de lege care va transpune Directiva 2010/75 privind emisiile industriale, iar în acest mod autorizarea emisiilor de

poluanți în atmosferă va fi parte a autorizației integrate de mediu [3, pct.6]. Tot aici trebuie să menționăm că în momentul intrării în vigoare a celor două proiecte sus-menționate, Legea privind protecția aerului atmosferic va fi abrogată [3, pct.2]. A fost o analiză succintă a trei cauze care au ajuns în atenția Curții Europene pentru Drepturile Omului, cu probleme ce țin de încălcarea dreptului la un mediu sănătos și, în special, poluarea aerului atmosferic. În urma analizei, s-a constatat că deși dreptul la un mediu sănătos nu este prevăzut expres de Convenție, acesta este indirect garantat prin prisma jurisprudenței sale, care a lărgit sensul aplicării unor drepturi prevăzute de aceasta, și anume: dreptul la viața privată și de familie, dreptul la proprietate, etc. [4, p.1-4].

Referitor la utilizatorii/consumatorii aerului atmosferic, trebuie să menționăm faptul că folosirea acestuia nu se referă la folosirea generală (dreptul de a respira), ci la folosirea specială, care este reglementată de lege. Această formă de folosire ar însemna emisii de poluanți în atmosferă. În vederea asigurării calității aerului, actuala lege prevede CMA și ELA de poluanți, precum și un sistem de estimare a volumului de poluanți depozitați în atmosferă. Se cunoaște că acest sistem nu este eficient și nu prezintă tabloul general de poluare a atmosferei. Proiectele de lege menționate *supra* fac referință la valoarea-limită de emisie, schimbând și abordarea de calculare, determinare și raportare.

Urmare a unei analize succinte a legislației interne, am constatat că legiuitorul moldav nu listează exhaustiv poluanții care afectează calitatea aerului, lăsând la discreția specialiștilor să stabilească categoriile de poluanți și volumele emise, în funcție de procesul de producere. Acest procedeu s-a dovedit a fi ineficient, costisitor și cu spațiu de corupere. Proiectele de legi sus-menționate stabilesc categoriile de poluanți, modalitatea de calculare și valorile-limită de emisie pe gen de activitate. Referitor la reglementările internaționale și comunitare din domeniul protecției aerului atmosferic, putem constata că ne bucurăm de un cadru normativ internațional destul de bun, care cuprinde, în mare parte, toate aspectele importante ce țin de calitatea aerului și protecția acestuia, Republica Moldova fiind în proces de aliniere a prevederilor naționale la cele internaționale.

Cea din urmă concluzie se referă la subiecții investiți cu atribuții și responsabilități în domeniul protecției aerului atmosferic și menținerii calității acestuia. Respectiv, considerăm extrem de important ca acești subiecți să-și exercite atribuțiile și responsabilitățile în mod corect, responsabil și profesionist, să se conformeze prevederilor legale, să nu admită ingerințe externe în activitatea desfășurată.

Suntem convinși că odată cu intrarea în vigoare a Legii privind calitatea aerului și a Legii privind emisiile industriale, se va face un pas mare în asigurarea dreptului omului la aer curat și, totodată, va fi marcat începutul unuia proces exhaustiv de cercetare a sistemului normativ european și de transpunere a prevederilor normative tehnice, astfel încât legile să fie implementate corect.

Referințe:

1. <https://www.eea.europa.eu/ro/themes/air/intro>, Accesat la 26.06.2020, ora 16:47.
2. Analiza Impactului proiectului Legii privind calitatea aerului atmosferic din 24.03.2020.
3. NOTĂ INFORMATIVĂ la proiectul Legii privind calitatea aerului atmosferic.
4. *Protecția dreptului la mediu sănătos prin prisma art.8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. CROITOR A. Disponibil (https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/75999) (Accesat la 28.06.2020, ora 14:55).

Recomandat
Iordanca- Rodica IORDANOV, dr., conf. univ.

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A TRECERII PESTE
FRONTIERA VAMALĂ A OBIECTELOR DE BIJUTERIE

Maria CUCIUC

CZU: 349:339.543:671.12

marya.cuciuc@gmail.com

Precious metals and precious stones articles had always a special interest both socially and economically. Besides the fact that they are subject to the major risks of counterfeiting and smuggling, they represent an important foreign exchange reserve for the National Bank. Supervising, controlling of their crossing the state border and their circulation is a current and important moment. The main purpose of this thesis is to perform an analysis of the legal regulation of jewelry customs border crossing. The investigation of the customs clearance procedure, with the description of the jewelry objects declarating way by natural and legal persons. The types and the way of customs control implementation as well as specifying the types and role of the customs procedure documents in custom border crossing by jewelry objects.

Bijuteria, obiect din metale și/sau alte materiale prețioase sau neprețioase, al cărui scop este de a înfrumuseța ființa umană care o poartă, a fost și este o formă de manifestare a personalității în toate civilizațiile.

De-a lungul timpului, bijuteria a avut semnificații diferite, în urmă cu 100.000 de ani, oamenii se împodobeau cu scoici. Cea mai veche bijuterie este un colier format din 4 scoici perforate și prelucrate ornamental, descoperită într-un sit arheologic din Oued Djebbana, Algeria. În zilele noastre aceasta a evoluat strident, astfel libertatea conceptuală și posibilitățile tehnologice stau la baza creativității nelimitate, întrucât atât aliajele de metale prețioase, cât și pietrele prețioase sunt principalii piloni pe care se bazează această industrie.

Conform Legii Republicii Moldova nr. 282 din 22.07.2004 privind regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase, sunt considerate **metale prețioase** – aurul, argintul, platina și metalele platinice (paladiul, iridiul, rodiul, ruteniul, osmiul), indiferent de starea și forma în care se află acestea, inclusiv în formă nativă, afinată, precum și în materie primă, aliaje, semifabricate, produse industriale, compuși chimici, resturi și deșeuri industriale, și de consum.

Articolele de bijuterie sau de giuvaiergerie din metale prețioase merită o atenție deosebită, deoarece, pe lângă faptul că acestea sunt supuse riscului major de falsificare și contrabandă, ele reprezintă o rezervă valutară importantă atât pentru Banca Națională, cât și pentru țările vecine. Analizând unele date statistice, dacă la începutul anului 2010 rezervele de aur deținute de Banca Națională a Moldovei erau de doar șapte kilograme, în valoare de aproape 349 mii de dolari, în prezent, Republica Moldova deține aur pur în valoare de 4 mil. de dolari. Republica Moldova are rezerve de aur foarte mici, comparativ cu alte state, mai ales că nici nu dispune de zăcăminte aurifere, dar în baza celor menționate, supravegherea, controlul trecerii obiectelor din metale prețioase peste frontiera vamală a statului și circulația acestora în interiorul statului este un moment actual și important.

Legislația vamală a Republicii Moldova, și anume: art.19 Cod vamal, stabilește că toate persoanele beneficiază de drepturi egale de a introduce în și a scoate din Republica Moldova mărfuri și mijloace de transport și nimeni nu poate fi lipsit sau limitat în acest drept, cu excepția prevăzută de legislația în vigoare. Conform prevederilor Codului vamal aflat în vigoare, bunurile care urmează a fi trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt declarate organelor vamale.

La trecerea peste frontiera vamală a articolelor de bijuterie din metale prețioase, fie de persoane fizice sau de persoane juridice, se desfășurează operațiunile de bază, precum: declararea obiectelor de bijuterie și prezentarea acestora pentru evaluare, vămuire, controlul vamal al obiectelor de bijuterie și al mijlocului de transport și acordarea acestora liberului de vamă.

Declararea vamală reprezintă una dintre cele mai semnificative proceduri vamale care se desfășurează în strictă conformitate cu prevederile legislației naționale și internaționale, în baza unor principii generale prevăzute și reglementate de Codul vamal al Republicii Moldova. În cadrul procedurii de declarare vamală, agenții economici depun declarația vamală în detaliu, cu anexarea altor acte, precum: factura comercială, documente de transport, acte permissive, scopul cărora rezidă în informarea organului vamal despre mărfurile și mijloacele de transport ce trec frontiera vamală, în baza acestora se

formează statistica vamală, se calculează și se încasează drepturile de import și de export și se asigură respectarea legislației vamale [1].

Informația detaliată cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova de către persoanele fizice este prevăzută în următoarele acte legislative și normative: Legea Republicii Moldova nr. 1569-XV din 20.12.2002; Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Moldovei de către persoanele fizice nr.1185 din 30 septembrie 2003; Ordinul Serviciului Vamal al Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoane fizice și a unor formulare tipizate nr. 56-O din 21.02.2008.

Respectiv, persoanele fizice au dreptul de a declara în formă verbală organului vamal bijuteriile din metale și pietre prețioase în cantitate de până la 5 unități (indiferent de valoarea lor), cu condiția că bijuteriile menționate nu sunt omogene. Pentru bunurile declarate verbal nu se cere prezentarea documentelor justificative, cu excepțiile prevăzute de legislația în vigoare. La cerința colaboratorului vamal, persoana care trece bunuri în cantități mai mari decât cele prevăzute de legislație este obligată să depună declarația în scris. Declarația vamală (formularul tipizat DV-6) se completează de către persoane fizice rezidente sau nerezidente, care au atins vârsta de 16 ani, în limba de stat sau într-o altă limbă de circulație internațională [2].

De asemenea, una din principalele etape ale evaluării vamale, urmată de vămuire, este controlul vamal – o instituție de bază a dreptului vamal și una din funcțiile importante ale organelor vamale.

Potrivit pct. 21) art. 1 Cod vamal al Republicii Moldova, controlul vamal constituie un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru aplicarea și respectarea legilor și a reglementărilor pe care organele vamale au sarcina să le aplice, și conform art. 185 Cod vamal al Republicii Moldova, controlul vamal este efectuat de colaboratorul vamal și constă în verificarea documentelor și a informațiilor prezentate în scopuri vamale, controlul vamal (controlul mărfurilor și al mijloacelor de transport, controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal), evidența mărfurilor și a mijloacelor de

transport, interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere etc.

Pentru uniformizarea cadrului legal și eficientizarea procesului de trecere a obiectelor de bijuterie peste frontiera vamală a statului, propunem elaborarea Regulamentului de trecere peste frontiera vamală a obiectelor de giuvaiererie și a Regulamentului de trecere peste frontiera vamală a pietrelor prețioase și semiprețioase [3].

Nu în ultimul rând, se menționează rolul major al facilităților fiscale, vamale, întru încurajarea, stimularea introducerii în țară, a importului obiectelor de bijuterie. Spre exemplu, abrogarea accizului pentru articolele din metale prețioase la 1 ianuarie 2018. Dacă analizăm comparativ cantitatea de introducere în țară, de import a articolelor de giuvaiererie pentru anii 2017 (cu perceperea accizului) și 2019, atunci s-a înregistrat o dinamică pozitivă cu 36,4% pentru articolele din aur și 63,5% pentru articolele din argint. Abrogarea accizului a avut efecte, precum creșterea volumului vânzărilor, scoaterea din activitatea tenebră a activității cu metale prețioase, prevenirea contrabandei, sporirea încasărilor la buget din contul TVA, al impozitului pe venit, majorarea agenților economici din domeniul metalelor, pietrelor prețioase cu 7,5%. În urma acestora, pentru încurajarea segmentului dat, am propune micșorarea cotei taxei vamale, care în momentul dat constituie 10%.

Referințe:

1. ERHAN, I., ȚURCAN, P. și alții. *Drept vamal: Note de curs*. Chișinău, 2016.
2. Legea Republicii Moldova nr. 1569-XV din 20.12.2002, în vigoare din 31.12.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.12.2002, nr. 185-189/1416.
3. MAIMESCU, S. Asigurarea dreptului pasagerilor la declarare în cazul trecerii acestora peste frontiera vamală a statului prin coridorul verde și roșu. În: *Material conferențial internațional la tema: „Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale”*, pp. 435-455.

Recomandat
Sava MAIMESCU, dr., conf. univ.

**PORNOGRAFIA INFANTILĂ:
(Controverse, soluții, perspective)**

Vera CURCUBET

CZU: 343.542.1:343.224.1

curcubet.vera@gmail.com

In this article we have analyzed the crime of child pornography. We examined the international and national regulatory framework for counteracting child pornography. We did a study comparing the criminal laws of other states that regulate child pornography. We analyzed the objective and subjective elements of the crime provided in art. 208¹ of the Criminal Code, we also analyzed the delimitation of child pornography from some adjacent prejudicial facts.

Per general, industria pornografică reprezintă un imperiu complex de manipulare al copiilor, având în vedere inconștiența și fragilitatea intelectului lor. Aceștia sunt influențați fie prin intermediul altor copii, fie cu suportul adulților, fiind folosiți direct în producerea pornografiei sau fără știre în timpul exploatării sexuale. Ulterior, imaginile sunt distribuite, comercializate sau devin obiectul schimbului între diferiți utilizatori de producție pornografică. Deopotrivă, consumatorii de producție pornografică pot fi calificați drept persoane care exploatează copiii [1, p.14-15].

Pornografia infantilă reprezintă o problemă majoră a spațiului virtual, care s-a extins cu ajutorul internetului, la nivel planetar. Deși acest tip de pornografie a apărut înaintea Internetului, odată cu avansarea tehnologiilor și mijloacelor de comunicare, răspândirea materialelor pornografice a sporit în mod vizibil, iar accesul către acestea a devenit unul uzual. Astfel, posesorii de imagini cu pornografie infantilă utilizează Internetul pentru a face schimb de fișiere și de a comunica în sistemele „De la egal la egal”. La fel, exploatorii sexuali de copii utilizează telefoanele mobile și comunică activ pe diverse rețele de socializare cu scopul de a face cunoștință și a recruta copii, ceea ce constituie un risc deosebit pentru copiii utilizatori permanenți de tehnologii informaționale.

Astfel, prin incriminarea pornografiei infantile, la art.208¹ CP RM, se dorește a fi protejată atât morala publică, cât și dreptul la imagine și demnitatea minorului. În calitate de argumente suplimentare

menționăm riscul ca aceste materiale să reprezinte un factor criminogen cu relevanță în materia infracțiunilor contra libertății sexuale, precum și traumele psihice pe care le poate suferi minorul.

Analizând cadrul normativ al reglementării juridice a mai multor state, observăm că definiția pornografiei infantile diferă de la țară la țară, cele mai multe state interzicând cu acest titlu reprezentările vizuale explicite care implică minori cu vârsta sub un anumit prag determinat legal. Alte legislații merg ceva mai departe declarând prohibite orice reprezentări ale nudității minorilor, indiferent dacă respectivul copil este sau nu înfățișat într-o postură erotică sau într-un act sexual. Într-o variantă și mai radicală a acestei orientări, unele state plasează sub incidența legislației specifice orice desene, picturi sau imagini generate pe computer, chiar dacă niciun minor nu a fost real implicat sau includ în noțiunea de pornografie infantilă și orice creație literară sau text cu acest caracter. Obiectul juridic special este stabilit în mod distinct, fiecare stat apreciind gravitatea fenomenului prin prisma valorilor supreme asupra cărora sunt îndreptate consecințele nefaste ale incriminării. Astfel, România, Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Armenia ocrotesc valori sociale, precum moralitatea, ordinea și liniștea publică împotriva infracțiunilor de pornografie infantilă, iar Germania, Spania, Franța, Elveția, Azerbaidjan, Uzbekistan – individualitatea și integritatea sexuală.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.208¹ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la dezvoltarea socială, spirituală și morală a minorului, apărute împotriva pornografiei infantile [2, p.1060]. Pe post de *obiect material/imaterial* al pornografiei infantile pot apărea: a) materialele pornografice ce redau un comportament sexual al minorilor, sau b) materialele pornografice ce redau organele sexuale ale minorilor.

Prin prisma Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului European din 22 decembrie 2003 privind combaterea exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile [3], prin materiale pornografice se înțelege: 1) un copil care participă în mod real la un comportament sexual explicit sau se dedă la un asemenea comportament, inclusiv expunerea obscenă a părților genitale sau a regiunii pubiene a unui copil sau 2) o persoană reală care pare a fi un copil și care participă sau se dedă la un

comportament menționat în punctul anterior sau 3) imagini realiste ale unui copil care nu există și care participă sau se dedă la un comportament sexual explicit.

Victimă a infracțiunii, specificată la art.208¹ CP RM, are o calitate specială, și anume, cea de minor care fie că este implicat în activități sexuale explicite, reale sau simulate, fie că îi sunt reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, organele sexuale. Anume victima delimitează componența de infracțiune reglementată de art.208¹ CP RM și contravenția prevăzută la art.90 Cod cotravențional.

Cu privire la *latura obiectivă* a infracțiunii de pornografie infantilă, putem spune că aceasta se exprimă în fapta prejudiciabilă care constă în acțiune, luând una din următoarele forme alternative: producerea, distribuirea, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, procurarea, schimbarea, folosirea, deținerea de materiale pornografice. De menționat că toate unsprezece modalități normative de exprimare a faptei prejudiciabile își găsesc explicații în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii nr.39 din 22.11.2004 [4]. De consemnat că pentru a fi în prezența infracțiunii în variantă consumată, este necesar și suficient săvârșirea a cel puțin uneia din acțiunile infracționale prevăzute în dispoziția normei.

Latura subiectivă a infracțiunii de pornografie infantilă se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de *intenție directă*. Este posibil ca deși să fim în prezența unei modalități a infracțiunii prevăzute în art.208¹ CP RM, făptuitorul să fi acționat în lipsa unei intenții, de exemplu, din imprudență sau, în general, în lipsa vinovăției, să fi accesat site-uri ce conțin în exclusivitate sau în parte pornografie infantilă. Care trebuie să fie soluția de calificare în asemenea ipoteză? Deci, în cazul în care persoana nu cunoștea despre faptul că o copie a imaginii se păstrează în calculator și în cazul în care ea personal nu a salvat acea imagine, nu putem califica fapta drept pornografie infantilă, deoarece nu există intenție. În această situație, nu este prezentă nici modalitatea de comitere a infracțiunii *deținerea imaginii*, întrucât persoana nu cunoștea despre ele. Astfel infracțiunea de pornografie infantilă nu poate fi săvârșită în baza unei

intenții indirecte, mai mult, aceasta nu poate fi săvârșită din imprudență. Chiar și din conținutul termenilor cu care operează legiuitorul la descrierea faptei prejudiciabile rezultă că infracțiunea de pornografie infantilă poate fi comisă numai cu intenție.

Vorbind despre *motivul și scopul infracțiunii*, în calitate de semne secundare ale laturii subiective, precizăm că în contextul infracțiunii de pornografie infantilă acestea nu au importanță la calificare. Prin urmare, constituie semne facultative.

Subiect al infracțiunii de pornografie infantilă poate fi persoana fizică responsabilă care în momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică, cu excepția autorității publice.

În urma cercetării efectuate, venim cu o propunere *de lege ferenda* aptă să ducă la perfecționarea normei de incriminare înscrisă la art.208¹ CP RM, și anume, instituirea următoarelor circumstanțe agravante: „săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane”; „săvârșirea infracțiunii de pornografie infantilă cu implicarea minorilor care nu au atins vârsta de 14 ani”; „săvârșirea infracțiunii de pornografie infantilă de către părintele minorului sau de alte persoane în privința cărora sunt instituite obligații de educare a minorilor, sau de către pedagog ori de către alt lucrător al unei organizații educative, de învățământ, medicale sau de altă natură responsabilă de controlul minorului”.

Referințe:

1. MISAIL-NICHITIN, D. *Ce știm despre exploatarea comercială a copiilor? Suport informațional*. Chișinău, 2011.
2. BRINZA, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
3. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L13, 20 ianuarie 2004 [Accesat 15.03.2020]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32004F0068>
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii nr.39 din 22.11.2004 [Accesat 05.04.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/db_hot_expl.php

Recomandat

Dorina GUREV, dr., lector univ.

**INFRAȚIUNEA DE PRUNCUCIDERE:
CONTROVERSE, SOLUȚII, PERSPECTIVE**

Carmen DICHII

CZU: 343.621:612.648

carmen.dichii.04@gmail.com

This article refers to the offense of infanticide. The main purpose of the study is to show the connection between law and medicine in the investigation of this crime. A superficial analysis of a medical terms of infanticide will lead to a wrong and maybe illegal qualification of the deed. Unavoidably, any progress and novation of obstetrical and neonatal medicine will cause a revision of interpretation and qualification of this deed.

Infrațiunea de pruncucidere ocrotește viața copilului nou-născut, ca valoare socială, prin naștere fătul dobândește cel mai important drept – dreptul la viață, astfel, un aspect important este stabilirea momentului de debut al vieții. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărârile sale, menține poziția că fetusul nu se poate bucura de garanția prevăzută de art. 2 din Convenție, și anume, protecția dreptului la viață. Mai mult, CtEDO a declarat că punctul de plecare cu privire la dreptul la viață ține de marja de apreciere a statelor, constatând, de asemenea, că nu există un concept unic european cu privire la definiția științifică și juridică a începutului vieții [2].

Obiectul juridic special al infracțiunii de pruncucidere îl formează relațiile sociale cu privire la viața copilului nou-născut. Potrivit criteriului medico-legal, starea de nou-născut durează 24 de ore din momentul nașterii.

Obiectul material al pruncuciderii îl constituie corpul copilului nou-născut.

Cu privire la momentul de debut al vieții, aceasta urmează a fi protejată din momentul apariției oricărei părți a corpului copilului din organismul matern, prin urmare, din moment ce copilul este angajat în procesul nașterii, ar fi corect ca viața sa, ce debutează deja, să fie protejată în mod de sine - stătător.

Latura obiectivă a pruncuciderii are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă de lipsire ilegală de viață a copilului nou-născut, care poate fi exprimată atât prin acțiune, cât și prin inacțiune; 2) urmările prejudiciabile sub formă de moarte cerebrală a copilului nou-născut;

3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, în acest mod fiind exclusă probabilitatea ca moartea copilului nou-născut ar fi survenit accidental sau în urma unor patologii incompatibile cu viața extrauterină; 4) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume – în timpul nașterii sau imediat după naștere.

Etapă de pregătire la infracțiunea de pruncucidere este imposibilă, datorită faptului că aceasta se săvârșește în starea de tulburare fizică și psihică, stare care survine spontan și nu este posibil de premeditat. Prin urmare, dacă intenția de a ucide copilul a apărut până la declanșarea nașterii fiziologice, aceasta va fi intenția de săvârșire a unui omor agravat și nu a pruncuciderii, chiar dacă în momentul nașterii survine tulburarea psihofiziologică a parturientei, astfel intenția inițială și intenția supravvenită este aceeași – de a ucide copilul nou-născut, de a dori sau a admite moartea acestuia, așa că survenirea stării de tulburare nu schimbă intenția, ci schimbă împrejurarea în care se comite fapta, și anume, îngustează câmpul de control al actelor săvârșite, viciază discernământul făptuitoarei în momentul comiterii faptei. Tentativa ca etapă a activității infracționale este posibilă în cazul infracțiunii de pruncucidere.

Latura subiectivă a pruncuciderii se caracterizează prin vinovăție sub formă de intenție, aceasta poate fi atât directă cât și indirectă. Cu toate acestea, intenția directă este foarte greu de identificat în cazul pruncuciderii, având în vedere specificul tulburării provocate de naștere (sub imperiul căreia apare rezoluția infracțională) și care este percepută ca o stare aflată la limita iresponsabilității. Cu certitudine, semnul definitoriu al laturii subiective a pruncuciderii este starea emoțională specială în care se află făptuitoarea, și anume – starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere [1, p.100]. Noțiunea de „tulburare pricinuită de naștere” nu se referă însă la stările psihice normale, ci la tulburările de natură psihopatologică, adică la stările psihopatologice consecutive nașterii.

Subiectul infracțiunii de pruncucidere este unul special, unic, și anume, mama biologică a copilului care a atins vârsta de 14 ani și care se află într-o stare deosebită de tulburare psihică și fizică, provocată de naștere, cu diminuarea discernământului.

În practica obstetricală sunt cunoscute trei perioade ale nașterii: I – perioada de dilatare; II – perioada de expulsie; III – perioada de

deliverență a placentei [4, p. 101-109]. A III-a perioadă, considerăm că, este cea mai importantă din punct de vedere juridic, deoarece viața intrauterină a fătului trece în cea extrauterină, prin urmare, ipostaza de făt trece în cea de nou-născut, la fel, apare dreptul nou-născutului de a-i fi protejată viața – valoare socială dobândită. Respectiv, cunoașterea suficientă a termenelor medicale și a etapelor procesului de naștere va garanta o calificare corectă a faptei.

Deci, copil nou-născut este fătul (produs al concepției) care a atins viabilitatea, adică are greutatea 1000 de grame [5, p.16]. Actual, datorită progresului medicinei, se consideră că fătul atinge viabilitatea la greutatea de 500 g (la 1000 deja având șanse majore de supraviețuire).

Pentru ca fapta să fie încadrată conform art. 147 CP, un criteriu este ca copilul să se nască viu, nu neapărat și viabil. Așadar, pentru a percepe mai corect acest termen, propunem următoarele noțiuni:

„Făt viabil – este fătul capabil să supraviețuiască în afara organismului matern; conform indicațiilor medicale, fătul se consideră viabil după 22 de săptămâni de gestație, cu suportul medical.

Făt neviabil – este produsul concepției care nu prezintă nici minime șanse de a supraviețui separat de organismul mamei, nu se detectează bătăile cordului fetal, de asemenea, prezintă malformații fetale severe incompatibile cu viața extrauterină. Mai mult, fătul este considerat neviabil în cazul când se atestă că sarcina este oprită din dezvoltare”.

Deoarece săvârșirea faptei asupra corpului neînsuflețit al copilului nu este de natură a angaja răspunderea penală a făptuitoarei, determinarea împrejurării dacă viața s-a instalat sau nu în corpul copilului este un element de maximă importanță în activitatea organelor judiciare. Se apreciază că nou-născutul viu se manifestă prin sunet (țipăt), mișcare, respirație; dintre acestea, dovada instalării respirației este considerată proba principală a existenței vieții. Procedul docimaziei histrostatice reprezintă, așadar, modalitatea de a demonstra dacă plămânul copilului nou-născut conține aer respirat sau nu, cu toate acestea, proba docimaziei de asemenea, ca și celelalte probe expune la erori.

În anumite cazuri, la nou-născut nu se instalează respirația imediat, este un fapt dovedit că în unele situații, chiar după expulsia completă, nou-născutul poate continua să trăiască doar pe seama respirației fet-

placentare, rezistența sa la privarea de aer fiind ridicată, putând ajunge chiar până la 5 min [3]. De asemenea, există cazuri de apariție a apneei la nou-născut. Apneea este definită ca „o oprire a respirației mai mult de 10-15 sec, deseori asociată cu bradicardie, cianoză sau ambele”.

Deci, având în vedere faptul că respirație fără viață nu poate exista, dar viața fără respirație este, nu suntem de acord ca probă de instalare a vieții extrauterine să fie considerată prezența respirației la nou-născut (proba docimaziei). Cum rămâne cu ipoteza când copilul născut suferă de o apnee după naștere, iar mama îl ucide, acesta nereușind să respire? De asemenea, ar crea și incertitudini cazul în care copilul născut este intubat, adică supus respirației artificiale, deci el este reanimat imediat după expulsie și, de fapt, nu respiră de sine stătător, dar această funcție este efectuată de către aparatul la care este conectat. În cazul dat, s-ar putea afirma că copilul nu s-a născut viu. Prin urmare, considerăm că prezența respirației ar trebui coroborată și cu alți indici, cum ar fi: prezența pulsației cordonului ombilical, mișcarea liberă a musculaturii, bătăile inimii. Toate acestea ar trebui să formeze indicele de instalare a vieții extrauterine la nou-născut, fiind unul compus și nu unic.

Referințe:

1. BRÎNZA, S. Infracțiunile prevăzute la art.146 și la art.147 CP RM: aspecte teoretice și practice. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria “Științe sociale”*, 2014, nr.3.
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza nr. 53924/2000, *Vo. c. Franței*.
3. DUNEA, M. Considerații privind problematica juridică și medico-legală a pruncuciderii. În: *Analele științifice ale universității „Al. I. Cuza”*. Iași, Tomul LIII, Științe juridice, 2007.
4. ȘTEMBERG, M., GLADUN, E., FRIPTU, V., COROLCOVA, N. *Obstetrică practică*. Chișinău: Reclama, 2004.
5. ПОГОДИН, О., ТАЙБАКОВ, А. Убийство матерью новорожденного ребенка. В: *Законность*. 1997, №5.

Recomandat
Sergiu BRÎNZA, dr. hab., prof. univ.
Rodica CATRINICI, dr., conf. univ.

PROCEDURA SUCCESORALĂ CU ELEMENT DE EXTRANEITATE

Simion DOLOȘCAN

CZU: 347.65:341.9

doloscan1997@gmail.com

Inheritance presupposes a balance between the one who plans in advance the transmission of his patrimony (der sich sein Erbschaft geplamt) and the one (or those) who "wait" (der ein Erbschaft erwarten).

Din cele mai vechi timpuri, de-a lungul istoriei, ființa umană a fost principalul generator de idei ce a dus la dezvoltarea factorilor social-economici care au contribuit la apariția primelor societăți, fiecare în parte având propriile sale obiceiuri, religie, uzanțe și cutume. La rândul său, acestea au influențat apariția reglementărilor ce vor statua un comportament social cu păstrarea bunelor moravuri întru asigurarea respectării ordinii publice, indiferent din ce societate face parte individul.

Diversificarea relațiilor interculturale între societăți a dus la apariția unui fenomen, pe care în prezent îl cunoaștem sub forma de relații internaționale între cetățeni și state, temelia acestuia fiind formată din raporturi juridice apărute între persoane, care cuprind elemente de extraneitate sau internaționale.

Prezentul studiu este realizat în scopul de a clarifica reglementările referitoare la normele conflictuale în materia dreptului succesoral, de a identifica potențialele lacune, de a identifica organele competente pentru soluționarea litigiilor apărute în legătură cu succesiunea, și de a opta pentru includerea unor noi reglementări care vor minimiza riscurile în aplicarea legislației civile naționale aflată în proces de dezvoltare.

Sucesiunea nu poate fi considerată numai o creație a legii, deoarece, indiferent de popor sau de timpul la care o raportăm, aceasta nu a încetat să se justifice prin solidaritatea membrilor familiei, prin „legitime și firești tendințe ale omului și familiei”, deci până la final autorul/proprietarul patrimoniului este cel de a cărui dorință depinde soarta distribuirii bunurilor, în acest sens și legiuitorul național a decis să ofere o reglementare separată celor două tipuri de moștenire: cea legală și cea testamentară.

Respectiv, succesiunea legală își are temeiul în dreptul natural, la originea căruia se află următoarele idei:

1. ideea obligației morale, care prin puterea voinței divine ar lega pe membrii aceleiași familii, adică așa-zisa solidaritate de familie. Ideea obligației morale justifică dreptul de moștenire în general și instituția rezervei în special, care ocrotește pe copii, părinți și pe soțul supraviețuitor împotriva voinței liberale a defunctului, asigurându-le împotriva acestei voințe o parte importantă din moștenire;

2. ideea *heres sui*, adică de preluare a ceea ce este al său prin contribuția moștenitorului la constituirea patrimoniului familial;

3. ideea „afecțiunii prezumate a defunctului și consolidării familiei prin conservarea bunurilor moștenite”. Se presupune că defunctul are față de persoana care îl moștenește o anumită afecțiune, care îi privește în mod special pe moștenitorii rezervatari [1].

În contextul dreptului la moștenire, noțiunea de succesiune și moștenire se întrebuintează nu doar în sensul transmiterii patrimoniului unei persoane fizice decedate, către una sau mai multe persoane în ființă, dar și pentru desemnarea a însuși patrimoniului transmis din cauza de moarte, deci în sens de masă succesorală, „*hereditas est pecunia quae morte alicujus ad quem quam parvenit*” – succesiunea consistă în bunurile care, prin moartea cuiva, se transmit unei persoane.

Criteriul obiectiv de determinare a legii aplicabile raportului succesoral cu element de extraneitate îl identificăm la art.2657 Cod civil al Republicii Moldova, care ne indică că aceasta poate fi legea statului în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sau ca excepție legea statului cu care defunctul prezenta legături mai strânse în momentul decesului decât cea a statului unde acesta își avea reședința obișnuită. De asemenea, conținutul art.2658 Cod civil al Republicii Moldova oferă testatorului posibilitatea de a alege legea aplicabilă succesiunii sale [2].

La 15.11.2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.133 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative [3], printre care se regăsește și Regulamentul (UE) nr.650/2012 din 04 iulie 2012 al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești, și acceptarea, și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 201 din 27 iulie 2012 [4].

Astfel regulile de competență a instanțelor judecătorești naționale în procesele succesoriale cu element de extraneitate sunt preluate în conformitate cu regulile de competențe prevăzute în Regulamentul (UE) nr.650/2012, însă acestea diferă după conținut și aplicabilitate.

Potrivit art.3 alin.(2) al Regulamentului (UE) nr.650/2012, termenul „instanță judecătorească” include orice autoritate judiciară și toate celelalte autorități și profesioniști din domeniul juridic competenți în materia de succesiuni, care exercită atribuții judiciare sau acționează în baza delegării de competențe de către o autoritate judiciară sau acționează sub controlul unei autorități judiciare, însă notariatele în Republica Moldova sunt cunoscute ca autorități independente, fapt identificat potrivit art.2 al Legii nr.246 din 15.11.2018 privind procedura notarială, conform căruia procedura notarială este guvernată de următoarele principii: a) legalitatea; b) independența notarului și supunerea numai legii; c) întocmirea actelor notariale în mod egal pentru toate persoanele, fără discriminare; d) imparțialitatea; e) confidențialitatea; f) caracterul nelitigios al procedurii notariale [5].

Prin urmare, competența autorităților notariale naționale în cadrul procedurii succesoriale cu element de extraneitate va fi stabilită prin intermediul reglementărilor legislației interne, fapt ce exclude posibilitatea de a determina competența notarilor naționali în conformitate cu normele Regulamentului (UE) nr.650/2012.

Anual pe teritoriul Uniunii Europene, sunt dezbătute circa 45.000 de succesiuni cu element de extraneitate, estimate la mai mult de 120 mld. de euro, respectiv este necesar ca autoritatea competentă în administrarea cauzei să fie identificată corect în conformitate cu normele naționale și internaționale, deoarece subiecții unor astfel de raporturi sunt persoane ce au drepturi, iar orice cauză administrată de autoritățile notariale și/sau dezbătută în instanțele de judecată necesită cheltuieli financiare [6].

Raporturile succesoriale cu element de extraneitate reprezintă actualitatea în care se află cetățenii Republicii Moldova și este necesar ca statul să ofere instrumentele necesare și garanții ca drepturile acestora să fie respectate.

Referințe:

1. COJOCARU, V., ȘEREMET, I. Explicații terminologice ale conceptului dreptului la moștenire. În: *Studia Universitatis. Seria „Științe sociale”*. Chișinău 2009, nr.8 (28), pp.27-31.
2. Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.06.2006, nr. 82-86/661, republicat în *Monitorul Oficial*, nr.66-75 din 01.03.2019.
3. Publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.467-479, art.784 din 14.12.2018 (în vigoare din 14.01.2019, cu unele excepții).
4. Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind *competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor*.
5. Legea nr.246 din 15.11.2018 privind procedura notarială. În: *Monitorul Oficial*, nr. 30-37, în vigoare din 01.03.2019.
6. Successions and Wills. New Eu rules to ease cross-border successions, disponibil la următoarea adresă web: http://ec.europa.eu/justice/civil/family-matters/successions/index_en.htm.

Recomandat

Igor ȘEREMET, dr., lector univ.

NULITATEA ACTULUI JURIDIC ÎN PROCESUL PENAL

Larisa GORBEI

CZU: 343.133

larisa_gorbei@yahoo.com

Din cele mai vechi timpuri, se știe că, pentru a exista un stat de drept, nu e suficientă instituirea numai a unui mecanism juridic care garantează respectarea legii, fiind necesară introducerea unui conținut acestei legi inspirată din ideea promovării drepturilor și libertăților umane într-un spirit autentic și democrat. În sens etimologic, un act fără valoare este un act nul, ce nu poate produce efectele scontate pentru care era destinat prin incapacitatea aplicării acestuia. În conformitate cu legea, pentru a putea rezolva cauza penală privind necesitățile realizării scopurilor politicii penale, trebuie să constituie niște măsuri pentru asigurarea îndeplinirii unei justiții de calitate ce implică respectarea drepturilor procesuale ale părților și unde se acționează în consonanță cu principiul legalității pe tot parcursul procesului penal. Încălcarea legislației privind desfășurarea procesului penal poartă în sine și stabilirea unor sancțiuni. Cea mai efectivă sancțiune ce poate fi aplicată pentru încălcarea formelor de procedură, a normelor procesuale se prezintă prin nulitatea actului juridic făcut cu încălcarea prevederilor legale, astfel consecința generală a actului lovit de nulitate se manifestă prin lipsirea totală sau în parte a efectelor sale firești pentru care a fost îndeplinit.

Definiția nulității nu este întâlnită în legislația noastră, de aceea definirea ei a revenit doctrinei, ce se impune prin conciziunea sa definind nulitatea acea sancțiune care lipsește actul juridic de efectele contrarii normelor juridice edictate pentru încheierea sa valabilă. Nulitatea în sens generic, în viziunea lui Al. Vasiliu, este definită ca fiind o sancțiune juridică ce reiese din viciile care atacă valabilitatea actelor procesuale și se valorifică prin anularea lor [1, p.223]. Nulitatea actului juridic reprezintă o sancțiune de drept procesual penal, deoarece prezența și atragerea nulității pot duce la amânarea sau încetarea procesului penal. Întocmirea actelor cu respectarea condițiilor și cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, dar și a părților în cadrul unui proces contribuie la evitarea aplicării acestei sancțiuni. Nulitatea se aplică doar asupra actelor juridice, nu și

faptelor juridice, are un caracter *stricto sensu*. Nulitatea intervine doar atunci când sunt încălcate normele juridice care reglementează condițiile de validitate a actului juridic. Pentru stabilirea concordanței sau neconcordanței cu legea a efectelor actului juridic, se recurge la finalitatea legii, în sensul că actul juridic este lipsit numai de acele efecte care contravin scopului urmărit de dispoziția legală încălcată. Dacă e să analizăm instituția nulității actului juridic, constatăm faptul că are un rol preventiv, cât și un rol represiv. În consecință observăm că nulitatea îndeplinește nu numai o funcție preventivă, ci și o funcție de sancționare. Funcția preventivă constă în efectul inhibitoriu pe care îl exercită asupra subiecților de drept, tentative să încheie actul juridic cu nerespectarea condițiilor sale de valabilitate, știind că un asemenea act va fi lipsit de efecte, persoanele sunt descurajate și îndemnate să respecte legea. Funcția sancționatorie intră în acțiune atunci când funcția preventivă nu și-a dovedit eficiența, constând în înlăturarea efectelor contrarii normelor juridice edictate pentru încheierea valabilă a actului juridic.

N.Volonciu consideră că după modul de aplicare și efectele pe care le produc, nulitățile pot fi absolute și relative și această clasificare este cea mai importantă [2, p.479-480]. Nulitatea absolută este o nulitate independentă de existența unei vătămări, intervenind în cazurile enumerate limitativ de lege. Solicitarea invocării poate fi oricând în cursul procesului penal și de către oricine, nulitatea absolută nu poate interveni în cazul oricărei încălcări a normelor de procedură, aceasta trebuie să fie incidentă, atunci când normele de procedură încălcate reglementează un domeniu cu implicații decisive asupra procesului penal. Cu alte cuvinte, atunci când normele de procedură reglementează elemente esențiale, cu implicații fundamentale asupra procesului penal, legiuitorul trebuie să reglementeze sancțiuni adecvate aplicabile în cazul încălcării acestora. Nulitatea absolută este aceea care sancționează nerespectarea, la încheierea actului juridic a unei norme juridice care ocrotește un interes general. Dispozițiile legale a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității absolute sunt enumerate limitativ în art. 251 alin.(2) CPP RM, după cum urmează: încălcarea dispozițiilor legale cu privire la sesizarea instanței sau după calitatea persoanei; încălcarea dispozițiilor legale cu privire la sesizarea instanței;

la compunerea acesteia; la publicitatea sedinței de judecată, la participarea părților în cazurile obligatorii, la prezența interpretului, traducătorului, dacă sunt obligatorii potrivit legii.

Nulitatea relativă este o nulitate virtuală, ce derivă din principiul fundamental al legalității și rezultă din încălcarea dispozițiilor legale referitoare la desfășurarea procesului penal, altele decât cele expres prevăzute de lege care atrag nulitatea absolută. Aceasta poate fi invocată de către procuror, părți și subiecții procesuali principali, atunci când au un interes procesual propriu în respectarea dispozițiilor legale încălcate. Prin urmare, nulitatea relativă se caracterizează prin faptul că intervine, atunci când, prin încălcarea dispozițiilor legale, s-a produs o vătămare a drepturilor participanților la procesul penal, aceasta trebuie invocată într-o anumită etapă a procesului penal sau într-un anumit moment procesual, prevăzut de lege și se acoperă atunci când titularii dreptului de a o invoca nu își exercită acest drept în termenul de decădere prevăzut de lege și prin faptul că subiecții procesuali care pot invoca nulitatea relativă trebuie să aibă calitatea prevăzută de lege, precum și un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale pretins încălcate. Așadar, cazurile în care poate fi invocată nulitatea relativă sunt, teoretic, foarte numeroase, fiind reprezentate de toate încălcările unor dispoziții procesuale penale, altele decât cele pentru care poate fi invocată nulitatea absolută. Cu toate acestea, cele mai întâlnite cauze de nulitate relativă se referă la reglementarea regulilor de bază, a principiilor sau a altor cerințe care asigură organizarea și desfășurarea procesului penal, competența organelor judiciare, sesizarea organelor judiciare, reglementarea formei și a conținutului actelor procedurale, procedura de citare și de comunicare a actelor procedurale, reglementarea termenelor procedurale și reglementarea administrării probelor. Am realizat că realitatea obiectivă suferă modificări iremediabile din punctul de vedere al cunoașterii odată cu descoperirea probei. Totuși, prin lege s-au instituit mecanisme legale capabile să contracareze, dacă nu deplin eficient, atunci din punctul de vedere al garanțiilor minime posibile, prin statuarea reglementărilor în art. 94 CPP RM, abaterile admise în procesul probatoriu. În privința excluderii probelor ilegale, concluzionăm că nu există un mecanism procesual conturat care ar

garanta excluderea fizică a probelor. În acest sens, opinia autorilor potrivit căreia o soluție se referă la acordarea unor atribuții judecătorului de instrucție, cu respectarea principiului proporționalității între atribuțiile judecătorului de instrucție în procedura prejudiciară și independența organului de urmărire penală și a procurorului în administrarea probelor. Nulitatea relativă nu va putea fi invocată direct la instanța de apel sau de recurs decât dacă s-a produs după închiderea dezbaterilor judiciare la prima instanță sau la instanța de apel după caz. Când excepția de nulitate relativă a fost invocată la prima instanță de apel și a fost respinsă, soluția poate fi atacată la instanța ierarhic superioară (de apel sau de recurs, după caz) [3, p.482]. Analiza instituției nulității în planul conținutului, al caracteristicilor și efectelor, precum și analiza aspectului practic al instituției respective, permite, din păcate, constatarea existenței unor aspecte imperfecte ale reglementării, impunând eventuale și viitoare intervenții legislative. Republica Moldova este o țară care necesită protejarea îndeplinirii procedurii juridice de aplicarea evaluării corecte în identificarea nulităților actelor juridice, indiferent de natura lor absolută sau relativă prin aplicarea determinată a normelor ce protejează particularitățile părților participante beneficiare într-un mod sau altul de aceste decizii. În contextul globalizării mondiale și necesitatea dezvoltării sistemului juridic cere aplicarea sancțiunilor pentru a exista respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și pentru a se evita unele falsificări în documentație.

Referințe:

1. VASILIU, Al. *Teoria generală a actelor de procedură penală*. București: ALL. Bbeck, 2003.
1. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. Ediția III. Vol. I. București: Padeia, 2006.
2. DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T., SEDLEȚCHI, Iu. et al. *Drept procesual penal. Partea generală*. Vol. I. Ed. a II-a revizuită și adăugită. Chișinău: Cartier, 2005.
3. Codul de procedură penală a Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. Publicat: 07.06.2003 în *Monitorul Oficial*. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.

Recomandat
Tatiana VÎZDOAGĂ, dr., conf. univ.

**PROBAȚIUNEA SENTINȚIALĂ ÎN COMUNITATE
(PROBAȚIUNEA COMUNITARĂ):
ASPECTE DE DREPT PENAL**

Valentina GRĂJDIERU

CZU: [343.14:341.4]:343.848

valentina.grajdieru1@gmail.com

Cette recherche scientifique a comme but d'expliquer la nature juridique de la probation, une institution qui est, aujourd'hui, profondément ancrée dans notre système de justice pénale comme " une mesure reine des alternatives à l'incarcération". En particulier, nous avons examiné les aspects théoriques et pratiques caractérisants les mesures de surveillance communautaire (condamnation avec sursis, libération conditionnelle, le travail non rémunéré, etc.) dans la législation de la République de Moldova, mais aussi dans d'autres systèmes juridiques.

O perioadă foarte îndelungată de timp, pedepsele privative de libertate au reprezentat unicul și cel mai important mijloc de reacție a forțelor statale față de infracțiunile comise de către indivizi, fiind astfel promovată și aplicată pe larg o justiție retributivă, accentul fiind pus, în mod nemijlocit, pe pedepsirea infractorului. Bineînțeles, această tendință avea ca și consecință crearea în persoana infractorului a unor suferințe proporționale cu gravitatea faptei comise, doar că odată cu trecerea timpului, practica a demonstrat că izolarea infractorului de societate nu este nici pe departe una dintre cele mai rezonabile și adecvate metode de înfăptuire a sarcinilor politicii penale. Prin urmare, de-a lungul timpului, s-a ajuns la concluzia că însuși rolul societății primează în tratarea comportamentului infracțional cât și în prevenirea recidivei, conturându-se astfel câteva modele distinctive ale reacției sociale față de fenomenul infracțional, printre cele mai sonore putând fi evidențiate modelul represiv, preventiv și curativ. Toate aceste modele însă, la ora actuală, contopite împreună au dat naștere unei noi tendințe a reacției sociale, și anume, tendința moderată care este promovată, pe deplin, de către instituția probațiunii.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de „probațiune” provinde din limba latină, de la cuvântul *probatio* care desemnează perioadă de încercare. Ca atare, aceasta reprezintă o instituție

complexă care dispune de anumite strategii ce pot fi aplicate la fiecare etapă a procesului de realizare a justiției penale, evidențiind în acest sens câteva categorii, printre care și probațiunea sentințială în comunitate.

Probațiunea sentințială în comunitate, din punctul de vedere al reglementărilor juridice, este abordată atât la nivel național, cât și internațional. În conformitate cu legislația națională în vigoare, această instituție desemnează o totalitate de activități orientate spre resocializarea persoanelor eliberate de pedeapsă penală a privațiunii de libertate, spre controlul comportamentului și al respectării obligațiilor acestora [1]. Într-o altă accepțiune, aceasta poate fi privită ca un sistem de activități în domeniul justiției penale, îndreptate spre organizarea și executarea supravegherii persoanelor eliberate de pedeapsă penală, precum și monitorizarea realizării pedepselor nonprivative de libertate, bazate pe o evaluare psihosocială a subiectului în cauză. Într-o manieră asemănătoare, în documentele Națiunilor Unite, probațiunea comunitară este definită ca o metodă aplicată infractorilor selectați, ce constă în suspendarea condiționată a pedepsei și punerea lor sub supravegherea personală a consilierului de probațiune pentru a li se acorda asistență și tratament [2]. Astfel, pornind de la noțiunile expuse, putem constata faptul că instituția probațiunii comunitare prevede organizarea și implementarea, în baza hotărârii judecătorești sau, după caz, a ordonanței procurorului, a activităților de resocializare a subiecților probațiunii care sunt: minorii eliberați de răspundere penală; persoanele eliberate condiționat de răspundere penală; persoanele eliberate de pedeapsă penală; persoanele condamnate la muncă neremunerată în folosul comunității, precum și cele private de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate.

Altfel spus, instituția probațiunii sentințiale în comunitate este responsabilă de supravegherea executării unor pedepse, cum ar fi munca neremunerată în folosul comunității, de punerea în executare a unor pedepse complementare (de ex., privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții etc.), de liberarea de răspundere penală, inclusiv în cazul minorilor, de liberarea de pedeapsă penală și de asistare post-penală a persoanelor eliberate condiționat sau la termen. [3, p. 4]

Totalitatea acestor instituții penale nu reprezintă altceva decât formele de realizare ale probațiunii comunitare care, la rândul lor, implică unele aspecte. De exemplu, în cazul liberării de pedeapsă penală, condamnatul este supus unei perioade de probațiune pe parcursul căreia poate fi impus la respectarea unor obligații expres prevăzute de lege, reglementate într-o formă exhaustivă la alin. (6) art.90 CP. În acest caz, deși nu putem vorbi despre o listă a obligațiilor foarte variată și largă, trebuie să menționăm că, din totalitatea acestora, cu un grad înalt de eficiență s-a remarcat obligația condamnatului de a urma un program probațional și obligația de a se supune monitorizării electronice, două măsuri care, de fapt, prezintă o novație pentru sistemul nostru de drept.

În acest context, sistemul probațional al RM, din punct de vedere constitutiv, cunoaște o perioadă relativ scurtă, fiind mereu într-o continuă dezvoltare și evoluție. Acest fapt ne-a permis a analiza natura sa juridică într-un mod cât mai complex și a formula următoarele propuneri și recomandări *de lege ferenda*:

1. În vederea extinderii spectrului de alternative la pedepsele privative de libertate, propunem implementarea, în sistemul penal al RM, a sancțiunii penale **sentința comunitară**, în scopul de a asigura condamnatului posibilitatea de a duce un mod de viață asemănător cu cel al unui cetățean obișnuit, prin reconectarea acestuia atât la viața din comunitate, cât și în scopul prevenirii recidivei, în condițiile în care o asemenea măsură presupune îmbinarea mai multor tipuri de activități, cum ar fi munca comunitară, participarea la diverse programe probaționale etc.

Prin urmare, considerăm oportună introducerea în Codul penal al RM a sentinței comunitare în calitate de pedeapsă principală prevăzută la **art. 62 lit. d/1**. În acest sens, cu titlu de exemplu, menționăm sistemul corecțional al Norvegiei, unde sentința comunitară reprezintă o alternativă la pedeapsa cu închisoarea și o modalitate de lucru, mai îndeaproape cu infractorii.

2. Implementarea unei **baze de date** care să cuprindă totalitatea instituțiilor de interes public local, în cadrul cărora să poată fi executată munca neremunerată în folosul comunității și, la care să aibă acces organul probațional. Ținerea evidenței privind instituțiile de interes

public va contribui, nemijlocit, la luarea deciziei privind locul și natura muncii într-un mod cât mai operativ, facilitând, în același timp, coordonarea dintre consilierul de probațiune și APL, în acest sens.

3. Reducerea perioadei de timp în intervalul căreia poate fi executată pedeapsa cu muncă comunitară **de la 18 la 12 luni**, în scopul asigurării unei eficiențe mai înalte a măsurii respective, în situația în care caracterul represiv și educativ al unei pedepse își păstrează eficacitatea datorită promptitudinii cu care aceasta este aplicată și executată.

4. Privitor la obligațiile prevăzute la alin.(6) art.90 CP, considerăm oportună completarea listei cu o nouă obligație, și anume, **obligația de a cere scuze publice victimei și familiei acesteia**. Obligația în cauză este o practică des întâlnită în alte sisteme de drept, cum ar fi cel al Estoniei, Belgiei, Lituaniei, Cehiei etc.

Referințe:

1. Legea cu privire la probațiune nr.8 din 14.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 13-19/29 din 22.01.2016.
2. ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE (1954) *European Seminar on Probation*. London 20-30 October 1952. New York: United Nations (Document St-TAA-SER.C).
3. BĂLĂIȚĂ, R.L. *Abordarea individualizată a intervenției. Repere metodologice*. Chișinău, 2017.

**ДОПУСТИМОСТЬ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В УГОЛОВНОМ
СУДОПРОИЗВОДСТВЕ**

Ирина ЯКОВЛЕВА

CZU: 343.141:343.151

irina.iacovleva3@gmail.com

This thesis is devoted to one of the most controversial criteria for evaluating evidence in criminal proceedings – admissibility. At the moment, there is no consensus on the admissibility of evidence in the legal literature. In the course of the implementation of the thesis, were analyzed national and foreign sources, as a result of which the concept of admissibility of evidence was formed, as well as its main characteristics.

Допустимость доказательств в уголовном процессе имеет существенное значение, так как наделяет доказательство надлежащей процессуальной формой, что предусматривает ввод в процесс доказывания надежных доказательств. Допустимость доказательств выступает также неотъемлемым элементом для реализации задач уголовного процесса, так как выступает в роли структурного элемента системы доказывания.

Тем не менее, ограниченное правовое регулирование свойства допустимости доказательств, а также неопределенный характер отдельных положений действующего УПК РМ в сфере вопроса допустимости, повлекли неоднозначное понимание как учеными процессуалистами, так и правоприменителями.

На данный момент в Республике Молдова отсутствует процедура предварительной проверки допустимости доказательств, и этот вопрос рассматривается во время фактического анализа доказательств, по существу.

Таким образом, актуальность рассматриваемой темы наряду с другими обстоятельствами определяется социально-экономическими преобразованиями в нашем обществе, которые влекут за собой кардинальные изменения действующего законодательства, в том числе уголовно-процессуального; недостаточным рассмотрением данной темы в доктрине и возможностью установить и развить соответствующую концепцию в национальной юриспруденции; ограниченностью законодательного урегулирования вопроса допустимости доказательств в уголовном процессе и необхо-

димостью практического претворения в жизнь норм, регулирующих данный институт.

С теоретической точки зрения дипломная работа представляет собой подход к противоречивым мнениям и парадигмам, изложенным в специальной литературе в Республике Молдова и за рубежом. Одним из основных аспектов работы является представление предложений для более полного процессуального регулирования допустимости доказательств и ее основных критериев, основанных не только на судебной доктрине и практике, но и на тщательном анализе национального и международного законодательства.

Цель дипломной работы – комплексное изучение проблемы допустимости доказательств в уголовном судопроизводстве Республики Молдова и формирование на ее основании концептуальной модели данного института в национальном уголовном процессе.

Для достижения поставленной цели были определены такие задачи: доктринальное и нормативное обоснование понятия, классификации и свойства доказательств; выяснение испытательных процедур для определения основных критериев допустимости доказательств; оценка процессуальных гарантий уважения прав человека и основных свобод посредством признания доказательств недопустимыми; изучение судебной практики в области порядка разрешения вопроса о допустимости доказательств на отдельных стадиях уголовного процесса; переоценка нормативной базы Республики Молдова в отношении допустимости доказательств и формулирование юридических предложений по её модификации *de lege ferenda*.

Первая глава дипломной работы посвящена изучению правового значения допустимости доказательств в уголовном судопроизводстве. Во второй главе было проведено исследование широкого спектра судебных решений ВСП РМ и ЕСПЧ по делам, связанным с допустимостью доказательств, что позволило выявить основные упущения законодательства в данной сфере, а также причины нарушения УПК РМ и ЕКПЧ, такие, как незаконное осуществление аудиозаписи, провокация со стороны

агентов под прикрытием, незаконное применение ареста и другие.

Предложения *de lege ferenda*, приведенные в работе, представляют законодателю возможность улучшить качество закона и повысить эффективность гарантий защиты основных прав и свобод человека. Прикладная важность обозначена в виде некоторых концепций и предложений в отношении уголовно-процессуального аспекта исследуемой проблемы. Все это, включенное в широкий спектр дел из судебной практики Республики Молдова и ЕСПЧ, имеет высокую практическую ценность.

На данный момент вопрос допустимости доказательства выступает как достаточно спорная часть уголовного процесса, а законодательство Республики Молдова требует серьезной модификации, для которой необходимо учитывать решения ЕСПЧ в сфере допустимости доказательств, так как именно в них на конкретных примерах рассматриваются особенности правоприменительной практики, наряду с национальной юриспруденцией, а также их соответствие положениям Конвенции. Исходя из этого, можно сделать вывод, что необходимо не только систематизировать национальную правоприменительную практику, но и выявить причины нарушения ст. 5 и ст. 6 ЕКПЧ, которыми в смысле допустимости наиболее часто выступают незаконное осуществление аудиозаписи, провокация со стороны агентов под прикрытием и незаконное применение ареста.

В случаях, когда прокурор или судебная инстанция отказывают в удовлетворении заявления подозреваемого, обвиняемого или защитника об ознакомлении с материалами, которые были направлены в судебную инстанция для подтверждения ареста, такое действие должно быть квалифицировано как нарушение п. 21) ч. (2) ст. 66 УПК РМ и п. 6 Постановления Пленума Высшей Судебной Палаты Республики Молдова № 4 от 28.03.2005г., что, в свою очередь, приводит к нарушению ст. 5 ЕКПЧ. В то же время во время анализа практики судебных инстанций Республики Молдова стало очевидно, что нередки случаи, когда судебная инстанция выносит определение о предварительном аресте и последующем его продлении по

одному и тому же уголовному делу только на основании ходатайства прокурора, игнорируя необходимость приобщения других материалов уголовного преследования. Такая ситуация приводит к нарушению прав стороны защиты в отношении ареста, а судебная инстанция теряет возможность осуществить контроль законности и обоснованности ареста и других оснований его продления. Есть также моменты, когда представители стороны обвинения необоснованно ссылаются на конфиденциальность уголовного преследования, когда ч. (2) ст. 212 УПК РМ предусматривает, что защитник может представлять письменное заявление о том, что был предупрежден об ответственности, предусмотренной ст. 315 УК РМ [1, статья 212]. Можно отметить, что в качестве судебного решения в смысле ч. (1) ст. 94 УПК РМ может выступать определение судьи по уголовному преследованию о применении предварительного ареста на стадии уголовного преследования, а также определение кассационной инстанции, проверяющей законность определения судьи по уголовному преследованию. Это, в свою очередь, говорит о том, что в определениях, связанных с арестом лица на этапе уголовного преследования, судебная инстанция не должна ссылаться на доказательства, полученные незаконным путем [2].

Исходя из этого, можно сделать вывод, что в определениях по делам, которые связаны с процедурой ареста и его обжалования, судебные инстанции Республики Молдова обязаны высказываться не только по поводу мотивации применения или отказа в предварительном аресте, но и о заявлениях стороны защиты о предоставлении материалов уголовного преследования, которые были предъявлены прокурором как подтверждение ходатайства.

Следует также, отметить, что контроль допустимости доказательств должен производиться, оценивая его с точки зрения априори (изначальный контроль на стадии уголовного преследования) и апостериори (контроль, когда доказательство приобщено к делу, но опротестовывается либо на стадии завершения уголовного преследования, либо в судебной инстанции) [3].

На основании изложенного выше, в целях дальнейшего совершенствования законодательства, предлагается:

- Закрепить в уголовно-процессуальном законе положение, согласно которому «любое должностное лицо, принимающее на себя производство по уголовному делу, должно проверить имеющиеся доказательства на предмет их допустимости».

- Представляется также необходимым изменить редакцию ч.4 ст. 345 УПК РМ, которая не предусматривает возможности инициирования судом проведения предварительного слушания для разрешения вопроса об исключении недопустимых доказательств. По нашему мнению, необходимо закрепить обязательное проведение предварительного слушания во всех случаях, требующих решения вопроса о допустимости доказательств, в том числе, когда решение вопроса о недопустимости необходимо по мнению суда.

- Соответственно, следует внести изменения и в статью 347 УПК РМ и закрепить положение, согласно которому на предварительном судебном заседании наряду с относимостью доказательств должна проверяться их допустимость.

На основе проведенных исследований можно сделать вывод, что институт допустимости доказательств выступает в роли механизма, который позволяет исключить недостоверные с точки зрения процессуальной формы доказательства, исходя из чего оценка доказательств на предмет их допустимости должна производиться на всех стадиях уголовного процесса.

Литература:

1. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова от 14 марта 2003. В: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104-110, от 7 июня 2003.
2. ЯКОВЛЕВА, Ирина. Недопустимость доказательств в уголовном судопроизводстве. În: *Sesiune națională de comunicări științifice studențești*. Chișinău, Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2019, pp. 109-112.
3. ЯКОВЛЕВА, Ирина. Презумпция допустимости доказательств в уголовном судопроизводстве, În: *Sesiune națională de comunicări științifice studențești*. Chișinău, Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2020, pp. 117-119.

**INFRAȚIUNEA DE HULIGANISM:
EXAMEN TEORETIC ȘI PRACTIC**

Alexandru IORDACHE

CZU: 343.593

iordache.alexandru2020@gmail.com

In this article, the offence of hooliganism provided in Article 287 of the Criminal Code of the Republic of Moldova was subjected to both theoretical and practical research. Considering the fact that the crime of hooliganism is a crime that threatens public order as well as public security, we can say that the issue addressed on the basis of these values protected by criminal law is of particular interest because public order and public security is the foundation of the state on which the entire rule of law is based.

În conformitate cu art. 287 Cod penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) constituie infracțiune de huliganism acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită. În cele ce urmează, vom reda unele aspecte problematice ale infracțiunii de huliganism, valorificând, în acest sens, abordările doctrinare și practica judiciară în materie.

Pentru început, precizăm că huliganismul este o faptă săvârșită în public, dar nu neapărat într-un loc public, aceasta poate fi comisă într-un apartament, într-un bloc locativ și alte încăperi. Acțiunile de huliganism sunt orientate, de regulă, spre public, spre reacția publicului, implicând jignirea demnității publice și încălcarea grosolană a ordinii publice [1].

După această clarificare, remarcăm că expresia utilizată de legiuitor – „acțiuni care încalcă grosolan ordinea publică” – este una lipsită de claritate și poate fi interpretată în mai multe feluri [2]. Prin urmare, ar fi oportun de exclus adjectivul „grosolan” din art. 287 CP RM.

Una dintre cele mai acute probleme referitoare la infracțiunea de huliganism vizează acțiunile de încălcare a ordinii publice, însoțite de violență. În sensul art. 287 CP RM, Plenul Curții Supreme de Justiție a explicat că prin „violență” se înțelege violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie cu vătămare neînsem-

nată, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă [4]. Prezența unei astfel de explicații este bine-venită. Prin prisma acestei explicații, deducem că infracțiunea de huliganism absoarbe contravenția prevăzută la art. 78 Cod contravențional, care sancționează vătămarea neînsemnată și cea ușoară a integrității corporale. În consecință, calificarea trebuie făcută doar în baza art. 287 CP RM în cazul în care violența aplicată în legătură cu încălcarea grosolană a ordinii publice s-a concretizat în vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie vătămare neînsemnată, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă. Nu este admisibilă aplicarea răspunderii conform art. 287 CP RM și art. 78 Cod contravențional [2]. Trebuie să precizăm că în practica judiciară nu există un punct de vedere unitar în ceea ce privește calificarea acțiunilor ce încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței (concretizată în vătămarea medie sau gravă a integrității corporale ori a sănătății, sau decesul persoanei). În timp ce unele instanțe aplică răspunderea conform art. 354 Cod contravențional și, după caz, conform art. 145, 151 sau 152 CP RM; la rândul său, alte instanțe au calificat conduita făptuitorului, pe de o parte, conform art. 287 CP RM, iar pe de altă parte, potrivit art. 145; 151 sau 152 CP RM [2]. Considerăm că prima orientare jurisprudențială este corectă. Explicația constă în faptul că este inadmisibilă valorificarea multiplă la calificarea a uneia și aceleiași violențe [2].

Este de menționat, nu are relevanță la calificarea faptei potrivit art. 287 CP RM numărul de lovituri aplicate victimei în legătură cu încălcarea grosolană a ordinii publice. În situația respectivă, este important ca violența să nu depășească gradul de severitate susceptibil de a fi înglobat de infracțiunea de huliganism [2].

În altă ordine de idei, infracțiunea de huliganism trebuie delimitată de alte fapte, în particular, de contravenția prevăzută de art. 78 Cod contravențional. Sub acest aspect, consemnăm că deosebirea dintre contravenția de huliganism nu prea grav și infracțiunea de huliganism constă în următoarele: contravențiile nu presupun și existența unei acțiuni adiacente alternativ. Dacă făptuitorul nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea

ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare; tragerea din armă de foc, în locuri publice, în locuri rezervate pentru tragere, dar cu încălcarea modului stabilit, însă mai recurge și la aplicarea violenței, la amenințarea cu aplicarea violenței sau la opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane, care curmă actele huliganice. În astfel de circumstanțe, fapta comisă depășește gradul de pericol social al unei contravenții, atingând gradul de pericol social al unei infracțiuni [4].

Efectuând o comparație între art. 354 Cod contravențional și art. 287 Cod penal, sub aspectul laturii obiective, constatăm că în cazul huliganismului contravențional făptuitorul nu recurge la aplicarea violenței și nici nu amenință cu aplicarea violenței; în cazul huliganismului penal, făptuitorul fie aplică violența asupra victimei, fie o amenință cu aplicarea violenței.

De asemenea, este relevantă delimitarea infracțiunii prevăzute la art. 287 CP RM de alte fapte contravenționale, precum cele prevăzute la art. 354, art. 357 și art. 363 Cod contravențional. Aici menționăm faptul că dacă făptuitorul în acțiunile sale nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare; tragerea din armă de foc, în locuri publice. În cazul dat va fi considerată infracțiune de huliganism, prevăzută la art. 287 CP, și nu contravenție reglementată la art. 354, 357 sau 363 Cod contravențional.

Deseori, în practică, apar probleme de calificare atunci când prin încălcarea grosolană a ordinii publice și a exprimării unei vădite lipse de respect față de societate, fie a cinismului sau obrăzniciei deosebite, are loc o distrugere sau o deteriorare a bunurilor. În acest sens, Plenul Curții Supreme de Justiție a explicat că acțiunile făptuitorului care se manifestă prin distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrise în art. 197 CP RM, infracțiunea de huliganism poate absorbi distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrisă la art. 197 alin. (1) CP RM, iar distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrisă la art. 197 alin. (2) CP RM, ar putea fi absorbită doar de infracțiunea prevăzută la art. 287 alin. (3) CP RM. Condiția esențială este ca distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor să

reprezintă o manifestare a încălcării grosolane a ordinii publice ori a cinismului sau obrăzniciei deosebite [4].

Soluția de calificare trebuie nuanțată în situația în care fapta menționată *supra* a fost comisă de către un minor cu vârsta de 14 ani. Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, dar nu a atins vârsta de 16 ani nu poate fi tras la răspundere penală în cazul variantei-tip a infracțiunii de huliganism prevăzută la art. 287 alin. (1) CP RM. În schimb, acesta ar putea fi tras la răspundere în cazul huliganismului agravat – art. 287 alin. (2) și (3) CP RM. Totuși, un minor care a împlinit vârsta de 14 ani, dar nu a atins vârsta de 16 ani poate conștientiza pericolul social al infracțiunii de huliganism în formă neagravată. Din acest motiv, ar fi oportună modificarea art. 21 alin. (2) CP RM, astfel încât să fie posibilă aplicarea răspunderii penale a minorilor care au împlinit vârsta de 14 ani, dar nu au atins vârsta de 16 ani în baza art. 287 alin. (1) CP RM.

Analizând practica judiciară, am mai constatat că infracțiunea de huliganism în marea majoritate a cazurilor este comisă în stare de ebrietate. Această împrejurare nu are importanță la calificarea faptei, ci poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În fine, *de lege ferenda*, reiterăm propunerea reflectată în literatura de specialitate privind reconsiderarea dispoziției alin.(1) art.287 CP RM și, implicit, a noțiunii legislative a huliganismului, după cum urmează: „Fapta săvârșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, însoțită de violență sau amenințare cu violență” [2].

Referințe:

1. BRÎNZĂ, S. Infracțiunea de huliganism (art. 287 CP RM) Analiză de drept penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe sociale”*, 2015, nr.8(88), pp. 46-63.
2. RENIȚĂ, Gh. Huliganismul ce implică acțiuni ce încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor: divergențe jurisprudențiale. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr. 12, pp. 9-21; 2018, nr. 1-3, pp. 16-31.
3. STATI, V. Sugestii și observații pe marginea unor proiecte de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr. 5, p. 5-15.
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 6 din 15 mai 2017 de modificare și completare a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19 iunie 2006 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism”. Disponibil: <https://goo.gl/bPAKLo>

**INFRAȚIUNEA DE VIOL:
EXAMEN TEORETIC ȘI PRACTIC**

Iurie IURCU

CZU: 343.541

iurcu.iurie@yahoo.com

In this article is analyzed the crime of rape. This crime is an attack on the freedom and sexual inviolability of the person. We have highlighted the evolution of the regulation of the crime of rape, comparative aspects of criminal law in matters of rape, criminal legal analysis and have been proposed some legislative changes.

Infrațiunea de viol a fost și este, de fapt, cea mai gravă infrațiune din cadrul infracțiunilor cu privire la viața sexuală, care încalcă libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei. Violul constituie o faptă amorală, deoarece relațiile sexuale au un rol deosebit în viața de zi cu zi, acționează la nivel cultural, ideologic, psihologic asupra persoanei.

Ca normă juridică, infrațiunea de viol a suferit numeroase schimbări de-a lungul timpului cunoscând diverse forme de sancționare, începând cu sancționarea prin pedepse corporale, până la incriminarea în sisteme de drept codificate. Indiferent de acestea, concluzionăm că, din cele mai vechi timpuri, o problemă a societății a fost apărarea persoanei de orice formă de violență sexuală.

Din analiza cadrului legal actual se constată că infrațiunea de viol aduce atingere vieții sexuale a persoanei protejată de legea penală sub cele două aspecte ale acesteia, și anume „*libertate sexuală*” și „*invio-labilitate sexuală*” a persoanei. De altfel, prin *libertatea sexuală* se înțelege dreptul persoanei de a dispune în mod liber de corpul său în raporturile sexuale, iar *invio-labilitatea sexuală* constituie lipsa exteriorizării dorinței persoanei de satisfacere a necesităților sexuale.

Analiza de drept penal comparat ne arată că cadrul normativ al reglementării juridice a infracțiunii de viol diferă. Astfel statele precum: Federația Rusă, Ucraina reglementează acțiunea principală a elementului material al infracțiunii de viol drept „raportul sexual”, iar statele: România, Italia, Franța, Polonia folosesc termenul de „act sexual” ca

acțiune principală a elementului material. Această analiză poate servi drept suport informativ suplimentar pentru legiuitorul moldav.

În ceea ce ține de terminologia folosită în cadrul reglementării juridice a infracțiunilor sexuale, am stabilit că: *actul sexual* în sine presupune o multitudine de modalități de a obține o satisfacere sexuală folosind sexul sau acționând asupra sexului. Prin *raport sexual* trebuie de înțeles actul sexual normal sub aspectul lui fiziologic, care se caracterizează prin introducerea membrului viril în vagin sau în vestibulul vaginalului, astfel creând condiții pentru concepere [1, p.552].

Din cele menționate *supra*, considerăm rațional de a formula norma prevăzută la art.171 CP RM astfel încât acțiunea principală a elementului material al infracțiunii de viol să constituie „*actul sexual de orice natură*”. În susținerea opiniei noastre, am dori să aducem următoarele argumente: această delimitare între raportul sexual și alte acte sexuale este justificată doar din punct de vedere medical și nu credem că această soluție este justificată și din punctul de vedere al tehnicii legislative. Adesea, apropiate prin conținut și exercitate în același timp, atât actele sexuale normale, cât și actele sexuale anormale sunt cuprinse de o rezoluție infracțională unică a făptuitorului.

În aceste circumstanțe, dirijându-ne de faptul că legea penală trebuie să fie cât mai clară și concisă, nu trebuie admise delimitări formale între componente de infracțiune, astfel se consideră necesar excluderea art.172 CP RM, cu includerea faptelor sancționate de către această componentă de infracțiune în cadrul conținutului art.171 CP RM și modificarea acțiunii principale a elementului material al infracțiunii de viol din „*raport sexual*” în „*act sexual de orice natură*”.

Subsidiar celor menționate *supra*, pentru a crea o concordanță privind utilizarea termenilor în legislația penală și pentru a evita unele confuzii la aplicarea ei, s-ar impune să fie folosite noțiuni care să aibă același sens în toate normele incluse în cod. În această ordine de idei, considerăm că s-ar impune modificarea elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 174 CP RM („Actul sexual altul decât violul...”) și modificarea titlului art. 174 CP RM. „Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”, („Actul sexual de orice natură cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”), pentru a realiza concordanță între titlul articolului și faptele prejudiciabile sancționate de articolul dat.

Este de menționat că latura subiectivă a infracțiunii se exprimă doar prin vinovăție sub formă de *intenție directă*. La această concluzie, ne duce faptul că violul este comis cu scopul satisfacerii necesității sexuale, din aceasta rezultând că persoana urmărește survenirea consecințelor prejudiciabile sau a stării de pericol pentru valorile sociale ocrotite de legea penală. Față de consecințele descrise ca forme agravante la lit. d), e), f) alin.(3) art. 171 CP RM, atitudinea psihică a făptuitorului se exprimă prin *imprudență* față de urmări.

Legiuitorul a construit-o această componentă de infracțiune ca o *componentă formală*, care se consumă în momentul săvârșirii acțiunii incriminate, indiferent de survenirea consecințelor. Dar totuși în unele modalități, precum: violul soldat cu vătămare intenționată gravă, medie sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății, violul însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică, violul însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA, violul care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, violul care a provocat din imprudență decesul victimei – devin infracțiuni cu *componentă materială*.

O problemă la calificarea infracțiunii de viol apare atunci când se aduce atingere libertății fizice a persoanei și respectiva atingere este comisă prin depășirea laturii obiective a violului. În asemenea circumstanțe, este necesară calificarea suplimentară, după caz, conform uneia dintre prevederile de la art.164 CP RM (când persoana a fost deplasată din locul aflării sale) sau art.166 CP RM (când persoana este privată ilegal de libertate și privațiunea depășește cadrul temporal al violului).

O altă problemă întâlnită în procesul calificării o constituie infracțiunea de viol săvârșit asupra unui membru de familie, prevăzut la lit.b²) alin.(2) art.171 CP RM. De altfel, Legea nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie definește clar noțiunea de violență în familie: *violență în familie* – acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral [2]. Menționăm că violența sexuală care

ia forma infracțiunii prevăzute la lit.b²) alin.(2) art.171 CP RM nu poate fi calificată în baza art.201¹ CP RM. Cu alte cuvinte, raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică, sau profitând de starea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința – de către un membru de familie asupra unui alt membru al familiei, atrage raspunderea numai conform lit.b²) alin.(2) art.171 CP RM, reprezentând o normă specială în raport cu art.201¹ CP RM.

Analizând modalitatea agravantă prevăzută la *lit.f) alin.(3) art.171 CP al RM*, ajungem la concluzia că forma actuală a circumstanței respective ridică anumite probleme la aplicarea ei în practică, iar urmările propuse de Hotărârea nr.17 a CSJ din 2005 [3] ca: pierderea capacității de naștere normală; graviditatea extrauterină; pierderea capacității de a duce o viață sexuală normală – își găsesc reglementarea juridică în cadrul altor modalități agravante ale infracțiunii de viol.

Mai mult ca atât, legea penală are la bază principiul legalității, care prevede, prin conținutul său, ca legea penală să fie previzibilă și formulată suficient de clar. În acest sens, este îndeplinită atare condiție, atunci când justițiabilul, citind textul dispoziției și, în caz de necesitate, cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțele judecătorești, poate să știe pentru care acțiuni/inacțiuni urmează a fi supus răspunderii penale. Pornind de la aceste reguli stabilite, se impune excluderea din conținutul normativ al infracțiunii de viol a agravantei prevăzute la lit.f) alin.(3) art.171 CP RM.

Referințe:

1. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328p. ISBN 978-9975-53-469-7
2. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45 din 01.03.2007 [Accesat 15.03.2020]. Disponibil: legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro
3. Hotărârea Plenului CSJ despre *practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală* nr.17 din 07.11.2005. [Accesat 03.03.2020]. Disponibil www.jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=349

Recomandat

Dorina GUREV, dr., lector univ.

ÎMBOGĂȚIREA ILICITĂ: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Victor KALUGHIN

CZU: 343.352

victor.kalughin@gmail.com

In the present article we conclude that the criminal offence of illicit enrichment is inapplicable in the Republic of Moldova. We argue that the main cause of the mentioned inapplicability is of a constitutional nature, in concreto – art. 46 alin. (3) of the Constitution states the „presumption of legality of property” and imposes on the accusation body the duty to directly prove the illegal origin of property in criminal cases.

Îmbogățirea ilicită este o componentă de infracțiune nouă pentru Republica Moldova, fiind incriminată relativ recent. Legea nr. 326/2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care Codul penal a fost completat cu prevederile de rigoare (art. 330/2), a fost adoptată în decembrie 2013 și a intrat în vigoare în februarie 2014 [1].

În esență, incriminarea îmbogățirii ilicite urmărește tragerea la răspunderea penală a persoanelor pentru deținerea unor averi ce depășesc substanțial veniturile licite ale acestora. Principalul raționament de incriminare a acestei infracțiuni rezidă în dificultățile identificării și urmăririi penale a actelor corupționale, acestea având un caracter latent și clandestin. Or, o mare parte a actelor de corupție nu pot fi descoperite și demonstrate decât în flagrant, în restul cazurilor probarea fiind dificilă. Astfel, pentru a depăși atare deficiențe, se recurge la incriminarea celui mai evident semn al acestor fapte – rezultatul – posesia unor averi impunătoare, disproporționale și inexplicabile în raport cu veniturile licite. În așa fel, devine posibilă aplicarea răspunderii penale chiar dacă este imposibilă dovedirea actelor corupționale din care s-au obținut bunurile în cauză.

În vederea elucidării principalelor deficiențe ale acestei componente, este important de evidențiat că îmbogățirea ilicită este asemănătoare infracțiunii de spălare de bani. Astfel, aidoma infracțiunii de spălare de bani, îmbogățirea ilicită este, în mod obligatoriu, precedată de săvârșirea unei fapte generatoare de venituri ilicite – *delictum principale* – mai denumită „faptă anterioară” sau „faptă principală”.

Printre asemenea fapte se numără infracțiuni, precum: corupere pasivă; trafic de influență; delapidare a averii străine etc. Această faptă este sursa bunurilor deținute ulterior în cadrul infracțiunii de îmbogățire ilicită [2].

Însă îmbogățirea ilicită se deosebește esențial de infracțiunea de spălare de bani. Pornind de la esența și scopul incriminării, în practica unanimă a statelor, în cazul îmbogățirii ilicite, acuzarea trebuie să demonstreze doar fapta subsecventă de deținere (*delictum subsequens*), adică doar nemijlocit îmbogățirea ilicită, fără a fi necesară demonstrarea și aplicarea răspunderii penale pentru fapta generatoare de venituri. În fond, acuzarea trebuie să probeze doar discrepanța dintre valoarea averilor și veniturile licite ale făptuitorului. Odată ce discrepanța este una substanțială, intervine răspunderea penală, nefiind necesară demonstrarea originii ilicite a averii în cauză. Or, dacă ar fi necesară și stabilirea procedurilor concrete de îmbogățire (corupere pasivă, trafic de influență, delapidare a averii străine etc.), incriminarea îmbogățirii ilicite își pierde sensul.

Tocmai aici rezidă principala dificultate a aplicabilității îmbogățirii ilicite în Republica Moldova. În pofida faptului că, la incriminarea îmbogățirii ilicite, scopul legiuitorului a fost precum cel expus *supra*, în practică, din neglijență, s-a creat o situație diametral opusă – **Republica Moldova este unicul stat din lume în care trebuie să se probeze și să se aplice răspundere penală atât pentru îmbogățirea ilicită, cât și pentru fapta generatoare de venituri ilicite.**

Această situație este determinată de art. 46 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova care prevede: „Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă” [3]. Această prevedere constituțională este principalul impediment în aplicarea componentei de îmbogățire ilicită, deoarece generează obligația urmăririi penale și a infracțiunii generatoare de venituri, fapt ce face, după cum vom vedea în continuare, inaplicabilă componenta de îmbogățire ilicită.

De fapt, norma constituțională instituie principiul prezumției caracterului licit al averii. În sensul Hotărârii Curții Constituționale nr. 21/2011, această prezumție presupune responsabilitatea statului de a prezenta probe care ar demonstra că proprietatea a fost dobândită

illegal. Iar Hotărârea Curții Constituționale nr. 6/2015 reiterează că nu doar discrepanța dintre valoarea averii și mijloacele dobândite legal duce la condamnarea funcționarului public, fiind necesare dovezi suplimentare, care urmează să demonstreze caracterul ilicit al averii.

Deci, potrivit prevederilor constituționale și interpretării Curții Constituționale, acuzarea trebuie să demonstreze și fapta generatoare de venituri, iar persoana învinuită va trebui să poarte răspundere penală atât pentru această faptă (de exemplu – corupere pasivă), cât și pentru fapta subsecventă de deținere a bunurilor (îmbogățire ilicită).

Însă, în acest caz, se încalcă flagrant principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte (*non bis in idem*), deoarece, spre deosebire de infracțiunea de spălare de bani, îmbogățirea ilicită nu reprezintă o construcție juridică autonomă, fiindcă această componentă incriminează scopul faptelor generatoare de venituri – deținerea bunurilor în propriul interes și în vederea beneficierii de calitățile utile ale acestora [4].

Datorită faptului că, în contextul prevederilor constituționale, componenta analizată încalcă principiul *non bis in idem*, suntem de opinia că componenta de îmbogățire ilicită este inaplicabilă și incompatibilă cu sistemul național constituțional actual.

Inaplicabilitatea și ineficiența componentei este demonstrată și de practicile naționale – până în prezent nu a fost pronunțată nicio sentință judecătorească în baza acesteia. Toate cauzele penale pornite, într-un număr deloc impunător, sunt tergiversate la faza urmăririi penale sau la faza examinării în fond, fapt ce denotă dificultățile întâmpinate în administrarea cauzelor de îmbogățire ilicită.

În final, în vederea înlăturării deficiențelor constatate, ar fi recomandabilă modificarea Constituției. *In concreto*, propunem expunerea art. 46 alin. (3) din Constituție în următoarea redacție: „Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă, **cu excepțiile stabilite de lege**”. Deci, propunem completarea textului cu sintagma „cu excepțiile prevăzute de lege”. Modificarea textului constituțional este cea mai corectă și eficientă modalitate de soluționare a deficiențelor. Astfel, s-ar înlătura caracterul universal și imperativ al prezumției caracterului licit al averii, fapt ce ar permite tragerea la răspundere penală doar în baza infracțiunii de îmbogățire ilicită.

O soluție alternativă, care însă este discutabilă, este revizuirea jurisprudenței Curții Constituționale și oferirea unei interpretări extensive a conceptelor constituționale abordate.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 72-74 (195), 2009.
2. BRÎNZA, S., MAREȘ, M. *Îmbogățirea ilicită – o analiză comparativă a legislațiilor din Republica Moldova și România*. [Accesat 02.06.2020]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/7421/imbogatirea-ilicita-o-analiza-comparativa-a-legislatiilor-din-republica-moldova-siromania.html>
3. Constituția Republicii Moldova. nr. 01 din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1 (05).
4. STATI, V. Reglementarea răspunderii pentru infracțiunile prevăzute la art. 330/2 „Îmbogățirea ilicită” din Codul penal: controverse, soluții, perspective. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr.9, p.2.

**RĂSPUNDEREA CIVILĂ PENTRU PRELUCRAREA
NECONFORMĂ LEGII A DATELOR
CU CARACTER PERSONAL**

Alina LAVRIC

CZU: 343.525:347.51

lavric.lina@gmail.com

Actuellement, de grandes quantités de données à caractère personnel font l'objet, en quelques fractions de seconde, d'une recherche complexe sur un phénomène numérisé. Comprendre l'importance des outils de protection de données, leur nature, leur genèse devient nécessaire pour le développement de l'institution de la responsabilité civile, qui reste en constante évolution. De même, l'œuvre est liée aux dernières nouvelles et tendances législatives au niveau national et international.

Era digitală și datele personale stocate denotă un pericol inevitabil adresat existenței noastre materiale. Viitorul identității este extrem de neclar în contextul acestor inovații științifice, întrucât suntem supuși unei procesări nelimitate, iar fiecare bucată de informație despre viața privată formează o biografie digitală a fiecăruia dintre noi, fapt care amplifică gradul de vulnerabilitate în raport cu diverse pericole ce atentează la securitatea noastră.

În virtutea acestor precizări, Constituția Republicii Moldova stipulează la art. 20 că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Totodată, în conformitate cu prevederile art. 18 al Legii privind protecția datelor cu caracter personal, orice persoană care a suferit un prejudiciu în urma unei prelucrări de date cu caracter personal efectuată ilegal sau căreia i-au fost încălcate drepturile și interesele garantate de prezenta lege are dreptul de a sesiza instanța de judecată pentru repararea prejudiciilor materiale și morale, iar instanța este cea care trebuie să depună diligență sporită întru respectarea confidențialității, dispunând judecarea cauzei în ședință închisă dacă este cazul.

În lumina celor relatate, încălcarea normelor de reglementare atrage răspunderea, care, în funcție de anumiți factori, precum: consecințele, gradul de vinovăție etc., poate fi exteriorizată în una din formele: civilă, administrativă, contravențională, disciplinară sau penală.

De interes major este instituția răspunderii civile, și în mod prioritar a răspunderii delictuale. În esență, răspunderea delictuală este o sancțiune civilă, cu caracter reparator, fără a fi în același timp o pedeapsă [1]. Aceasta are ca nucleu central noțiunea de *faptă ilicită*, iar esența constă în existența unui prejudiciu, cauzat prin încălcarea drepturilor subiective sau a unor interese legitime ale unei persoane, condiții obiective în lipsa cărora nu se poate stabili obligația de reparare ce se naște în sarcina persoanei responsabile [2].

Este de subliniat faptul că în domeniul protecției datelor cu caracter personal, atât prejudiciile nemateriale, cât și materiale, au dreptul la materializare. Prejudiciul fiind considerat „piatra unghiulară a întregii construcții juridice”, în sfera prelucrării datelor cu caracter personal nu excludem faptul că ar avea dreptul la viață situația în care prejudiciul este suferit nu doar de către subiectul datelor prelucrate, dar și de către alți subiecți, ceea ce identificăm drept „*prejudiciu prin ricoșeu*”. Astfel, poate fi real scenariul în care în urma stocării/prelucrării datelor, ar putea suferi rudele subiectului vizat.

Intimitatea unei persoane poate fi definită drept nedezvăluirea în fața publicului a caracteristicilor, acțiunilor și datelor personale ale subiectului. Mai mult, la determinarea gradului de caracter privat al informației, o serie de factori urmează a fi luați în considerare, inclusiv conduita specifică și sentimentele subiective trăite de persoană. *Stricto sensu*, intimitatea este asigurată prin respectul locuinței și corespondenței, la fel, și de protecția datelor personale [3].

Astfel, potrivit art. 27 alin. (1) din Legea privind protecția datelor cu caracter personal, subiectul datelor cu caracter personal care consideră că prelucrarea datelor sale nu este conformă cu cerințele prezentei legi poate înainta Centrului o plângere. Ulterior, în urma examinării plângerii, Centrul emite o decizie motivată care dispune lipsa încălcării prevederilor legislației, suspendarea operațiunilor de prelucrare a datelor cu caracter personal sau blocarea, rectificarea sau distrugerea datelor neveridice ori obținute ilicit.

Totuși, procedura de tragere la răspundere civilă este anevoioasă și incertă în contextul novațiilor actuale, însă pentru a răspunde evoluțiilor digitale, Uniunea Europeană a adoptat un cadru legal inovativ pentru protecția datelor cu caracter personal. Legiuitorul european a

considerat că Directiva 95/46/CE privind protecția persoanelor fizice în ceea ce ține de prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date a necesitat o actualizare, deoarece aceasta a fost transpusă diferit de țările Uniunii Europene. Astfel, GDPR, noviația contemporanității, marchează dorința de armonizare la nivel european, propunând să consolideze drepturile cetățenilor europeni, dar și să fortifice imaginea tuturor organizațiilor care prelucrează date cu caracter personal.

Așadar, în urma cercetărilor efectuate, analizând cadrul normativ național și internațional, jurisprudența CtEDO, jurisprudența națională, doctrina și schimbările spre care tinde Republica Moldova, considerăm că statul nostru este la început de cale în această materie, dar aspiră continuu către vectorul european, iar răspunderea juridică civilă denotă importanța teoretică, cât și practică, căci anume această formă de răspundere juridică are misiunea menținerii securității raportului juridic civil. Astfel, dreptul la protecția datelor cu caracter personal nu trebuie privit doar ca o garanție, ci ca o prerogativă legală a fiecăruia dintre noi, prin intermediul căruia putem monitoriza și deține controlul asupra informației personale prelucrate de către autoritățile publice și/sau private.

Referințe:

1. STĂTESCU, C., BÎRSAN, C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ediția a III-a. București: All Beck, 2000, p. 123.
2. BOILĂ, L. *Capitolul IV. Răspunderea civilă, în Noul Cod civil. Comentariu pe articole, art. 1-2664*. Cordonatori: BAIAS, F.AL., CHELARU, E., CONSTANTINOVICI, R., MACOVEI, I. București: C.H.Beck, 2012, p.1415.
3. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Editat de Curtea Constituțională a Republicii Moldova cu sprijinul financiar al Fundației „Hanns Seidel” din Germania. p. 150.

**REGLEMENTAREA JURIDICĂ A IMPUNERII
VENITURILOR PERSOANELOR CE DESFĂȘOARĂ
ACTIVITATE DE ANTREPRENORAT**

Lina VLĂDICEANU-STARȘII

CZU: 351.712.2.033:340.13

lina.vladiceanu.starsii@gmail.com

The intensification of trade relations, the aggravation of the global crisis, the currency fluctuations on market require the revision of fiscal policies. In Moldova, an essential role is played by the entrepreneur, on whose prosperity depends the national economy. Unfortunately, his potential remains untapped insofar as it could generate not only income, but also approaches to modernizing the state. In order to claim changes, the authorities must support this activity.

Procesul de dezvoltare și reformare a Republicii Moldova implică îmbunătățirea prioritară a domeniilor strategice: economic, social, politic. În această triadă, un loc predominant îl deține sistemul financiar public, implicit *politica bugetar-fiscală*, care constituie principalul instrument de influență și control asupra proceselor economice interne. Prin intermediul politicii date, statul își prezintă opțiunea în materie de impozite și taxe asupra subiecților economici, gestionând astfel modul de formare a veniturilor la bugetul de stat, dar și distribuirea cheltuielilor.

Situația dificilă actuală cu care se confruntă întreaga lume a repus în lumină necesitatea resetării politicii bugetar-fiscale, în sensul susținerii activității antreprenorului – unul dintre principalii generatori de venituri la bugetul de stat. Totodată, s-a scos la iveală și mai mult actualitatea relației stat–agent economic prin prisma impunerii fiscale.

Pornind de la ideea că fiscalitatea este un sector strategic în orice țară, cu rol primordial în edificarea unei economii dezvoltate, în care agentul economic este un factor-cheie, devine imperativă analiza mecanismului de impozitare a veniturilor din activitatea antreprenorială, pentru a lua cunoștință și a înțelege, în complexitate, relevanța sa, pe de o parte, și esența antreprenoriatului, implicit a formelor sale juridico-organizatorice, pe de altă parte, pentru a putea ulterior aprecia măsurile de ordin fiscal aplicate de autoritățile competente pentru a susține acest gen de activitate.

În lumina celor ce preced, ținem să conturăm ideea că statul transpune în viață politica fiscală prin folosirea, în mod legal, unitar, autoritar, universal și în baza unei proceduri prestabilite, a impozitelor și taxelor, în calitate de instrumente fiscale, asupra tuturor subiecților impozabili, indiferent de regimul juridic – în cazul de față – antreprenorii.

Impozitul aferent veniturilor agenților economici este reglementat, în principal, de Titlul II al Codului fiscal nr. 1163/2008 [1] și de Hotărârea Guvernului nr. 693/2018 [2]. Ținem să menționăm că legislația europeană nu legiferează în mod exhaustiv domeniul impozitării. Totuși, au fost aprobate o serie de directive și regulamente care stabilesc cadrul comun și armonizarea legislațiilor privind impozitele pentru a asigura funcționarea pieței unice și pentru a evita concurența (Regulamentul (UE) nr.549/2013, Codul de conduită în domeniul impozitării întreprinderilor etc.), relevante fiind și hotărârile pe dimensiunea fiscală ale Curții Europene de Justiție. Astfel, Moldova are încheiate cu țările europene un șir de tratate și convenții pe filiera asistenței fiscale reciproce, inclusiv pe dimensiunea impozitului pe venit.

Pentru a fundamenta cunoștințele despre mecanismul de impunere a veniturilor antreprenorilor, este necesar să cunoaștem etapele pe care le conține acesta, după cum urmează:

Subiecți ai impunerii, cum ne-am referit *supra*, sunt orice cetățean al Republicii Moldova, neîngrădit în drepturi, străin sau apatrid, [...], orice persoană juridică sau fizică în conformitate cu scopurile sale principale” [3, art. 2]. Legislația civilă definește, la art. 23 și 171, noțiunile sus-nominalizate [4].

Ținând cont de faptul că activitatea de antreprenoriat se constituie în scopul obținerii de venit din: fabricarea producției, executarea lucrărilor, prestarea serviciilor [3, art. 1], conchidem că drept *obiect al impunerii* este venitul din surse obținute sau aflate în țară, dar și în afara țării, din toate sursele impozabile într-o anumită perioadă fiscală, cu excepția deducerilor și scutirilor la care subiecții au dreptul. Articolul 18 Cod fiscal stabilește sursele de venit impozabile care se includ în venitul brut al întreprinzătorului.

Identificând subiectul și obiectul, apare obligația de *a determina venitul impozabil*, care se calculează însumând venitul din sursele de

venit impozabile și cheltuielile nedeductibile din care se scad, ulterior, venitul din sursele neimpozabile și cheltuielile deductibile. Cele din urmă (veniturile neimpozabile și cheltuielile deductibile) constituie deducerea și sunt reglementate de Codul fiscal la art.20 și, respectiv, 24-31. Totodată, la determinarea venitului impozabil se includ și facilitățile fiscale, conform art.6 alin. (9) lit. g) Cod fiscal, Anexa nr.1 a HG nr. 693/2018 și Ordinului IFPS nr. 1080/2012 [5]. Suntem solidari cu ideea că facilitățile aplicate de stat sunt un stimulent esențial pentru contribuabili de a-și dezvolta afacerile în mod transparent și legal.

Determinând venitul impozabil, asupra sumei obținute se aplică *cota legală*. Conform reformei fiscale din 2018, s-a trecut de la cota procentuală progresivă la cea proporțională pentru toate categoriile de contribuabili, cu excepțiile de la cap.7 și 7¹ CF ce stabilesc cote speciale de impunere. Astfel, antreprenorul achită 12% din venitul impozabil, în condițiile art.15 din Cod.

O altă etapă obligatorie este obligația contribuabilului de *evidență și raportare fiscală*: ținerea contabilității și întocmirea rapoartelor financiare, conform planurilor contabile și standardelor naționale de contabilitate. Datele reflectate în rapoartele respective sunt baza de întocmire a *declarațiilor fiscale anuale*, cu completarea Formei VEN12 sau UNIF18.

Termenul de plată a impozitului pe venit echivalează cu stingerea obligației fiscale de plată. Acesta implică fie o dată fixă, 25 martie, fie eșalonat, în patru rate, cu excepțiile de rigoare.

Enunțând elementele pe care trebuie să le cunoască fiecare contribuabil, ținem să conturăm anumite idei de perfecționare a cadrului legal fiscal, și anume: abrogarea unor legi care, după părerea noastră, și-au pierdut valoarea juridică fiind substituite de legile-cadru modernizate, fiscală și civilă; fie limitarea rolului actelor fiscale subsecvente care, deși vin să aplice politica fiscală, ele prevăd obligații și conduită ce depășesc prevederile legii fiscale, fie emiterea lor, mai mult în scopul explicării și detalierii normelor dispozitive din legea-cadru, pentru a nu crește incertitudinea pe care o invocă antreprenorii. Tot aici, ne rezervăm dreptul de a enunța că modificările frecvente și amendamentele la legea-cadru, mai degrabă, provoacă incertitudine decât produc racordarea la standardele europene. De

aceea, propunem ca termenul de intrare în vigoare, mai ales atunci când este mărită povara fiscală, să fie prelungit, pentru a asigura stabilitate și predictibilitate.

De asemenea, propunem de a fi revizuite competențele organelor de control fiscal, în vederea eliminării abuzurilor, precum și implementarea conceptului de autocontrol al antreprenorului, care ar reduce semnificativ implicația excesivă a statului în activitatea acestuia.

Propunem reglementarea situațiilor de facilitare a accesului agentului economic la sursele de finanțare – împrumuturi fără dobândă pentru scopuri bine stabilite, perioade de grație, rate reduse ale dobânzilor; scutire de la plata impozitului pe un termen de trei ani pentru cei care inițiază afaceri în sectoare strategice; revenirea la cota graduală de impunere, ca garanție pentru micii antreprenori; lărgirea sectoarelor care să beneficieze de impozitare preferențială; taxă vamală specială la importul mărfurilor, echipamentelor investite direct în modernizarea afacerii etc. Credem că aceste măsuri ar veni să stimuleze mediul antreprenorial ce activează legal și transparent, să ridice presiunea fiscală, care afectează direct producerea și circulația liberă a produselor și a capitalului pe piață.

Or, starea de pandemie cu care se confruntă țara noastră a grăbit să repună în prim-plan metodele de revizuire a impozitelor și a efectuării controlului fiscal asupra mediului de afaceri care este cel mai reprezentativ în momentul actual în economia țării, dovedind situația de risc permanent ce dictează gestionarea activității mediului antreprenorial.

Referințe:

1. Codul fiscal nr.1163/1997. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007.
2. Hotărârea Guvernului nr. 693/2018 cu privire la determinarea obligațiilor fiscale aferente impozitului pe venit. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 295-308, art. 834.
3. Legea nr. 845 cu privire la antreprenariat și întreprinderi. În: *Monitorul Parlamentului*, 1994, nr.2, art.33.
4. Codul civil nr.1107. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr.66-75, art.132.
5. Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.1080 cu privire la aprobarea Nomenclatorului Codurilor aferent facilităților fiscale la impozitul pe venit. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 216-220, art. 1231.

GARANȚIILE DREPTURILOR PERSOANELOR PRIVATE DE LIBERTATE

Eugenia LISTRU

CZU: 343.125:342.721

listru.eugenia.usm@gmail.com

Le but de cet article est de déterminer la compatibilité de la procédure pénale de la République de Moldova avec les normes de l'art. 5 de la Convention et avec la jurisprudence de la Cour EDH sur les droits des personnes privées de liberté.

Libertatea este un dat, dar care capătă viabilitate din momentul recunoașterii acesteia de către legiuitor. Astfel, dreptul la libertate și siguranță este consfințit de Constituțiile tuturor statelor: RM (art. 25), România (art. 23 alin. (1)), Federația Rusă (art.22. alin. (1)), Franța (art.7), Estonia (art. 20) etc. sub forma: „*Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile*”. De la acest drept se admit unele excepții, lista cărora este prevăzută expres și exhaustiv la art. 5 par.1 lit. a)-f) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Întrucât persoana privată de libertate este partea vulnerabilă într-un proces penal, în vederea prevenirii unor abuzuri din partea autorităților, art. 5 par.1-5 din Convenție stabilesc un minimum al garanțiilor drepturilor, de care trebuie să beneficieze persoanele private de libertate. În continuare, vom analiza drepturile persoanei reținute/arestat și garanțiile acestora.

Dreptul de a nu fi reținut/arestat ilegal, arbitrar este garantat de **par.1 art. 5** din Convenție.

Garanțiile respectării acestui drept, de care trebuie să țină cont autoritățile abilitate cu aplicarea măsurilor privative de libertate sunt: aplicarea reținerii/arestului doar conform normelor materiale și procedurale ale dreptului intern, a celor de drept internațional și de drept european ce au legătură cu cauza penală dată; plasarea și menținerea persoanei în arest preventiv doar în baza unei decizii judiciare motivate; luarea în considerare a posibilității de aplicare a măsurilor neprivative de libertate. În sensul par.1, legiuitorului îi revine obligația de a conforma legislația națională în materia reținerii/arestului standardelor art. 5 și de a asigura calitatea legii.

Cu privire la acest drept, observăm că deși Constituția, CPP prevăd obligativitatea informării persoanei cu privire la motivele reținerii, precum și menționarea acestora în procesul-verbal, totuși nu stabilește conținutul acestor motive. Faptul că acestea pot fi deduse din unele norme din CPP (art. 176 alin. (1) și din Convenție (art.5 alin. (1) lit. c)) nu este suficient pentru a răspunde exigențelor de calitate ce trebuie să le întrunească legea. De aceea, propunem reglementarea expresă, într-un articol separat a motivelor reținerii și arestării, pentru a nu fi confundate cu temeiurile.

Cu privire la legalitatea arestului prezintă interes ultimele modificări. Astfel din 2016, procedura penală a RM nu mai admite aplicarea arestului preventiv peste maximumul de 12 luni (art. 186 CPP), iar din 2018 a interzis aplicarea arestului preventiv când învinuitul, inculpatul nu a recunoscut vina în comiterea infracțiunii (art.185 CPP). Azi, limitele RM la respectarea dreptului dat țin de motivarea insuficientă a deciziei judiciare de arest și arestarea în alte scopuri decât cele de la art. 175 CPP.

Ca garanții ale respectării persoanei deținute a **dreptului la informare** cu privire la motivele deținerii, acuzația care i se aduce, drepturile de care beneficiază, Convenția în par. 2 art. 5 stabilește: promptitudinea informării „*în cel mai scurt termen*”, adică în câteva ore; suficiența informațiilor comunicate trebuie să permită persoanei reținute, dacă va considera necesar, să conteste legalitatea reținerii în fața unei instanțe, conform par. 4 art. 5 din Convenție. Cerința celerității informării este satisfăcută în dreptul intern de art.166 alin. (2) CPP RM, ce prevede că „*motivele reținerii imediat se aduc la cunoștință persoanei reținute*”, adică îndată ce procesul-verbal a fost întocmit, în termen de până la 3 ore de la reținerea efectivă a persoanei. Iar promptitudinea aducerii la cunoștință a drepturilor persoanei reținute este asigurată de noua practică a înmânării în momentul reținerii de facto a scrisorii de drepturi și libertăți în limba ce o posedă. Ulterior, la faza reținerii de iure, persoanei reținute i se remite informația privind drepturile sale, despre care fapt se menționează în procesul-verbal de reținere. În acest sens, considerăm oportună reglementarea expresă a acestui mecanism de dublă informare prin introducerea în conținutul art.167 CPP RM a unui alin.(1²) *În*

momentul reținerii de facto, persoanei reținute i se înmânează scrisoarea de drepturi în limba care o posedă și o înțelege, despre care fapt se menționează ulterior în procesul-verbal de reținere.

Ca garanții suplimentare Convenției și jurisprudenței CtEDO, observăm că legiuitorul RM a stabilit: informarea motivelor reținerii în prezența avocatului, forma scrisă (proces-verbal de reținere, informație privind drepturile și obligațiile bănuितului) și verbală de aducere la cunoștință a drepturilor de care beneficiază persoana reținută și a motivelor detenției.

Dreptul persoanei reținute de a fi adusă de îndată în fața unui judecător sau magistrat împuternicit cu atribuții judiciare (par. 3 art. 5) vizează exercitarea controlului legalității măsurii privative de libertate, care trebuie să corespundă următoarelor exigențe (garanții): să fie realizat cu celeritate, „trebuie adusă de îndată”; să aibă un caracter automat; să fie exercitat de un „judecător sau alt magistrat împuternicit cu atribuții judiciare. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească magistratul, pentru a fi considerat competent, au fost formulate de Curte în hotărârea de principiu *Schiesser c. Elveției* (pct. 31). În RM, controlul legalității detenției la faza prejudiciară este exercitat de judecătorul de instrucție. Ținând cont că esența activității acestuia este de a garanta respectarea drepturilor și libertăților individuale, propunem schimbarea denumirii în *judecător de drepturi și libertăți*.

În privința acestui drept, procedura RM prevede o garanție în plus jurisprudenței CtEDO, și anume, un termen mai scurt de reținere a persoanei, cu referire atât la durata maximă de reținere – de 72 h /24 h cât și la durata maximă în care persoana reținută urmează a fi adusă în fața judecătorului de instrucție – 48h/19h de la reținerea adultului/minorului, în vederea examinării chestiunii fie a eliberării, fie a aplicării unei măsuri preventive, în timp ce Curtea admite posibilitatea reținerii persoanei în lipsa autorizației judecătorului timp de 4 zile (cauza de principiu – *Brogan și alții c. Regatului Unit*).

Dreptul persoanei arestate de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii este garantat de **art. 5 par.3**. Respectarea acestui drept impune motivarea persistenței suspiciunilor, precum că persoana a comis infracțiunea și a riscurilor

ce justifică arestarea continuă. La examinarea demersului de prelungire a arestului preventiv, judecătorul trebuie să aibă în vedere posibilitatea liberării provizorii a persoanei. Cu privire la acest aspect, recomandăm abrogarea alin. (5) art. 175 CPP, astfel încât liberarea persoanei pe cauțiune și sub control judiciar să nu mai poată fi considerate măsuri alternative arestării preventive, ci măsuri preventive independente.

În temeiul **par. 4 art. 5** din Convenție, persoana arestată beneficiază de **dreptul de a contesta legalitatea detenției** și de **dreptul la o hotărâre judecătorească rapidă**. Jurisprudența Curții contra RM s-a pronunțat în privința încălcării celui din urmă drept de către autoritățile naționale, în partea ce ține de soluționarea tardivă a cererilor de *corpus juris* (*Șarban c. RM; Coteț c. RM*).

În sensul par.4, procedura arestării persoanei trebuie să întrunească următoarele garanții procedurale: audierea în persoană a acuzatului de către instanța de recurs; dreptul de a fi asistat de un avocat; contradictorialitatea și egalitatea armelor. În RM identificăm nerespectarea garanției procedurale a contradictorialității la examinarea demersului de dispunere/prelungire a arestului preventiv, prin limitarea accesului avocatului la materialele dosarului, mai ales a celor dobândite ca rezultat al activității speciale de investigații, fapt ce determină imposibilitatea contestării eficiente a motivelor arestului, relevante fiind *cauzele Pașa c. RM; Iurcovshi și alții c. RM* (hot. 2018). Întrucât dreptul dat e încălcat la faza incipientă a procesului, neacordându-i-se avocatului suficient timp pentru a pregăti apărarea, în acord cu opinia practicienilor propunem modificarea art. 308 alin. (2) CPP „*demersul ...se prezintă avocatului într-un termen rezonabil, suficient pentru pregătirea efectivă a apărării*”.

Convenția garantează la **art. 5 par. 5 dreptul** persoanei, victimă a unei arestări sau dețineri în condiții contrare dispozițiilor art. 5 – **la reparații**”. În RM acest drept este asigurat de Cap.VII CPP, de art. 2007 CC și de Legea nr.1545, iar procedura exercitării dreptului este stabilită de CPC. În dreptul intern, identificăm problema neacordării de despăgubiri în temeiul Legii nr. 1545 pentru arestare/reținere ilegală, dacă persoana este ulterior condamnată sau dacă în privința ei urmărirea penală nu a încetat, fapt ce lipsește persoana de minimul de

garanții acordat de par. 5 art.5. Astfel propunem modificarea Legii nr. 1545: se va abroga lit.b) art. 6, iar lit. a) a art. dat va fi completată cu cuvântul „de condamnare”.

În urma studiului efectuat, conchidem că, în linii generale, procedura penală a RM în materie de garanții acordate persoanelor private de libertate e compatibilă standardelor art. 5 din Convenție. RM are ca sarcini doar asigurarea unui drept executoriu la despăgubiri pentru unele categorii de persoane, precum și îmbunătățirea practicii de aplicare a legii, în vederea respectării standardelor art. 5 din Convenție.

Recomandat

Tatiana VÍZDOAGĂ, dr., conf. univ.

**REGLEMENTAREA JURIDICĂ A TRECERII PESTE
FRONTIERA VAMALĂ A STATULUI A TRIMITERILOR
POȘTALE INTERNAȚIONALE CU TRANSPORTUL AUTO**

Denislam MAȘAEV

CZU: 349:339.543:656.8

dmasaev@gmail.com

The main purpose of this work is to analyze the state of affairs regarding normative framework harmonization, regarding the most important institutions in the field of legal regulations contained in the normative acts in force, regarding the crossing of the state customs border of postal items, in terms of their compliance with the international treaties to which the Republic of Moldova is a party, as well as with the normative framework as a whole.

În ultimul deceniu, odată cu semnarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, ratificat prin Legea Republicii Moldova nr.112 din 02.07.2014, țara noastră a înregistrat progrese evidente referitor la armonizarea cadrului normativ la bunele practici și tendințe de modernizare a legislației naționale în domeniul trimiterilor poștale internaționale, fapt demonstrat prin aprobarea Legii cu privire la comunicațiile poștale nr. 36 din 17.03.2016, precum și aprobarea cadrului normativ subsidiar întru coordonarea per ansamblu a reglementărilor juridice [1].

Conform datelor statistice oficiale, se constată faptul evoluției pieței de trimiteri poștale internaționale într-o continuă descreștere în plan cantitativ, la moment în Registrul public al furnizorilor de servicii poștale figurează 44 de persoane juridice de drept privat și drept public cu dreptul de a desfășura activități de expediere și transportare a trimiterilor poștale internaționale [2].

Analiza prevederilor actelor normative în domeniul trimiterilor poștale internaționale demonstrează exhaustivitatea și comprehensibilitatea acestora, având în vedere importanța asigurării eficiente a mecanismului tehnico-juridic de comunicare în cadrul statelor membre ale Uniunii Poștale Universale. Un moment caracteristic statului nostru este problema armonizării legislației internaționale cu cadrul normativ național în domeniul trimiterilor poștale internaționale.

Specific pentru Republica Moldova este tergiversarea de adoptare de noi acte normative, astfel, în cazul în care, spre exemplu, Parlamen-

tul Republicii Moldova adoptă o lege organică, care conține prevederi cu privire la aprobarea unui Regulament de către Guvernul Republicii Moldova într-un anumit termen, se atestă tergiversarea acestui termen, or mecanismul de elaborare și avizare a actelor normative prevăzut de Legea Republicii Moldova nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative prevede anumite rigori, care, reieșind din comunicarea interinstituțională dintre autoritățile implicate în procesul de avizare, nu se încadrează în termenul prestabilit de adoptare.

În speță se atestă necoresponderea unor prevederi ale actelor normative la prevederile Codului administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018, or Codul menționat reprezintă legea fundamentală ce reglementează raporturile juridice de drept public [3], care a armonizat cu specificul Republicii Moldova bunele practici preluate din statele membre ale Uniunii Europene. Este unanim recunoscut că atractivitatea investițională a Republicii Moldova și fortificarea statului de drept depinde direct proporțional de asigurarea unui cadru normativ eficient, cu asigurarea principiilor de certitudine juridică, subsidiaritate și strictă atribuire a competențelor subiecților.

Bunăstarea și propășirea statului de drept depinde de calitatea actului public realizat de toate autoritățile publice per ansamblu, în ceea ce privește dezvoltarea relațiilor economice internaționale, având în vedere specificul activității organelor vamale, care sunt în avanpostul autorităților publice, pentru a consolida buna realizare a schimburilor de bunuri dintre statele vecine, este inadmisibil un eventual abuz realizat de organele vamale, or acest fapt reduce incontestabil imaginea țării noastre în plan european și internațional.

Pentru dezvoltarea și asigurarea realizării relațiilor economice externe, este important, din punctul de vedere al principiului transparenței, ca „*regulile de joc*” să fie clare, adică reglementările juridice conținute în prevederile actelor normative să asigure o interpretare certă și comprehensivă. În același timp, este important ca certitudinea să cuprindă și limita discreționară a autorităților publice, în speță, nefiind admise expuneri în actele normative de genul „în conformitate cu legislația” sau „conform actelor normative”, or practica legislativă a țării noastre ne demonstrează că în multe cazuri norma de blanchetă de genul celor menționate nu își găsește o

materializare concretă într-un act normativ subsidiar, ceea ce denaturează substanțial realizarea principiului certitudinii juridice, drept consecință fiind viciate relațiile sociale în societatea Republicii Moldova.

O problemă a conștiinței juridice a societății noastre în ansamblu (urmare a ideologiei sovietice) și a percepției autorităților publice este prezumția de rea-credință din partea unui particular în cadrul raporturilor juridice de drept administrativ, în speță de drept vamal, scop de bază pus în fața autorităților publice ca urmare a intrării în vigoare a Codului administrativ al Republicii Moldova, care pornește pe picior diametral opus, anume pornind de la prezumția de bună-credință în privința unui particular, până la proba contrară.

În același timp, necesită de menționat faptul că actele normative nu prevăd în prezent o anumită răspundere pentru autoritățile publice în ceea ce privește omisiunea de adoptare a actelor normative, fapt unanim contestat în spațiul comunitar din cadrul Uniunii Europene.

Conform prevederilor art. 2006 Cod civil al Republicii Moldova [4], autoritatea publică nu răspunde pentru prejudiciul cauzat prin adoptarea unui act normativ sau omisiunea de a-l adopta, ceea ce demonstrează asigurarea de exonerare *ab initio* a unei eventuale răspunderi.

Astfel, în cazul trimerilor poștale internaționale, conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.512 din 25.04.2016 cu privire la revizuirea actelor normative cu caracter de reglementare a activității de întreprinzător, au fost abrogate un șir de acte emise de Serviciul Vamal al Republicii Moldova, în speță Ordinul Serviciului Vamal nr. 404-O din 05.11.2010 referitor la unele aspecte privind procedura aplicabilă trimerilor poștale internaționale, *per a contrario* nefiind substituit cu un act normativ expres în acest sens. Având în vedere că, conform pct. 5 din Ordinul Serviciului Vamal nr. 226 din 15.05.2019 cu privire la prezentarea informației prelabile privind trimerile poștale internaționale care se introduc în Republica Moldova, în cazul neprezentării informației prelabile conform prevederilor pct. 3 și 4, organele vamale vor aplica formele de control vamal prevăzute la art. 185 Cod vamal al Republicii Moldova [5], suficiente pentru asigurarea respectării legislației Republicii Moldova, ajungem la concluzia că, în privința situației anterioare – trimerile poștale internaționale nu mai beneficiază de un tratament preferențial, controlul vamal fiind

exercitat conform regulilor generale, ceea ce dezavantajează, din punctul de vedere al politicilor de reglementare, sectorul de trimiteri poștale internaționale.

În acest sens, se reclamă elaborarea și adoptarea de către Serviciul Vamal al Republicii Moldova a actelor normative privind stabilirea unor reglementări exprese cu privire la aspectele privind procedura vamală aplicabilă trimiterilor poștale internaționale, or situația actuală, de vacuum normativ, favorizează și mai pronunțat declinul pieței trimiterilor poștale internaționale.

Cu titlu de recomandări *de lege ferenda* se propune: modificarea Codului vamal nr. 1149 din 20.07.2000 prin substituirea sintagmei „10 zile calendaristice” cu sintagma „30 de zile” la art. 289, „Termenul în care se exercită calea administrativă de atac”; excluderea lit. d¹) alin. (1) art. 5 la „Introducerea bunurilor pe teritoriul Republicii Moldova” din Legea nr. 1569 din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice [6]; abrogarea lit. h¹) art. 28 „Scutirea de taxa vamală” din Legea nr. 1380 din 20.11.1997 cu privire la tariful vamal [7] și excluderea sintagmei „sau omisiunea de a-l adopta” la alin. (5) art. 2006 „Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o persoană cu funcție de răspundere” din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002.

Referințe:

1. ȚURCAN, P., ERHAN, I., CIOBANU, O., ROTUNDU, E. *Drept vamal: Note de curs*. Chișinău, 2016.
2. *Raport statistic privind evoluția pieței serviciilor poștale în anul 2018*, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației.
3. Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018.
4. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002.
5. Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice nr. 1569 din 20.12.2002.
7. Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal nr. 1380 din 20.11.1997.

Recomandat
Sava MAIMESCU, dr., conf. univ.

**ANALIZA INSTITUȚIEI EXPROPRIERII
PENTRU CAUZĂ DE UTILITATE PUBLICĂ**

Diana MAZNIUC

CZU: 347:332.24 + 351.712.5

dianamazniuc97@gmail.com

O ingerință adusă particularului poate fi suportată, dacă aceasta aduce dezvoltare comunității, îi înlătură neajunsurile – exproprierea pentru cauză de utilitate publică, văzută a fi cea mai severă formă de limitare a dreptului de proprietate privată – prezintă și demonstrează că o asemenea operațiune se desprinde din: năzuința firească a statului de a întreține o colectivitate; tendința de a crea spațiul și de a identifica instrumentele necesare demarării proiectelor de bine general, în interiorul cărora bunurile unui particular cad în plasă, reprezentând astfel un mijlocitor al desăvârșirii, de exemplu, a unui serviciu de îngrijire a societății, gest asigurat și de o răsplată corespunzătoare.

Doctrinar definită – „instituție juridică de drept public, ce constă în achiziția forțată cu titlu oneros, pentru cauză de utilitate publică, în condițiile legii și sub control judiciar, a bunurilor domeniului privat” [1] – operațiunea își asumă o sarcină curajoasă, reușind a împăca interesele contrarii prin impunerea unor garanții viabile protecției viitorului expropriat, în acest decurs, creația legislativă, a reglementat meticulos exproprierea, asistând-o prin implicarea unui număr considerabil de participanți, care vin în a-i asigura realizarea întocmai a normei, etajând-o și supunând-o unui test continuu de verificare a necesității apelării, fie prin cercetarea amiabilă, prin posibilitatea înaintării pretențiilor probabilului „păgubit” – existente în etapa administrativă a transferării bunului din proprietate privată în cea publică; fie prin implicarea unui nou actor – instanța de judecată, care încrezută de cele înstăpânite în etapa premergătoare, va veghea modul acoperirii pierderii materiale și morale suportate de viitorul expropriat – existentă în etapa judiciară.

Predominarea unor acțiuni crescânde, deschisă negocierilor dintre expropriator și probabil expropriat, dănuirea unor principii natural înțelese ca – transformarea dreptului de proprietate privată provocată de existența unei cauze de utilitate; transformarea dreptului de proprietate efectuată numai de după despăgubirea „păgubitului”;

imunitatea față de regimul fiscal; posibilitatea urmăririi de către expropriat soarta bunului/realizarea declarației pentru cauză de utilitate publică, cea care a și reclamat „schimbul”, cu dreptul de a solicita restituirea lucrului, în cazul în care autoritatea deraiază de la înțelegerea primară – fac posibilă încurajarea punerii pe roate a exproprierii pentru cauză de utilitate publică – văzută a fi intermediar al reformării, al modernizării comunității; soluție pentru protecția mediului; lichidator al imobilelor insalubre; ustensilă de valorificare a obiectivelor cultural-istorice, prin repunerea în vizibilitatea publică a acestora, prin restaurarea monumentelor delăsate.

Astfel, operațiunea de sacrificiu devine una cerută și așteptată de către membrii comunității, care pe lângă faptul că obțin produsul brut – căi de comunicații, edificii predestinate serviciilor sociale și nu numai, asistă la o probă de maturitate – este posibilă cedarea avuției personale în vederea țintirii unui proiect de interes colectiv? Componenta mentalistă a exproprierii pare a îngreuna transferul bunului – considerent pentru care, legiuitorul, a pledat pentru cele mai chibzuite instrumente pentru transfer – impunând și norme cu putere de principiu – casă pentru casă, teren pentru teren – sub temelia formulei, sperând a se compensa proxim pierderile suportate. Centrarea elementului afectiv, identificat drept partea sensibilă a operațiunii, la rândul său, a evidențiat și opțiunea germană, care combate cu o demnitate admirabilă această legătură emotivă, lăsând a dăinui interesul general, a se înrădăcina proiecte progresiste, de la lansarea cărora, nemijlocit va beneficia și cel al cărui bun a fost preluat. O asemenea poziție pare a fi cultivată de autorități responsabile de actul și de acțiunea întreprinsă, care gândesc în profunzimea unui studiu de fezabilitate, care prognozează efectele transferului asupra celor „păgubiți”, care mențin un măsurător nepărtinitor al celor luate și al celor oferite în schimb, care „aud” cele obiectate de către viitorul expropriat, care instituie un control judiciar efectiv, a căror eforturi, prudență nu permite declanșarea unui abuz al autorității prin menținerea unor practici contrare valorilor dominante într-o societate democratică.

Alăturându-se celor menționate, remarcând exproprieria pentru cauză de utilitate publică drept soluție universală, sistematic aplicată în statele puternic industrializate, ne-am întrebat de ce local aceasta

rămâne în impas și de ce este privită cu reticență de societate, atâta timp cât s-au accentuat frumoasele valențe și efectele constructive pe care și le trage.

Analizând practica sumară a Republicii Moldova în aplicarea instituției, au fost reliefate problematici, care fac să denatureze nobilitatea gestului, să deformeze standardul legal, în consecință atentând într-un mod reproșabil la valoarea consacrată în art. 17 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, în art. 1 Protocol nr. 1 Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, în art. 46 Constituția Republicii Moldova, în art. 501 Cod civil al Republicii Moldova – succesiv, tratarea operațiunii ca pe un mijloc pus la îndemâna autorităților, de împrumut pe seama expropriatului, face posibilă realizarea unui abuz din partea celor investiți cu puterea de reprezentare prin variațiile expuse:

1. Notificarea defectuoasă a viitorului expropriat – pachetul informativ transmis în urma luării Hotărârii de Comisia de Cercetare prealabilă pare a viza doar oferta expropriatorului, evitându-se a se expune istoricul luării deciziei, schița proiectului, copia procesului-verbal al ședinței convocate, copia studiului de fezabilitate – ustensile care ar garanta seriozitatea inițiativei, strategia autorității, posibilitatea înaintării unei obiecții motivate de către cel pus în exercițiul cedării.

2. Destinația vid a întâmpinărilor – arareori obiecțiile formulate de către viitorul expropriat sunt luate în calcul, iar Comisia instituită pentru a identifica soluții celor semnalate, refuză a le da curs, aspect care dă startul unei exproprieri împovăraătoare trecute și prin etapa judiciară, cheltuielile și timpul cărora amprentează un conflict nestins dintre autoritate și particular, demonstrează incapacitatea prinderii unui dialog roditor, care ar culmina prin buna reputație a instituției, prin fuzionarea intereselor individuale și colective – aspect apt de a înzece calitatea procesului, de a dinamiza reușita.

3. Existența fenomenului exproprierii atipic – în fapt; indirectă – în lipsa unei declarații de utilitate publică, în prezența eludării etapelor procedurale, respectiv a garanțiilor oferite viitorului „păgubit”, în absența unui plan bine întocmit care ar răspunde în preventiv și care nu ar permite o purcedere consimțită din mers.

4. Persistența regulii nescrise „autoritate pro autoritate” – controlul judiciar nu este devotat limitelor impuse prin lege, fiind predispus

a încuviința conduita exponenților puterii, emițând ca pe bandă rulantă – hotărâri de expropriere forțată, conservând despăgubirea marcată în oferta expropriatorului, respingând referința depusă de către viitorul expropriat.

Consecință celor remarcate, propunem a se lua în considerație recomandările văzute a fi oportune împrăștiării Legii privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999:

1. a se revedea conținutul dispoziției art. 1, în partea ce ține de „transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ-teritoriale” – optându-se pentru principiul „statul nu se poate expropria”;

2. a se abroga dispoziția alin. (3) art. 2 „În caz de stare de urgență, de asediu și de război, exproprierii pot fi supuse bunuri mobile stabilite prin lege organică” – un asemenea raționament dublează competența unei instituții deja existente – rechiziția;

3. a se include în Comisiile de cercetare prealabilă per interes național și per interes local, pe lângă membrii existenți, reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului, meniți a reprezenta interesele titularului de drepturi reale, a monitoriza regularitatea desfășurării procedurii, a interveni cu sugestii pasibile de echilibrarea intereselor contrastate. A se lua în calcul și dezideratul „prestația eficientă a Avocatului Poporului se măsoară în iscusința acționării în preventiv”.

Referințe:

1. CHELARU, Eugen. *Drept civil. Drepturile reale principale*. București: C.H. Beck, 2019. 509 p.

*Recomandat
Tatiana TABUNCIC, dr., conf. univ.*

**INSOLVABILITATEA FICTIVĂ:
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE**

Ion MIDONI

CZU: 347.427:343.52

midoni.ion97@gmail.com

Article examines the bankruptcy offence. The current topic in the context of the economic crisis generated by the SARS-CoV-2 virus. Delimitation of the offence of bankruptcy as a criminal act of insolvency as a civil commercial act. The composition of the bankruptcy offence was analysed. Analysis of the special subject of the offence both from the perspective of criminal law and from the perspective of the civil code.

Procesul de globalizare, pe care îl parcurgem, presupune relații comerciale din orice colț al lumii cu orice țară interesată în serviciile prestate, iar pandemia în desfășurare va avea drept urmare lichidarea companiilor slabe din punct de vedere economic de pe piața mondială. În acest context, companiile care vor rămâne viabile pe piața mondială vor ține monopolul în diferite ramuri, iar abuzurile din partea administratorilor acestor companii transnaționale, cel mai probabil, vor genera diferite probleme de ordin economic pentru creditori, cât și pentru state. Din aceste considerente, reglementările de drept și constituirea unui cadru normativ adecvat în cazul infracțiunilor de insolvabilitate reflectă o problemă actuală și importantă pentru securitatea economiei de piață.

Insolvabilitatea reprezintă o stare financiară proastă confirmată prin act de dispoziție a instanței de insolvabilitate. Fiind o stare de fapt și de drept care nu întrunește trăsăturile unei infracțiuni, ea nu atrage după sine răspunderea penală. Insolvabilitatea poate fi privită în coraport cu insolvabilitatea fictivă. Cu toate că am putea pune semnul egalității între insolvabilitate și insolvabilitate fictivă, dat fiind faptul că ambele sunt condiționate de încetarea plăților determinată de lipsa lichidităților, totuși în cazul insolvabilității fictive este necesară o condiție în plus față de insolvabilitate, și anume, incapacitatea de plată a datoriilor scadente să fie cauzată de anumite nereguli. Mai mult, insolvabilitatea fictivă constituie o componentă de infracțiune incriminată și de Codul penal al Republicii Moldova.

Vorbind despre obiectul juridic special al infracțiunii de insolvabilitate fictivă, menționăm că componența de infracțiune analizată are un caracter complex:

1) Obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la onorarea de către debitor cu bună-credință, integral și la timp a obligațiilor față de creditorii.

2) Obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a documentelor oficiale, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, art. 361 CP RM [1, p.1123].

Obiectul juridic secundar îl poate constitui alternativ și falsul în documente contabile (art. 335¹ CP al RM), fiind prejudiciate relațiile sociale cu privire la întocmirea și utilizarea documentelor sau înscrisurilor contabile, precum și contabilizarea unei plăți în conformitate cu legea [2, p.973].

Obiectul material al infracțiunii este constituit din: 1) cererea scrisă falsă de intentare a procesului de insolvabilitate; 2) anexele la această cerere, și ele false.

Latura obiectivă a infracțiunii de insolvabilitate fictivă are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea desemnată prin sintagma „insolvabilitate fictivă”; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune în proporții mari; 3) legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Din prevederile alin.(2) art. 15 al Legii insolvabilității reiese că sintagma „insolvabilitate fictivă” semnifică acțiunea de anunțare falsă de către debitor a insolvabilității acestuia, deși el este capabil economic de a satisface creanțele creditorilor. Suntem în prezența unei forme specifice a înșelăciunii active și în prezența faptei de folosire a documentelor oficiale false.

În contextul falsului în documente contabile se falsifică anexele la cererea introductivă lit. c) art.17 Legea insolvabilității, iar în cazul dat nu considerăm necesară calificarea suplimentară conform art. 335¹ CP RM. Conform art. 116 CP RM suntem în prezența unei concurențe dintr-o normă specială și una generală, aplicabilă fiind norma specială, deci alin.(1) art. 253 CP RM.

Suntem de acord cu autorul V. Stati, care este de părerea că la aplicarea răspunderii conform alin.(1) art.253 CP nu este necesară

calificarea suplimentară conform art. 352¹ și 361 CP al RM. În corespundere cu art. 116 CP al RM, între art. 352¹ și 361 CP, pe de o parte, se atestă concurența dintre norma generală și norma specială, iar în concluzie se va aplica numai norma specială, adică alin.(1) art. 253 CP [3, p.559].

Privitor la subiectul infracțiunii de insolvabilitate fictivă specificăm că semnele unui subiect special sunt esențiale în procesul de calificare a unei infracțiuni, și în unele cazuri, în stabilirea pedepsei de către instanța de judecată [4].

Importanță în cadrul infracțiunii de insolvabilitate fictivă are calitatea specială a subiectului infracțiunii. În cadrul componentei infracțiunii analizate, subiecții nu sunt caracterizați doar de Codul penal, deoarece suntem în prezența unor subiecți speciali, care sunt determinați de Legea insolvabilității, întrucât suntem în prezența unei norme de blanchetă, care face trimitere la un act extrapenal.

Subiecții speciali ai infracțiunii analizate sunt prevăzuți în art. 13 al Legii insolvabilității, și anume: 1) persoana fizică ce desfășoară activitatea de întreprinzător; 2) membrul organului executiv al persoanei juridice ce desfășoară activitatea de întreprinzător; 3) persoana care, conform legislației, are dreptul să reprezinte persoana juridică ce desfășoară activitatea de întreprinzător; 4) asociatul cu răspundere nelimitată; 5) lichidatorul debitorului [5].

Persoanele au dreptul să-și asume și să execute drepturi civile de la vârsta de 18 ani, ceea ce semnifică faptul că anume de la această vârstă Codul civil permite subiecților să ocupe funcțiile sau să se îndeletnicească cu activitatea care cade sub incidența art. 253 CP RM. Deci regula generală cu privire la vârstă în cadrul infracțiunii de insolvabilitate fictivă o constituie vârsta de 18 ani.

Excepție de la această regulă o constituie încheierea căsătoriei, și emanciparea, care le permite persoanelor să dobândească capacitatea deplină de exercițiu de la vârsta de 16 ani, și, implicit, să practice activitatea sau să exercite funcțiile care cad sub incidența art. 253 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii de insolvabilitate fictivă este caracterizată prin intenție directă, care este dedusă din activitatea subiectului vizat, intenția făptuitorului fiind dublată de acțiunile făptuitorului. Insolvabilitatea fictivă, presupune o fraudă a creditorilor,

acel *animus fraudandi* caracteristic oricărei fraude. Astfel inducerea în eroare a creditorilor presupune scopul imediat al infracțiunii. Amânarea și/sau eșalonarea plăților cuvenite creditorilor, ori reducerea datoriilor, reprezintă cele două forme alternative ale scopului mediat al făptuitorului.

În finalul celor expuse și drept urmare a cercetării aspectelor teoretice și practice ale infracțiunii de insolabilitate fictivă, recomandăm, de altfel, la fel cum o fac și mulți doctrinari și practicieni, utilizarea în conținutul art.253 CP RM a termenului de „bancrută”, în locul celui de „insolabilitate”. În opinia noastră, termenul de „insolabilitate” nu poate fi utilizat în acest context, fiind un termen comercial, care nu redă fapta penală pe care o definește infracțiunea prevăzută de art. 253 CP RM.

Recomandăm modificarea componenței de infracțiune, de la infracțiune materială la infracțiune formală, fapta consumându-se la etapa comiterii elementului material al infracțiunii.

La fel, propunem modificarea art. 253 CP RM de la normă de blanșetă la normă dispozitivă, care să cuprindă toate variantele alternative de săvârșire ale infracțiunii.

Referințe:

1. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal*. Vol.2. Chișinău: S. n., 2015. ISBN 978-9975-53-468-0.
2. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal*. Vol.2. Chișinău: S. n., 2015. ISBN 978-9975-53-468-0.
3. STATI, V. *Infracțiuni economice*. Chișinău: S.n., 2019. ISBN 978-9975-146-73-9.
4. КРАСНОВ, Д.А. Криминальные банкротства субъекты. В: *Проблемы экономики и юридической практики*, 2007, №. 4, сс. 271-273. [Accesat 29.05.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriminalnye-bankrotstva-subekty/viewer>
5. STATI, V. Infracțiunile legate de insolabilitate implicațiile adoptării Legii insolabilității nr. 149/2012. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2013, nr.3(63), p.197-204. [Accesat 29.05.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/29931

*Recomandat
Mariana GRAMA, dr., conf. univ.*

**SERVICIUL FISCAL DE STAT – ORGAN
DE ADMINISTRARE FISCALĂ**

Diana NETIDU

CZU: 351.712.2.023

netidu.diana@yahoo.com

Fiscal administration is the activity of state bodies empowered and responsible for ensuring the full collection of taxes and fees, penalties and fines in budgets of all levels. According to the Fiscal Code, the fiscal bodies are some of the 4 authorities that exercise fiscal administration attributions. Unlike other state bodies exercising fiscal administration attributions, SFS, through its activity, contributes to the accumulation of revenues for all structural components of the national public budget.

În etapa actuală, privind evoluția din ultimii ani, au avut loc schimbări majore în activitatea Serviciului Fiscal de Stat dezvoltate de multitudinea contribuabililor de pe teritoriul Republicii Moldova.

Administrarea fiscală reprezintă activitatea organelor de stat împuternicite și responsabile de asigurarea colectării depline și în termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugetele de toate nivelurile.

Scopul acestei lucrări este de a remarca modalitățile de eficientizare și perfecționare în procesul de administrare fiscală, atât pentru Serviciul Fiscal în ansamblu, cât și pe domeniul de activitate pe care îl cuprinde administrarea fiscală.

Suportul informațional în studiu îl constituie actele legislative ale Republicii Moldova, informațiile oficiale furnizate de Serviciul Fiscal de Stat; Ministerul Finanțelor; Biroul Național de Statistică; Ministerul Economiei; rapoartele anuale ale Serviciului Fiscal de Stat; materialele conferințelor internaționale, precum și publicațiile din presa periodică.

Putem menționa că activitatea Serviciului Fiscal de Stat este direcționată spre îndeplinirea sarcinilor principale – colectarea eficientă a veniturilor bugetare, asigurarea cadrului necesar aplicării unitare a legislației fiscale, obținerii unor performanțe în vederea asigurării stabilității. Serviciul Fiscal de Stat tinde să obțină un grad înalt de conformare voluntară a contribuabililor, oferindu-le soluții optime și competențe printr-un ansamblu de servicii automatizate de o înaltă

calitate, ce corespund ultimelor realizări din domeniul tehnologiilor informaționale, concomitent cu armonizarea legislației fiscale a Republicii Moldova la standardele internaționale de administrare fiscală.

Conform informației privind încasările la BPN corespunzător clasificăției veniturilor bugetare pentru perioada 01.01.2019-31.12.2019 (adm SFS), suma plăților acumulate a constituit 39.135.053,3 mii lei. Comparativ cu anul 2018, au fost acumulate venituri mai mult cu 2231879,9 mii lei.

Întru eficientizarea activității SFS, acesta acordă o importanță majoră controlului fiscal.

În scopul exercitării funcției de control fiscal și asigurării transparenței în activitatea desfășurată, SFS acordă o atenție deosebită către conformarea forțată a contribuabililor.

În acest context, pe parcursul anului 2019, au fost efectuate de către SFS 48 346 de controale fiscale, în urma cărora au fost calculate suplimentar la buget 225,28 mil. lei, inclusiv sumele calculate prin metode și surse indirecte constituie 539,8 mil. lei, dintre care încasat – 158,1 mil. lei.

În studierea practicii internaționale, ne-am axat pe experiența statelor dezvoltate. Analiza procesului de organizare a controlului fiscal în statele dezvoltate ne permite să determinăm tendințele generale de activitate a organelor fiscale din acele state și să le utilizăm în practica națională, pe teritoriul Republicii Moldova. În condițiile diferite de dezvoltare a sistemelor fiscale din statele dezvoltate și din statele în tranziție, cum este și Republica Moldova, este adevărat că nu există posibilitatea adaptării întregii experiențe a unei anumite țări. O importanță deosebită o are găsirea unor legități generale și aplicarea lor în situații concrete.

Organizarea eficientă a controlului intern este un factor determinant în ridicarea eficienței administrării fiscale în Republica Moldova, deoarece ar permite depistarea și preîntâmpinarea unor situații neplăcute în cadrul Serviciului Fiscal, fără a scoate în discuție publică problemele interne.

Cercetarea efectuată ne-a permis să formulăm următoarele **concluzii generale**:

În sistemul fiscal, un rol important îi revine administrării fiscale și mecanismelor sale, pornind de la faptul că anume prin intermediul

acestor componente se asigură colectarea resurselor financiare de la societatea civilă, tehnicile și atitudinea în procesul de colectare având o importanță crucială în cadrul acestui proces.

Sistemul fiscal este un ansamblu de concepte, procese și instrumente ce apar ca rezultat al definiției și aplicării impozitelor și taxelor, precum și a mecanismelor ce sunt necesare procesului dat. Acesta se caracterizează printr-o serie de principii, funcții, clasificări etc. Sarcina principală a oricărei administrări fiscale este facilitarea conformării fiscale, a cărei definiție este prezentată în premieră pentru mediul academic în lucrarea dată. Respectiv, întru asigurarea unui nivel de conformare adecvat, urmează a fi utilizate diferite modalități de conformare, accentul urmând să fie pus, în mod prioritar, pe informare și asistență, ulterior urmate de controale și investigații penale corespunzătoare. Nivelul de conformare depinde de simplitatea sistemului fiscal, dar și de claritatea proceselor de administrare fiscală, care implică relațiile cu contribuabilii, dar și procesele la nivel intern. În mod direct, claritatea acestor procese influențează direct costurile de conformare fiscală, dar și de administrare fiscală.

Practica europeană în administrarea mecanismelor fiscale prezentată în lucrarea de față se bazează pe bunele practici ale țărilor din cadrul Uniunii Europene, cu accent pe țările din nordul Europei, acestea fiind în topul mondial al țărilor cu cele mai bune sisteme fiscale, având și o pronunțată notă socială, cu o orientare în excelență spre contribuabilii din țări ca Suedia, Olanda, Danemarca, Norvegia, dar și țări ca Irlanda, Franța, Estonia, Bulgaria, Regatul Unit etc.

Referinte:

1. Codul fiscal, Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial*, nr. 62/522 din 18.09.1997, republicat în *Monitorul Oficial* din 08.02.2007, ediție specială.
2. STRATAN, A., VRAGALEVA, V. *Perfecționarea managementului administrării fiscale în Republica Moldova prin prisma experienței Olandei.*
3. https://www.sfs.md/incarcari_bpn.aspx

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

PROCEDURA ÎNCUVIINȚĂRII ADOPTIEI

Mihaela PAIERELE

CZU: 347.633:341.231.14

paierelemihaela@gmail.com

According to the national legislation, the approval of the adoption, can be divided into two stages: 1) the administrative stage of the adoption procedure; and 2) the judicial stage of the approval of the adoption, which are closely related and derive from each other. Thus, in order to complete the adoption and achieve it, it is necessary to go through them successively, or the approval of the adoption can take place only by pronouncing a court decision.

Cunoscută și reglementată din cele mai vechi timpuri, adopția a apărut din nevoia socială de a ocroti copilul, care din diverse motive, a fost lipsit de ocrotirea părintească. Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul superior al copilului, motiv din care a fost și este necesară identificarea unor mecanisme alternative de îngrijire a copiilor rămași fără ocrotire părintească, **una din aceste măsuri fiind instituția adopției.**

Astfel, în preambulul Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului adoptată la data de 20 noiembrie 1989 de Adunarea Generală a ONU, se menționează că *familia este unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și în mod deosebit, copilul, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate, iar pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere* [1].

Totodată, potrivit art. 49 din Constituție, *statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin. Toate preocupările privind întreținerea, instruirea și educația copiilor orfani și a celor lipsiți de ocrotirea părinților revin statului și societății* [2].

Mai mult ca atât, actualitatea și importanța temei cercetate sub

aspectul expus *supra* devin și mai accentuate în contextul în care, în prezent, în plenul Parlamentului Republicii Moldova se află în examinare un proiect de lege privind modificarea unor acte normative (Proiectul de lege nr. 27/2020) [3], ce vizează și modificarea Legii privind regimul juridic al adopției (Legea nr.99/2010), astfel încât modificările propuse se referă la: optimizarea procedurii privind obținerea consimțământului la încuviințarea adopției, optimizarea procedurilor și termenelor de potrivire, vizitare și încredințare etc.

Potrivit legislației naționale, încuviințarea adopției, din punct de vedere procedural, poate fi împărțită în două etape: **1) etapa administrativă a procedurii adopției (extrajudiciară); și 2) etapa judiciară a încuviințării adopției**, care sunt strâns legate între ele și derivă una din alta.

În ceea ce privește modificările propuse la Legea nr.99/2010, prin Proiectul de lege nr. 27/2020, **în principal în partea ce ține de condițiile de fond și de formă ale adopției și de procedura administrativă a acesteia**, ținem să menționăm că am identificat propuneri pe care le susținem integral, dar și propuneri care considerăm necesar a fi anulate sau modificate.

Astfel, printre propunerile pe care le împărtășim, punctăm:

- *inițiativa de anulare a obligativității consimțământului copiilor la adopție, doar în cazul în care aceștia au împlinit vârsta de 10 ani (Cauza CtEDO Pini și alții / România);*

- *inclusiunea necesității manifestării consimțământului copilului minor, la trei etape importante ale fazei administrative a procedurii adopției, și anume, copilul adoptabil va trebui să-și manifeste consimțământul de: 1) a fi vizitat de adoptator; a fi încredințat în vederea adopției; a fi adoptat.*

Printre inițiativele care considerăm că nu ar trebui să fie votate în Parlament în cea de a doua lectură, putem menționa:

- *excluderea manifestării consimțământului copilului la adopție și în fața instanței de judecată;*

- *limitarea condiției obligativității consimțământului părinților biologici la adopție, doar în cazul adoptării copilului de către celălalt soț, precum și excluderea exprimării consimțământului de către aceștia în fața instanței judecătorești și excluderea obligativității*

informării acestora despre stabilirea statului de copil adoptabil (*cauza CtEDO Kearns vs Franța; cauza CtEDO Zhou vs Italia*);

- *statutul de copil adoptabil urmează a fi stabilit odată cu stabilirea statutului de copil rămas fără ocrotire părintească.*

Etapa judiciară a procedurii încuviințării adopției. În ceea ce privește natura juridică a procedurii judiciare a adopției, aceasta face parte din categoria procedurilor judiciare civile speciale și este caracterizată prin: 1) lipsa unui litigiu de drept; 2) lipsa unor părți cu interese contrare; 3) prin inaplicabilitatea unor instituții procesuale specifice altor categorii de proceduri judiciare civile (cum ar fi tranzacția de împăcare, procedura de mediere etc.) și 4) care se desfășoară în conformitate cu un șir de norme procedurale specifice de examinare a unor astfel de cauze.

Referitor la particularitățile de examinare a **cererilor de încuviințare a adopției** este de menționat că, în cazul adopțiilor naționale, drept de sesizare a instanței prin înaintarea cererii de încuviințare a adopției îl are adoptatorul, iar în cazul adopției internaționale îl are adoptatorul direct, fie prin intermediul organizației străine acreditate cu atribuții în domeniul adopției internaționale.

Dacă în cazul adopțiilor naționale, atât Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (CPC), cât și Legea nr.99/2010, prevăd în mod clar că **instanța competentă să examineze cauzele respective este judecătoria de la domiciliul copilului adoptabil**, atunci în cazul adopțiilor internaționale, avem o contradicție între prevederile CPC și a Legii nr. 99/2010. Astfel, dacă potrivit art. 286 alin. (2) CPC – **instanța competentă este judecătoria de la domiciliul copilului adoptabil**, atunci potrivit art. 38 alin. (1) din Lege – **instanța competentă este Curtea de Apel de la domiciliul copilului adoptabil**. Prin urmare, având în vedere faptul că Legea are un caracter special în raport cu CPC, **referitor la instanța competentă să examineze cererile de încuviințare a adopției internaționale se va aplica anume soluția dată de aceasta**. În atare sens, pentru evitarea confuziilor și pentru sporirea gradului de previzibilitate a legii, am formulat drept propunere *de lege ferenda*: *modificarea art. 286 alin. (2) CPC, prin înlocuirea sintagmei „judecătoria” cu sintagma „Curtea de Apel”*.

Pricinile privind încuviințarea adopției se examinează potrivit regulilor generale cu aplicarea normelor juridice speciale prevăzute în art. 291 CPC. Astfel, cererea de încuviințare a adopției se va examina în cadrul procedurii speciale de judecare a pricinilor civile, **în ședință secretă pentru a nu fi divulgat secretul adopției, în vederea apărării intereselor legale ale copilului.** De asemenea, un alt element de noutate prevăzut de același proiect de lege este faptul că, potrivit art. 291 alin. (3) CPC în redacția proiectului respectiv, **acțiunile civile privind încuviințarea adopției vor fi puse pe rol în regim prioritar și examinate în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la data punerii cererii pe rol.** Examinând cauza în fond, conform art. 292 alin. (1) CPC, **instanța judecătorească admite sau respinge cererea de încuviințare a adopției.** La încuviințarea adopției, drepturile și obligațiile reciproce ale adoptatorilor și ale adoptatului iau naștere de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești privind adopția.

Referințe:

1. *Convenția cu privire la drepturile copilului.* Adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 29 noiembrie 1989, în vigoare de la 2 septembrie 1990. Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentară nr. 408-XII din 12.12.1990.
2. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994, în vigoare la 27.08.1994.
3. *Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative* nr. 27 h.40, înregistrat la 05.02.2020. Adoptat în lectura I, la 10.03.2020.

*Recomandat
Elena BELEI, dr., conf. univ.*

REVIZUIREA HOTĂRĂRILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PROCESUL CIVIL

Dumitrița PREPELIȚA-BREGUȚA

CZU: 347.91/95

prepelitab.dumitrita@gmail.com

The purpose of this study consists to carrying out a bivalent research of the review of irrevocable court decisions, both theoretically and from a practical point of view. The objectives of the study: determining and analysis the concept of revision; an extensive research of the grounds of revision; analysis the object and subjects of the review; studying judicial practice in relation with the grounds of review.

Calea unică de atac – revizuirea, prevăzută de actuala lege procesual civilă a Republicii Moldova, prin care se îngăduie desființarea hotărârilor judecătorești irevocabile, pronunțată cu încălcarea adevărului material, și reînnoirea judecății.

Autorul român, Ion Deleanu, reține că revizuirea se justifică, de regulă, prin aceea că, involuntar, instanța a săvârșit o eroare în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată, fie în raport cu materialul existent la data pronunțării hotărârii, fie în raport cu noile împrejurări apărute ulterior pronunțării hotărârii [1, p. 467].

Astfel, oricărei căi de atac îi sunt specifice anumite trăsături ce îi determină esența, revizuirea fiind o cale extraordinară de atac; de retractare; comună, însă pentru temeiurile de la art. 449 lit. g) și h) Cod de procedură civilă (C.proc.civ. RM) al Republicii Moldova [2], unde subiectul poate fi și agentul guvernamental. În acest caz putem aprecia revizuirea ca o cale de atac specială; devolutivă doar în limita temeiurilor de declarare a revizuirii și nesuspensivă de executare.

Spre deosebire de prevederile legislației românești [3], unde revizuirea nu poate fi exercitată atât timp cât este deschisă calea de atac a apelului, dar poate fi exercitată concomitent cu recursul și contestația în anulare, în condițiile legii, recursul judecându-se cu prioritate, legislația națională stipulează că revizuirea poate fi exercitată chiar și în cazul în care partea nu a exercitat căile de atac apelul sau recursul.

Dacă e să ne referim la condiția principală în care poate fi exercitată revizuirea, atunci aceasta este inseparabilă de temeiurile

sale. Temeiurile declarării revizuirii sunt prevăzute la art. 449 C.proc.civ. RM, aceasta constituind și o condiție de declarare a revizuirii. Temeiurile revizuirii sunt stipulate în mod obiectiv și exhaustiv, astfel încât nicio parte să nu aibă dreptul să solicite revizuirea unei hotărâri irevocabile și obligatorii doar în scopul de a obține o reexaminare și o nouă determinare a cauzei.

Totodată, C.proc.civ. RM prevede limitativ cercul de persoane care sunt în drept să depună cererea de revizuire, pe când Codul de procedură civilă al României la art. 458 prevede *căile de atac pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane*; iar obiectul revizuirii îl reprezintă hotărârile, ordonanțele, încheierile și deciziile irevocabile ale tuturor instanțelor judecătorești. O trăsătură specială a tuturor actelor judecătorești este irevocabilitatea lor. Referitor la teza a doua a art. 446 alin. (2) C.proc.civ. RM, a fost ridicată excepția de neconstituționalitate [4], iar în opinia autorului excepției, aceste prevederi ar fi contrare dreptului la un proces echitabil, pentru că nu permit contestarea unor hotărâri judecătorești, în special încheierile de repunere în termen și încheierile de admitere a obiecțiilor debitorului în procedura ordonanței. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat inadmisibilă excepția de neconstituționalitate, din motiv că art. 6 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [5], în principiu, nu este aplicabil în cazul procedurii în care este examinată o cerere de revizuire a unui proces civil care s-a finalizat printr-o hotărâre definitivă.

Jurisprudența în sistemul continental este o sursă secundară de drept. Rolul său este de a aplica o lege generală și abstractă la o situație specifică, adică de a interpreta legea, care este sursa primară de drept. Funcția sa nu este de a constrânge instanțele de judecată, ci de a le ghida [6, p.21].

Sistemul judecătoresc din Republica Moldova a fost supus mereu riscului de a avea o practică judiciară lipsită de rigiditate și stabilitate. Am selectat anume acest domeniu de cercetare având în vedere că CtEDO a constatat de 20 de ori că Republica Moldova a casat nejustificat prin revizuire hotărârile judecătorești civile irevocabile [7, p.7].

Studiind 70 de cauze în care Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova a admis cererea de revizuire în anii 2015-2017, am constatat că cel mai invocat temei de revizuire este cel de la art. 449 lit. b) C.proc.civ. RM (aparitia circumstanțelor noi), urmat de temeiul de la art. 449 lit.g) C.proc.civ. RM (reglementarea pe cale amiabilă) și pe locul 3 este poziționat temeiul de la art.449 lit.c) C.proc.civ. RM (neatragerea în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate), apoi temeiul de la lit. a), h), e) și e¹) C.proc.civ. RM.

De asemenea, la capitolul practic au fost analizate șapte spețe, fiecărei spețe fiindu-i caracteristic un temei de la art. 449 C.proc.civ. RM. În spețe a fost analizată problema teoretică și apoi cea practică, dintr-un spectru larg, prin prisma unor cauze de la CtEDO.

Din punct de vedere metodologic, s-a urmărit la capitolul practic o abordare complexă a subiectului revizuirii, prin îmbinarea aspectelor teoretice, în special în ceea ce privește soluțiile propuse de doctrină, cu aspectele jurisprudențiale. S-a urmărit, de asemenea, și analiza proble-

melor de practică neunitare sau apreciate de doctrină ca fiind controversate, inclusiv prin prezentarea și compararea soluțiilor argumentate din perspectiva ambelor opinii.

În concluzie, în studiul dat am avut intenția să reliefăm cele mai stringente subiecte în materia revizuirii hotărârilor judecătorești în procesul civil.

Drept urmare a studiului, dar și din concluziile enunțate înaintăm o propunere *de lege ferenda*, și anume, excluderea din dispoziția de la art. 449 lit. b) C.proc.civ. RM a sintagmei „sau fapte” din motiv că prima este cu mult mai reușită, mai vastă, dar și corespunde sensului temeiului de la art. 449 lit. b) C.proc.civ. RM. Totodată, textul C.proc.civ. RM nu deosebește aceste două noțiuni „circumstanțe” sau „fapte”, în consecință, nu prevede careva premise anume sau efecte particulare pentru acestea. Analizând și Codul de procedură civilă al Republicii Belarus [8], în art. 452 e folosită noțiunea de „circumstanțe”, de asemenea, și Codul de procedură civilă al Republicii Kazahstan [9] la art.404 (Motivele revizuirii) utilizează aceeași noțiune. Un alt argument, în favoarea acestei opinii exprimate, reprezintă și unul din principiile fundamentale ale legiferării, și anume, claritatea și simplitatea textului actului normativ.

Referințe:

1. DELEANU, I. *Tratat de procedură civilă*. Vol.I. Arad: Servo-Sat, 2000. 472 p.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial*, nr. 285-294 din 03-08-2018.
3. Codul de procedură civilă al României din 01.07.2010. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 247 din 10 aprilie 2015.
4. Decizia nr. 39 a Curții Constituționale din 14-03-2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 51g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 116 alin. (5), 353 alin. (1) și 446 alin. (2) din Codul de procedură civilă. În: *Monitorul Oficial*, nr. 193-202 din 14-06-2019.
5. *Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, semnată la 04.11.1950, în vigoare 03.09.1953.
6. DANILEȚ, C. *Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova. Evaluare și propuneri*. Chișinău: Tipografia „Sirius” SRL, 2014, 59 p.; http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf (vizitat 06.04.2020).
7. GRIBINCEA, V., GRECU, P. *Document analitic. Admiterea cererilor de revizuire în cauzele civile – este uniformă practica Curții Supreme de Justiție?* Chișinău, 2018. 29 p. <https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/04/CRJM-practica-CSJ-cauze-civile-2018.pdf> (vizitat 08.04.2020).
8. Codul de procedură civilă al Republicii Belarus din 11.01.1999, adoptat de Camera Reprezentanților la 10 decembrie 1998, aprobat de Consiliul Republicii la 18 decembrie 1998.
9. Codul de procedură civilă al Republicii Kazahstan, adoptat 13.07.1999, republicat 03.07. 2013.

Recomandat
Igor COBAN, dr., conf. univ.

MODIFICAREA ÎNVINUirii LA FAZA DE URMĂRIRE PENALĂ

Nicolae SÎMZÎNICI

CZU: 343.1

bortanicolae3@gmail.com

The institute of the changing of the accusation evolved from the period of the Roman Republic and so far, such that arised a lot of discussions. The actuality of this topic result from procedural practice, affected of some errors committed by practitioners. The changing of the accusation generates effects on the character, volume and content of the accusation.

Considerații generale privind modificarea învinuirii

Modificarea învinuirii la faza de urmărire penală constituie o varietate a instituției modificării învinuirii în procesul penal. Astfel, modificarea învinuirii în procesul penal trebuie privită ca un întreg din care derivă trei ramuri: modificarea învinuirii la faza de urmărire penală, modificarea învinuirii în prima instanță, și legislația procesual penală care prevede că procurorul pe caz poate dispune modificarea acuzării în instanța de apel în sensul agravării, numai în cazul în care el a declarat apel. Modificarea învinuirii reprezintă ajustarea conținutului faptic și a celui juridic, realizată de către organele abilitate prin lege cu asemenea atribuții, în baza unei proceduri legale, prin care se aduce atingere conținutului, mărimii sau caracterului acesteia. Modificarea poate surveni în cazul schimbării declarațiilor date de martori, sau expertul poate da un nou rezultat al expertizei, poate surveni decesul victimei sau părții vătămate, sau învinuitul poate să recunoască vinovăția [1].

Mecanismul procesual de modificare a învinuirii la faza de urmărire penală. Modalitățile modificării învinuirii la faza de urmărire penală se divizează în mai multe categorii: ***schimbarea învinuirii, completarea învinuirii și scoaterea de sub urmărire penală parțială și încetarea parțială a urmăririi penale (restrângerea învinuirii)***. Învinuirea poate fi schimbată în sensul agravării sau în sensul atenuării situației persoanei. Dacă vorbim despre modalitatea schimbării învinuirii ce este cauzată de constatarea săvârșirii unei infracțiuni mai grave sau săvârșirea unei alte infracțiuni, atunci este necesar de a se face o ***delimitare clară între săvârșirea unei infracțiuni mai grave***

și agravarea situației învinuitului. Sintagma „infracțiune mai gravă” trebuie abordată prin prisma art. 16 CP RM ce reglementează o clasificare a infracțiunilor după caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii, în infracțiuni ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave. Astfel încât schimbarea limitei maxime a sancțiunii în intervalul aceluiași tip de infracțiuni (gravă – gravă; mai puțin gravă – mai puțin gravă) nu constituie o infracțiune mai gravă [2]. Potrivit unor autori cum ar fi E.A. Bravilova sau T.M. Dobrovolskaya, învinuirea se agravează și atunci când urmare a modificării învinuirii atrage imposibilitatea aplicării amnistiei, liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, înlocuirea termenului pedepsei neexecutat cu o pedeapsă mai blândă și posibilitatea unui regim mai sever de executare a pedepsei [3].

Pentru completarea învinuirii, este necesar ca să fie întrunite următoarele condiții: a) fapta să fie nouă (să nu fie prevăzută în învinuirea anterioară); b) fapta sau faptele trebuie să aibă legătură cu infracțiunea incriminată. Ultima condiție vine să spună că toate faptele săvârșite de aceeași persoană, în aceleași împrejurări și sunt legate între ele trebuie judecate de aceeași instanță. Completarea învinuirii se face cu o altă infracțiune (infracțiune eterogenă), cu un episod (infracțiune identică), completare în cazul unui concurs real, completare cu o circumstanță nouă.

Scoaterea parțială de sub urmărire penală și încetarea parțială a urmăririi penale se aplică doar dacă o parte din învinuire nu s-a confirmat. Prin „învinuire neconfirmată într-o anumită parte a ei”, trebuie să înțelegem fapte (capete de acuzare) și episoade care de sine stătător pot constitui infracțiuni independente în privința cărora poate fi desfășurată urmărire penală [4]. Toate celelalte modificări ale învinuirii, care au ca efect restrângerea volumului învinuirii, **reprezintă schimbări ale învinuirii.**

Inițiator al modificării învinuirii poate fi ofițerul de urmărire penală printr-un raport prezentat procurorului, procurorului pe caz (din oficiu), procurorului ierarhic superior în urma unui control asupra dosarului și învinuitului. Învinuitul poate înainta o cerere prin intermediul avocatului său în momentul înaintării acuzației sau după prezentarea materialelor urmăririi penale având posibilitatea să formuleze o cerere argumentată pe baza probelor din dosar.

În cazul schimbării învinuirii, în majoritatea cazurilor, este emisă o nouă ordonanță de punere sub învinuire, după care procurorul trebuie să înainteze învinuirea nouă și să audieze învinuitul. Această procedură trebuie respectată în cazul schimbării învinuirii în sensul agravării cât și în cazul schimbării învinuirii în sensul atenuării. Completarea învinuirii se face printr-o ordonanță separată, fără a fi indicată toată învinuirea. Doctrina Federației Ruse menționa la acest subiect că ofițerii de urmărire penală la terminarea urmăririi penale emit o nouă ordonanță de punere sub învinuire care conține tot volumul învinuirii, astfel încât rechizitoriul să corespundă cu învinuirea. În cazul completării învinuirii, trebuie să se respecte procedura înaintării învinuirii și audierii învinuitului, deoarece se agravează situația acestuia. Scoaterea parțială de sub urmărire penală și încetarea parțială a urmăririi penale este dispusă printr-o ordonanță simplă, fără a fi emisă o nouă ordonanță de punere sub învinuire. În cazul acestei modalități, nu este înaintată noua învinuire și nici nu se audiază învinuitul potrivit art. 282 CPP.

O condiție foarte importantă constă în necesitatea ca toate modificările învinuirii să fie realizate până la prezentarea materialelor de urmărire penală. În funcție de categoria infracțiunii la care se trece în urma schimbării învinuirii, avem următoarea procedură: a) dacă schimbarea învinuirii se realizează pentru o infracțiune mai gravă din cadrul aceluiași grup de infracțiuni, atunci se emite doar o ordonanță nouă de punere sub învinuire, fără ca persoana să fie scoasă de sub urmărire penală pentru învinuirea anterioară. Doar dacă schimbarea învinuirii se realizează pentru o infracțiune mai ușoară din alt grup de infracțiuni, se emite o ordonanță prin care persoana este scoasă de sub urmărire penală integral pentru infracțiunea anterioară și pusă sub învinuire potrivit unei alte componente de infracțiune (art. 165-220 CP RM).

În situația în care necesitatea modificării învinuirii apare între momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire și înaintarea învinuirii, atunci în acest caz vom avea o modificare a învinuirii, chiar dacă învinuirea inițială nu a fost înaintată. Dacă modificarea învinuirii s-a efectuat prin schimbare, atunci învinuitului îi va fi înaintată deja doar cea de-a doua învinuire, iar dacă învinuirea a fost completată, învinuitului îi sunt înaintate ambele ordonanțe.

O altă situație ce apare în practică la modificarea învinuirii ține de plângerea prealabilă în baza căreia potrivit art. 276 CPP RM poate fi pornită urmărirea penală. Dacă modificarea învinuirii trebuie să fie făcută potrivit uneia din infracțiunile prevăzute la art. 276 alin. (1), atunci procurorul trebuie să chestioneze victima, dacă aceasta dorește să depună o plângere prealabilă. Într-o asemenea situație, dacă partea vătămată acceptă să depună o plângere prealabilă, procurorul va efectua modificarea învinuirii, însă în cazul în care victima refuză să depună o plângere prealabilă, atunci procurorul emite o ordonanță prin care încetează urmărirea penală în baza art. 285 alin. (2) pct. 1) CPP RM, cu condiția ca refuzul victimei să fie întocmit în scris și anexat la dosar.

Referințe:

1. МУРАВЬЕВ, К.В., БУЛАТОВ, Б.Б. Изменение обвинения в суде: Требуется дальнейшая корректировка механизма взаимоотношений государственного обвинения и суда. В: *Вестник Восточно-Сибирского института МВД России*, 2018, № 4 (87), с. 104. [Accesat 01.04.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/izmenenie-obviniya-v-sude-trebuetsya-dalneyshaya-korrektirovka-mehanizma-vzaimootnosheniy-gosudarstvennogo-obviniya-i-suda/>
2. MORCOV, A. Modificarea acuzării în ședința de judecată în sensul agravării ei. Probleme de drept procesual-penal. În: *Revista Națională de drept*, 2017, nr. 9, p. 41.
3. ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal* / Autoreferat la teza de doctor în drept. Chișinău, 2018.
4. АНДРЕЕВ, А.В. Соотношение изменения обвинения и частичного прекращения уголовного преследования. В: *Вестник экономической безопасности*, 2019, №1, с. 126. [Accesat 14.05.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/sootnoshenie-izmeneniya-obviniya-i-chastichnogo-prekrascheniya-ugolovnogo-presledovaniya/>

Recomandat

Dumitru ROMAN, dr., conf. univ.

**ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ ЗАЩИТЫ ПРАВ И
ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ УЧАСТНИКОВ ПРОЦЕССА
В ПРИКАЗНОМ И ОСОБОМ ПРОИЗВОДСТВЕ**

Екатерина СМЫЧЕК

CZU: 347.91/95

ecaterina.smicec@gmail.com

A comprehensive study of procedural safeguards to protect the rights and legitimate interests of the claimant, the complainant and other non-origin stakeholders will avoid errors and contradictions in applying certain procedural law rules to material relations, as well as further improving the theory of civil procedural law.

Процесс формирования гражданского общества и правового государства непосредственно связан с проблемой создания прочных гарантий защиты и реализации прав и свобод человека и гражданина. Развитию системы правовых гарантий, в том числе их разновидности – гарантиям процессуальным, в современных условиях придается особое значение и важность. От формирования надежной системы гарантий зависит становление в стране гражданского общества, перспектива его дальнейшего развития, демократизация, надежная защита нарушенных или оспариваемых прав, свобод и законных интересов граждан и организаций, становление правового государства [1, с. 116].

Важнейшей вехой на этом пути стало принятие в 2003 году нового Гражданского процессуального кодекса. Несомненно, обновление действующего гражданского процессуального законодательства весьма позитивно сказалось на развитии правового статуса взыскателя, заявителя и других заинтересованных лиц по неисковым производствам, значительно усовершенствовало систему процессуальных прав, свобод и законных интересов [2].

Комплексное исследование процессуальных гарантий защиты прав и законных интересов взыскателя, заявителя и других заинтересованных лиц по неисковым производствам позволит избежать ошибок и противоречий при применении тех или иных норм процессуального права к материальным правоотношениям, а также будет способствовать дальнейшему совершенствованию теории гражданского процессуального права.

Объектом исследования являются отношения между судом,

взыскателем, заявителем и другими участниками гражданского судопроизводства, возникающие в процессе гарантирования защиты их прав, свобод и законных интересов, а также в ходе обжалования решений и определений судов, судебного приказа.

В качестве предмета дипломного исследования выступают нормы гражданского процессуального законодательства Республики Молдова, определяющие сущность и значение процессуальных гарантий защиты прав и законных интересов взыскателя, заявителя и других заинтересованных лиц по неисковым производствам, регламентирующие порядок их реализации и защиты; существующие основные теоретические положения, посвященные данной проблеме; материалы судебной практики.

Целью дипломного исследования является: исследование сущности процессуальных гарантий защиты прав взыскателя, заявителя и других заинтересованных лиц по неисковым производствам в общей системе процессуальных гарантий прав участников гражданского судопроизводства и формулирование предложений по усилению процессуальных гарантий защиты их прав и законных интересов.

На наш взгляд, можно предложить следующую классификацию процессуальных гарантий прав участников судопроизводства: в зависимости от категории дел неисковых производств гарантии можно классифицировать на процессуальные гарантии защиты прав заявителя в особом производстве и в приказном производстве. Данная классификация, на наш взгляд, позволит более детально исследовать процессуальные гарантии по каждой категории дел, относящихся к неисковым производствам.

В неисковых производствах проявляют свое действие как «общие» гарантии прав участников гражданского судопроизводства, характерные для всех видов судопроизводств, так и специальные, присущие только неисковым производствам [3]. К «общим» гарантиям могут быть отнесены: строгая и четкая регламентация процессуального порядка рассмотрения дела, гарантирующая действие принципов гражданского процессуального права, общие правила доказывания, ведения протоколов и др. К специальным гарантиям защиты прав и законных интересов взыскателя, заявителя и других заинтересованных лиц по неисковым производствам относятся: специальные правила доказывания; обязан-

ность судьи в пятидневный срок со дня поступления заявления в суд вынести судебный приказ по существу заявленного требования; в необходимых случаях требование об обязательном указании цели, для которой необходимо обратиться в суд; освобождение заявителя от уплаты не только государственной пошлины, но и судебных издержек.

В неисковых производствах находят свое проявление и надежно гарантируют права заявителя процессуальные льготы. К ним можно отнести: льготы по оплате государственной пошлины, в отношении подсудности, и др.

Итоги дипломного исследования находят свое выражение в следующих положениях:

1. Отстаивается положение о том, что объектом гражданских процессуальных гарантий являются реально существующие процессуальные отношения, которые складываются в процессе защиты субъективных прав и законных интересов между судом и любыми другими участниками гражданского судопроизводства, направленные на оптимальную реализацию их процессуальных прав, а также исполнение процессуальных обязанностей.

2. Для более обстоятельной, квалифицированной защиты законных интересов граждан доказывается целесообразность расширения перечня случаев обязательного участия представителя по делам особого производства. Особенно это касается дел, где речь идет об определении правового статуса граждан: об одобрении психиатрического обследования или госпитализации лица в психиатрический стационар и др.

Анализ норм действующего гражданского процессуального законодательства позволяет прийти к выводу о необходимости более активного применения по делам приказного производства правил об индексации полученных денежных сумм (ст.253 ГПК РМ). Данное предложение, несомненно, будет способствовать усилению процессуальных гарантий защиты прав взыскателя в случаях, например, неисполнения или ненадлежащего исполнения должником решения суда. Кроме того, это правило гарантирует действенную защиту имущественных интересов взыскателя от инфляционных процессов, происходящих в период от вынесения решения до его реального исполнения.

ASIGURAREA ACȚIUNII CIVILE

Adriana SPATARU

CZU: 347.91/.95

spataru.adriana11@gmail.com

Thisis presents the characteristic of the civil action insurance measures and the procedure of their application, annulment, substitution. Institution of civil action insurance measures is one of the main guarantees of defending the rights of citizens and legal persons. The real execution of the court decision is often possible only due to the proper application of insurance measures. As the insurance of the civil action consists of limitations, prohibitions or obligations ordered by the judge or court, the measures must be applied with special attention, taking into account a series of procedural rules.

Instituția măsurilor de asigurare ale acțiunii civile reprezintă una dintre garanțiile principale ale apărării drepturilor cetățenilor și persoanelor juridice. Aplicarea corectă a măsurilor de asigurare garantează executarea ulterioară a hotărârilor judecătorești. Întrucât asigurarea acțiunii civile constă din limitări, interdicții sau obligații dispuse în mod operativ de către judecător sau instanță, măsurile de asigurare a acțiunii civile trebuie aplicate cu o deosebită atenție, ținând cont de o serie de reguli de procedură. Astfel, asigurarea acțiunii civile trebuie să fie dispusă legal, conform procedurii stabilite, să corespundă scopului legitim și să fie proporțională, adică ingerințele în drepturile pârâtului trebuie să fie echilibrate într-o măsură rezonabilă de protecția anticipată a drepturilor reclamantului. Practica instanțelor de judecată pe cauzele civile, este preponderent marcată de litigii ce vizează încasarea de datorii. În multe dintre aceste cauze reclamanții, odată cu depunerea cererii de chemare în judecată, solicită aplicarea de măsuri asigurătorii.

În literatura de specialitate, au fost formulate mai multe definiții ale noțiunii de „asigurarea acțiunii civile”, care de fapt relevă aceleași aspecte – ca fiind o garanție a realizării efective a dreptului accesului la justiție și a restabilirii situației protejate de lege. Așadar, asigurarea acțiunii civile este o instituție a procesului civil, ce constă dintr-un șir de măsuri (mijloace) procedurale menite să garanteze posibilitatea unei executări efective a unei hotărâri judecătorești în cazul satisfa-

cerii pretențiilor reclamantului [1, p. 267]. În reglementările măsurilor de asigurare ale acțiunii civile nu se regăsesc expres stabilite caracterele juridice ale acestora. Ele pot fi deduse din modalitatea de aplicare și scopul urmărit de legiuitor. În pct.1 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează asigurarea acțiunii la judecarea cauzelor civile nr. 32 din 24.10.2003 [2], se indică patru particularități: sunt urgente; au un caracter temporar; au drept scop apărarea drepturilor patrimoniale ale solicitantului; urmează să fie în concordanță cu obiectul acțiunii. La art.174 CPC [3] legiuitorul stabilește că asigurarea se admite în orice fază a procesului până la etapa în care hotărârea judecătorească devine definitivă, în cazul în care neaplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii ar face imposibilă executarea hotărârii judecătorești. Art. 175 al Codului prevede o listă de măsuri ce pot fi dispuse de judecător sau instanță în cadrul asigurării acțiunii. Instanța va aplica diferite măsuri de asigurare a acțiunii sau o combinație din câteva măsuri de asigurare, în funcție de fiecare cauză concretă. Măsurile de asigurare nu sunt enunțate în mod limitativ. În ceea ce privește măsurile de asigurare nenumite expres în lege, care se vor aplica în temeiul art.175 alin.(2) CPC, instanța va decide în fiecare caz oportunitatea și necesitatea aplicării unei măsuri specifice (de ex.: *suspendarea contractului civil; obligarea părților de a depozita bunurile în anumite condiții* etc.).

Pentru cercetarea procedurii privind aplicarea măsurilor asigurătorii, inițial este important a se determina cercul subiecților în drept să o solicite. Așadar, potrivit art. 174 alin. (1) din Cod, la cererea *participanților la proces*, judecătorul sau instanța poate lua măsuri de asigurare a acțiunii.

Baza normativă a asigurării acțiunii civile de către instanțele judecătorești din RM cuprinde nu doar Codul de procedură civilă, dar și alte legi organice: Codul de executare nr. 443 din 24.12.2004, Cartea întâi. Executarea hotărârilor cu caracter civil; Codul administrativ nr. 116 din 19.07.2018; Legea nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe; Legea nr. 64 din 23.04.2010 privind libertatea de exprimare; Legea nr. 23 din 22.02.2008 cu privire la arbitraj; Legea nr. 50 din 07.03.2008 privind protecția invențiilor; Legea insolvenței nr. 149 din 29.06.2012 etc.

La art. 182 CPC este prevăzut un mijloc de protecție a drepturilor pârâtului, care îi oferă posibilitatea să-și compenseze daunele create prin acceptarea de către instanță a cererii, din partea reclamantului, de asigurare a acțiunii. Răspunderea reclamantului poate interveni și atunci când acțiunea sa a fost admisă parțial. Astfel, marja de răspundere, în astfel de cazuri, se reduce proporțional părții de acțiune admise. Astfel, cu titlu de recomandare, în literatura juridică [4] a fost formulată o propunere *de lege ferenda*, considerând-o mai reușită în raport cu norma instituită la art.182 alin.(2) și sună în felul următor: „*Dacă hotărârea de respingere totală sau parțială a acțiunii reclamantului a devenit irevocabilă, pârâtul este în drept să intenteze împotriva lui acțiune în reparație a prejudiciului cauzat prin măsurile de asigurare a acțiunii, luate la cererea acestuia, indiferent de vinovăția reclamantului*”. O astfel de modificare este oportună, căci ar facilita aplicarea normei date și s-ar evita apariția unor confuzii. Un alt moment nesoluționat de legislația procesual civilă este acela dacă poate reclamantul să solicite de la cineva prejudiciul cauzat prin indisponibilizarea cauțiunii, dacă într-un final acțiunea sa a fost admisă. Autorul Veaceslav Botnari în lucrarea sa [5] abordează acest aspect, afirmând că, în principiu, reclamantul ar avea un asemenea drept, însă dificultatea va consta în probarea vinovăției persoanei chemate să repare acest prejudiciu, or, în cazul său, nu este aplicabilă sintagma de la art.182 alin. (2) – „indiferent de vinovăția sa”.

Analizând situațiile care persistă în societate, putem afirma că conținutul art. 174 este unul incomplet, căci nu le acoperă pe toate care ar putea apărea. Spre exemplu, aflarea judecătorului în concediu împiedică aplicarea măsurilor asigurătorii, dacă asemenea cerere a fost depusă în acest termen. Apare o problemă, deoarece un alt judecător nu este în drept a le dispune. Prin urmare, sunt necesare a fi aduse completări în contextul acestui articol. Este oportună introducerea unor noi alineate cu titlu *de lege ferenda* – (1¹) și (1²). Conținutul alin. (1¹) să fie în felul următor: „*În cazul lipsei judecătorului de la serviciu, cererea de asigurare a acțiunii va fi examinată de un alt judecător în termen de 24 de ore de la depunere. Cererea va fi distribuită în mod aleatoriu prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor.*” Alin. (1²) urmează să fie investit cu

conținutul dat: „Încheierea privind aplicarea sau neaplicarea măsurilor de asigurare, emisă conform alin. (1¹), poate fi, ulterior, anulată, la cererea participanților la proces sau din oficiu, de către instanța care examinează pricina, dacă circumstanțele pentru care a fost dispusă lipsesc sau au dispărut”.

În concluzie, „Asigurarea acțiunii civile” este un mecanism accesoriu al acțiunii de bază, care, fiind aplicat corect, garantează executarea efectivă a unei hotărâri judecătorești definitive. Instituția cercetată este întrebuițată de participanții la proces, de aceea este necesară atenția sporită la aplicarea corectă a normelor existente. Totodată, instanțele de judecată trebuie să manifeste vigilență pentru a nu admite ca aceștia să abuzeze de drepturile lor, inclusiv de posibilitatea solicitării asigurării acțiunii.

Referințe:

1. BELEI, E. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Cartea juridică, 2014.
2. Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează asigurarea acțiunii la judecarea cauzelor civile nr. 32 din 24.10.2003, pct. 1.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225 din 30.05.2003. Publicat: 21.06.2013, în *MO*, nr.130-134, art.415.
4. COBAN, I. Premisele angajării răspunderii civile a reclamantului pentru prejudiciul cauzat pârâtului prin asigurarea acțiunii în contextul art.182 CPC al RM. În: *Materialele conferinței internaționale științifico-practice*. Chișinău, 2015.
5. BOTNARI, V. Repararea prejudiciului cauzat pârâtului prin asigurarea acțiunii. În: Conferința „*Integrare prin cercetare și inovare*”. Științe juridice și economice. Chișinău, 2015, p. 147.

*Recomandat
Elena BELEI, dr., conf. univ.*

**TAXA VAMALĂ – INSTRUMENT
AL POLITICII FISCAL-COMERCIALE**

Silvia SPÎNU

CZU: 339.543:34

silviaspinu6@gmail.com

The customs duty is a main tool in the economic context, which intervenes in the creation of cost barriers, increasing the price of goods. Rising costs, as a result of reduced imports, develop the domestic economy, by increasing revenues and as a benefit – jobs appear. In the fiscal context, the customs tax is, an indirect tax, collected as income in the state budget.

Actualitatea temei cercetate rezidă în complexitatea instituției taxei vamale ca existență, percepere, scopul, funcțiile și rolul ei, efectele produse de ea la importul sau exportul de mărfuri, precum și în politica înlesnirilor și facilităților tarifare.

Sistemul măsurilor de reglementare tarifară include aplicarea taxelor vamale și altor plăți vamale, achitarea cărora constituie o condiție obligatorie la importul mărfurilor pe teritoriul vamal al statului și exportul de pe acest teritoriu. Principiul de bază a reglementării tarifare este stabilirea unilaterală de către a taxelor vamale și care interzice subiecților participanți la raporturile vamale să încheie oarecare acorduri în ceea ce privește mărimea, termenele și alte aspecte ale achitării taxelor vamale [2, p.6].

Caracterul funcțional al percepției taxei vamale se identifică în utilitatea ei, în plan fiscal, ca venit în bugetul de stat, în plan reglatoriu, care implică menținerea coraportului rațional al importului și exportului de mărfuri, crearea condițiilor pentru integrarea în economia mondială, în plan stabilizator, prin echilibrarea condițiilor de concurență între mărfurile naționale și cele importate, în plan protecționist, ce constă în sprijinul producătorului autohton și a mărfurilor interne și a stimula importul unor mărfuri care nu se produc pe teritoriul național.

Taxele vamale, în unanimitatea teoriilor cercetătorilor în domeniu, sunt măsuri de reglementare operativă a activității economice externe și exprimă, prin structura și nivelul lor, interesele specifice de politică comercială ale fiecărui stat. Taxele vamale constituie un impozit

întrunind elementele specifice ale acestuia: respectiv forma bănească, natura de plată generală, caracterul definitiv, elementele de stabilire identificate într-o procedură specială denumită procedura vamală și, mai ales, caracterul unilateral al obligației. De asemenea, menționăm că o trăsătură importantă a taxelor vamale este că ele fac parte din sistemul veniturilor bugetare care, la rândul lor, reprezintă totalitatea fondurilor bănești instruite prin lege și controlate de către stat [1, p.74].

Analiza doctrinei ne-a direcționat spre valorificarea locului taxei vamale în sistemul drepturilor de import și al drepturilor de export, identificarea similitudinii, care apropie taxa vamală de impozit, precum și de caracteristicile taxei, determinând natura juridică a taxei vamale ca fiind un impozit indirect, cercetarea subiectului funcțiilor taxelor vamale, evidențiind caracterul fiscal, regulator, de stabilizare, protecționist, de stimulare al acestor plăți vamale. examinarea taxei vamale din perspectiva Nomenclaturii combinate a mărfurilor, locul și rolul ei în acest catalog, realizarea clasificării taxelor vamale în baza criteriilor stabilite, identificând și păreri diferite ale unor autori la atribuirea taxei vamale într-o categorie sau alta, determinarea aspectelor asupra cărora taxele vamale produc efecte, precum și rolul lor în context economic și comercial-politic.

Materialul destinat părții aplicative dezvoltă mecanismul de calcul al taxei vamale, situațiile de aplicare a înlesnirilor și facilităților tarifare, comentarii și interpretări ale deciziilor instanțelor de fond și instanțelor de apel în litigiile vamale.

Este determinată metodica evaluării vamale, modalitatea de aplicare a metodelor, prioritatea cărei metode revine la evaluarea mărfurilor, imposibilități de aplicare a metodelor și respectarea principiului succesivității, procedurii de amânare a determinării definitive a valorii în vamă, precum și deosebirea dintre facilitățile tarifare și privilegiile vamale acordate.

Concluzii:

1. Taxa vamală reprezintă un instrument de politică comercială și fiscală care intervine în crearea barierelor de cost, crescând prețul mărfurilor. Creșterea costurilor, ca urmare a reducerii importurilor, stimulează dezvoltarea economică internă, întrucât cresc veniturile și apar locuri de muncă.

2. Taxa vamală, se prezintă ca un scut pentru protecția temporară a firmelor tinere pe piața internă de concurența producătorilor străini, dar și în situația când aceștia din urmă își vând produsele la prețuri mai mici decât prețul lor de cost.

3. Și nu în cele din urmă remarcăm caracterul fiscal al taxelor vamale, care contribuie la acumulare de venituri în bugetul de stat.

Referințe:

1. ȚURCAN, P. *Reglementarea tarifară a operațiunilor de import-export/ Teza de doctor cu titlu de manuscris*. Chișinău, 2015.
2. АРУТУНЯН, Г.В. *Правовое регулирование таможенных платежей*. Учеб. пособие. Москва: Юриспруденция, 2000.

*Recomandat
Pavel ȚURCAN, dr., conf. univ.*

LOBISMUL ÎN ACTIVITATEA LEGISLATIVĂ

Lilian STACI

CZU: 340.134:328.184

staci.lilian@gmail.com

Due to the growing role of interest groups in the legislative process and the creation of new mechanisms, such as lobbying, for the interaction of civil society with law enforcement, it is necessary to investigate this phenomenon not only conceptually but also its impact on legal systems, such as those in North America and Europe. We will also look at the socio-economic areas most strongly influenced by lobbying, such as the pharmaceutical, tobacco trade and oil processing industries and their lobbying strategies.

Sistematizând totalitatea definițiilor doctrinare și legale cu privire la instituția lobismului, putem exprima acest fenomen ca fiind *procesul prin care indivizii și grupurile își promovează interesele față de legiuitor, cu scopul de a influența elaborarea legislației și procesele decizionale ale instituțiilor de stat.*

Lobismul cunoaște mai multe metode de manifestare, însă cele mai importante rămân a fi lobismul direct și cel indirect. Suntem în prezența unui lobism direct atunci când este vorba de o interacțiune nemijlocită între un lobist și un reprezentant al organelor de decizie. La rândul său, un lobism indirect include mobilizarea persoanelor pentru a le determina să influențeze persoanele publice. Activitățile în aceste scopuri includ stimularea opiniei publice, cum ar fi prin intermediul mijloacelor de mass-media, ceea ce poate avea ca efect secundar influențarea legiuitorului de către publicul larg, și nu direct de către lobist.

În cadrul societății, lobismul cunoaște o conotație negativă, care este dictată nu doar de lipsa unei viziuni uniformizate asupra conceptului de lobism, dar și din cauza că, fiind o instituție relativ nouă și necunoscută de către publicul larg, este deseori confundată cu activități ilegale, cum ar fi corupția sau traficul de influență. Pentru a dilua aceste erori, Comisia Europeană vine cu o comunicare prin care afirmă că activitățile de lobby „nu includ nicio judecată de valoare negativă” [1, p. 3], aceasta fiind o componentă centrală și legitimă a procesului democratic în cadrul tuturor sistemelor democratice liberale și caracterizată printr-o activitate publică, transparentă și argumentată [2, p. 30].

În urma studiului comparativ a mai multor sisteme de drept în materia reglementării activității de lobby, au fost stabilite trăsături ale lobismului specific unui model nord-american și a unui model european. Primul optează pentru aspecte *hard law*, adică pentru norme juridice concise și delimitări stricte, ce includ pedepse în caz de nerespectare, pe când cel de-al doilea acordă prioritate unei abordări *soft law*, atât la nivel comunitar, cât și național, favorizând autoreglementarea și declararea voluntară a intereselor și actorilor vizati. Astfel, s-au observat distincții clar definite între sistemele de reglementare a lobismului din cadrul statelor nord-americane și cele europene: în SUA și în Canada există legi care reglementează exhaustiv activitatea de lobby, inclusiv coduri de conduită și obligativitatea înregistrării, pe când în spațiul european circumstanțele nu sunt la fel de uniforme.

Reglementările în materia lobismului în statele europene sunt mai lejere decât în SUA sau în Canada, și nu în toate statele europene există legi exhaustive, dar excepții fac Marea Britanie, Franța, Irlanda, Polonia ș.a. De asemenea, doar în aceste state există și un Registru al lobiștilor obligatoriu, iar în România, Germania, Italia înregistrarea este voluntară. Cu privire la un Cod de conduită al lobiștilor, acesta este implementat la nivel național în Franța, Irlanda, Lituania etc., pe când autoreglementarea la nivel de entitate este promovată în România, Spania, Finlanda ș.a. [3]. În statele care nu au fost menționate, inclusiv în Republica Moldova, reglementarea lobismului lipsește în totalitate.

Chiar dacă lobismul nu este reglementat în Republica Moldova, au fost adoptate un șir de norme care reglementează activități tangențiale lobismului.

Una din cele mai importante în acest sens este Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la acte normative [4]. Pentru asigurarea transparenței activității de legiferare, legea în cauză implementează Sistemul informațional e-Legislație, fiind un mecanism eficient de colaborare între subiecții implicați în procesul de elaborare a legislației, în care se fac publice inițiativele legislative, proiectele de acte juridice și materialele aferente. Aceste aspecte duc la implementarea inclusiv a Hotărârii nr. 967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional [5]. Pentru asigura-

rea dialogului social, hotărârea stabilește procedura de asigurare a transparenței în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor, implementând totodată și platforma web particip.gov.md, care oferă posibilitatea cetățenilor de a fi consultați vizavi de aceste decizii, dar și de a promova propriile inițiative legislative.

Analiza unor diverse cazuri practice cu un impact socioeconomic pronunțat ne-a permis să identificăm faptul că activitatea lobismului se află în relații simbiotice cu activitatea legislativă, dat fiind faptul că, prin intermediul tacticilor de lobby, grupurile socioprofesionale nu doar își promovează propriile interese, dar și oferă asistență organului legislativ în materia problemelor de importanță națională sau internațională care necesită a fi supuse analizei și reglementărilor corespunzătoare.

Pe de altă parte, s-a stabilit că organizațiile cu profil internațional și capital social ridicat recurg la promovarea propriilor interese de nivel industrial, deseori folosind tactici și metode informale și imorale, manifestate într-o manieră latentă și netransparentă. Printre strategiile care permit atingerea scopurilor industriilor farmaceutică, de tutun și petrolieră, se numără: generarea întrevederilor cu persoanele publice din cadrul instituțiilor legislative de nivele diferite, cu scopul de a influența activitatea lor decizională conform scopului urmărit; crearea organizațiilor care reprezintă, într-un mod voalat, interesele industriei în umbra căreia activează; sponsorizarea evenimentelor cu participarea reprezentanților guvernamentali, în cadrul cărora sunt promovate inițiative legislative care acoperă interesele de reglementare urmărite de aceste companii; finanțarea cercetărilor științifice pentru diseminarea dovezilor, uneori falsificate, privind lipsa consecințelor negative ale produselor și activităților sale, care, ulterior, sunt folosite ca suport consultativ în activitatea decizională; folosirea puterii juridice și economice ca mijloc de hărțuire, pentru intimidarea persoanelor publice care susțin controlul legislativ al industriei [6-8].

Generalizând constatările efectuate, identificăm faptul că lobismul în Republica Moldova este încă o instituție slab cunoscută, deși practică pe larg în baza legilor tangențiale activității de lobby. Astfel, pentru a oferi o traiectorie prin care lobismul va deveni o profesie recunoscută și solicitată, la fel ca în Uniunea Europeană și în Statele Unite ale Americii, considerăm oportun de a recomanda necesitatea reglementării normativ-juridice a activității de lobby prin

prisma principiilor ce determină eficiența activității de reprezentare a intereselor, precum și a condițiilor de organizare și funcționare a instituțiilor de stat. Acest fapt ar permite instituționalizarea lobismului în cadrul Republicii Moldova și, respectiv, distingerea acestuia de fenomene ilicite, în scopul de a elimina erorile de drept în materia determinării naturii juridice a raporturilor dintre subiecții de drept.

Respectiv, pentru consolidarea puterii grupurilor de interes într-un stat de drept, cum este Republica Moldova, este necesar a evidenția câteva principii fundamentale, cum sunt: responsabilitatea, transparența, receptivitatea și echitatea. Considerăm că aceste patru principii vor servi unei reglementări juste a lobismului, bazată pe premisele că un proces de legiferare ar trebui să orienteze nu doar spre îmbunătățirea calității deciziilor în ansamblu, dar și la creșterea încrederii generale în procesul de luare a deciziilor și în instituțiile democratice.

Referințe:

1. Comunicarea Comisiei Europene privind *Acțiuni întreprinse în aplicarea cărții verzi „Inițiativa europeană în materie de transparență”*, Bruxelles, 21.03.2007, COM/2007/0127 final. [Accesat 29.06.2020]. Disponibil: <https://op.europa.eu/s/n8P2>.
2. TĂNĂSESCU, E.S. et al., *Lobby în România vs Lobby în UE*. București: Institutul European din România, 2015. 131 p. ISBN 978-606-8202-46-4.
3. GROSEK, K., CLAROS, E. *Regulation of lobbying across the EU*. Bruxelles: European Parliamentary Research Service, 2016.
4. Legea cu privire la acte normative nr. 100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial*, nr. 7-17 din 12.01.2018.
5. Hotărârea cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional nr. 967 din 09.08.2016. În: *Monitorul Oficial*, nr. 265-276 din 19.08.2016.
6. OZIERANSKI, P. et al. Pharmaceutical lobbying under postcommunism. In: *Health Economics, Policy and Law*, 2012, no. 7(2), pp. 175-195.
7. Raport OMS privind *Interferența industriei tutunului cu controlul asupra tutunului*. Geneva: WHO Press, 2008. 37 p. ISBN 978-924-159734-0.
8. BRULLE, R.J., Institutionalizing delay: foundation funding and the creation of U.S. climate change counter-movement organizations. In: *Climatic Change*, 2014, no. 122(4), pp. 681-694.

*Recomandat
Andrei NEGRU, dr. hab., prof. univ.*

CRIMINALITATEA „GULERELOR ALBE”

Mirela TIGHINEANU

CZU: 343.97

tighineanu.mirela@gmail.com

The purpose of this article is to investigate a very actual topic in the modern society, namely, the phenomenon of "white-collar" crime. We aim to elucidate the main features of "white-collar" crime, especially to examine the concept, to identify the determining factors, to outline the portrait of the "white-collar" criminal, and to identify measures to prevent and combat this phenomenon.

Fenomenul criminalității „gulerelor albe” este în creștere, fiind unul dintre cei mai importanți factori distructivi care operează într-o societate de tranziție. Criminalitatea „gulerelor albe” complică substanțial modernizarea socială, economică și politică, oferind prioritate intereselor private în managementul proceselor complexe de reconstrucție a societății. Într-o asemenea situație, voința politică a statului este supusă intereselor de grup înguste ale birocrăției mercantile, fapt ce subminează încrederea cetățenilor de rând în guvernare.

Importanța temei propuse spre cercetare este determinată de gradul redus de studiere a acesteia în literatura din Republica Moldova în special, dar și la nivel global.

Părintele termenului „criminalitatea gulerelor albe” este sociologul și criminologul nord-american Edwin Sutherland, care l-a utilizat pentru prima dată, în anul 1939, într-un articol denumit „White Collar Criminality”. În viziunea lui, criminalitatea „gulerelor albe” este alcătuită din ansamblul de infracțiuni „comise de persoane respectabile, cu statut social înalt în cursul activității lor profesionale” [1]. Ulterior, mai mulți cercetători s-au arătat interesați de studierea acestui fenomen și a caracteristicilor sale, și anume: Herbert Edelhertz, James Coleman, Donald Cressey, Richard Quinney, Marshall Clinard, Valeriu Bujor [2], Igor Ciobanu, Jacob Rub ș.a.

Cea mai recentă abordare a criminalității „gulerelor albe” aparține doctorului în drept Rub Jacob: fiind considerată „un act săvârșit intenționat, dirijat de dorința de a obține profit, nonviolent, ilegal, interzis de legea penală, exprimat în săvârșirea unor ilegalități financiare, afaceri înșelătoare sau necinstite; practici înșelătoare sau abuz

de putere săvârșite de o persoană juridică sau fizică care își folosește statutul ocupațional, cunoștințele speciale sau competențele tehnice pentru a obține un folos financiar ilegal, acțiuni care au cauzat un prejudiciu sau care au creat un risc real de survenire a prejudiciului în sectorul public sau privat” [3].

Principalele **caracteristici** ale criminalității „gulerelor albe” sunt:

- motivul comiterii crimelor este urmărirea câștigurilor materiale;
- implică relații strânse între participanți, uneori chiar forme complexe de organizare;
- se comit într-o perioadă mare de timp, greu de circumscris;
- implică sentimente de victimizare din partea persoanelor cercetate, însă are un caracter nonviolent; ș.a.

Nu există o singură opinie cu privire la tipologia infracțiunilor cu „guler alb”. În pofida diversității infracțiunilor care ar putea intra în această categorie, criminalitatea „gulerelor albe” este văzută ca fiind strâns legată de infracțiunile asociate cu corupția și crimele economice, cum ar fi: evaziunea fiscală, fraudă, spălarea banilor, delapidarea ș.a. [4].

Factorii determinanți ce favorizează criminalitatea „gulerelor albe” sunt:

Factorii economici. Infracții cu „guler alb” nu comit aceste infracțiuni datorită lipsurilor sau mizeriei în care trăiesc, ci, dimpotrivă, aceștia au o poziție economică bună și comit infracțiunile date din lăcomie, cupiditate, necesități exagerate, lux și opulența cu care sunt obișnuiți.

Factorii socioculturali. Acești criminali provin din familii bune, au studii superioare, sunt caracterizați de societate ca fiind familiști, dețin experiență în domeniul afacerilor, au conexiuni sociale în diferite sfere, inclusiv în autoritățile de aplicare a legii, precum și în lumea criminală.

Factorii politici. Majoritatea dintre infracții cu „guler alb” comit astfel de infracțiuni, având asigurat paravanul politic, adică fiind membri ai partidelor politice de guvernare, care controlează principalele instituții în stat.

Analizând practica judiciară a Republicii Moldova în materia criminalității „gulerelor albe”, am realizat portretul infractorului cu „guler alb”. Vârsta de aur a acestora constituie 40 de ani, majoritatea

sunt bărbați, dețin funcții înalte în administrația publică locală sau centrală, au o mare experiență în management și finanțe, cu o situație materială bună, săvârșesc infracțiuni grave în sfera delapidărilor, escrocheriilor, evaziunii fiscale, corupției, comise prin abuz de încredere asociat cu fals în documente oficiale. Majoritatea persoanelor învinuite în săvârșirea crimelor cu „gulere albe” nu au fost anterior condamnate.

În urma studiului realizat, am tras următoarele **concluzii**:

- Criminalitatea „gulerelor albe” a evoluat odată cu societatea, modificându-și și modernizându-și formele, mijloacele, metodele.

- Criminalitatea „gulerelor albe” are un grad sporit de latență, întrucât aceste infracțiuni, de cele mai dese ori, nu sunt identificate și nici înregistrate.

- Infractorii cu „guler alb” sunt relativ imuni din cauza prejudecății de clasă din partea instanțelor și a puterii clasei lor de a influența aplicarea și administrarea legii.

- Impactul criminalității „gulerelor albe” asupra societății este colosal, însă la prima vedere acesta nu provoacă o reacție sau o atenție sporită, datorită lipsei de informare și conștientizare în rândul societății.

- În Republica Moldova este asigurat suportul legislativ și instituțional privind prevenirea și combaterea criminalității „gulerelor albe”, dar acest domeniu se confruntă cu anumite obstacole de ordin sociojuridic.

În vederea prevenirii și combaterii criminalității gulerelor albe”, se impun anumite **recomandări** ale autorului:

1. Respectarea cu strictețe a principiului separării puterilor în stat și neadmiterea imixtiunii în activitatea organelor judecătorești, executive, legislative și mass-media.

2. Revizuirea legislației privind acordarea imunității persoanelor cu funcție de demnitate publică și simplificarea ridicării acesteia.

3. Îmbunătățirea mecanismului de preangajare prin supunerea candidaților unor teste complexe.

4. Sporirea activităților educative, de sensibilizare pentru formarea unei culturi de toleranță zero față de corupție.

Referințe:

1. SUTHERLAND, E.H. White-Collar Criminality. In: *American Sociological Review* no. 5(1), 1940.

https://is.muni.cz/el/1423/podzim2015/BSS166/um/Sutherland.1940.White-collar_Criminality.pdf (vizitat la 02.03.2020).

2. BUJOR, V., ILIE, S. Corelația dintre criminalitatea gulerelor albe și alte tipuri de criminalitate. În: *Anale științifice*. Ediția a II-a și III-a. Academia „Ștefan cel mare” a MAI. Chișinău, 2002.
3. RUB, J. *Aspecte criminologice privind reducerea criminalității gulerelor albe în Moldova și în Israel: abordarea comportamentului criminal* / Autoreferatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2017.
4. MARTIN, D., COPETCHI, St. Moldova’s “White Collar” Crimes: National Context and Recent Legal Developments. In: *CEE Legal Matters “In-Depth Analysis of the News and Newsmakers That Shape Europe”s Emerging Legal Markets*”, April 2015, Year 2, Issue 2, pp. 78-79. [http://ceelegalmatters.com/Magazines/ISSUE CEELM 2.2 free.pdf](http://ceelegalmatters.com/Magazines/ISSUE_CEELM_2.2_free.pdf) (vizitat la 12.03.2020)

Recomandat
Alina ȘAVGA, dr., conf. univ.

NOMENCLATURA COMBINATĂ A MĂRFURILOR

Mariana ȚURCAN

CZU: 339.542:34(083.72)

tsurcanmariana@gmail.com

The combined nomenclature of goods is a living document and is designed to keep up with the range of new products and its complexity. The success of the Harmonized System depends on the efforts made by the Harmonized System Committee, which had a big influence from the beginning in the fate of the system and its constant growth.

Innovation and continuous scientific progress can be a challenge for the goods classification process. As these goods evolve they expand to higher levels of integration and new technology platforms, it becomes increasingly difficult to keep the Harmonized System up to date. A deep revision that succeeded in making a generational change to the system would be one of the most important global reforms to trade in decades.

Introducere. Nomenclatura reprezintă, într-o formă sistematizată, mărfurile care fac obiectul comerțului internațional. Rolul nomenclaturii este gruparea mărfurilor în secțiuni, capitole și subcapitole, denumite cât mai concis, care indică categoria și genul de produse pe care le conțin. Nomenclatura combinată a mărfurilor se bazează pe Sistemul Armonizat de denumire și codificare a mărfurilor aprobată de Organizația Mondială a Vămirilor. Scopul Sistemului Armonizat constă în facilitarea comerțului internațional; colectarea, compararea și analiza statisticilor, în special a celor privind comerțul internațional; și pentru a reduce cheltuieli suportate prin descrierea repetată, reclassificarea și codificarea repetată a bunurilor, pe măsură ce trec dintr-o clasificare în alta în decursul comerțului internațional și pentru a facilita standardizarea documentării comerțului și transmiterea datelor.

În calitate de tutore al Sistemului Armonizat este rolul Organizației Mondiale a Vămirilor să preia conducerea în inițierea unei dezbateri conceptuale pentru a se asigura că acest instrument emblematic ține pasul cu dinamica și modelele schimbătoare ale comerțului într-un mod durabil. Comitetul Sistemului Armonizat și subcomitetul său de revizuire reprezintă motivul principal al longevității sistemului, prin munca lor, examinarea problemelor cu referire la clasificările specifice produselor și dezvoltarea noilor ediții ale sistemului.

Cea de-a șaptea ediție a Nomenclaturii combinate a mărfurilor, folosită în întreaga lume pentru clasificarea uniformă a mărfurilor comercializate internațional, a fost acceptată de către toate părțile contractante ale Sistemului Armonizat și va intra în vigoare la 01 ianuarie 2022. Conform Organizației Mondiale a Vănilor, acesta va include 351 de seturi de modificări care acoperă o gamă largă de mărfuri, sunt scoase în evidență îndeosebi: dispoziții specifice pentru clasificarea deșeurilor electrice și electronice; se adaugă noi prevederi pentru produse noi pe bază de tutun și nicotină din cauza dificultăților în clasificarea acestor mărfuri, a lipsei de vizibilitate a statisticilor comerciale și a valorii monetare foarte mari a acestui comerț; telefoanele inteligente vor câștiga propria subpoziție și notă explicativă, iar produsele de terapie celulară sunt printre clasele de produse care obțin prevederi noi și specifice [2].

Rezultate și discuții. Mereu a fost prezentă dificultatea extremă de a construi un vocabular uniform pentru bunuri și au existat încercări succesive la nivel național și internațional de a promova acest obiectiv.

La 2-3 mai 2019 a fost organizată o conferință la Brussels de către Organizația Mondială a Vănilor, cu tematica: „Direcția de viitor a Sistemului Armonizat”. Deși Sistemul Armonizat este deținut de administrațiile vamale prin intermediul Organizației Mondiale a Vănilor afectează nu numai administrațiile vamale în sine, ci și comercianții, factorii de decizie, statisticienii și consumatorii din întreaga lume. Înainte ca Vama să își asume angajamentele pentru revizuirea sau schimbarea Sistemului Armonizat, există diverse autorități care trebuie consultate, pentru a concluziona ce anume ar trebui să furnizeze Sistemul Armonizat, dacă este în stare să furnizeze acea informație, este nevoie de o revizuire strategică și dacă da, ce fel de procese și obiective trebuie să includă această schimbare—anume aceste întrebări au dat naștere conferinței [1].

Deși Sistemul Armonizat posedă numeroase puncte forte, nu este mereu simplu și pentru mulți utilizatori, clasificarea mărfurilor este foarte dificilă; există posibilități de subiectivitate și ambiguitate în regulile, structura și limbajul său; se adaptează lent la noile mărfuri, forțând produse și industrii noi importante la o clasificare necorespunzătoare și este deseori dificil să se adapteze la practicile comerciale actuale.

Sistemul Armonizat a fost dezvoltat cu aportul și activitatea unor serii de grupuri de utilizatori și cu angajamentul membrilor la proces. Realizarea unei reforme majore necesită, de asemenea, același aport comunitar și angajament. Domeniul de aplicare al acestor reforme este mult mai profund decât cel prevăzut în actualizările de cinci ani pe care Comitetul Sistemului Armonizat și subcomitetul său de revizuire le întreprind. În schimb, o astfel de întreprindere ar necesita un efort de colaborare cu contribuții variate (inclusiv din partea membrilor, sectorul privat, organizațiile internaționale și mediul academic) pentru a examina fundamentele sistemului. Acest lucru ar fi în concordanță cu abordarea dezvoltării inițiale a structurii și conținutului Sistemului Armonizat și oferirea unei baze pentru o reformă substanțială și solidă.

Concluzii. Organizația Mondială a Vămilor a urmărit mereu aplicarea corectă și uniformă a Sistemului Armonizat chiar de la intrarea sa în vigoare la 01 ianuarie 1988. Aplicarea corectă și uniformă a Sistemului Armonizat într-o manieră eficientă facilitează comerțul și investițiile internaționale și promovează respectarea regulilor și legilor fiscale și comerciale. Unul dintre cele mai practice mijloace pentru atingerea acestui obiectiv sunt Recomandările Organizației Mondiale a Vămilor, precum: îmbunătățirea activității de clasificare tarifară, și anume: stabilirea unei infrastructuri de lucru de clasificare adecvată într-o manieră eficientă; efectuarea lucrărilor de clasificare pentru a facilita comerțul și investițiile internaționale și pentru a asigura respectarea atât a normelor fiscale, cât și a celor comerciale sau a legilor, punând accentul pe etapele premergătoare intrării și postvămii și nu numai pe etapa de procesare a declarațiilor; asigurarea instruirii adecvate pentru ofițerii vamali și comunitatea comercială, încurajarea integrității și punerea la dispoziție a informațiilor referitoare la clasificare către utilizatori; introducerea în nomenclatoarele statistice naționale a subpozițiilor pentru substanțele controlate în temeiul Convenției privind interzicerea dezvoltării, producției, stocării și utilizării armelor chimice și privind distrugerea lor, de exemplu: subpoziția 3603.00 (fitiluri de siguranță, fitiluri detonante, capse cu percuție, capace detonante, aprinzătoare, detonatoare electrice); raportarea datelor comerciale privind statisticile referitoare la import și export către divizia de statistică a Națiunilor Unite [3].

Sistemul Armonizat rămâne a fi un instrument esențial pentru sistemul nostru comercial mondial și posedă un rol central în comerț și statistici, iar Organizația Mondială a Vămirilor sprijină punerea în aplicare a unui proiect pentru a examina în continuare domeniile potențiale de schimbare în cadrul Sistemului Armonizat, continuarea procesului de consultare, sistematizarea informațiilor suplimentare cu privire la problemele actuale în legătură cu utilizarea sistemului, pentru a asigura un nivel înalt în vederea respectării necesităților utilizatorilor.

Referințe:

1. Organizația Mondială a Vămirilor, Ghidul Conferinței cu tematica: *Direcția de viitor a Sistemului Armonizat, Revitalizarea Sistemului Armonizat*, 2-3 mai, 2019.
2. Aprobarea ediției noi a Sistemului Armonizat 2022. În: *Platforma de noutăți online a Organizației Mondiale a Vămirilor*, ianuarie 2020.
3. Recomandări relaționate de Sistemul Armonizat. În: *Platforma de noutăți online a Organizației Mondiale a Vămirilor*, iunie 2019.

*Recomandat
Pavel ȚURCANU, dr., conf. univ.*

**GARANȚIILE CONSTITUȚIONALE
ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE**

Andrei UNGUREANU

CZU: 342.72/.73:342.4

andreiungureanu1396@gmail.com

Les garanties constitutionnelles du droit de propriété représentent un moyen légal et juridique qui assure l'exercice d'une obligation constitutionnelle assumée par l'État à l'égard du citoyen qui jouit d'une multitude de droits et garanties constitutionnels, afin d'exercer et de défendre son intérêt légitime. Les garanties constitutionnelles du droit de propriété ont subi un processus continu d'évolution, se consolidant au cours des périodes historiques par rapport au droit de propriété et en correspondance avec le phénomène du constitutionnalisme, ayant pour finalité la création d'une construction juridique stable, dans l'ordre constitutionnel. La polyvalence des garanties constitutionnelles est attestée à la fois dans la doctrine spécialisée et dans divers actes normatifs nationaux et internationaux, dans la mesure où le droit de propriété et ses garanties constitutionnelles représentent une institution centrale de plusieurs branches du droit privé et public. L'applicabilité uniforme des garanties constitutionnelles du droit de propriété constitue une garantie constitutionnelle d'un État de droit, le rôle des juridictions nationales se référant à l'application effective de ces garanties dans l'exercice du droit de propriété conformément à ses dispositions juridiques nationales et internationales. Grâce à la corrélation du droit de propriété avec ses garanties constitutionnelles, se créent un équilibre et un lien indissoluble qui sont attestés au niveau théorique et au niveau pratique.

Conceptul de „garanție constituțională” reprezintă un mijloc juridic și legal prin care se asigură executarea unei obligații constituționale, asumată de stat în raport cu cetățeanul ce beneficiază de un șir de garanții și drepturi constituționale. În cazul dreptului de proprietate, garanțiile sale constituționale sunt prevăzute expres de Constituție și de alte acte normative, întru asigurarea și realizarea interesului legitim al omului și cetățeanului. Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se consolidează o construcție juridică stabilă, în ordinea constituțională de anumite prerogative legale, reglementate într-o manieră expresă cât și într-o manieră tacită.

Cu această ocazie, afirmăm că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se consolidează în corespundere cu noțiunea de „constituționalism” de-a lungul perioadelor istorice, încadrându-se într-un proces continuu de evoluție. Acest lucru îl afirmăm în măsura în care prin intermediul *fenomenului de constituționalism* [1] se realizează procesul *de sistematizare, de interpretare, de aplicare și de protecție juridică uniformă* a drepturilor omului și al garanțiilor constituționale, inclusiv cele ale dreptului de proprietate, în apanajul legii fundamentale al fiecărui stat în parte. Dreptul de proprietate raportat la garanțiile sale constituționale, spre deosebire de majoritatea celorlalte drepturi fundamentale ale omului și cetățeanului, nu protejează într-adevăr comportamentul sau activitatea umană, nicio instituție socială, ci mai degrabă protejează un mecanism, deja creat și dezvoltat prin efectul legii, adică – o instituție juridică [2]. Iată de ce, până la proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova, statul nostru a cunoscut acest proces continuu de evoluție a drepturilor și garanțiilor fundamentale ale omului și cetățeanului, în contextul funcționării mai multor Constituții pe acest teritoriu [3].

Polivalența garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, or concurența acestora cu alte drepturi fundamentale sau principii sunt afectate simultan de măsurile statului, creându-se posibilitatea unui conflict cu anumite dispoziții constituționale. Cu toate acestea, prin intermediul polivalenței garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, se asigură o securitate juridică și o legalitate a proprietății persoanei, ce presupune responsabilitatea autorităților [4] de a evita oarecare ilegalități. Respectiv, aspectul dreptului de proprietate interzice [5], prin urmare, tuturor organismelor statului să restricționeze drepturile pe care le încorporează fără o bază legală suficientă, *în absența unui interes public imperativ și în mod disproporționat*.

Cu referință la una dintre garanțiile constituționale ale unui stat de drept și cu precădere la una dintre garanțiile constituționale primare ale dreptului de proprietate este aplicabilitatea uniformă a tuturor garanțiilor constituționale ale dreptului sus-învocat. Cu alte cuvinte, în șarja instanțelor de judecată le revine sarcina de a sorta restricțiile admise și cele care depășesc cadrul definit de Constituție, prin prisma tuturor garanțiilor constituționale atât ale dreptului de proprietate cât

și ale altor drepturi fundamental-constituționale ale omului și ale cetățeanului [6]. Rămâne a evidenția cititorului faptul că art. 9 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova delimitează *două forme de proprietate*, precum cea *publică și privată*, devenind, astfel, o *categorie complexă* ce poate fi interpretată în mai multe sensuri [7]. Acest lucru îl susținem, din simplul motiv că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se aplică prin analogie proprietății publice cât și celei private, indiferent de titularul care exercită posesia, folosința sau dispoziția.

Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se realizează un echilibru și se consolidează o construcție juridică stabilă, în ordinea constituțională întru protecția juridică a dreptului de proprietate, ce constituie în esența sa un *drept relativ*. Mai mult, pentru asigurarea acestui echilibru, garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate sunt evidențiate prin intermediul Constituției, realizându-se, totodată, funcția de limitare a puterii de stat, care implică și limitarea acesteia în raport cu terțele persoane ce atentează la proprietatea titularului acestui drept subiectiv [8]. Așadar, grație unui cadru juridic legal, bine determinat, aplicarea și exercitarea dreptului de proprietate se realizează în corespundere cu garanțiile sale constituționale și în corespundere cu legile speciale, prin intermediul cărora dreptul sus-menționat poate fi restrâns în condițiile legii. Rămâne a menționa că în cazul dreptului la proprietate, principiul proporționalității joacă un rol deosebit de important, dacă se pune problema prevalenței unui drept legal față de un alt drept legal, sau în care disputa privește protecția unui drept privat în contrapunere cu protecția interesului public. În consecință, pentru a fi proporțională, măsura trebuie să fie necesară, în sensul inexistenței altei alternative [9]. În plus, remediul împotriva ingerințelor arbitrare ale statului în materia dreptului la proprietate și a oricărui drept fundamental constă în declararea neconstituționalității legii prin care a fost instituită această ingerință. De asemenea, protecția dreptului fundamental de proprietate nu trebuie să intre în conflict cu protecția altor drepturi fundamentale sau cu alte principii generale ce protejează ordinea juridică națională, precum și cea internațională [10].

În concluzie: garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate este o temă importantă și actuală pentru doctrina de specialitate, întrucât prin intermediul procesului continuu de evoluție se sistematizează și se codifică aceste garanții în cadrul procesului de legiferare a diferitelor acte normative și diferitelor legi la nivel intern al fiecărui stat în parte, inclusiv al Republicii Moldova ca stat de drept. Prin intermediul garanțiilor constituționale, dreptul de proprietate intră în concurență cu alte drepturi fundamentale, prevăzute de *Constituție* și, precum *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* și alte acte normative internaționale. Datorită unei corelații cu alte drepturi fundamentale, *recomandăm ca instanțele naționale să judece cauzele cu privire la proprietate, prin interpretarea și aplicarea normelor, principiilor și garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, în corespundere cu alte drepturi sociale, precum dreptul la locuință sau alte drepturi conexe celui de proprietate.* Importanța garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate rezidă în fapt pe ideea că acestea vin să protejeze interesul legitim al omului și cetățeanului, fiind, totodată, o categorie juridică complexă ce poate fi interpretată în mai multe sensuri.

Referințe:

1. CARNAȚ, T. *Teoria și practica eliminării formelor de discriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova* /Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2009, p.16, www.cnaa.acad.md
2. AUBERT, Jean-François. *La garantie constitutionnelle des droits fondamentaux et le législateur*. Suisse, 1958, p.267
3. NEGRU, B. *Teoria generală a dreptului și statului*. Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999, p. 145.
4. GUCEAC, I. Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor plurietnice. În: *Materiale ale conferinței internaționale desfășurată la Chișinău* (22-23 septembrie 2006). Chișinău: Balacron S.R.L., 2006, p.92.
5. TAMAȘ, S. *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Casa de cultură și presă „Șansa”, 1996, p.95.
6. HCC nr. 21 din 20 octombrie 2011 privind interpretarea art. 46 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova.
7. VRABIE, G. *Drept constituțional și Instituții politice*. Iași, 1995, pp.50-60.
8. MULLER, Georg. *Commentaire de la Constitution fédérale de la Confédération suisse*. Berne/Bâle/Zurich, 1987, vol. 1, pp. 9” Article 22.

9. SELEJAN-GUȚAN, B. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I. Ediția a III-a revăzută și adăugită. București: Hamangiu, 2015, p. 132.
10. MURARU, I., TANASESCU, E. *Drept constituțional și instituții politice*. București: C. H. Beck, 2009, p. 163.

*Recomandat
Teodor CÂRNAȚ, dr. hab., conf. univ.*

LIMITELE JUDECĂRII CAUZEI DUPĂ CONȚINUTUL ÎN VINUIRII FORMULATE ÎN RECHIZITORIU

Denis URSU

CZU: 343.13

denis.ursu.com@gmail.com

In this article it is examined the concept of the limits of the criminal case trial, where there are also identified their aspects. It is determined the particularities and admissible limits of the modification of the accusation ex officio by the court in the context of the requirements of the case trial limits.

Tendențele moderne ale legislației procesual-penale, ca atribut al unui stat de drept și democratic, urmează să se concentreze nu doar spre protecția drepturilor victimei infracțiunii, dar și spre protecția persoanelor urmărite penal, împotriva atragerii neîntemeiate și ilegale la răspundere penală, precum și spre protecția oricărei persoane implicată în proces, contra abuzurilor și arbitrarilor admise din partea organelor și persoanelor cu funcție de răspundere în derularea procesului penal.

Potrivit prevederilor constituționale a RM, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești. Articolul 24 alin. (2) CPP RM [1] stabilește că instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii. Atribuțiile instanței de judecată la toate etapele judecării cauzei sunt limitate de anumite hotare stabilite de lege și legate de obiectul judecării cauzei. Întrucât instanța de judecată, în virtutea cerințelor legale, într-un proces penal contradictorial îndeplinește exclusiv funcția de înfăptuire a justiției, nu are dreptul de a realiza atribuțiile oricărei părți la proces, prin urmare, cauza penală va fi examinată în cuantumul pretențiilor formulate de partea acuzării.

În literatura de specialitate, se evidențiază opinii potrivit cărora limitele judecării cauzei stabilesc ceea ce poate constitui obiectul cercetării judecătorești și a sentinței judecătorești pe marginea cauzei cu care a fost sesizată instanța de judecată sau ca o regulă potrivit căreia judecarea cauzei se desfășoară doar în privința inculpatului și doar în raport cu învinuirea înaintată acestuia [2, p. 389]. Conceptul

limitelor judecării cauzei include în sine trei aspecte: 1) sub aspect de obiect limitele judecării cauzei includ în sine acele restricții asupra cercului de circumstanțe, care trebuie să fie stabilite și asupra probelor care urmează a fi cercetate, în cadrul acelei învinuirii, care i-a fost înaintată persoanei la etapa urmăririi penale sub forma ordonanței de punere sub învinuire și formulată ulterior în rechizitoriu; 2) aspectul funcțional marchează hotarele realizării funcțiilor procesuale a părților: acuzării, apărării și a instanței de judecată, permite realizarea pe deplin a delimitării acestor funcții între participanții la proces și asigură evitarea includerii în activitatea subiectului a unor elemente nespecifice funcției sale în proces; 3) aspectul de garanție se datorează principiilor procesual penale, printre care principiilor legalității, contradictorialității, asigurării dreptului la apărare a acuzatului, apărării drepturilor, intereselor și demnității persoanei în procesul penal etc.

Astfel, limitele judecării cauzei reprezintă acele hotare de drept material și de drept procesual în cadrul cărora se exercită funcțiile procesuale (acuzarea, apărarea, înfăptuirea justiției) în procesul de judecată, definind: obiectul acestuia (ansamblul de circumstanțe care trebuie să fie stabilite și de probe care urmează a fi cercetate), subiectul în privința cărora se examinează cauza și constituie o garanție a realizării funcțiilor procesual penale la această etapă a procesului.

Potrivit dispoziției alin. (1) art. 325 CPP RM [1], judecarea cauzei în prima instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu, acesta fiind punctul de pornire a examinării cauzei. Această regulă este guvernată de principiul contradictorialității, astfel instanța de judecată având un rol pasiv în disputa dintre părți. Respectiv, din rațiunea acestei reglementări rezultă că instanța nu poate interveni în modificarea învinuirii din propria sa inițiativă, fiind ținută în examinarea cauzei de limitele obiectului judecării cauzei. Totuși, pornind de la prevederile alin. (2) art. 325 CPP RM [1], dreptul instanței de a interveni, modificând învinuirea în sentința pronunțată, nu este limitat în mod absolut. Potrivit rațiunii acestei prevederi, se admite modificarea învinuirii în instanța de judecată, dacă sunt respectate în mod cumulativ două condiții, și anume: dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se încalcă dreptul lui la

apărare. În acest mod, instanța de judecată în urma examinării cauzei, poate reține în sarcina inculpatului o învinuire ce exclude unele capete de învinuire aduse inițial, unele circumstanțe agravante sau în genere poate reține o încadrare juridică bazată pe un alt articol decât cel indicat în rechizitoriu, învinuire care are o repercusiune mai puțin împovărătoare pentru inculpat, în raport cu cea indicată în rechizitoriu. Aceasta derivă din raționamentul *a fortiori*, potrivit căruia dacă instanța poate adopta o sentință de achitare, atunci firește că instanța nu este legată de constatările din rechizitoriu. Totuși, această modificare nu trebuie să fie de o natură ce ar schimba întru totul esența învinuirii înaintate inițial, de altfel s-ar încălca dreptul la apărare al inculpatului, acesta fiind lipsit de posibilitatea de a-și pregăti o apărare potrivită învinuirii noi necunoscute, mai mult ca atât acesta, în general, ar putea pleda nevinovat.

Limitele judecării cauzei nu sunt reflectate expres în CEDO, cu toate acestea, dispoziții cu privire la limite pot fi deduse din sensul art. 6 alin. (1), (3) al Convenției [3]. Aspecte importante privind limitele judecării cauzei au fost examinate de către Curtea Europeană prin prisma standardelor unui proces echitabil în hotărârea sa în cauza „*Abramyan vs Russia*” din 9 octombrie 2008 [4]. Curtea a statuat, că dispozițiile art. 6 alin. (3) lit. a) al Convenției trebuie în mod special, apreciate în raport cu regula mai generală privind procesul echitabil, garantată de art. 6 alin. (1) al Convenției. În materie penală, furnizarea de informații complete și detaliate referitor la acuzațiile înaintate inculpatului și, prin urmare, calificarea juridică, pe care instanța ar putea să o adopte în această privință, este o condiție esențială a asigurării unui proces echitabil. În afară de aceasta, Curtea a statuat, că dreptul de a fi informat cu privire la natura și temeiurile acuzației urmează a fi examinate ținând cont de dreptul inculpatului de a-și pregăti apărarea, garantat de art. 6 alin. (3) lit. (b) al Convenției. Astfel, din poziția exprimată a Curții Europene, rezultă că cerința respectării limitelor judecării cauzei este legată de realizarea de către inculpat a unor drepturi, precum: dreptul de a cunoaște, în ce este acuzat și dreptul de a dispune de timpul și posibilitatea de a-și pregăti apărarea. În conformitate cu poziția adoptată de CtEDO, aceste drepturi vor fi încălcate, dacă în același timp se manifestă următoarele

trei criterii ale modificării învinuirii: 1) Criteriul modificării semnificative a învinuirii, adică între noua învinuire și cea anterioară există deosebiri semnificative; 2) Criteriul imprevizibilității modificării învinuirii, ceea ce înseamnă că inculpatul nu a putut să prevadă o posibilă modificare a învinuirii; 3) Criteriul imposibilității de a reacționa, adică acuzatul nu a putut să reacționeze prompt și efectiv la învinuirea modificată. Lipsa a cel puțin unuia dintre aceste criterii permite CtEDO în unele cazuri să concluzioneze că este permisă o astfel de modificare a limitelor judecării cauzei în contextul standardelor unui proces echitabil, deși cel mai frecvent o astfel de concluzie necesită absența cumulativă a acestor trei criterii.

Generalizând, ajungem la concluzia că, atunci când instanța de judecată reține o nouă soluție de încadrare juridică a faptei care nu a fost adusă la cunoștință inculpatului decât doar după pronunțarea sentinței, va leza dreptul acestuia la apărare. Totodată, conchidem că, deși schimbarea încadrării juridice a faptei de către instanța de fond privează inculpatul de posibilitatea de a-și exercita dreptul său la apărare, totuși echitatea procedurii va fi restabilită prin efectul exercitării căilor de atac. Astfel, din analiza interpretărilor date de CtEDO, rezultă că echitatea procesului este lezată fără șanse de restabilire, dacă reîncadrarea juridică a faptei reținute în sarcina inculpatului este realizată de către instanța a cărei hotărâri nu sunt susceptibile căilor de atac.

Referințe:

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14 martie 2003. Publicat în *Monitorul Oficial al RM*, nr.104-110 din 7 iunie 2003. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. ЛУПИНСКАЯ, П.А. *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*. Москва, 1998.
3. CEDO din 4 noiembrie 1950. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24.07.1997. Publicat: 21.08.1997 în *M. Of.*, nr. 54-55, art. 502.
4. Hotărârea CtEDO în cauza *Abramyan vs Russia* nr. 10709/02, din 9 octombrie 2008. [Accesat 09.03.2020]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-88820%22%5D%7D>

FUNCȚIA ACUZĂRII ÎN PROCESUL PENAL

Daniela ZNAGOVAN

CZU: 343.133

znagovan.dana@gmail.com

Vorbind despre un proces penal, ne transpunem spre realizarea conceptului de justiție, unde o parte componentă o deține criminalitatea. Scopul reprezentanților justiției este cel de a diminua acest fenomen sumbru care se regăsește în mediul social. Acest lucru poate fi realizat printr-o activitate specială de investigații, activitate ce trebuie să fie promptă, mobilă și operativă, prin acumularea și confruntarea probelor cu privire la o cauză penală concretă, în urma cărora se vor verifica versiunile posibile, ulterior alegând una singură, cea care corespunde adevărului. În acest fel, urmează a se face cunoscut ceea ce la început era necunoscut [1, p.13].

Am ajuns la concluzia că acuzarea este izvorul care generează o mulțime de alte acțiuni care pot fi realizate doar de subiecții împunterniciți în acest sens în urma pornirii unui proces penal. În pofida diversității acțiunilor, procesul penal totuși are un caracter unitar, deoarece pe lângă scopul educativ, adică cel de a preveni săvârșirea de noi infracțiuni, mai are scopul de a descoperi adevărul, de a identifica infractorul și de a-l sancționa penal pentru cele săvârșite.

Vorbind despre realizarea justiției ar fi greșit, dacă ne-am axa doar pe activitatea instanțelor de judecată [2, p. 18]. În mod obligatoriu, orice cauză penală necesită unele acțiuni premergătoare, acțiuni efectuate la nivel de organ de urmărire penală și procuratură, instanța fiind deja cea de-a doua etapă în cadrul procesului penal. La înființarea instituțiilor antemenționate s-a pus la bază demnitatea omului, drepturile și libertățile fundamentale ale fiecărui cetățean [3, p. 8].

Întru asigurarea acestor drepturi, s-au instituit și principiile fundamentale ale procesului penal, unde pe lângă legalitate, prezumția nevinovăției, dreptul la apărare etc., găsim și principiul liberului acces la justiție, principiul contradictorialității și al egalității. Principiul contradictorialității, situația în care fiecare probă este analizată atât prin prisma acuzării, cât și a apărării, lucrează cot la cot cu principiul egalității, unde instanța oferă posibilități suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale întru susținerea propriei poziții cu

referire la circumstanțele de fapt și de drept, astfel încât niciuna dintre părți să nu se simtă defavorizată în raport cu cealaltă parte [4, p. 36].

Aceste idei fundamentale conturează convingiunea obiectivismului, legalității și complexității unui proces penal. Ajungând la obiectivism, ar fi greșit să trecem peste fără a vorbi despre incompatibilitățile prevăzute de legiuitor în art. 33 Cod de procedură penală. Instituția abținerii și recuzării reprezintă o posibilitate pentru părți de a îndepărta de la înfăptuirea justiției judecătorul, procurorul sau ofițerul de urmărire penală dacă există unele circumstanțe care pun la îndoială obiectivitatea lor. Un moment care necesită atenție cu referire la cel dintâi temei de incompatibilitate, unde legiuitorul menționează despre interesul direct sau indirect al judecătorului sau al persoanelor expres prevăzute: autorul Nicolae Volonciu atribuie la interesul indirect relația dintre procurorul care sesizează instanța și judecătorul care urmează să soluționeze cauza prin întocmirea sentinței, fie de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal. Respectiv, dacă relația este una care pune la îndoială obiectivitatea unei soluționări juste a cauzei, acesta la fel va fi un temei de incompatibilitate.

Un alt aspect problematic, să spunem așa, este nivelul de colaborare dintre ofițerii de urmărire penală și procurori. Considerăm oportun de a institui un schimb de idei și cunoștințe între cei doi, lucru care ar înlătura tergiversarea procesului și realizarea lui într-un termen rezonabil. Odată ce procurorul joacă rolul-cheie în tot ce numim „acuzare”, el este cel care trebuie să urmărească colaborarea dintre el și ofițerul de urmărire penală ca să corespundă unor criterii care permit verificarea de către procuror a celor efectuate de ofițerul de urmărire penală, lucru posibil prin autorizare, confirmare sau încuviințare. Procurorul, în literatura de specialitate, mai este numit „prim-ministrul” procesului penal, unde activitatea sa nu este limitată de numărul de voturi, dar de activitatea judecătorului de instrucție [5, p. 166].

Pe lângă acuzarea exercitată de procuror și ofițerul de urmărire penală, adică acuzarea publică, în sistemul nostru de drept se regăsește și acuzarea privată. Aceasta prinde culori în baza art. 276 Cod de procedură penală, dar oricum este mai greu de-o realizat, fără implicarea subiecților din acuzarea publică [6, p. 125]. În orice situație, avem nevoie de activitatea acestor persoane, care acumulează

probe și verifică versiunile înaintate de partea vătămată sau cea civilă pentru a descoperi adevărul. Dacă să facem o comparație între atribuțiile procurorilor din prezent și cele când a fost instituită acuzarea în statul nostru, prin Regulamentul din 23 iulie 1812, sistem preluat de la ruși, dar cu operarea unor modificări proprii sistemului nostru, procuratorii, cum li se spunea pe atunci, aveau doar două atribuții. Ei urmăreau ca instituțiile să activeze în limitele propriilor competențe și supravegheau instanțele de judecată. În prezent, observăm că legiuitorul a acordat o atenție deosebită atât atribuțiilor procurorului la etapa de urmărire penală și la etapa judecării în fond a cauzei, precum și a actelor întocmite de acesta. Respectiv, în caz de încălcare a prevederilor legale cu privire la întocmirea actelor de către ofițerul de urmărire penală sau procuror, acestea vor fi declarate nule, ceea ce iarăși vine ca o garanție a legalității celor îndeplinite de subiecții sus-menționați. Din toată gama diversă de acte emise, atenție sporită necesită rechizitoriul. Acesta este întocmit doar de către procuror, de obicei, de procurorul care exercită personal sau conduce urmărirea penală. Acesta este actul care face legătura între etapa de urmărire penală și judecarea cauzei în fond [7, p. 89]. Respectiv, are loc desesizarea organului de urmărire penală, în urma căreia nu se mai poate efectua nici o acțiune de urmărire penală, și sesizarea instanței de judecată. De aici reiese dubla funcționalitate a rechizitoriului, ca act de sesizare și act de inculpare, prin care se pune în mișcare acțiunea penală. Procurorul, convingându-se de temeinicia celor invocate în rechizitoriu, depune toată diligența ca să convingă instanța cu privire la versiunea sa și speră la o sentință de condamnare față de inculpat.

Importanța rechizitoriului mai este conturată de faptul că judecarea cauzei se face doar în privința persoanei pusă sub învinuire și în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu.

Atribuțiile procurorului la etapa judecării în fond a cauzei iau naștere din obligativitatea acestuia la participarea la ședința de judecată. Pe lângă acțiunile sale care pot fi făcute și de partea opusă, cum ar fi înaintarea cererilor, demersurilor, oferirea explicațiilor, sunt unele acțiuni ce sunt puse exclusiv pe seama procurorului. Vorbim despre renunțarea la învinuire sau modificarea acesteia. Renunțarea poate fi parțială sau integrală, în funcție de complexitatea cauzei și numărului

de episoade. Modificarea în sensul agravării este posibilă doar dacă probele prezentate și analizate arată evident că a fost săvârșită o infracțiune mai gravă decât cea inițial imputată inculpatului. O constatare care am făcut-o în urma cercetării a fost faptul că cercetarea judecătorească este benefic de-a o începe cu audierea inculpatului. Benefic ne referim din punct de vedere pentru acuzare. În acest mod, procurorul reușește să depisteze acele procedee tactice care ar facilita demascarea vinovatului. Inversă ar fi situația prin începerea cercetării cu audierea părții vătămate. În așa mod, apărarea deja își întărește poziția prin argumente ce dezmințesc declarațiile date de partea vătămată [5, p. 71]. Cu referire la discursul procurorului, pe lângă faptul că exordiuul și expunerea circumstanțelor de fapt trebuie să fie scurtă, clară și concisă, caracterizarea personalității infractorului are și ea unele cerințe. Scopul acestei etape este de a contura tabloul moral al inculpatului față de instanță și cei prezenți în sala de ședințe. Nu este suficient ca procurorul să se limiteze la unele date biografice sau enumerarea ocupațiilor preferate.

Procurorul ca titular al apelului, statutul său în acest moment este unul special, nu este limitat ca în cazul celorlalți titulari. Aceasta din motiv că procurorul aici nu apare doar ca reprezentant al învinuirii din partea statului, dar și ca organ ce supraveghează respectarea legii. Statutul său special mai este evidențiat de faptul că în privința apelului declarant în defavoarea inculpatului, instanța de apel poate agrava situația celui din urmă, ceea ce este o excepție pentru judecarea cauzei în apel [8, p. 90].

Observăm deci construcția procesului penal pe trei piloni, acuzarea, apărarea și judecarea cauzei, loc unde fiecare pilon are rolul său marcant și poziție strictă în tot ce numim justiție. Prăbușirea acesteia este posibilă printr-o simplă ingerință externă în soluționarea justă a cauzei, precum și prin exercitarea necalitativă a atribuțiilor persoanelor împuternicite în acest sens.

Referințe:

1. ZAMFIR, Vasile. *Instituția învinuirii în procesul penal*. Chișinău, 2018.
2. DOLEA, I. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009.
3. *Constituția Republicii Moldova*, în vigoare din 27.08.1994.

4. FLOREA, Adelina. *Egalitatea armelor și contradictorialitatea – exigență a principiului egalității de drept în calitate de principiu al răspunderii juridice*, 2012.
5. ARSENIU, L. ș.a. *Participarea procurorului în instanța de judecată*. Chișinău: Nova Imprim, 2009.
6. VÎZDOAGĂ, T. ș.a. *Drept procesual penal. Partea specială*. Chișinău: Cartdidact, 2006.
7. VÎZDOAGĂ, T. ș.a. *Participarea procurorului în instanța de judecată. Organizarea activității organelor procuraturii*. Suporturi de curs. Cartea XIX.8.
8. ROTARU, V. Procurorul ca titular al dreptului de apel. În: *Revista de Drept Buletinul asociației tinerilor juriști*. Chișinău, 1999, nr.1, pp.87-95.

Recomandat

Tatiana VÎZDOAGĂ, dr., conf. univ.

**DETERMINAREA SAU ÎNLESNIREA SINUCIDERII
(Studiu de drept penal)**

Olga COMAROVA

CZU: 343.614

comarova.olga@yahoo.com

In this article we have analyzed the crime of incitement to commit suicide or facilitating suicide. We did a study comparing the criminals laws of other states that regulate this crime, we have analyzed the evolution of this crime in the criminal law of RM from the first appearance till present. We analyzed the objective and subjective elements of the crime provided in art. 150 of the Criminal Code.

Sinuciderea ocupă un loc special printre cauzele decesului prematur. Acest fenomen s-a petrecut în toate timpurile, la diferite popoare. În prezent, sinuciderea și tentativa de a se sinucide sunt pedepsite penal numai în câteva țări, deși încă în secolul XX aceste componente de infracțiuni erau destul de răspândite. Cu toate acestea, în unele țări, tentativa de sinucidere rămâne o faptă pentru care este prevăzută pedeapsa penală. În conformitate cu Codul penal al statului Brunei (art.309) [1] și al Indiei (art.309) [2], acea persoană care încearcă să se sinucidă și face orice acțiune față de săvârșirea unei astfel de infracțiuni se pedepsește cu închisoare pentru un termen cel mult de un an sau cu amendă, sau se aplică ambele concomitent.

Obiectul juridic special al infracțiunii de determinare sau înlesnirea sinuciderii îl formează relațiile sociale cu privire la viața persoanei [3, p.146]. Trebuie de menționat că prin această infracțiune făptuitorul atentează nu numai la viața unei persoane, răul poate fi provocat și *altor relații sociale*, ceea ce sugerează prezența unui obiect juridic special multiplu. În calitate de obiect ale acestei infracțiuni, în unele cazuri, poate să fie sănătatea, onoarea și demnitatea persoanei care s-a sinucis sau care a avut tentativa de sinucidere. Decizia de a pune capăt vieții provine de la însăși victimă, însă apare după impactul negativ la demnitatea, onoarea și sănătatea persoanei. Este greșit dacă o să afirmăm că demnitatea, onoarea sau sănătatea persoanei sunt întotdeauna obiecte la care se atentează făptuitor, această o să dea posibilitatea săvârșirii infracțiunii doar cu intenție directă, ceea ce nu

va permite legii penale să acopere o parte semnificativă a infracțiunilor reale.

Conform cercetărilor făcute în Federația Rusă, pot fi evidențiate următoarele categorii de persoane care sunt predispuse să devină *victime* acestei infracțiuni: 1) Minorii – aproape jumătate din cazuri practice implică persoane sub vârsta de 18 ani, aceasta poate fi datorată faptului ca ei sunt mai vulnerabili, și nu se simt protejați de către adulți; 2) Femeile adulte care se confruntă direct cu violență în familie; 3) O categorie specială sunt reprezentanții militarilor de recrutare. Printre ele sunt multe persoane cu nivel mental diferit, precum și cu statut social și stare fizică [4].

Fapta prejudiciabilă, prevăzută la art.150 CP RM, cunoaște două modalități normative cu caracter alternativ: 1) determinarea sinuciderii sau a încercării de sinucidere; 2) înlesnirea sinuciderii sau a încercării de sinucidere. Fapta prejudiciabilă a infracțiunii prevăzute la art.150 CP RM poate fi exprimată atât sub formă de acțiune, cât și sub formă de inacțiune. Exemplul inacțiunii de determinare la sinucidere este inacțiunea persoanelor care sunt obligate să aibă grijă de altă persoană (părinții în raport cu copiii mici, copiii în relația cu părinții cu dizabilități etc.) și care nu își îndeplinesc îndatoririle.

Urmările prejudiciabile, în cazul infracțiunii prevăzute la art.150 CP RM, se exprimă sau în sinuciderea persoanei, sau în tentativa de sinuciderea acesteia. Constituie o problemă importantă distincția dintre încercarea de sinucidere și parasuicidul, adică o demonstrație a dorinței de a se sinucide, fără intenție reală de a o face. Cel mai răspândit punct de vedere asupra problemei vizate *supra* este că victima trebuie să facă tot posibilul că moartea ei să survină, dar aceste urmări nu trebuie să survină din cauza unor factori ce nu depind de voința victimei, pentru că dacă acțiunile făptuitorului au condus doar la pregătirea victimei la sinucidere, sau dacă victima se prefacă că încearcă să se sinucidă, art.150 din CP RM nu poate fi aplicat, făptuitorul în acest caz este supus răspunderii pentru altă faptă, conform altui articol, dacă acțiunile lui conțin o altă infracțiune.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate nu poate fi realizată fără participarea însăși a victimei, care constă în punerea în aplicare a unei decizii involuntare cu privire la sinucidere. Adică cu urmarea prejudiciabilă a faptei – sinuciderea victimei sau încercării asupra ei, infrac-

torul are o relație indirectă, deoarece urmarea prejudiciabilă rezultă din acțiunile victimei însăși.

Există și problema determinării legăturii cauzale dintre o faptă și urmarea în cazurile în care victima însăși indică absența acesteia. Vorbim despre scrisori de sinucidere în care se raportează că nimeni nu are vina în moartea persoanei. Pe de o parte, poziția victimei nu are caracter hotărâtor în luarea deciziei asupra pornirii dosarului penal, iar pe de altă parte, oare putem să tragem concluzia că exista componenta infracțiunii prevăzute de art.150 CP RM, dacă sinucigașul clar și explicit a indicat în scrisoarea de sinucidere că a pus capătul zilelor după voința proprie și cere ca nimeni să nu fie vinovat în aceasta? În dreptul penal moldav modern, nu există așa instituție, ca „consimțământul victimei la vătămare”, astfel poziția sinucigașului, exprimată de el înaintea survenirii morții, nu ar trebui să fie decisivă pentru concluzia despre prezența componentei de infracțiuni, însă trebuie să fie fundamentul pentru efectuarea cercetărilor cu atragerea specialiștilor din sfera psihologiei.

Faptele care au provocat sinuciderea victimei pot fi calificate ca fiind cele care determină persoana la sinucidere, numai dacă ele însele sunt periculoase din punct de vedere social, adică au o natură infracțională. Punerea în aplicare a unei acțiuni (sau inacțiuni) legale sau chiar a acțiunii imorale, devenită motivul sinuciderii (tentativă de sinucidere), nu poate caracteriza latura obiectivă a fetei penale, prevăzută de art.150 Cod penal.

Susținem ideea că determinarea la sinucidere poate fi săvârșită atât cu intenție, cât și din imprudență, pentru că dacă dispoziția normei nu indică o formă de vinovăție, atunci vinovăția poate fi fie sub formă de intenție (directă sau indirectă), fie sub formă de imprudență. Înlesnirea sinuciderii, în pofida faptului că în norma direct se specifică forma vinovăției, poate fi săvârșită doar cu intenția. Infracțiunea prevăzută de art.150 CP RM poate fi săvârșită și în participație. Așa cum a menționat pe bună dreptate L.M. Prozumentov, caracterizând formă participației la infracțiune de determinare sau înlesnirea sinuciderii: „conexiunea infracțională între participanți este de scurtă durată, nu este stabilă, dar, cu toate acestea, prezintă un pericol mai mare pentru societate comparativ cu, de exemplu, acțiunile ale unui singur infractor” [5, p.82].

Comportamentul care la prima vedere seamănă cu determinarea sau înlesnirea sinuciderii, se poate dovedi drept omor doar cu condiția dacă provoacă nu suicid, ci lipsirea de viață. Acest lucru este posibil atunci când voința victimei care, se pare, să se sinucidă „cu propriile mâini” nu participă de fapt la acest proces. Fie voința este paralizată cu forța (de exemplu, prin influența factorilor psihotropi), fie absentează din motive de natură psihologică diferită (bolnav mintal, minor) sau nu se manifestă în actul de sinucidere din cauza faptului că persoana a fost înșelată. În plus, victima poate fi pusă într-o situație numită „situația alegerii fatidice”, unde „nu există a treia alegere”. Astfel de cazuri apar atunci când, amenințată cu lipsirea de viață, persoana este impusă să se împuște, să bea otravă, să sară de la înălțime etc.

În Republica Moldova până în ziua de azi în niciun act nu este dată definiția fenomenului de sinucidere, de aceea considerăm necesar introducerea explicației termenului de „sinucidere” în partea generală a CP RM în conținutul capitolului XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii din prezentul cod”, includerea art. 134¹⁵ CP cu următorul conținut: *Sinuciderea este orice caz de moarte care rezultă direct sau indirect dintr-un act pozitiv sau negativ săvârșit de victima însăși și despre care aceasta știe ce rezultat va produce, rezultat pe care victima îl dorește.*

Referințe:

1. The Brunei Penal Code, adopted on 01.05.1952. [Accesat 28.03.2020]. Disponibil: http://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LAWS/ACT_PDF/Cap.22a.pdf
2. The Indian Penal Code, adopted on 06.10.1860. [Accesat 28.03.2020]. Disponibil: <https://www.indiankanoon.org/doc/1569253/>
3. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7
4. СОРОКИНА, Е. Н., ВАЛЯЕВА, А. В. Доведение до самоубийства: уголовно-правовой и виктимологический аспекты. В: *Наука. Общество. Государство*, 2017, nr.1. [Accesat 03.04.2020]. Disponibil: <https://esj.pnzgu.ru>
5. ПРОЗУМЕНТОВ, Л. М. *Групповое преступление: вопросы теории и практики*. Томск: Издательство Томского университета, 2010. 164 с. ISBN 978-5-7511-1933-1.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ТОРГОВЛЮ ЛЮДЬМИ

Дарья ГОРОШИНСКАЯ

CZU: 343.4/5:343.222

dasha.goroshinskaia@mail.ru

The topic of this study is "Criminal liability for human trafficking". The actuality of the research topic is that human trafficking is one of the most serious forms of international crime that encroaches on the dignity, freedom and integrity of the individual, which makes this criminal phenomenon the most acute and serious social threat to modern society. This phenomenon has not disappeared in the XXI century and has been revived in modern conditions as a way to extract criminal income.

The purpose of this study is to explore the problems of criminal liability for human trafficking and develop ideas for improving the efficiency of law enforcement activities.

The structure of the study includes an introduction, two chapters combining seven paragraphs, a conclusion, a list of references.

Актуальность темы исследования. Торговля людьми в настоящее время продолжает оставаться проблемой для Республики Молдова. Несмотря на принимаемые в стране меры, явление торговли людьми не прекратилось. Торговля людьми нарушает фундаментальные права человека.

Доходы транснациональной организованной преступности от совершения преступлений, связанных с торговлей людьми, чрезвычайно высоки. Торговля людьми считается третьей по доходности сферой деятельности организованной преступности.

Одним из важнейших достижений современности является претворение в жизнь гуманистических и демократических принципов, среди которых первостепенное место занимает всемирная охрана основных прав и свобод личности, установленных Всеобщей Декларацией прав человека 1948 г.[1], Европейской Конвенцией о защите прав человека и основных свобод 1950 г., международными пактами о гражданских и политических правах (1966 г.).

Основные меры по борьбе с этим опасным явлением излагаются в ряде международных документов. Самым универсальным из них следует признать Протокол 2000 г. о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и

детьми, дополняющий Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности, которая была ратифицирована и Республикой Молдова [2].

Объектом исследования выступают общественные отношения, складывающиеся в сфере уголовно-правовой борьбы с торговлей людьми.

Цель данного исследования – изучение проблем уголовной ответственности за торговлю людьми и выработка предложений по повышению эффективности правоприменительной деятельности в этом направлении.

Научная новизна исследования. В работе на основе осмысления имеющихся научных разработок осуществлено дальнейшее комплексное исследование содержания признаков уголовно наказуемой торговли людьми. Это позволило дать всестороннюю и глубокую оценку действующего уголовного закона, показать его слабые стороны и обосновать предложения, направленные на совершенствование правоприменительной практики и уголовного законодательства.

Понятие торговли людьми. Торговля людьми, или контрабанда людей – уголовно наказуемое преступление, связанное с куплей-продажей людей, а равно с вербовкой, перевозкой, передачей, укрывательством или получением путём угрозы силой, или её применением, или другими формами принуждения, похищения, мошенничества, обмана, злоупотребления властью или уязвимостью положения, либо путём подкупа, в виде платежей или выгод, для получения согласия лица, контролирующего другое лицо, а также иными сделками в отношении человека в целях его эксплуатации.

Эксплуатация людей включает в себя, как минимум, эксплуатацию других лиц с целью проституции или другие формы сексуальной эксплуатации, принудительный труд или услуги, рабство или обычаи, сходные с рабством, подневольное состояние или извлечение органов [3]. Данное определение является действующим как во всём мире, так и в Республике Молдова, так как соответствующий Протокол к Конвенции ООН был ратифицирован Молдовой в 2006 году [4].

Таким образом, торговля людьми в современных условиях проявляется как одно из опасных преступлений, посягающих на честь, свободу, достоинство, неприкосновенность и безопасность человека и гражданина.

Анализ судебной практики в Молдове по делам о торговле людьми выявил небольшую судебную практику, а также наличие следующих **проблем:**

✧ Уголовные дела рассматриваются в судебных инстанциях в течение длительного времени (по нескольку лет); уголовное преследование ведется неэффективно.

✧ Допускаются ошибки при принятии судебных решений (необоснованное оправдание, применение необоснованно мягких наказаний, назначение наказания в виде штрафа по тем статьям Уголовного кодекса, которые не предусматривают такого наказания, и др.).

✧ Материальный и моральный ущерб в пользу потерпевших взыскивается крайне редко.

✧ Судебные инстанции допускают ошибки при квалификации преступлений.

✧ Отсутствуют рекомендации по квалификации спорных случаев. Отсутствуют источники толкования, что приводит к ошибкам при квалификации.

✧ Пострадавшие часто меняют свои показания в ходе судебного разбирательства и по разным причинам не являются на судебные заседания.

✧ Многие свидетели подвергаются запугиванию и давлению со стороны обвиняемых.

С учетом информации, собранной в ходе настоящего исследования, автор **рекомендует:**

1. Дифференцировать ответственность за принудительный труд, предусмотрев разные виды наказания в зависимости от того, в каких условиях происходило использование принудительного труда, какие способы воздействия применялись и какой вред был нанесен.

2. Принимать эффективные меры защиты свидетелей в уголовном процессе.

3. Изучить опыт других стран и разработать схему уголовного расследования в целях выявления незаконной прибыли от эксплуатации труда.

4. Проводить обучение сотрудников правоохранительных органов и судейского корпуса.

5. В целях предупреждения торговли людьми повышать уровень знаний населения о проблеме торговли людьми.

6. Развивать международное сотрудничество со странами назначения торговли людьми в целях эффективного выявления и пресечения случаев торговли людьми, сбора доказательной базы.

Литература:

1. *Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 г.* Москва: «Проспект», 2019.
2. ЗАКОН № 112 от 22.05.2008 об утверждении Концепции национальной безопасности Республики Молдова. 03.06.2008 В: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 97-98. <http://lex.justice.md/ru/-328010/>
3. Протокол от 15.11.2000 «О предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющий Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности». Ст. 3, п. а). <https://zakonbase.ru/>
4. Ратифицирована Законом Республики Молдова № 67-XVI от 30 марта 2006 года «О ратификации Конвенции Совета Европы по борьбе с торговлей людьми». В: *Официальный монитор Республики Молдова*, 2006, № 66-69, ст. 277.

Рекомендовано

Лилия ГЫРЛА, доктор права, доцент.

INTRODUCEREA TERMENULUI DE MALPRAXIS ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Dimitrie MEREACRE

CZU: 343.347(478)

dimamereacre1@gmail.com

The purpose of the present article consists in the definition of conditions and limits of the Criminal Law towards the medical malpractice. In the realm of this scientific research, the analysis of medical mistakes was performed in the base of different points of view met in the penal doctrine and forensics. Also, there was argued the necessity of incrimination in the Criminal Law the legal term of medical malpractice, wich non-existence creates misinterpretations in the proces of qualification of medical mistakes made by medical staff.

Subiectul malpraxisului medical continuă să trezească resentimente și reacții contradictorii în comunitatea medicală autohtonă. Există malpraxis în domeniul sănătății, precum există și în multe alte domenii de activitate socială. Există malpraxis medical și în Republica Moldova. Aceasta, deoarece medicina a devenit o profesiune înalt tehnologizată, guvernată de coduri deontologice și lege etc., medicul fiind supus unor riscuri inoportune și incontrolabile.

Malpraxisul este o noțiune care trebuie să fie cunoscută atât de către medici, cât și de pacienți. Pe zi ce trece, cazurile de neglijență profesională în domeniul sanitar se înmulțesc, presa semnalând, diferite situații relevante (decesul pacientului de 13 ani în IMSP SCR „Emilian Coța” din capital, infectarea cu TB a copiilor dintr-o grădiniță din r-nul Dondușeni și a elevilor dintr-o școală din r-nul Cahul etc.). Așadar, se impune o acceptare a acestor cazuri și căutarea de metode de prevenire și combatere. Dacă legea ar spune foarte clar ce este malpraxis medical, atunci ar fi foarte clar care sunt situațiile în care un medic poate fi tras la răspundere și nu ar fi calomniat pentru orice presupunere, ori nu ar fi teama că o greșeală medicală înseamnă privațiunea de libertate, iar pacienții nu ar avea ca scop pedepsirea medicului, ci recuperarea unui prejudiciu.

Un motiv din care victimele malpraxisului nu se adresează în instanța de judecată este faptul că adresarea în instanță cu o astfel de plângere este și foarte costisitoare. Dar, de regulă, victimele

malpraxisului sunt persoanele defavorizate. Or, cei cu bani în buzunar, adică au o poziție mai stabilă din punct de vedere economic, își deschid ușile către medici mai buni. Victimele adevărate sunt, de regulă, reprezentanții păturilor social-vulnerabile și aceste victime nu au bani pentru a se adresa în instanța de judecată, deoarece în astfel de cazuri trebuie să-ți iei un avocat bun, care costă, să soliciți efectuarea expertizei, să o plătești etc.

Practica judiciară din Republica Moldova demonstrează faptul că concluziile emise de către centrul de medicină legală din alte state, de exemplu, cele mai solicitate de cetățenii noștri sunt centrele din Iași și București, diferă de concluziile rapoartelor de expertiză efectuate în Republica Moldova.

Cauzele ajunse în instanțe de judecată, în cadrul cărora au fost efectuate expertize medico-legale, în Republica Moldova și concomitent în alte state, s-au constatat concluzii absolut diferite vizavi de aceeași cauză.

Un alt motiv care trezește neîncrederea oamenilor în lupta contra sistemului medical este faptul că înscrisurile medicale care au o importanță maximă în probarea vinovăției lucrătorului medical se păstrează în instituțiile medicale și adesea pot fi falsificate.

În continuare, vom prezenta câteva argumente în favoarea necesității apariției unei legi ce ar reglementa malpraxisul:

a) ***Lipsa definirii prin lege a malpraxisului medical a lăsat spațiu larg de interpretare din partea organelor de drept.*** Majoritatea absolută a prevederilor legale care permit calificarea litigiilor dintre medic și pacient sunt cele din Codul penal, iar necunoașterea specificului medicinei de către organele de drept face ca domeniul penal să devină un sol fertil în acest sens. Dacă ne uităm peste statistici, vedem că majoritatea absolută a reclamațiilor sunt pe cauză penală.

b) ***Malpraxisul este o greșală neintenționată (involuntară, inconștientă) a medicului. Însă, definiția prin lege a erorii medicale stabilește că aceasta este o greșală conștientă a lucrătorului medical,*** ceea ce iarăși aruncă soluția în domeniul penal. În consecință, avem medici condamnați.

c) ***Medicii continuă să fie învinuiți pentru situațiile în care pentru malpraxis și prejudicierea pacientului ar trebui să poarte***

răspundere instituția medicală, producătorii și furnizorii de echipamente, medicamente și utilități. Aceasta înseamnă că medicul nu va răspunde pentru cazurile de prejudiciere a pacientului datorită defectelor dispozitivelor medicale.

d) *Medicii continuă să nu fie protejați de riscurile economice la survenirea cazurilor de malpraxis.* Nicio companie de asigurări nu dorește să dezvolte și să ofere programe de asigurare de malpraxis, din cauza că acesta nu este definit de lege. Cât de simplu ar fi totul dacă, la generarea unui caz de malpraxis, compania de asigurări ar despăgubi pacientul (Practica aplicată în România).

e) *Medicii continuă să fie târați prin instanțe, calea judiciară fiind singura disponibilă de a demonstra dacă este greșeală medicală și prejudiciu generat pacientului.* Adoptarea unei legislații în domeniu va asigura soluționarea cazurilor de malpraxis prin metode extrajudiciare, în timp scurt și în mod confidențial.

Analizând problema malpraxisului, putem concluziona că în Republica Moldova, chiar dacă există unele tentative de a încadra această instituție într-o reglementare juridică, aceasta nu a avut succes. Din punctul nostru de vedere societatea moldavă nu este încă pregătită să fie implementate modelele progresiste ca în SUA, fiindcă necesită nu doar schimbări în domeniul penal, contravențional, dar va antrena o schimbare globală în domeniul asigurărilor, și luând în vedere dificultățile ce vor fi întâlnite pe această cale, mai degrabă, procesul va fi stagnat și practic irealizabil.

Cu toate acestea, propunem incriminarea malpraxisului. În acest scop, poate fi introdus un nou articol în Codul penal, având următorul conținut:

1) Malpraxisul medical, adică eroarea profesională săvârșită de prestatorul de servicii de sănătate prin acțiune sau inacțiune, din neglijență sau încredere exagerată ori nerespectarea reglementărilor privind acordarea serviciilor medicale, urmată de dereglarea de lungă durată a sănătății beneficiarului, se pedepsește cu amendă de la 200 la 500 unitati convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu sau fără privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani.

2) Acțiunea de malpraxis soldată cu:

a) vatămarea gravă a integrității corporale

b) decesul persoanei. se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani.

În viziunea noastră, acest articol ar urma să fie introdus în cadrul Capitolului VIII din Partea specială a Codului penal. Drept consecință, se impune abrogarea art.213 CP RM, întrucât are un conținut sec. În același timp, conținutul articolului propus se diferențiază de conținutul art.213 CP RM. În primul rând, prin definirea termenului „malpraxis medical”, nu se va lăsa loc de interpretări. În al doilea rând, prin faptul că există și al doilea alineat, și anume, circumstanța agravată a primului alineat. Cu toate acestea, după cum am menționat anterior, în opnia noastră, Codul penal are nevoie de o astfel de reglementare nouă, însă în momentul de față societatea noastră nu este gata să implementeze o astfel de reglementare juridico-penală, deoarece în primul și în primul rând, atât medicii care au săvârșit o încălcare, cât și medicii care ar examina dacă a fost eroarea medicului sau nu fac parte din aceeași castă, iar aici ne-am putea ciocni de situația în care s-ar apăra unul pe celălalt. Pe de altă parte, introducerea la situația de astăzi a unei astfel de abordări ar genera plecarea din sistem a lucrătorilor medicali, fiindcă ei s-ar simți, într-un fel sau altul, atacați și, respectiv, nu ar mai putea oferi servicii la cel mai înalt nivel mereu având teama de a comite unele greșeli. În opinia noastră, *primo* – avem nevoie de schimbat mentalitatea societății noastre, și *secundo* – ulterior de intervenit cu modificări legislative.

**TRAFICUL DE COPII:
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE**

Irina CEBAN

CZU: 343.62

irinaceban1997@gmail.com

This article is about the importance of discussing such a crime as child trafficking, as well as analysis of the corpus delicti for the correct qualification of the crime to avoid incorrect application of the article. A number of proposals for improving the criminal legal system are given at the end of the article.

Problema infrațiunii traficului de copii este ridicată la rang internațional ca una dintre cele mai periculoase infrațiuni săvârșite împotriva persoanei, care nu a atins vârsta de 18 ani.

Din punctul de vedere al drepturilor omului, traficul de copii include sclavia, munca forțată, violența, abuzul de încredere, agresiunea fizică și psihică, fiind pe deplin justificată aprecierea că traficul de ființe umane este o formă a sclaviei la început de mileniu. Sub aspect economic, traficul de copii implică: interese financiare (profituri uriașe), rețele regionale și internaționale, circulația ilicită a banilor (spălarea banilor, care provin din trafic și pe baza cărora se realizează activitatea de traficare).

Cu referire la originea infrațiunii cercetate, factorii care generează și susțin traficul sunt sărăcia accentuată a victimelor, nivelul educațional scăzut, neîncrederea în sine, eșecurile în viață, migrația occidentalilor, amatori de experiențe sexuale către est, unde piața prostituției este mai tentantă. Din perspectiva valorilor sociale prejudiciate, persoanele traficate, fiind reduse la statutul de „marfă”, sunt dezumanizate treptat, fiindu-le lezate sentimentele cele mai profunde, trauma suferită marcându-le întreaga evoluție viitoare.

În doctrina penală [1, p.5; 2, p.327-329] se susține că persoana, care în momentul săvârșirii infrațiunii a atins vârsta de 18 ani, este victima infrațiunii de trafic de ființe umane; prin aceasta, infrațiunea dată se deosebește de traficul de copii, faptă incriminată la art.206 CP RM. Momentul consumării infrațiunii este cel care contează în vederea stabilirii vârstei victimei. Este posibil ca înainte de acest moment (de exemplu, la etapa de pregătire sau chiar la etapa de

începere a executării laturii obiective a infracțiunii) victima să fie minoră.

Dacă în momentul consumării infracțiunii, victima are împlinită vârsta de 18 ani, cele săvârșite urmează a fi calificate nu în baza art.206 CP RM, dar în conformitate cu art.165 CP RM. În cazul dat, nu se atestă un concurs ideal de infracțiuni, deci nu este necesară calificarea suplimentară potrivit art.206 CP RM. Aceasta întrucât intenția inițială de a săvârși traficul de copii se transformă în intenția supravenită de a comite traficul de ființe umane.

Un alt aspect de delimitare a infracțiunilor prevăzute la art.165 CP RM și de la art.206 CP RM îl reprezintă existența acțiunii adiacente răpirea victimei în cadrul infracțiunii traficului de ființe umane și lipsa acesteia la art 206 CP RM.

Într-o asemenea situație, considerăm că infracțiunea de răpire a unui minor nu este absorbită de infracțiunea de trafic de copii; astfel, calificarea în cazul dat este concursul între infracțiunile incriminate la art. 206 și la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM, fără reținerea elementului circumstanțial „din interes material”, deoarece acesta este prezent în scopul săvârșirii traficului de copii (exploatarea sexuală; exploatare prin muncă sau servicii forțate; practicarea cerșetoriei etc.) [3, p.257]. Datorită similitudinilor dintre exploatarea sexuală din cadrul traficului de copii și proxenitism, se va face o analiză dintre contrângere și determinare la prostituție, deoarece această diferență se exprimă ca una esențială pentru studiul nostru.

În literatura de specialitate [4, p.34] se menționează: „Dacă victima nu a avut libertatea să ia hotărârea de a practica prostituția, fapta nu constituie infracțiunea de proxenetism, deoarece ea s-a realizat prin contrângere, și nu prin determinare”. De fapt, această afirmație dezvoltă ideea conținută în pct.15 al Hotărârii Plenumului nr.37/2004, unde, privitor la infracțiunea de proxenetism, se consemnează: „În acest caz, între prostituată și proxenet există niște relații benevole”.

Victima infracțiunii de proxenitism este cea care a împlinit 18 ani, prin urmare legiuitorul a stabilit că consimțământul unui minor la practicarea prostituției este unul viciat, în pofida faptului că în coraport cu art.174 și 175 CP RM, legiuitorul acordă libertatea sexuală persoanelor care au împlinit vârsta de 16 ani.

Anume despre constrângere la prostituție, și nu despre determinare la prostituție, se menționează în definiția noțiunii „exploatare sexuală comercială” din pct.4.1 al Hotărârii Plenului nr.37/2004. În mod similar, la lit.c) pct.3) art.2 al Legii Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.10.2005, ca exemplu de exploatare a persoanei este indicată „obligarea la practicarea prostituției”. Altfel spus, noțiunile „determinare la prostituție” (utilizată la art.220 CP RM) și „constrângere la prostituție” (care se are în vedere în art. 206 CP RM) nu pot fi compatibile. Nu este posibil concursul ideal dintre determinarea la prostituție și constrângerea la prostituție: în cazul constrângerii la prostituție, victima nu poate să-și dirijeze acțiunile, fiind nevoită să urmeze voința făptuitorului; în cazul determinării la prostituție, victima are o alternativă, având de ales între a urma voința făptuitorului și a nu se conforma acesteia.

De asemenea, analizând doctrina moldavă, am ajuns la o concluzie generală că subiectul faptei incriminate la art.206 CP RM este persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 16 ani [5, p. 109; 6, p. 95; 7, p. 140-141].

Subiect al infracțiunii, în general, și subiect special al infracțiunii, în special, nu poate fi considerată persoana, care contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de complice, instigator sau organizator. O asemenea persoană îndeplinește rolul de participant secundar la săvârșirea infracțiunii. Ea trebuie să îndeplinească condițiile generale pentru existența subiectului infracțiunii, condiții specificate în art.21 CP RM. În același timp, participantul secundar la săvârșirea infracțiunii poate să nu posedze calitățile speciale, cerute de articolul din Partea specială a Codului penal, pentru infracțiunea la a cărei săvârșire participă (iar, chiar dacă le posedă, nu poate săvârși infracțiunea prevăzută de acel articol, nu poate executa latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de acel articol). Astfel, analiza sistemică a normelor 206, 208, 209 Cod penal al RM face să credem relevantă de a ridica vârsta răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii prevăzute la art.206 CP RM la cea de 18 ani.

De asemenea, în contextul prevenirii traficării copiilor, se poate contura următoarea recomandare, care poate fi luată în considerație la

perfectiunea prevederilor legale privind traficul de copii, și anume, completarea art.206 Cod penal RM cu alin.(5), care să aibă următorul conținut: „Liberarea de răspundere penală a persoanei, care a comis pentru prima data infracțiunea traficului de copii, a împiedicat săvârșirea infracțiunii și, după caz, a contribuit activ la descoperirea și la identificarea autorilor sau altor participanți la infracțiune”.

Această completare, în primul rând, va ajuta la accelerarea descoperirii infracțiunii sau chiar poate a demascării unui grup întreg criminal, care va îmbunătăți situația penală în țară, iar în al doilea rând va promova comportamentul pozitiv al făptuitorului.

Referințe:

1. TĂNASE, A. Infracțiunea de trafic de ființe umane (art.165 CP RM): obiectul juridic, obiectul material, victima. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr. 9-10. pp.42-55. ISSN 1811-0770.
2. BRÎNZĂ, S., STATI, V. Delimitarea traficului de ființe umane și a traficului de copii de infracțiunile conexe. În: *Revista Institutului Național, Publicație Științifico-practică*, 2008, nr.4 (7), pp.32-41. ISSN: 1857-2405.
3. GUREV, D. *Răspunderea penală pentru răpirea unei persoane*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 344 p. ISBN 978-9975-53-970-8.
4. BRÎNZĂ, S., ULIANOVSKI, X., STATI, V., GROSU, V., ȚURCANU, I. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier juridic, 2005. ISBN 9975-79-325-8.
5. POPOV, R. Condițiile generale și speciale pentru existența subiectului persoană fizică în cazul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din partea specială a Codului penal: aspecte introductive. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2012, nr. 8(58), pp-99-111. ISSN 2345-1017.
6. *Новое уголовное право России. Особенная часть*. Под ред.: Н.Ф. КУЗНЕЦОВА Москва: Зерцало, ТЕИС, 1996. 392 с. ISBN 5-7218-0039-9.
7. ȘTEFĂNOAIA, M. Subiectul infracțiunilor privind traficul de persoane în dreptul comparat. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 4., pp.36-40. ISSN 1811-0770.

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Gicu ARION

CZU: 343.54:343.222

arion.gicu@gmail.com

The present investigation is intended to analyse the criminal liability for the offense referred to in Article 2011 by analyzing the signs of the felony's component, establishing the national and international regulations in preventing and eradicating domestic violence, by comparing the rule of domestic violence with the rules laid down by the other States legislation. Moreover, the present work establishes the mechanism for demarcation of this offence from the related rules, such as criminal or misdemeanor rules.

Violența în familie reprezintă o problemă care își are rădăcinile încă din vechi timpuri. În Republica Moldova infracțiunea de violență în familie a fost introdusă în Codul penal în anul 2010 prin articolul 2011 intitulat „Violența în familie”. În sensul Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45 din 01.03.2007 [1], violența în familie reprezintă acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral.

Din 2010 până în momentul actual, infracțiunea de violență în familie a suferit multe modificări, legiuitorul încercând să acopere pe deplin latura obiectivă a acestei infracțiuni și să amortizeze legislația națională și politicile naționale la nivelul tratatelor internaționale ce prevăd combaterea violenței în familie la care Republica Moldova este parte.

Întru realizarea scopurilor de protecție a familiei și stoparea infracțiunilor îndreptate împotriva femeii, copiilor și tuturor membrilor unei familii, în plan internațional există o bază legislativă foarte vastă, iar una dintre cele mai importante este Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie [2].

Convenția sus-menționată, la fel ca Legea nr.45 din 2007, prevede forma de violență în familie și violența sexuală, însă legiuitorul

moldav nu a prevăzut modalitatea faptică, violența sexuală, în cadrul art. 2011 CP RM. Cu toate acestea, incluzând agravanta prevăzută la lit. b²) art.171 CP RM, violența sexuală săvârșită asupra unui membru de familie, fapta dată fiind susceptibilă de răspundere penală.

Analizând în plan comparat infracțiunea de violență în familie, cu incriminările altor state, observăm că nu există o politică unică de incriminare a acestui tip de infracțiune, unele state incriminează violența în familie ca infracțiune distinctă în Codul penal de alte infracțiuni (România, Portugalia), altele însă incriminează această infracțiune doar prin aplicarea agravantelor respective la fiecare infracțiune din Codul penal unde este posibil (Belgia, Germania). Astfel putem menționa că în legislația penală a Republicii Moldova avem parte de o combinare dintre incriminarea distinctă a infracțiunii de violență în familie de alte infracțiuni și, totodată, avem infracțiuni unde sunt folosite agravante pentru a incrimina fapta comisă asupra unui membru de familie.

Prin analiza infracțiunii de violență în familie, prevăzută în art.2011 CP RM, observăm că obiectul juridic special al acestei fapte infracționale are un caracter multiplu. În general, obiectul juridic principal este format de relații sociale cu privire la stabilitatea familiei, însă autorul Nicolae Corcea menționează că obiectul juridic principal al faptei infracționale de violență în familie îl constituie relațiile sociale cu privire la solidaritatea și securitatea familială [3, p.32].

Obiectul juridic secundar variază în funcție de aliniatul sau litera articolului și îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea, integritatea fizică sau psihică, onoarea și demnitatea persoanei, bunurile, integritatea acestora și posibilitatea de a fi utilizate, posesia asupra bunurilor. În cazul prevederilor de la lit.b) alin.(3) și alin.(4) art.2011 CP RM, obiectul juridic secundar va constitui relațiile sociale cu privire la viața persoanei.

Obiectul material al infracțiunii de violență în familie îl reprezintă corpul persoanei (în acele cazuri când săvârșirea violenței în familie presupune influențarea directă infracțională asupra corpului victimei). De asemenea, ca obiect material al infracțiunii prevăzute la art.2011 CP RM pot să apară bunuri mobile sau imobile aparținând victimei, mijloacele economice, care sunt sustrate, distruse, deteriorate etc. [4, p. 35].

Analizând latura obiectivă a infracțiunii de violență în familie, observăm că aceasta are următoarea structură:

1. Fapta prejudiciabilă de violență în familie manifestată prin acțiunea sau inacțiunea manifestată prin: maltratare sau alte acțiuni violente (lit.a)) alin.(1) art.2011 CP RM); izolare sau intimidare (lit. b) alin. (1) art. 2011 CP RM); privare de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare (lit.c) alin.(1) art. 2011 CP RM).

2. Urmările prejudiciabile manifestate prin vătămare ușoară, medie, gravă a integrității corporale, vătămare gravă soldată cu decesul victimei, determinarea la sinucidere sau încercarea de sinucidere, prejudiciul material sau moral.

3. Legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Important este faptul că infracțiunile prevăzute la lit.a) și c) alin.(1) art.2011 CP RM sunt infracțiuni materiale, ele se consideră consumate din momentul producerii urmărilor prevăzute, iar infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.(1) art.2011 CP RM este o infracțiune formală, ea se consideră consumată din momentul izolării sau intimidării victimei. În cazul lit.a) și c) alin.(1) art.2011 CP RM, atunci când nu au survenit urmările cerute de norma de incriminare, calificarea se deosebește în funcție de forma de vinovăție. Astfel, în cazul intenției directe, suntem în prezența tentativei de infracțiune la art.2011 CPRM, iar în cazul intenției indirecte, vom fi în prezența contravenției de violență în familie prevăzută de art.781 CC RM.

În cazul infracțiunii de violență în familie, subiect poate fi persoana responsabilă care a atins vârsta de 16 ani. În coraport cu victima, subiectul infracțiunii are calitatea specială de membru de familie (art.1331 CP RM). Cu toate acestea, nu este exclusă eroarea de fapt. Astfel, dacă făptuitorul consideră eronat că victima are calitatea de membru de familie urmărind săvârșirea infracțiunii tocmai asupra persoanei având o asemenea calitate specială, cele săvârșite urmează a fi calificate ca tentativă la una dintre infracțiunile prevăzute la art.2011 CP RM.

Sub aspectul laturii subiective, observăm că infracțiunea de violență în familie se exprimă, în primul rând, în vinovăție sub formă de intenție directă sau intenție indirectă. Și doar în cazul alin.(4) avem forma de vinovăție imprudentă față de urmare – decesul victimei.

Din analiza făcută, spre final, venim cu recomandarea de a completa alin.(2) art.2011 CP RM cu litera d) și e), care vor avea următorul conținut:

d) săvârșirea infracțiunii cu bună știință împotriva unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor. Necesitatea includerii acestei agravante se datorează pericolului social sporite provine din vulnerabilitatea deosebită a victimei. Totodată, menționăm că în cazul prezenței acestei agravante la art.2011 CP RM, pedeapsa aplicată făptuitorului ar fi mai mare decât în cazul în care la individualizarea pedepsei penale se va lua în considerație circumstanța agravantă prevăzută la lit.e) alin.(1) art.77 CP RM.

e) săvârșirea infracțiunii împotriva sau în prezența unui minor. Această agravantă, necesită a fi introdusă din motivul că infracțiunile de violență în familie provocă minorului o stare emotivă foarte mare și, fără îndoială, lăsă o amprentă enormă asupra psihicului acestuia, creând condiții care favorizează formarea la minor a gândirii și unui comportament criminal.

La fel, considerăm că este necesară agravarea pedepsei prevăzute de alin. (4) art. 2011 CP RM, deoarece aceasta prevede aceeași pedeapsă ca și alin.(4) art.151 CP RM, însă odată ce recunoaștem că infracțiunea de violență în familie are un grad de pericolozitate mai mare, necesită a fi pedepsită corespunzător.

Referințe:

1. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45 din 01.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 55-56, art. 178.
2. Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la data de 11.05.2011. [Accesat 28.03.2020] Disponibil: <https://rm.coe.int/-168046253e>
3. CORCEA, N., FURTUNA, Gh. Obiectul juridic generic si obiectul juridic special al violenței în familie. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2017, nr.3(103). ISSN 1814-3199.
4. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de Drept Penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

**PARTICULARITĂȚI PROCESUALE ȘI TACTICE
DE CERCETARE A SPĂLĂRII BANILOR**

Daniel PȘENIȚA

CZU: 343.35 + 343.53

daniel.psenita.97@mail.ru

Modern contemporary technology development has accelerated money laundering crime globalization which poses a real threat to the entire international community. The phenomenon of globalization causes difficulties in fighting against the money laundering, especially when criminals establish particular businesses in targeted countries, taking over the entire markets for subsequent trading of goods and services between them – these methods are often used by individuals to conceal money laundering schemes. But at the global level, billions of dollars are drained because of fraud and crime every year as a result of money-laundering in the economic system.

Introducere. Dezvoltarea tehnologiilor moderne contemporane a dus la accelerarea globalizării infracțiunii de spălarea banilor ce reprezintă o adevărată amenințare pentru întreaga comunitate internațională.

Astfel, suntem martorii unei imagini de ordin îngrijorător, deoarece fenomenul spălarea banilor se manifestă cu o popularizare pe întreg globul pământesc, infracțiune ce este practică de către activitățile crimei organizate, iar însuși gradul prejudiciabil ce este comis în urma acestei infracțiuni are o influență negativă asupra economiei, culturii, a vieții sociale, dar și a politicii unui stat. Referindu-ne la actualitatea temei abordate, în partea ce ține de contracararea acestui fenomen, atunci practica mondială în domeniul luptei contra spălării banilor se concentrează asupra realizării unui sistem întreg de măsuri de către organele de stat competente în procesul combaterii și prevenirii spălării banilor. În acest sens, conform celor expuse mai sus, fenomenul globalizării provoacă dificultăți împotriva combaterii spălării banilor, și anume, înființarea anumitor întreprinderi în state ce sunt țintite de infractori, acăpărarea piețelor și comerțului dintre state sunt întrebuițate deseori de către persoanele vizate pentru mascarea schemelor de spălarea banilor.

Pornind expres de la denumirea lucrării, aspectul principal constă în interpretarea procedurilor tactice criminalistice de identificare și combatere a fenomenului de spălarea a banilor ce are un rol foarte

important la elucidarea infracțiunii date și în al doilea aspect, este vorba despre însăși analiza spălării banilor prin prisma cercetărilor științifice care de asemenea, ne redau unele soluții pentru contracararea spălării banilor. Scopul acestei lucrări este de aplica bazele teoretico-metodologice cu cele practice pentru elaborarea activităților organelor de urmărire penală în combaterea și prevenirea și crearea unei stabilități în lupta împotriva infracțiunii de spălare a banilor la nivel național și internațional [1, p. 94].

Astfel, putem afirma ideea că se regăsește o mică incursiune cu remarcarea și lămurirea actualității și importanței temei alese cu fixarea unui pachet metodologic aplicat la formarea lucrării dar și surse demne de încredere.

Inițial vom descrie evoluția istorică a fenomenului spălării banilor, teoritizarea prin prisma cercetărilor științifice analizate, cercetarea cadrului legal național și internațional în scopul combaterii și prevenirii spălării banilor.

Investigarea spălării banilor prin prisma tacticii criminalistice – se stabilesc acele procedee tactice criminalistice învestite organelor de urmărire penală pentru elucidarea infracțiunii date. Totodată, persistă analiza practicii judiciare la tema dată, și anume, cum acționează instituțiile statului împotriva prevenirii și combaterii activităților infracționale ce duc la factorul spălarea banilor. În ceea ce privește partea criminalistică, și anume, procedeele tactice, atunci organele de urmărire penală abilitate aplică diferite tactici criminalistice pentru prevenirea și combaterea fenomenului spălării banilor. Referindu-ne la importanța practică a acestui subiect, putem afirma că în cadrul urmăririi penale de către organele de urmărire penală, aceștia utilizează pași anumiți descriși în tactica criminalistică bazată pe practică, unele legități științifice, îndrumări și propuneri metodologice care împreună accelerează lupta împotriva infracțiunilor de spălarea banilor [2, p. 78]. Odată cu comiterea infracțiunii de spălare a banilor, în scopul identificării, examinării și constatării infractorilor sau celor implicați, atunci organele de urmărire penală purced expres la procedeele tactice din criminalistică cu aplicarea diferitelor acțiuni procesuale cum ar fi cercetarea la fața locului, audierea persoanelor implicate în acest fenomen, instituirea măsurilor speciale de investigație etc. [3, p. 139].

Concluzii. Legiuitorul nostru statal a realizat o dezvoltare apreciaabilă și importantă, manifestându-și interesul în aplicarea unor reglementări imense în coraport cu cadrul legal ce ține de infracțiunea de spălare a banilor. Odată cu implementarea în Codul penal al Republicii Moldova în anul 2001 până la moment, totodată și prin crearea unor legi aferente prevederilor din CP relativ la reglementarea normelor în scopul combaterii și prevenirii spălării banilor, atunci parlamentul a dat dovadă prin atribuțiile sale de o contribuție esențială pentru aducerea la standardele și regulile de bază asociate de fenomenul dat bazate pe normele și prevederile internaționale.

A doua concluzie trasă pe parcursul cercetării spălării banilor este că evoluția analizării acestui fenomen are un efect pozitiv și la administrarea unor măsuri de combatere și prevenire axate pe excluderea unor eventuale apariții.

Actualmente, referindu-ne la infracțiunea subiectului dat, este vădit faptul că desfășurarea acestei activități infracționale nu se manifestă doar prin intermediul unor grupuri criminale sau cu ajutorul unor întreprinderi, ci este derulată cu o viteză sporită, încercuită de către un grup de subiecți mult mai larg și cu un grad destul de usturător.

Putem expune faptul că organelor de urmărire penală le revine sarcina să porceadă la investigarea propriu-zisă a acestei infracțiuni, dar practica arată că această procedură devine tot mai complicată, deoarece are tangență tot mai mult cu activitățile legale.

În vederea perfectării legislației procesual-penale vom reflecta unele recomandări de ordin metodologic pentru a ilumina calea pentru contracararea fenomenului spălării banilor. Astfel, în scopul realizării unei politici sigure de combatere a legalizării veniturilor ilicite, este preferabil de a elabora recomandările metodologice de dezvoltare a unui algoritm eficient, care să includă programele de monitorizare financiară de determinare, prevenire și redresare a riscului de participare a instituțiilor competente în schemele care vizează legalizarea mijloacelor bănești ilegale. În primul rând, este necesar a identifica și elimina riscurile prin organizarea unui proces continuu de monitorizare a operațiunilor efectuate.

Totodată, se impune intensificarea cooperării interinstituționale, a organelor de urmărire penală, prin crearea unui mecanism practic și

viabil de schimb de date și informații, or, este imperativ de menționat că sporirea cooperării internaționale prin executarea calitativă a solicitărilor de asistență tehnică internațională, participarea activă în cadrul comitetelor și forumurilor internaționale și interacțiunea cu organizațiile internaționale din domeniu va eficientiza activitatea autorităților naționale în prevenirea și combaterea spălării banilor.

Referințe:

1. ADOCHIȚEI, C., ADOCHIȚEI, I. Spălarea banilor. În: *Revista de Drept Penal*, 2003, nr. 1/2003.
2. SAGUNA, D.D., JURJ-TUDORAN, R. *Spălarea banilor – Elemente de teorie și practică judiciară*. București: C.H. Beck, 2013.
3. MOCUȚA, G. *Metodologia investigării infracțiunii de spălare a banilor*. București: Noul Orfeu, 2005.

**DREPTUL LA PROPRIA IMAGINE – DREPT
AL PERSONALITĂȚII**

Mihaela MOCANU

CZU: 347.121

mihaela.1998.mocanu@gmail.com

The primary purpose of the research and the main objectives of the thesis consist of the author's intention to define and to reveal the legal nature of the image right, to determine its conditions and content, to determine the effects of violation of the image right, to examine the comparative law and the pertinent practice and to suggest eventual improvements to the national law.

Necesitatea abordării subiectului respectiv este determinată de faptul că societatea moldovenească nu are, deocamdată, o percepție corectă, bine ancorată asupra dreptului ce face obiectul prezentei lucrări, atâta timp cât discuțiile devenite deja „clasice” dintre părțile cu interese conflictuale se desfășoară aproximativ în felul următor: „îți interzic să mă filmezi/fotografiezi”, opunere inechivocă căreia i se răspunde cu „sunteți pe domeniul public, am tot dreptul de a vă filma”. Mai mult decât atât, datorită evoluției cu pași grăbiți a lumii tehnologiilor informaționale, lume în care orice persoană practic dispune de un telefon cu dispozitiv foto/video integrat, dreptul la propria imagine este pe locul de vârf al piramidei drepturilor cu risc de a fi încălcat.

În contextul dreptului la propria imagine, consimțământul reprezintă chestiunea cea mai importantă, întrucât toate litigiile, practic, se învârt în jurul acestuia. Art. 45 Cod civil RM prevede la alin. (1) că: „în exercitarea dreptului la propria imagine, persoana poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri”. Deși nu este indicat expres, deducem din textul legii drept condiție obligatorie consimțământul prealabil pentru reproducerea și difuzarea imaginii. În acest sens, cel care a reproduș și/sau utilizat imaginea unei persoane are și sarcina de a proba că respectiva persoană i-a dat acordul de a o fotografia. Observăm de aici cum acest principiu al consimțământului se împletește extrem de bine cu caracterul absolut al dreptului la propria imagine. Chiar dacă legislația prevede și unele excepții (cum ar fi art. 45 alin (2), art. 48

Cod civil RM), consimțământul rămâne condiția de bază a operării dreptului la propria imagine.

Percepută inițial de adepții concepției clasice drept un „fenomen de derapaj”, patrimonializarea dreptului la propria imagine, exploatarea imaginii din punct de vedere economic, este o realitate ce nu mai poate fi pusă sub semnul întrebării. Este o realitate de necontestat faptul că dreptul la imagine este „susceptibil de apropiere și de negociere”. Dreptul la propria imagine, deci, sub aspectul naturii conținutului său, este un drept mixt (aparține simultan atât categoriei drepturilor patrimoniale, cât și celei a drepturilor nepatrimoniale).

Astfel, pe măsură ce dreptul la propria imagine îmbracă caracteristicile esențiale ale atributelor de ordin patrimonial, el va putea da loc în mod valabil la încheierea de contracte supuse regimului general al obligațiilor. Pentru a demonstra tendința de contractualizare a acestui drept, vom anexa la finalul lucrării câteva exemple de autorizări ale utilizării dreptului la propria imagine.

Din punct de vedere practic, dreptul la propria imagine este pus cel mai des față în față cu dreptul la libertatea de exprimare sau libertatea publicului la informare, fapt pentru care este necesar a găsi echilibrul și limitele operării fiecăruia dintre aceste drepturi, circumstanțele în care unul se înclină față de celălalt. În acest sens, sub lupa jurisprudenței CtEDO, dreptul la propria imagine se bucură de o binemeritată atenție. O hotărâre absolut magnifică în materie este oferită în cauza *Von Hannover c. Germaniei*, prin care Curtea stabilește că trebuie să existe ceva mult mai mult decât libertatea publicului la informare, și anume, ca imaginile să contribuie la o dezbatere de interes general pentru societate. Astfel, unei celebrități, nu-i poate fi „retras” dreptul la respectul vieții private sau al propriei imaginii, doar sub pretextul că și-a asumat un anumit statut odată devenind celebru. Pe acest fir de gândire, Curtea de la Strasbourg reține că nu contribuie la o dezbatere de interes general: articolul și fotografiile privitoare la criza profundă din viața de cuplu a unui cântăreț celebru și a soției sale (*Societe Prisma Presse c. Franței*); pretinsul divorț iminent, chiar al cuplului prezidențial, datorat unei relații extra-conjugale a Primei Doamne (*Standard Verglas GmbH c. Austriei*); pretinsa poveste de dragoste adulterină între o aristocrată și

un bancher (*Bou Gibert și El Hogar y La Moda S.A. c. Spaniei*); ș.a. Totodată, un aspect interesant cu privire la dreptul la propria imagine pe care CtEDO îl reține în mai multe hotărâri, este faptul că limitele dreptului la propria imagine operează diferit atunci când este vorba de funcționari publici/politicieni, și anume, limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în raport cu o persoană privată (*cauza Schüssel c. Austriei*). Totodată, Curtea de la Strasbourg, într-o hotărâre de maximă relevanță asupra problemei (*cauza Axel Springer c. Germaniei*), enumeră expres criteriile ce stau la baza găsirii echilibrului între cele două drepturi cu valențe fundamentale – dreptul la respectul vieții private (în care se include și dreptul la propria imagine) și dreptul la libera exprimare, anume: contribuția la o dezbatere de interes general, notorietatea persoanei vizate și obiectul reportajului, comportamentul anterior al persoanei în cauză, modalitatea de obținere a informațiilor și veridicitatea acestora, conținutul, forma și consecințele publicării, gravitatea sancțiunii impuse.

În urma analizei detaliate a dreptul la propria imagine a persoanei, nu putem să rămânem indiferenți față de o abordare specifică a imaginii, anume dreptul la imagine asupra bunului, care deocamdată nu este prevăzut în legislația națională. Altfel spus, de ce să se limiteze monopolul de exploatare la reproducerea imaginii persoanei și să nu se extindă această prerogativă și asupra bunurilor persoanei? Considerăm că, în virtutea dreptului de proprietate asupra bunurilor (aici referindu-ne la dreptul exclusiv de folosință al proprietarului), persoana ar putea la fel de bine să se opună reproducerii și/sau utilizării imaginii bunului său. Nu putem nega faptul că în practică există situații în care „agenții media” (și nu doar), captează și utilizează imagini ale proprietăților persoanei (de pildă, publicarea într-un cotidian ale reședințelor anumitor persoane publice, a automobilului etc.). Cu siguranță, dacă un bun se „oferă” privirii publice, nimic nu este greșit în a-l privi ori chiar a-i reproduce imaginea (însă în anumite circumstanțe pe care legea să le cuprindă), pentru că altminteri, am vorbi despre o nemeritată lovitură asupra fotografiei. În atare context, credem că această problemă merită și ea o atenție în reglementările naționale, iar, *de lege ferenda*, ar fi util să se stabilească prin lege o dispoziție-cadru a dreptului la imagine

asupra bunurilor, conciliat cu libertatea de expresie și informare, care va statua că oricine are dreptul la respectarea imaginii bunurilor a căror proprietar este.

În fine, dreptul la propria imagine, în niciun caz și sub nici o formă, nu poate fi „dezlipit” de ființa umană. Împreună cu toate subtilitățile sale, acesta este pe deplin un drept fundamental, un derivat al demnității și onoarei persoanei, iar respectarea și protecția lui este indispensabilă într-un stat de drept.

Referințe:

1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a Libertăților fundamentale, Roma, 4.XI.1950.
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 66-75, 01.03.2019 (republicat).
3. BAIEȘ, S. ROȘCA, N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ediția a V-a. Chișinău, 2014.
4. IONESCU, B. *Dreptul la propria imagine. O perspectivă practică*. București, 2013.
5. JUGASTRU, C. *Reflecții asupra noțiunii și evoluției drepturilor personalității*, 2007.
6. UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. *Dreptul civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil*. București, 2015.
7. CRISTEA, B. Dreptul la propria imagine, drept al personalității. În: *Revista română de Drept privat*, 2013, nr.1.
8. Hotărârea CtEDO din 24 septembrie 2004 (*cauza Von Hannover c. Germaniei*).
9. Hotărârea CtEDO din 21 februarie 2002 (*cauza Schüssel c. Austriei*).
10. Hotărârea CtEDO din 07 februarie 2012 (*cauza Axel Springer c. Germaniei*).

*Recomandat
Daniela ȚURCAN, dr., conf. univ.*

ÎMPUTERNICIRILE INSTANȚEI DE APEL ÎN PROCEDURA CIVILĂ

Daniel ȚURCAN

CZU: 347.91/.95

dan.tzurcan@gmail.com

The primary purpose of the research and the main objectives of the thesis consist of the author's intention to define and to reveal all legal characters of the appeal in the civil procedure of Republic of Moldova. The thesis contains deep comparative studies of the institution of appeal based on international law and legal practice. In the end, the author presents his opinion on the actual situation and the improvements that can be performed to the national law.

Actualitatea temei prezentate rezidă, în primul rând, în aplicabilitatea acesteia. Datele statistice ne indică faptul că în anul 2019 doar în judecătoria Chișinău, sediul Centru, au fost pronunțate hotărâri în 31.195 de cauze civile, ceea ce ar constitui în medie a câte 637 de cauze examinate pentru fiecare judecător (la unii acest indice ajungând și la 969 de cauze). Același fapt indică și numărul de cauze examinate de Colegiul Civil și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Chișinău, care în anul 2019 a pronunțat decizii în 16.407 cauze civile. Anume datorită acestui fapt, instituția apelului în dreptul procesual civil reprezintă un interes incontestabil. Actualitatea lucrării constă și în remarcarea apelului drept cale de atac, în cursul acesteia sunt dezvoltate elementele sale și unicitatea ei în raport cu instanța de drept comun, impactul acestora asupra rezultatului final al instanței ierarhic superioare și caracterul complet al sarcinilor care îi sunt atribuite.

Apelul prezintă următoarele trăsături caracteristice:

- este o cale de atac ordinară, întrucât face parte din desfășurarea normală a procesului penal, împiedicând rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate de prima instanță;
- este o cale de atac de reformare, deoarece, în cazul admiterii sale, hotărârea atacată va fi desființată, în tot sau în parte, iar cauza va primi o nouă rezolvare dată fie de către instanța de apel, fie de către instanța căreia i-a fost trimisă cauza spre rejudecare;
- este o cale de atac de fapt și de drept, pentru că datorită efectului său devolutiv complet presupune un control integral atât în

fapt cât și în drept efectuat de către instanța de apel asupra hotărârii primei instanțe. Hotărârea se va examina însă numai cu privire la persoana care a declarat apel, la calitatea acesteia în proces și la persoana împotriva căreia este îndreptat.

Modurile de investire a instanței cu judecarea cauzelor civile sunt diferite:

1) investirea directă, care este reglementată prin lege, în special, pentru judecata în primă instanță în urma introducerii cererii de chemare în judecată.

2) investirea indirectă, prin intermediul unei alte instanțe, care este reglementată prin lege în cazul exercitării căii de atac a apelului sau a recursului.

3) investirea prin trimitere poate avea loc în caz de strămutare a pricinii, declinarea competenței, stabilirea competenței ca urmare a soluționării conflictelor ivite, trimiterea cauzei spre rejudecare, după casare, unei alte instanțe decât cea care a judecat inițial în prim grad sau în apel.

Dat fiind caracterul devolutiv al apelului, în principiu, judecata lui ar urma să se finalizeze cu o decizie, care să înlocuiască hotărârea ce a fost apelată. Așadar în conformitate cu prevederile art.385 CPC RM, instanța de apel, după ce judecă apelul, este în drept să admită sau să respingă apelul. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel depind de felul greșelilor de judecată săvârșite de prima instanță și de limitele la care este ținută instanța de apel în verificarea hotărârii atacate.

Dacă în cadrul examinării apelului instanța de apel va ajunge la concluzia că instanța de fond a examinat cauza civilă și a pronunțat o hotărâre legală și întemeiată, atunci hotărârea primei instanțe nu se modifică, iar cererea de apel este respinsă.

Atunci când nu se respectă cele mai esențiale cerințe față de actul de justiție – temeinicia și legalitatea, se va aplica sancțiunea casării sau modificării hotărârii judecătorești, care este aplicată de instanța ierarhic superioară, adică se va recurge la căile de atac.

Analizând statistica judiciară privind activitatea instanțelor judecătorești, putem constata că un număr destul de mare de persoane se consideră lezate în drepturile lor prin hotărârea primei instanțe, astfel investind instanța de apel cu dreptul de a efectua o nouă reexaminare a

cauzei civile și de a pronunța o nouă soluție. Prin urmare, persoanele interesate au mai multă încredere în instanțele de apel, deoarece cererile de apel sunt examinate de judecători, care în virtutea vechimii în muncă și a criteriilor suplimentare de accedere la instanța ierarhic superioară, se prezumă a fi mai experimentați și competenți.

Concluzionând, putem spune că sistemul legislativ al Republicii Moldova, este unul foarte bun. Legiuitorul, împreună cu autorii Codului de procedură civilă au prevăzut practic toate situațiile obiective care ar putea apărea în calea justițiabililor și le-au reglementat pe măsură. Această instituție a dreptului procesual civil a fost ajustată atât la tratatele internaționale, cât și la standardele europene.

Totuși, o privire mai critică, ne induce la ideea că ar fi oportun să fie operate următoarele modificări:

1. Considerăm oportun să fie operate modificări, ca în redacția art.386 CPC să fie clar delimitate temeiurile de modificare a hotărârii de cele de casare. Prin atare fapt, urmează a fi redusă la minim influența intimei convingeri a judecătorului.

2. Analizând practica CtEDO menționată în lucrare, observăm dezacordul Înaltei Curți referitor la trimiterea excesivă a aceleiași cauze spre rejudecare. În acest context, considerăm corect de a limita posibilitatea curților de apel de a trimite cauza la rejudecare doar o singură dată și în cazurile prevăzute la art.388 alin.(1) lit.d) și i) CPC, iar în caz de necesitate, să purceadă de sine stătător la eliminarea erorilor produse de instanța de fond.

Referințe:

1. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului adoptată la 04.11.1950. În: *Tratate Internaționale ale Republicii Moldova (1990-1998)*. Vol. I. Chișinău, 1998.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV adoptată la 30.05.2003. Publicat În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.111-115 din 12.06.2003.
3. COJUHARI, A. red. *Drept procesul civil. Partea specială*. Cours universitar. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009.
4. LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: ALL Beck, 2001.
5. POALELUNGI, M. (coord.). *Manualul judecătorului la examinarea pricinilor civile*. Chișinău: Cartier, 2006.

6. MUNTEANU, A. Cu privire la conceptul căilor de atac al hotărârilor judecătorești în procedura civilă. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.3.
7. HOTĂRÂREA CtEDO din 15 iunie 2006 (*Cauza Cârstea și Grecu c. României*).
8. HOTĂRÂRE CtEDO din 14 noiembrie 2006 6923/03 (Melnic c. Moldovei).
9. Hotărâre CtEDO din 06 decembrie 2005 (*Popov c. Moldovei*).

**OMORUL LA COMANDĂ:
EXAMEN TEORETIC ȘI PRACTIC**

Alexandru PENCOVSKI

CZU: 343.6

alexandru.pencovski@gmail.com

In this article contract killing is analyzed, as an aggravating circumstance of intentional murder, being highlighted in this regard the particularities of this crime, its historical evolution, the difference from other crimes and the conditions of its operation, some recommendations being also proposed for the improvement of the criminal legislation in the matter of contract killing.

Una dintre sarcinile de bază ale unei societăți pentru dezvoltarea acesteia îi revine combaterii fenomenului criminalității, adică celui fenomen social care cuprinde totalitatea infracțiunilor săvârșite de membrii acestei societăți.

Legislațiile penale din diferite timpuri și în toate grupurile sociale au recunoscut gradul de pericol social sporit pe care îl reprezintă infracțiunile contra vieții; omorul unei persoane constituind una dintre cele mai grave fapte. Posibilitatea atentării la viața persoanei creează o stare de nesiguranță socială, un dezechilibru periculos pentru însăși existența societății.

Până la adoptarea Codului penal din 2002, omorul la comandă era incriminat conform art.88 CP RSSM, care prevedea răspunderea pentru omorul săvârșit cu premeditare, iar omorul la comandă era calificat conform alin.(1) al respectivului articol „săvârșit în interes acaparator”.

În aspect de drept comparat, omorul la comandă este incriminat în toate statele, dar trebuie de menționat că de la stat la stat legiuitorii au definit și încadrat diferit aceste fapte criminale. Astfel, majoritatea țărilor califică acest comportament drept omor la comandă (Federația Rusă, Azerbaidjan, Ucraina, Belarus, Kazahstan), unele însă califică drept omor din cupiditate (Letonia, Estonia, Uzbekistan), însă și mai rar întâlnim calificarea faptei date drept omor cu premeditare (Turcia și Slovacia).

Drept premisă pentru incriminarea omorului la comandă servește faptul că acest fenomen infracțional este condiționat de modalitatea

relativ simplă de a-și rezolva unele probleme (afaceri, de familie, juridice etc.) de către organizatorul infracțiunii doar prin prisma unui beneficiu material care îl va oferi autorului infracțiunii. În asemenea circumstanțe, organizatorul nu execută nemijlocit omorul, sau juridic spus, nu realizează latura obiectivă a infracțiunii de omor la comandă, celui din urmă, în mod iluzoriu, creându-i-se senzația că nu participă la infracțiune, mai mult ca atât, acțiunile acestuia nu manifestă un pericol pentru societate.

Latura subiectivă a infracțiunii de omor comis la comandă presupune vinovăția doar sub formă de intenție directă, neputând fi posibilă existența imprudenței sau intenției indirecte; or, infractorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptei (acțiune ori inacțiune), prevede cu exactitate urmările ei prejudiciabile și nu poate să le admită, ci le dorește în mod conștient. Mai mult, nu este posibilă indiferența față de rezultat, atunci când există o înțelegere prealabilă de lipsire intenționată de viață, respectiv nu putem nici ipotetic să ne imaginăm situația în care infractorul manifestă o atitudine indiferentă față de urmările prejudiciabile.

Una din caracteristicile omorului la comandă este că, la comiterea infracțiunii respective, întotdeauna există cel puțin două persoane:

I. Persoana care comandă omorul – în funcție de circumstanțele concrete, acesta poate avea rolul de organizator (persoana care a organizat săvârșirea infracțiunii de omor la comandă sau a dirijat realizarea ei) sau de instigator (persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșească infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.p) CP RM).

II. Persoana care nemijlocit execută comanda de omor – aceasta îndeplinește rolul de autor, totodată, conform art.42 alin.(2) CP RM, va fi considerat drept autor al infracțiunii de omor la comandă și persoana care a săvârșit infracțiunea prin intermediul persoanelor care nu sunt pasibile de răspundere penală din cauza vârstei, ireponsabilității sau din alte cauze prevăzute de lege, aceasta este denumită drept autor mediat al infracțiunii.

Ideea de a săvârși omorul la comandă îi aparține organizatorului (instigatorului), iar realizarea acestui plan infracțional are loc prin intermediul altor persoane. Mai mult, instigatorul infracțiunii de omor

la comandă poate avea concomitent și alt rol, spre exemplu cel de complice.

Cu toate că există mai mulți făptuitori, omorul este unic, fiecare dintre participanți fiind tras la răspundere pentru totalitatea ei și, în particular, în raport cu contribuția fiecăruia adusă în obținerea rezultatului, făcându-se timiteră la alineatul respectiv din art.42 CP RM [1, p.24], cu excepția autorului și situației de coautorat, deoarece cu referire la cea din urmă, se va reține și agravanta „de două sau mai multe persoane”. Însă, în ipoteza în care infracțiunea de omor la comandă este comandată de un singur organizator/instigator și este executată de un singur autor, cele comise nu pot fi considerate drept infracțiune săvârșită prin participație, or, această cooperare dintre acești participanți este prevăzută de însuși textul normei.

Un aspect important este excesul de autor, acesta se referă la săvârșirea de către autor a unor acțiuni infracționale care nu au fost cuprinse de intenția celorlalți participanți. Pentru excesul de autor, ceilalți participanți nu sunt pasibili de răspundere penală [2, p.3]. Drept urmare, dacă în ipoteza în care autorul infracțiunii de omor la comandă, în urma realizării așa-numitei comenzi sau înainte de aceasta pentru realizarea fără impedimente a acesteia, omoară o persoană care nu era cuprinsă de intenția organizatorului sau instigatorului, cei din urmă nu vor purta răspundere pentru fapta comisă de autor.

În situația când victima omorului la comandă întrunește unele calități speciale, cum ar fi de exemplu: persoana care beneficiază de protecție internațională, Președintele RM, Președintele Parlamentului etc., acțiunile infracționale vor fi calificate în conformitate cu infracțiunile prevăzute, după caz, la art.142 sau art.342 CP RM. Raționamentul încadrării propuse se axează pe faptul că infracțiunile de la art.142 sau art.342 CP RM sunt norme speciale în coraport cu infracțiunea de omor intenționat (art.145 CP RM), iar în conformitate cu art.116 CP RM se aplică norma specială. Mai mult, omorul la comandă, din cele menționate *supra*, reprezintă nu altceva decât o formă a participației penale similară cu participația complexă, astfel, omorul victimelor speciale la comandă se va individualiza prin trimitere la art.42 CP RM.

În ipoteza în care autorul nu cunoaște toate circumstanțele cauzei (în concret, calitatea specială a victimei), suntem în prezența „excesului participanților”. Astfel, atitudinea psihică a organizatorului sau instigatorului se încadrează perfect în limitele laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.142 sau art.342 CP RM; or, acesta conștientizează și prevede că executorul infracțiunii va omorî la comanda lui o persoană care beneficiază de protecție internațională, Președintele RM, Președintele Parlamentului etc., dorind acest lucru, îl determină să comită fapta. Pe când autorului infracțiunii nu-i putem incrimina acest lucru, deoarece nu cunoștea că atentează la viața unei persoane ce întrunește oarecare calități speciale, iar drept rezultat va fi tras la răspundere penală conform art.145 alin.(2) lit.p) CP RM [3, p.212-213].

Din analiza făcută în lucrarea respectivă, spre final, venim cu propunerea *de lege ferenda*, de completare a art.142 și art.342 CP RM cu circumstanța agravantă care să prevadă comiterea infracțiunilor de omorul a unei persoane ce beneficiază de protecție internațională și atentarea la viața Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a Prim-ministrului „la comandă”. Oportunitatea acestor completări legislative rezidă în pericolozitatea sporită de comitere a infracțiunii printr-o asemenea modalitate, iar o atare situație juridico-penală este posibilă în fapt, ținând cont de mișcările seismice de pe arena politică națională și internațională, deoarece această „comandă” include participarea, cel puțin, a două persoane, premeditatea în acțiunile acestora, precum și dorința de a obține un beneficiu material a celui care execută comandă, iar toate aceste circumstanțe de fapt, în cumul, măresc probabilitatea realizării cu succes a planului infracțional.

Referințe:

1. BOROI, A. *Infracțiuni contra vieții*. București: Ed. Națională, 1996. 246 p. ISBN 973-97574-4-8.
2. BRÂNZA, S. Omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.11 (122). 80 p. ISSN 1811-0770.
3. GUREV, D. *Răspunderea penală pentru răpirea unei persoane*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 344p. ISBN 978-9975-53-970-8.

FELURILE DISPOZIȚIILOR PRIMEI INSTANȚE ȘI NATURA LOR JURIDICĂ

Igor CĂLIN

CZU: 347.9

igorcalin14@gmail.com

*A unique vision was proposed concerning **the authority of a matter judged** (res judicata). A new concept was introduced – the **authority of a matter pronounced** (res pronuntiata) of the court order. The authority of a matter pronounced has a **provisional character** until it becomes irrevocable. The **legal effects** of the court order are, as follows: **enforcement power, exclusivity** (as an exception), **obligation and opposability**.*

Noutatea științifică a lucrării constă în faptul că s-a efectuat o analiză sistemică a cadrului legal și doctrinar referitor la *actele de dispoziție ale primei instanțe*. S-au formulat principalele trăsături, s-au pus bazele unei teorii/unui concept unitar, exhaustiv și coerent al *actelor de dispoziție ale primei instanțe*, care cuprinde *definiția, tipurile, natura juridică, procedura emiterii și a contestării actelor de dispoziție*; stabilește *efectele juridice* ale acestora și incidentele procedurale care determină caracterul *provizoriu, suspensiv și relativ* al acestora.

I. Noțiunea actelor judecătorești de dispoziție ale primei instanțe. Hotărârea judecătorească

Definiția doctrinară a actelor de dispoziție ale primei instanțe se prezintă astfel: „**Actele judecătorești de dispoziție sunt acte procesuale cu caracter individual, autoritar și obligatoriu, adoptate de către instanțele de judecată în baza legislației în vigoare în cursul examinării și soluționării cauzelor civile**” [1, p. 82]. Succint, definiția doctrinară a *actelor de dispoziție ale instanței* poate fi exprimată prin **caracterele juridice** ale acestora: **caracter judiciar, procesual, legal, individual, autoritar și obligatoriu**. La judecarea cauzelor civile în primă instanță, se emit trei tipuri de acte judecătorești de dispoziție [2, art.14]: **hotărâre judecătorească, încheiere judecătorească, ordonanță judecătorească**.

Hotărârea judecătorească a fost analizată sub trei aspecte importante: *al condițiilor de formă și de structură, al condițiilor de conținut și al efectelor hotărârii judecătorești*. Doctrina [1, p. 87] stabilește următoarele

exigențe/condiții de conținut ale hotărârilor judecătorești: **legalitatea, temeinicia, certitudinea, deplinătatea și necondiționalitatea.**

Prin **legalitatea** hotărârii judecătorești se înțelege aplicarea corectă a **normelor de drept material și procedural** de către instanța de judecată care a pronunțat hotărârea. Încălcările **normelor de drept material** care determină casarea hotărârii ca fiind ilegală sunt stabilite la art. 387 și art. 432, alin. (2) CPC. **Propunem de lege ferenda** comasarea **temeiurilor de drept material**/de declarare a apelului/recursului de la art. 387 și 432 alin. (2) într-un singur articol, deoarece acestea sunt identice.

Încălcarea **normelor de drept procedural** care duce la casarea hotărârii sunt prevăzute la art. 388 și art. 432 alin. (3) și (4) CPC. **Propunem de lege ferenda** comasarea **temeiurilor de drept procedural** de casare a hotărârii într-un singur articol; deoarece, în esență, ele sunt identice.

II. Efectele juridice ale hotărârii judecătorești. Autoritatea de lucru judecat

Autoritatea lucrului judecat este o garanție a stabilității rezultatelor înfăptuirii justiției. În sens clasic, semnificația puterii lucrului judecat (*res judicata*) reprezintă o regulă, potrivit căreia ceea ce s-a decis printr-o hotărâre judecătorească exprimă adevărul și de aceea judecata nu poate fi reluată.

Vom prezenta propria **viziune doctrinară** asupra temei abordate, precum urmează:

I. Autoritatea de lucru judecat are o valență dublă, se prezintă în două ipostaze interdependente:

1) **de adevăr juridic**, ca **esență, calitate** a hotărârii, dobândită în urma soluționării litigiului de drept, ca efect extinctiv al raportului juridic material litigios.

2) **de efect al hotărârii judecătorești** – al exclusivității acesteia etc.

II. Hotărârea instanțelor de fond are autoritate de lucru judecat și produce efecte juridice de la pronunțare (doctrinar), sub rezerva caracterului:

1) **provizoriu** – al căilor de atac (apelul și recursul);

2) **suspensiv** – al unor efecte juridice, în condițiile legii. Ca abstracție juridică, toate efectele hotărârii se produc **de la pronunțare**;

însă, unele efecte se suspendă/se decalează în timp, în condițiile legii procesuale naționale. CPC prevede că hotărârea devine *obligatorie și executorie* când este *definitivă*;

3) *relativ* – al revizuirii și al unor incidente procedurale, în condițiile legii.

III. Autoritatea lucrului judecat nu poate fi descrisă limitativ doar prin *efectele* menționate. Calitatea de autoritate a lucrului judecat produce mai multe efecte decât cele stabilite de lege. Are loc efectul *holismului* conceptului examinat, când proprietățile sistemului sunt ireductibile la proprietățile elementelor componente. Autoritatea lucrului judecat înseamnă mai mult decât efectele legal prescrise, înseamnă consolidarea ordinii de drept, asigurarea securității raporturilor juridice etc.

IV. Unele *efecte* ale hotărârii judecătorești sunt: *autoritatea de lucru judecat, dezinvestirea instanței, exclusivitatea, putere executorie, forță probantă, obligativitatea, opozabilitatea.*

În acest sens, propunem ajustarea CPC în concordanță cu următoarele teze:

1) Hotărârea judecătorească dobândește **autoritatea de lucru judecat de la pronunțare**, în ambele sale valențe: de adevăr juridic și de efect al hotărârii. Autoritatea de lucru judecat a hotărârii este *provizorie*, pe perioada controlului judiciar, până aceasta devine *irevocabilă*.

2) Toate **efectele juridice** ale hotărârii se produc *de la pronunțarea* acesteia, cu excepțiile prevăzute de legea procesuală civilă.

3) Autoritatea de lucru judecat a hotărârii poartă un *caracter relativ*, în condițiile exercitării revizuirii acesteia și al unor incidente procedurale, în condițiile legii.

III. Încheierea judecătorească și autoritatea de lucru pronunțat a acesteia

CPC conține contradicții privind *momentul începerii executării încheierii*, și anume:

1) Încheierile **definitive** sunt *obligatorii și se execută* cu strictețe (art. 16 (1) CPC).

2) Încheierile care se atacă odată cu fondul devin **definitive** concomitent cu hotărârea judecătorească.

3) Art. 423 alin. (11) CPC prevede că recursul depus împotriva încheierii *suspendă executarea* acesteia, *cu excepțiile stabilite de*

lege. Înseamnă că dacă recursul este suspensiv de executare, atunci **încheierea este executorie de la pronunțare**.

4) În practică: încheierile care se atacă odată cu fondul și devin **definitive** odată cu hotărârea sunt **executorii de la pronunțare**, în caz contrar, s-ar periclita bunul mers al procesului.

Pentru dezlegarea contradicțiilor conținute în CPC și având în vedere funcțiile și natura juridică diferită a hotărârii și a încheierii judecătorești, propunem introducerea în lege și în doctrină a unui concept nou: de „**autoritate a lucrului pronunțat (res pronunțata) a încheierii judecătorești**, cu următorul conținut:

1) Încheierea judecătorească obține autoritatea de lucru pronunțat de la pronunțare. Aceasta desemnează calitatea de lucru pronunțat a încheierii prin care s-a tranșat o chestiune în cadrul procesului civil. Conținutul autorității de lucru pronunțat este stabilit de legea procesuală civilă națională. Instanța poate reveni asupra soluției pronunțate doar în condițiile legii. Autoritatea de lucru pronunțat a încheierii are **caracter provizoriu**, până când aceasta devine **irevocabilă**.

2) Efectele juridice ale încheierii sunt: **puterea executorie, obligativitatea și opozabilitatea**, care se produc *de la pronunțarea* acesteia. **Recursul și termenul de recurs** suspendă efectele juridice ale încheierii, *cu excepțiile stabilite de lege*.

3) Ca excepție, în cazurile prevăzute de lege, încheierea are **caracter exclusiv** (art. 168 alin. (4), art. 169 alin. (3), art. 266 alin. (2) CPC).

4) Autoritatea de lucru pronunțat (res pronunțata) a încheierii poartă un **caracter relativ**, în condițiile exercitării revizuirii și a unor incidente procedurale, potrivit legii.

În concluzie, credem că este imperios necesară elaborarea unui concept unitar și armonios al **actelor dispoziționale judecătorești**, ca instrumente procedurale deosebit de importante în asigurarea unui proces echitabil și a accesului liber la justiție.

Referințe:

1. BELEL, E. ș.a. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2016.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003. Republicat În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 21.06.2013, nr.130-134.

REȚINEREA INFRACTORULUI – CIRCUMSTANȚĂ CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL PENAL AL FAPTEI

Valeria CALINEAC

CZU: 343.125

calineac.valeria@mail.ru

Retention of people who have committed crimes is a way to fight crime. Although it is not characterized by the repression of the crime, it pursues the purpose of bringing the person to the police or to another public authority to realise the task of justice, as well as for prevention of commission of new crimes. That's why the legislator stipulate the retention as an circumstance that removes the criminal character of the deed.

Importanța pentru societate a instituției reținerii infractorului drept cauză care înlătură caracterul penal al faptei constă în aceea că odată ce infractorul a fost reținut și predat organelor de urmărire penală, oferă posibilitatea mai operativă a atragerii la răspundere penală a făptuitorului și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni de către acesta. Neidentificarea infractorului imediat după săvârșirea infracțiunii oferă posibilitatea acestuia de a distruge urmele infracțiunii, de a influența martorii, de a distruge probele care dovedesc vinovăția sa, ceea ce va face imposibilă identificarea ulterioară și atragerea la răspundere penală a acestuia. Totodată, infractorul din nou poate săvârși infracțiuni noi, fiind astfel, un pericol pentru societate.

Potrivit art. 37 CP RM „Nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în scopul reținerii persoanei care a comis o infracțiune și al predării ei organelor de drept”.

Potrivit autorului Xenofon Ulianovschi, prin reținerea persoanei care a săvârșit o infracțiune se înțelege acțiunile cetățenilor legate de cauzarea unui prejudiciu acestei persoane în legătură cu opunerea de către ea a unei rezistențe active și refuzul ei de a fi dusă în fața organelor competente ale puterii de stat [1].

Reținerea persoanelor care au săvârșit infracțiuni reprezintă o modalitate de luptă cu criminalitatea. Deși aceasta nu se caracterizează prin reprimarea infracțiunii, ea urmărește scopul aducerii persoanei în fața organelor poliției sau la o altă autoritate publică, pentru realizarea sarcinilor justiției, precum și pentru prevenirea comiterii unor noi infracțiuni de către făptuitor. Pentru prima dată, instituția reținerii infractorului a fost reglementată în Codul penal adoptat la 18 aprilie

2002. Anterior, asemenea situații erau examinate în cadrul legitimei apărări sau a stării de extremă necesitate.

Pornind de la prevederile art. 37 Cod penal, legiuitorul nu cere persoanei o calitate specială. Astfel, acțiunea de reținere a infractorului o poate efectua orice persoană care cunoaște despre săvârșirea unei infracțiuni, acesta constituind un drept al fiecărui cetățean. Pentru o anumită categorie de cetățeni (de ex. polițiștii) însă, reținerea infractorului este o obligație de serviciu. Întrucât nu fiecare cetățean are cunoștințe juridice, apare prima problemă cu care se confruntă practicienii. Și anume, identificarea persoanei care a săvârșit infracțiunea. Totuși există împrejurări care dovedesc acest fapt: persoana a fost depistată nemijlocit în timpul săvârșirii infracțiunii, sau imediat după săvârșirea acesteia; martorii sau partea vătămată indică că persoana a săvârșit infracțiunea; pe corpul persoanei sau pe hainele acesteia, sau în locuința acesteia s-au constatat urme ale infracțiunii; persoana a fost declarată în căutare; persoana a evadat de sub strajă; a fost pronunțată o hotărâre judecătorească de condamnare a persoanei pentru săvârșirea infracțiunii [2]. În literatura de specialitate, s-a conturat opinia precum că dreptul de reținere a infractorului apare în cazul săvârșirii unei infracțiuni care atrage după sine pedeapsa cu închisoarea.

Unii autori susțin că este interzisă reținerea infractorului pentru săvârșirea unei infracțiuni din imprudență sau săvârșirea unor infracțiuni cu grad de prejudiciabilitate redus pentru societate. Alți autori consideră că nu sunt temeiuri de interzicere a reținerii oricărui tipuri de infractori care au săvârșit orice tip de infracțiune [3]. Codul penal al RM nu conține prevederi care ar limita reținerea infractorului care a săvârșit anumite tipuri de infracțiune. Suntem de acord cu cea de-a doua opinie considerând că infracțiunile cu un grad de prejudiciabilitate redus nu pun în pericol viața și sănătatea cetățenilor, astfel nu necesită a fi cauzate anumite daune persoanei întru scopul reținerii și aducerii acesteia în fața organelor de drept. În cazul dat, considerăm că este oportun și suficient informarea organelor competente despre săvârșirea infracțiunii, care ulterior vor întreprinde acțiunile necesare.

Momentul realizării dreptului de reținere a creat opinii diferite în literatura de specialitate.

Unii autori consideră că activitatea infracțională trebuie să fie terminată sau întreruptă din motive ce nu depind de voința făptuitorului la etapa pregătirii infracțiunii grave sau deosebit de grave, sau tentativa de infracțiune. Alți autori consideră că reținerea infractorului poate avea loc numai după săvârșirea infracțiunii [4]. Susținem prima opinie din următoarele motive. Infracțiunile grave și deosebit de grave reprezintă un pericol cu un grad avansat pentru societate, reprimarea acestora la etapa pregătirii sau tentativei de infracțiune aduc stabilitate și siguranță cetățenilor. Astfel, în cazul în care o persoană cunoaște despre aceste circumstanțe este în drept să rețină persoana respectivă și să o predea organelor de drept, așa excluzând posibilitatea acestuia de a duce până la sfârșit intențiile sale infracționale.

Eroarea admisă în procesul reținerii persoanei exclude dreptul la reținere a acesteia, iar aplicarea violenței față de ea nu conține semnele reținerii în sens juridico-penal. În asemenea situații, este prezentă așa-numita reținere fictivă, aparentă, care se caracterizează prin pericol social (este prejudiciabilă) și care, în prezența vinovăției, atrage răspunderea penală.

Proportionalitatea daunei în raport cu fapta săvârșită de infractor. Referitor la acest subiect, unii autori sunt de părere că dauna trebuie să fie minimă excluzând totalmente posibilitatea provocării morții în procesul reținerii, întrucât astfel nu s-ar realiza scopul reținerii, care constă în realizarea sarcinii justiției. Alții susțin că nu este necesar să limităm măsurile întreprinse în scopul reținerii infractorului. Dauna cauzată în procesul reținerii poate fi și mai mare în raport cu dauna pe care a cauzat-o personal infractorul săvârșind infracțiunea.

Depășirea limitelor reținerii persoanei care a săvârșit o infracțiune se exprimă prin necorespunderea vădită, excesivă a daunei pricinuite de infractor cu dauna cauzată acestuia. Înseamnă că dacă reținerea persoanei este posibilă fără cauzarea unei daune esențiale, considerabile, atunci provocarea acesteia este inadmisibilă [5]. De pildă, dacă persoana care a săvârșit o infracțiune, încercând să fugă, s-a împiedicat și a căzut, nu mai este necesar cauzarea unei daune acesteia în procesul reținerii. În cazul depășirii limitelor reținerii persoanei, persoana este supusă răspunderii penale în conformitate cu normele părții speciale a Codului penal.

Omorul, în condițiile reținerii, este, de regulă, inadmisibil. Cauzarea intenționată a morții celui reținut este posibilă doar în cazuri excepționale și doar în condiții de prezență a intenției indirecte.

În cazul legitimei apărări, dimpotrivă, este admis omorul atacatorului, dacă atentatul este însoțit de violență periculoasă pentru viața celui care se apără sau altor persoane, fie de amenințare nemijlocită cu aplicarea unei astfel de violențe. Din acest considerent, omorul în condițiile legitimei apărări este posibil și cu intenție directă.

Adeseori, rezistența față de reținere este însoțită de opunere de rezistență cu aplicarea violenței în privința celor care rețin persoana. În procesul reținerii, persoana reținută poate opune o astfel de rezistență, care după caracterul și intensitatea sa se transformă într-un atac asupra participantului la reținere, în acest caz, reținerea se transformă în legitimă apărare. Astfel, rezistența în procesul reținerii, dacă nu este însoțită de violență sau de amenințare cu ea în privința persoanelor care rețin, nu poate crea condițiile legitimei apărări, deoarece din partea celui reținut nu sunt realizate atentate social-periculoase. Rezistența celui reținut, însoțită de violență periculoasă sau nepericuloasă pentru viața sau sănătatea celor care rețin sau cu amenințarea cu o astfel de violență reprezintă un atentat socialmente periculos, fiind deci admisă aplicarea regulilor legitimei apărări. Prezența la cel reținut a anumitor arme sau obiecte, care pot fi aplicate în procesul opunerii de rezistență sunt, de asemenea temeiuri pentru apariția și realizarea dreptului la legitima apărare.

În concluzie, putem afirma că instituția reținerii infractorului este destul de importantă. Urmărind scopul protejării societății de infracțiuni, legiuitorul a acordat unele drepturi de care dispun organele de drept și cetățenilor de rând, și anume, posibilitatea reținerii infractorului și aducerea acestuia în fața organelor de drept, fără a răspunde de cauzarea daunelor.

Referințe:

1. ULIANOVSKI, X. Starea de extremă necesitate și reținerea infractorului. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 8.
2. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier juridic, 2005, pp.315-316.
3. ВИШИНСКАЯ, З.А. *К вопросу о необходимой обороне и задержании лица, совершившего общественно опасное посягательство*, 1981.
4. ОРЕХОВ, В.В. *Необходимая Оборона и иные обстоятельства исключяющие преступность деяния*, 2003.
5. ПОПОВ, А.Н. *Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах*. СПб., 2001.

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU INFRACTIUNEA
DE FINANȚARE A TERORISMULUI**

Dorel COJOCARI

CZU: 343.2/3

cojocari.dorel98@gmail.com

The present study analyses the general aspects and concepts of terrorism funding. Also, international and national provisions regarding terrorism funding have been assessed. This study is based on the complex judicial research through objective and subjective sides of the subsequent crime component, out of which, have been highlighted the multiple characteristics of the crime object. And at the end, we formulated conclusions and proposals to amend the legislation.

Crima organizată transfrontalieră nu constituie un fenomen nou pentru societate, dar în ultimele decenii ea cunoaște o puternică expansiune extrateritorială și pune în pericol direct diverse sfere ale vieții, fapt care se datorează finanțării în proporții deosebit de mari a acestui fenomen.

În prezent, contracararea finanțării terorismului este una dintre cele mai actuale obiective strategice cu care se confruntă atât Republica Moldova, cât și întreaga comunitate internațională.

Analizând cadrul normativ al reglementării juridice din mai multe state, observăm că definiția de finanțare a terorismului diferă de la stat la stat, însă are anumite trăsături comune care se rezumă la ceea că finanțarea terorismului se realizează atunci când orice persoană prin orice mijloace, direct sau indirect, ilicit și intenționat, furnizează sau colectează fonduri cu intenția de a le utiliza sau știind că vor fi folosite, integral sau parțial, pentru a comite un act terorist. În procesul de investigare a finanțării terorismului, mijloacele financiare sunt urmărite de la originea lor la organizația teroristă sau celule teroriste, care folosesc fondurile pentru a comite actele de terorism.

Astfel prin incriminarea la art.279 CP RM a infracțiunii de finanțare a terorismului legiuitorul a dorit să protejeze mai multe valori sociale; or, obiectul juridic special al acestei infracțiuni este unul multiplu, deoarece, prin comiterea acestei infracțiuni, se atentează nu doar la relațiile sociale cu privire la neadmiterea punerii la dispoziție sau a colectării bunurilor ori cu privire la neadmiterea

prestării unor servicii financiare în vederea finanțării terorismului [1, p.541], ci și totodată la securitatea economiei naționale (în particular, circulația corectă a mijloacelor bănești și a bunurilor sau a veniturilor). Argumentul principal se bazează pe faptul că atunci, când se comite infracțiunea dată, din circuitul economic legal sunt scoase fondurile financiare și diferite categorii de bunuri care ulterior vor fi utilizate în activități de susținere a grupurilor teroriste sau utilizate nemijlocit la comiterea actelor teroriste, totodată și pentru a scoate sau tăinui fondurile și bunurile destinate activității teroriste.

În context, este de subliniat că, prin comiterea finanțării terorismului, făptuitorul prin modalitățile faptice alternative prevăzute de dispoziția normei prevăzute la art.279 CP RM, scoate fondurile și bunurile din circuitul economic legal, sau prestând servicii financiare, prejudiciază mai întâi sistemul economic, după care deja se pune în pericol securitatea și ordinea publică, ori destinația acestor fonduri și bunuri este contribuirea la activitatea teroristă. La rândul său obiectul material al infracțiunii incriminate la art.279 CP RM îl reprezintă bunurile și fondurile de orice natură care au fost sau sunt dobândite prin orice mijloace sau, în unele cazuri, obiectul imaterial care reprezintă prestarea anumitor servicii sau operațiuni financiare.

Analiza de drept penal comparat ne arată că statele, apreciind gravitatea faptei prin prisma valorilor supreme asupra cărora sunt îndreptate consecințele nefaste ale acestei infracțiuni, reglementează diferit infracțiunea de finanțare a terorismului. Astfel, această infracțiune, fie nu este incriminată în Codul penal, dar într-o lege specială, exemplul României [2] ceea ce face dificilă stabilirea obiectului juridic atât generic cât și special al infracțiunii, fie este incriminată sub formă de modalitate faptică alternativă a laturii obiective a altor infracțiuni, adică nu incriminează finanțarea terorismului într-o componentă separată, exemplul legislațiile Federației Ruse [3] și a Republicii Federale Germania [4].

În altă ordine de idei, din alin.(1) art.279 CP RM, stabilim că această infracțiune este una formală și se săvârșește doar prin acțiune, iar latura obiectivă a acesteia se realizează prin comiterea uneia dintre următoarele acțiuni care au caracter alternativ: a) punerea la dispoziție (oferirea) prin diferite metode, directă sau indirectă, a bunurilor de

orice natură dobândite prin orice mijloc, a mijloacelor financiare în diferite fonduri sau a materialelor; b) colectarea prin diferite metode, directă sau indirectă, a bunurilor de orice natură dobândite prin orice mijloc, a mijloacelor financiare în diferite fonduri sau a materialelor; c) prestarea unor servicii financiare (bancare și nebancare).

Este important de concretizat că pentru a fi în prezența componentei de infracțiune prevăzute la de art.279 CP RM, acțiunile alternative menționate supra trebuie comise doar în scopurile implicite indicate în norma de incriminare. Astfel, latura subiectivă a acestei infracțiuni se caracterizează, prin vinovăție sub formă de intenție directă, fapt care se atestă și prin prezența în mod obligatoriu a unuia dintre scopurile speciale prevăzute în mod expres de normă, și anume: a) scopul de utilizare a acestor bunuri ori servicii la organizarea, pregătirea ori comiterea unei infracțiuni cu caracter terorist; b) în orice scop, de către un grup criminal organizat, o organizație criminală sau de o persoană aparte care comite ori întreprinde tentative de comitere a unei infracțiuni cu caracter terorist sau care organizează, dirijează, se asociază, se înțelege în prealabil, instigă sau participă în calitate de complice la comiterea acestei infracțiuni. În ipoteza existenței oricărui alt scop, fapta nu poate fi calificată în baza art. 279 CP RM. La rândul său, motivele comiterii acestei infracțiuni pot fi cele mai diverse.

Subiect al infracțiunii de finanțare a terorismului conform art.279 CP RM poate fi persoana fizică responsabilă care în momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică, cu excepția autorității publice. În alt context, în urma analizei rapoartelor FATF [5] și a practicii internaționale, am stabilit trei ipoteze în care se încadrează subiecții finanțării terorismului: 1) finanțarea terorismului, realizată în secret sau în mod explicit de către stat prin autoritățile sale publice, așa – numitele state sponsori; 2) finanțarea terorismului, realizată cu sprijin secret prin favorizarea în orice mod cu excepția celui descris în punctul 1), sau prin inacțiune din partea autorităților statale; 3) finanțarea terorismului, realizată de subiecți independenți de stat, și anume, persoanele juridice (cu excepția autorităților publice) și persoane fizice care își urmăresc propriile scopuri.

În cele din urmă în calitate *de lege ferenda*, în scopul perfecționării normei de incriminare de la art.279 CP RM, propunem completarea

articolului cu următoarele circumstanțe agravante: săvârșirea infracțiunii de către persoana cu funcție de răspundere, persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică; săvârșirea infracțiunii de către o instituție bancară sau nebanară.

De asemenea, adoptarea unui aliniat nou, care să fie similar cu alin.(2) art.36 din Legea României nr.535/2004, și care să aibă următorul conținut: „săvârșirea unei infracțiuni în scopul obținerii de fonduri, cu intenția de a fi folosite sau cunoscând că acestea urmează a fi folosite, în tot sau în parte, pentru săvârșirea actelor de terorism ori pentru susținerea unei entități teroriste”.

Introducerea acestor agravante este necesară, deoarece: primo – să nu fie utilizate resursele financiare și administrative ale statului, și secundo – substanțial este sporit pericolul social al acestei fapte, comparativ cu situațiile prevăzute la alin.(1) art.279 CP RM, în cazul în care persoana care în prealabil a comis intenționat o altă infracțiune de pe urma căreia a obținut un venit cu care ulterior intenționat finanțează terorismul.

Referințe:

1. BRÂNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 541 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
2. Legea României privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535/2004. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 1161 din 08 decembrie 2004, în vigoare din 11.12.2004.
3. Уголовный кодекс Российской Федерации: от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ. В: *Собрание законодательства РФ*, 1996, № 25-ом. 17 июня. с. 2954.
4. Codul penal German din 13 noiembrie 1998 modificat ulterior prin Legea din 2 august 2000 (publicată în M.O., nr.I, pag.1253), [Accesat 18.05.2020] Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>.
5. FATF Report, Emerging Terrorist Financing Risks, Paris Cedex, October 2015; [Accesat 15.05.2020] Disponibil: <https://www.fatf-gafi.org/media/-fatf/documents/reports/Emerging-Terrorist-Financing-Risks.pdf>.

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA INSTITUȚIEI EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE

Ion RUSU

CZU: 342.56 + 340.131

rusu_ion_veaceslav@yahoo.com

La promulgation et l'application correcte et uniforme dans l'esprit des principes constitutionnels de la loi sont le pilône de l'état de droit. L'institution de l'exception d'inconstitutionnalité représente une procédure d'ouverture par les tribunaux ainsi qu'un instrument de défense des droits et intérêts légitimes des citoyens à l'initiative des parties ou d'office du contrôle de la conformité d'une loi à la constitution. Il s'agit d'une action procédurale utilisée pour protéger les droits et les intérêts des citoyens. La procédure de saisir l'exception d'inconstitutionnalité permet au juge de résoudre les situations, lorsque dans le processus de jugement d'un litige, les parties ou le juge lui-même sont confrontés à une incertitude des règles à appliquer en termes de respect de la Constitution.

Introducere. Excepția de neconstituționalitate este o procedură de inițiere de către instanțele ordinare de judecată ale Republicii Moldova, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului certitudinii unei legi sau a unui alt act normativ, cu normele constituționale. Ea exprimă existența raportului triunghiular între partea aflată în proces, instanța de judecată, în fața căreia se invocă neconstituționalitatea și Curtea Constituțională, care este chemată să soluționeze excepția de neconstituționalitate. Curtea Constituțională își exercită atribuțiile la sesizarea subiecților abilitați cu acest drept. Legislația Republicii Moldova nu conferă Curții competența de a exercita jurisdicția constituțională din oficiu.

Excepția de neconstituționalitate este o acțiune procesuală de apărare, prin care Curtea Constituțională este sesizată asupra neconcordanței unor dispoziții legale aplicabile cu prevederile Constituției și ale legislației în vigoare, respectiv, cauza trebuie să se afle pe rol în instanța de judecată, pentru ca să poată fi invocată în fața Curții, acest fapt fiind o condiție. Excepția de neconstituționalitate este un instrument de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale, aceasta poate fi invocată într-un proces declanșat și doar în cazul în care are tangențe sau poate influența pozitiv sau negativ soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.

Excepția de neconstituționalitate nu poate forma obiectul principal al cauzei, adică a cererii de chemare în judecată, deci putem înțelege că nu orice norme pot fi declarate neconstituționale, dar doar acele norme care sunt vizate în proces și sunt în vigoare la judecarea cauzei sau care nu mai sunt în vigoare, dacă sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă în soluționarea cauzei.

Procedura ridicării excepției de neconstituționalitate permite judecătorului să soluționeze situațiile, când în procesul judecării unei cauze părțile sau judecătorul însuși se confruntă cu o incertitudine a normelor ce urmează a fi aplicate sub aspectul corespunderii cu Constituția.

Apariția și evoluția instituției excepției de neconstituționalitate cuprinde evoluția istorică a accesului persoanelor la justiția constituțională în Statele Unite ale Americii, Europa și nemijlocit în Republica Moldova.

Procedura în contenciosul constituțional în raport cu excepția de neconstituționalitate se descrie prin faptul că stabilește condițiile ridicării excepției, subiecții și particularitățile ridicării excepției de neconstituționalitate.

În analiza practicii Curții Constituționale cu privire la excepția de neconstituționalitate, analiza practicii judiciare la tema dată, și anume, comparația Republicii Moldova cu România.

Accesul persoanelor la jurisdicția constituțională se datorează Curții Supreme a SUA și faimoasei decizii în *cauza Marbury vs Madison* din 1803, care a confirmat principiul potrivit căruia judecătorul trebuie să facă întotdeauna să prevaleze norma superioară asupra normei inferioare, deci constituția asupra legii [1, p. 225-232].

În Europa, Elveția a devenit prima țară europeană care a importat sistemul american al controlului constituțional, care constă în crearea unei instanțe de specialitate, adică o Curte Constituțională, ca singurul organism competent care să asigure constituționalitatea legilor [2, p. 2].

Republica Moldova a acceptat modelul european de jurisdicție constituțională și excepția de neconstituționalitate ține doar de exclusivă competență a Curții Constituționale. Aceasta deoarece, conform art. 134 alin. (3) din Constituție, una dintre funcțiile Curții

este asigurarea garanției supremației Constituției, ca una dintre condițiile statului de drept și democratic.

Concluzii. Rolul Curții Constituționale a Republicii Moldova în efectuarea controlului constituționalității este primordial, deoarece Constituția este un act fundamental, ea nu poate fi măsurată sau percepută după aceleași criterii ca și legea (statutară) ordinară, anume din acest considerent legea nici nu trebuie să intre în contradicție cu Constituția și cu drepturile sau libertățile cetățenilor.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova este o instituție aparent tânără, nimic similar nu a existat de-a lungul anilor în acest spațiu geografic. Respectiv, problemele de constituționalitate, care se ridică în fața Curții și la care urmează să se răspundă, parcurg o cale îndelungată, reflectând totodată o realitate și necesitate a timpului. Edictarea și aplicarea corectă, uniformă și în spiritul principiilor constituționale a legii reprezintă pilonul statului de drept, excepția de neconstituționalitate constituie doar o garanție constituțională a drepturilor și libertăților conferite cetățenilor pentru apărarea lor împotriva unor eventuale abateri ale legiuitorului prin instituirea unor norme contrare Constituției.

Nu există norme neconstituționale, o lege emisă de Parlamentul Republicii Moldova, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova este valabilă atâta timp cât nu este declarată neconstituțională de Curtea Constituțională a Republicii Moldova. În conformitate cu art. 7 din Constituția RM, orice act normativ, precum și orice tratat internațional, la care Republica Moldova este parte, se consideră constituțional până când neconstituționalitatea lui va fi dovedită în procesul jurisdicției constituționale.

Referințe:

1. HAMON, F., WIENER, C. *Le contrôle de constitutionnalité. Présentation générale, France, Etats-Unis, Documents d'études. La Documentation française.* Paris, 1994, p. 36. A se vedea și SAJO, A. *Limiting Government. An Introduction to Constitutionalism.* CEU Press, Budapest-New York, 1999;
2. CONAC, G. O anterioritate română: controlul constituționalității legilor în România de la începutul secolului XX până în 1938. În: *R.D.Pb.*, 2001, nr. 1.

POLITICA PENALĂ: DE LA TEORIE LA PRACTICA PROTECȚIEI DREPTURILOR OMULUI

Laura NEGRU

CZU: 343.2.01

negru.laura2@gmail.com

Criminal policy is the instrument that influences the entire process of administering justice and provides express measures applied in the fight with crime. This phenomenon is both a science and an art that consists in discovering the best solutions involved in the phenomenon of crime.

Aflându-ne în secolul XXI, secolul în care într-o societate persoanele progesează atât în domeniul tehnologic, organizatoric, educativ, social, economic etc. există și altă parte a monedei, care reflectă societatea în care ne aflăm, afectată de mai multe fenomene, printre care și fenomenul infracționalității. Dat fiind acest fapt, statul este obligat să reacționeze contra acestui fenomen pe toate căile posibile, inclusiv să-și formeze o politică penală care ar asigura prevenirea și contracararea fenomenului infracționalității, care afectează drepturile și libertățile fundamentale ale omului, interesele statului, dar și principiile internaționale unanim recunoscute.

Politică penală nu are o origine cunoscută cu certitudine, dar putem cert vorbi despre o evoluție a acesteea pe parcursul evoluției umanității. Aceasta ar însemna că unele elemente juridico-penale au fost cunoscute încă din Antichitate și Evul Mediu. Specific acestor perioade, caracteristic politicii penale era: „Pedeapsa – răzbunarea pentru răul produs de infractor”, răzbunarea apărând atunci ca o soluție firească pentru manifestarea agresiunii. Atunci când vorbim despre evoluția politicii penale în aspect terminologic, aceasta nu are date concrete, însă în mai multe surse doctrinare, se presupune că pentru prima oară termenul de politică penală a fost folosit în anul 1804 de către penalistul german A. Feuerbach, în cartea sa de drept penal *Verzuch einer Criminal jurisprudenzen des Koran*, pentru a defini diferite concepte de drept penal. În această lucrare el utilizează noțiunea de „Politică penală” ca „Ansamblul procedurilor represive prin care statul reacționează contra crimei” [1, p.12].

De-a lungul mai multor decenii, numeroși doctrinari au definit sub diferite aspecte politica penală, printre ei se numără I.Iu.

Zveaceroovski, A.A. Ghertenzon, V.P. Revin, I.D.Gauhman, A.D. Boiko. Toți acești doctrinari însă au conturat un scop identic al elaborării politicii penale, și anume, lupta împotriva fenomenului infracțional [2, vol.1].

Aplicarea politicii penale presupune implicarea mai multor autorități: Parlament, Guvern, Curtea Constituțională [3, p.179-182].

Legiitorul adoptă și promovează politica penală prin intermediul codurilor (penal, de procedură penală, execuțional) care plasează instanțele de drept penal din noi perspective.

Guvernul prin autoritățile sale aplică politica penală, iar Curtea Constituțională „veghează” asupra modului de aplicare „în concret” a normelor de drept penal pentru asigurarea protecției drepturilor și libertăților persoanelor vizate de măsurile de politică penală.

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt una din verigile lanțului căruia statul și organismele internaționale îi acordă o atenție sporită. Educarea societății în spiritul respectării drepturilor și libertăților oamenilor în mod reciproc, constituie o prioritate, însă respectarea acestora depinde mult, de nivelul cunoașterii și înțelegerii a ceea ce prezintă de fapt fiecare din aceste drepturi. În atare scop, pentru a asigura o mai bună asimilare și pentru a familiariza societatea, sunt necesare de a fi întreprinse diferite măsuri, sub forme de strategii de reformare în diverse domenii: a justiției, familiei, educației, dar și adoptarea unor politici pe care le va implementa ulterior statul, cum ar fi politica penală.

Cu toate că autoritățile întreprind mai multe măsuri pentru a duce o politică penală corectă în legătură cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, Republica Moldova are restanțe la acest capitol, deoarece nu este cultivată de ajuns în societate onorarea drepturilor și libertăților reciproce între oameni, fapt ce reiese din cauzele de pe rolul instanțelor naționale. Deseori ele sunt încălcate chiar de autorități, iar despre acest lucru ne vorbește statistica condamnărilor Republicii Moldova la CEDO.

În 22 de ani de când Republica Moldova a aderat la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, au fost pronunțate 597 de hotărâri de condamnare la CtEDO, în legătură cu care statul a fost nevoit să achite 17 mil. de euro. Acest fapt se datorează încălcării

drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către autorități, care de fapt ar fi trebuit să pledeze drept exemplu pentru cetățeni întru respectarea lor.

Totuși se depun eforturi și se lucrează la acest aspect prin:

a) crearea instrumentelor și mecanismelor naționale

Curtea Constituțională este un instrument, creat în stat în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților omului printr-un singur mijloc – controlul constituționalității legii.

Ombudsmanul, după cum a spus Gerald Caiden, „Ombudsmanul este considerat în prezent simbolul unui stat democrat, esența a tot ceea ce guvernul ar trebui să facă, adică dezvoltarea bunăstării cetățeanului, apărării libertăților individuale și supravegherea birocrăției administrative pentru ca aceasta să trateze echitabil pe toți cetățenii”, citat care de fapt transpune toată esența acestei instituții.

Procuratura reprezintă un mecanism în interesul apărării drepturilor și libertăților persoanei, dar deja din momentul când acestea au fost încălcate și constă în demonstrarea vinovăției persoanei și în a cere sancțiunea potrivită în măsura gravității faptei.

Organele judecătorești care acționează îndeosebi prin repunerea oamenilor în drepturi.

Caracterul independenței instanțelor judecătorești, cultivă siguranța în justiție a oamenilor și încrederea că îi va fi restabilit un drept sau altul; va fi pedepsită persoana care l-a încălcat, fiind îndeplinită justiția. Astfel organele judecătorești vor realiza și ele rolul de mijloc de protecție a drepturilor legale.

b) crearea cadrului legal

Toate pornesc de la prevederile internaționale, acest fapt se datorează ratificării de către Republica Moldova a tratatelor internaționale, dând astfel consimțământul ca să aplice în legislația națională a prevederilor internaționale. În conformitate cu aceste prevederi, în stat s-a creat un cadru normativ distinct, care în funcție de domeniul la care se referă (fie penal, administrativ, civil) prioritar are drepturile omului.

c) educarea societății în spiritul respectării drepturilor și libertăților garantate de către stat

Situația se va schimba spre bine și prevederile internaționale vor lua amploare în statul nostru, atunci când statul va dezvolta concepția precum că toate drepturile și libertățile fundamentale, prevăzute în Constituție, se aplică doar dacă nu afectează indirect drepturile și libertățile altor cetățeni, cetățeni străini și apatrizi.

Studiul efectuat ne-a făcut să constatăm că politica penală reprezintă unul dintre pilonii de bază în cadrul unui sistem rigid în stat, care urmărește un scop – prevenirea și contracararea fenomenului infracțional, în vederea protejării omului ca valoare supremă în stat și respectării drepturilor sale ca garant al unui stat democratic.

De aceea recomandăm ca pentru realizarea scopului dat să fie luată atitudine:

- atitudine în aplicarea măsurilor de prevenire;
- atitudine în caz de nerespectare prin aplicarea sancțiunilor;
- atitudine în aplicarea sancțiunilor care să fie corelate dreptului încălcat.

Referințe:

1. GRECU, R. Evoluția istorică a noțiunii și definiției politicii penale. În: *Revista Națională de Drept*. Chișinău, 2018, nr.7-9.
2. MARIȚ, A. *Drept penal. Partea generală*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2002.
3. GRAMA, M. Politica penală: de la doctrină la finalități practice. În: *Rezumate ale comunicărilor prezentate la Conferință științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”. Seria „Științe juridice și economice”*. Chișinău, 8-9 noiembrie 2019, CEP USM, 2019 pp. 179-182.

REVIZUIREA PROCESULUI PENAL ÎN TEMEIUL HOTĂRĂRII CURȚII CONSTITUȚIONALE

Mariana POIATĂ

CZU: 343.13:342.565.2

poiataa.mariana@gmail.com

Explicate intens în hotărârile instanței de jurisdicție constituțională, efectele hotărârilor Curții Constituționale trezesc în continuare remărci și rămân un conținut complex de analiză. Problematika revizuirii și a efectelor pe care le generează o hotărâre a Curții, s-a axat, în ansamblu, pe necesitatea conformării cu principiul legalității, securității raporturilor juridice. Din aceste considerente, recunoașterea neconstituționalității prevederii unei legi aplicată într-o cauză penală trezește mai multe semne de întrebare, și anume: poate o hotărâre a Curții Constituționale avea efect retroactiv? Și dacă da, în care domenii poate fi aplicat acest efect pentru a nu afecta securitatea raporturilor juridice?

Însuși art. 26 al Legii Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională prevede că hotărârile Curții Constituționale produc efect numai pentru viitor [4]. În această ordine de idei, nu putem să nu fim de acord cu opinia lui Igor Dolea, precum că „în anumite situații în care se constată violarea unui drept constituțional, hotărârile Curții Constituționale pot avea și efect retroactiv. Revizuirea poate fi pornită dacă Curtea Constituțională a recunoscut ca fiind neconstituțională norma materială sau procesuală, sau modul de aplicare a acesteia, în măsură să afecteze fondul hotărârii de condamnare” [1, p.135].

O problemă majoră care se impune în cazul aplicării efectului retroactiv al hotărârii Curții Constituționale și revizuirea ca un mecanism procesual de reparare a dreptului constituțional afectat ține și de respectarea principiului securității raporturilor juridice. Curtea Constituțională a reținut că neretroactivitatea hotărârilor instanței de jurisdicție constituțională, totuși nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești sunt puse prevederi legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și prin efect sunt declarate neconstituționale [2].

Neuniformitatea aplicării normei de la articolul 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală al RM este demonstrată de practica judiciară

care confirmă că în procedura de revizuire, unele instanțe de judecată consideră că hotărârile Curții Constituționale, în special în domeniul procedurii penale, produc efecte doar pentru viitor și, astfel, resping cererile de revizuire.

În acest sens, comportă interes următoarea speță „În urma adoptării hotărârii nr. 12 din 14 mai 2015 a fost declarat neconstituțional alin. (1) art. 287 Cod de procedură penală, aplicat în ordonanța din 26.04.2011 privind reluarea urmăririi penale în cauza condamnatului I.G. Condamnatul ulterior a solicitat redeschiderea procesului penal desfășurat în privința sa și finalizat prin hotărârile judecătorești de condamnare a lui. În concret, prin sentința judecătorești Râșcani a fost respinsă ca neîntemeiată cererea de revizuire, instanța motivând că Hotărârea nr. 12 din 14 mai 2015 nu produce efect retroactiv, ci doar pentru viitor, și nu poate servi temei pentru revizuirea hotărârilor judecătorești irevocabile de condamnare a acestuia. Colegiul penal lărgit al CSJ în decizia din 30 ianuarie 2018 de menținere în vigoare a deciziei instanței de apel din 19 mai 2017 a menționat că hotărârea Curții Constituționale nu atrage după sine revizuirea procesului penal în cauza penală în baza temeiului prevăzut la art. 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală, deoarece art. 287 alin. (1) este o normă de drept procesual penală ce se referă propriu-zis la competența procurorului și nu afectează fondul hotărârilor adoptate în cauză” [5].

În acest context, relevantă este aprecierea Curții Constituționale în hotărârea sa precum că „norma supusă controlului constituționalității nu exclude, de altfel posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile bazate pe o normă de procedură penală declarată neconstituțională” [3].

Continuând firul logic, prezintă interes o altă speță „Potrivit aceleiași hotărâri a Curții Constituționale nr. 12 din 14.05.2015, prin care s-a declarat neconstituțional alin. (1) art. 287 Cod de procedură penală aplicat anterior și în cauza condamnatei X. Y. În acest context, Colegiul lărgit al CSJ a atenționat că, în cazul în care se constată existența unei hotărâri neanulate privind scoaterea de sub urmărire penală a inculpatei, aceasta constituie o încălcare gravă a principiului *non bis in idem*. Mai mult ca atât, se pare că și Curtea Constituțională este destul de fermă în acest sens, remarcând în pct. 28 al Deciziei

Curții Constituționale nr. 82 din 18.11.2016, că soluția Curții Constituționale, pronunțată prin Hotărârea nr. 12 din 14.05.2015, nu împiedică, ci, dimpotrivă, dă posibilitate de a fi valorificată prin solicitarea revizuirii hotărârii judiciare, în cazul în care consecințele grave ale încălcării continuă să se producă” [6].

În vederea clarificării dilemei cu privire la efectul unei hotărâri a Curții Constituționale în materia revizuirii procesului penal, precizăm că în principiu pentru a se admite procedura de revizuire trebuie să existe o hotărâre a Curții Constituționale prin care se declară neconstituțională o normă de drept procesual penal, plus la aceasta, revizuirea va putea fi solicitată în baza hotărârii de declarare a neconstituționalității unei norme de drept procesual penal aplicată în cauza penală respectivă, dacă hotărârea Curții Constituționale conține expres o asemenea mențiune.

În cazul declarării neconstituționalității unei norme de drept penal este clar că față de acestea să se aplice regula efectului retroactiv al normei penale mai favorabile, garantate de art. 22 din Constituția RM. Pe de altă parte, atunci când va declara neconstituțională o anumită prevedere legală, ține de datoria Curții să stabiliască expres în dispozitivul hotărârii dacă poate fi solicitată revizuirea hotărârilor judecătorești irevocabile. De remarcat că mențiunea expresă a posibilității revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile, se va aplica doar în raport cu norme de drept penal procedural declarate neconstituționale, nu și cu norma materială. Dacă este necesar, Curtea Constituțională va menționa perioada pentru care hotărârea sa retroactivează și termenul de solicitare a revizuirii. În caz contrar, va fi aplicat principiul acțiunii pentru viitor a hotărârii sale.

Din perspectivele invocate, apreciem că existența hotărârilor judecătorești contradictorii subliniază o gravă încălcare a principiului egalității în fața legii. Atunci când vorbim despre efectul pe care îl produce o hotărâre a Curții Constituționale în raport cu normele procesual penale în materia revizuirii, acesta nu trebuie să fie diferit pe cazuri similare. La solicitarea revizuirii procesului penal, trebuie să se țină cont de perioada pentru care retroactivează hotărârea Curții Constituționale, de termenul de solicitare a revizuirii precum și de specificul normei declarate neconstituționale – fie aceasta de drept penal sau de drept procesual penal.

Referințe:

1. DOLEA, I. *Efectul Ex Tunc al Hotărârii Curții Constituționale în materie penală*. Universitatea de Stat din Moldova, 2017, pp. 129-137. ISSN 1814-3199.
2. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.16 din 25.06.2013 pentru controlul constituționalității art. XI pct.16 din Legea nr. 29 din 6 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
3. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 21 din 01.10.2018 pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) Cod de procedură penală (efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural).
4. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională nr. 317- XIII din 13.12.94. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 8/86.
5. Sesizarea nr. 98a din 03.07.2018 privind controlul constituționalității 458 alin. (3) pct. Cod de procedură penală. <http://www.constcourt.md/ccdoc-view.php?l=ro&tip=sesizari&docid=852> (Accesat la 04.04.2020).
6. Cazul Cucuietu Maria. Decizia Curții Supreme de Justiție din 07 februarie 2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8195 (Accesat la 04.05.20).

ANALIZA OBLIGAȚIEI DE COMPETENȚĂ ȘI DILIGENȚĂ A ADMINISTRATORULUI PERSOANEI JURIDICE

Mihai TRIBOI

CZU: 342.9:334

triboi.mihai9@gmail.com

The decision-making process involves taking risks, or the consequences of each decision are not always clear at the time of the decision-making act. In business, the most responsible for taking business risks is the executive office, because it plays a key role in corporate management. Therefore, the directors of legal entities must act in the way they consider, in good faith, to be the best way to achieve the legal interests of the company and must exercise the utmost care and diligence required from a good director in similar circumstances.

Obligația de competență și diligență și standardul unui bun administrator. Obligația de competență și diligență poate fi descrisă generic ca un mecanism juridic de guvernare corporativă care stabilește un „prag minim” de prudență și atenție pe care un administrator trebuie să se bazeze atunci când își îndeplinește funcțiile sale manageriale [1, p. 16]. Astfel, conform art. 187 Cod civil al Republicii Moldova [2], „[a]dministratorul trebuie să acționeze conform nivelului de competență și diligență corespunzătoare cunoștințelor, competenței și experienței pe care le deține, precum și celor care se pot aștepta de la un bun administrator”. Constatăm că obligația analizată este exprimată printr-un standard de conduită – *bun administrator*.

În România, conform art. 144¹ din Legea Societăților Comerciale [3], nivelul de competență așteptat de la administrator este definit identic ca și în Republica Moldova prin standardul de *bun administrator*. Norma menționată prevede că „[m]embrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu prudența și diligența unui bun administrator”. În doctrina românească, profesorul Lucian Bercea menționează faptul că administratorul societății nu ar trebui să se ridice la standardul diligenței și prudenței absolute [4, p. 29]. Ca criterii de definire a bunului administrator, doctrinarul român consideră că administratorul trebuie să acționeze cu bună-credință, în urma unei judecăți oneste și informate, urmărind scopul social, cu loialitate și exercitându-și puterile de administrare în interesul societății.

Administratorul trebuie să se informeze adecvat, dar nu exhaustiv. Informarea prealabilă luării deciziei trebuie să fie suficientă față de circumstanțele afacerii, adică să fie completă relativ, iar nu absolut. Astfel informat, administratorul trebuie să ia cu bună-credință decizia pe care o consideră cea mai bună pentru societate. În urma analizei mai multor lucrări doctrinare și jurisprudenței relevante, menționăm că standardul bunului administrator nu este unul pretențios, fiind bazat în principal pe o *judecată informată* și în *interesul societății*. Un caz al Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova care descrie cel mai bine răspunderea administratorului pentru încălcarea obligației de acțiune competent este *Bemol Retail împotriva Thomas Moser și Alei Aydov* [5]. În cazul dat, s-a menționat că în urma controlului efectuat de colaboratorii ANRE au fost depistate un șir de abateri, care au influențat esențial rezultatul activității de comercializare a produselor petroliere ale companiei, inclusiv: sustragerea mijloacelor financiare disponibile cu acordarea împrumuturilor, preponderent fără dobânzi, sponsorizări și alte beneficii financiare în folosul unor terțe persoane, ceea ce a determinat contractarea unor împrumuturi care au generat cheltuieli suplimentare și ineficiente pentru dobânzi, comisioane și alte cheltuieli operaționale; pierderi/cheltuieli exagerate pentru închirierea benzinărilor; pierderi din activitatea spălătoriilor auto; cheltuieli exagerate pentru personalul societății, în comparație cu alți agenți economici care operează pe piața petrolieră; cheltuieli excesive pentru deplasări etc. Instanța de fond, prin Hotărârea din 10 aprilie 2018 a admis parțial acțiunea depusă de către ÎCS „Bemol Retail” SRL și au fost încasate în beneficiul ÎCS „Bemol Retail” SRL prejudiciile cauzate prin fraude și *administrare ineficientă*.

Regula judecării de afaceri. Un aspect important al obligației de competență este regula judecării de afaceri (Engl. *Business Judgment Rule* – în continuare BJR). Pe scurt, BJR este o regulă importată din sistemele de *common law*, prin intermediul principiilor guvernantei corporative, având de la origini rațiunea de a proteja rolul central al administratorilor în procesul decizional al societăților comerciale, respectiv, pentru a încuraja administratorii să își asume riscuri în îndeplinirea mandatului și pentru a evita amestecul în deciziile de afaceri [6, p.412-414]. Regula a fost implementată în legislația

Republicii Moldova odată cu reglementarea obligației de competență și diligență la art. 187 CC RM. Conform alin. (2) din articolul menționat, „[s]e consideră că administratorul nu încalcă obligația prevăzută la alin.(1) dacă, în momentul când acționează, este în mod rezonabil îndreptățit să considere că acționează în interesul persoanei juridice și că deține informații adecvate”. Astfel, se consideră că dacă (i) administratorul a luat o decizie în exercitarea mandatului (ii) fiind loial și de bună-credință, (iii) în interesul persoanei juridice și (iv) fiind suficient de informat, atunci deciziile de afaceri nu trebuie să fie revizuite *ex post* de către instanțele de judecată. Sarcina probațiunii că a acționat cu competență și diligență îi aparține administratorului. Odată ce acesta probează condițiile menționate *supra*, el este protejat de BJR. Inițial însă persoana juridică reclamantă va proba elementele constitutive ale răspunderii civile: fapta prejudiciabilă, prejudiciul suferit și legătura causală. Putem menționa că BJR este o regulă atât de drept material, având ca efect limitarea faptei prejudiciabile, cât și o regulă de procedură, fiindcă instituie o sarcină a probațiunii pentru administrator.

Rațiunea regulii poate fi explicată prin următoarele argumente:

1. Analiza *ex post* a deciziilor de afaceri descurajează administratorii în asumarea de riscuri. În afaceri, veniturile obținute de către administrator sunt efectul direct al riscurilor asumate de către executiv. Odată ce administratorul va fi supus controlului judiciar pentru deciziile sale, acesta va deveni mai reticent în asumarea riscurilor.

2. Judecătorii nu sunt experți în afaceri. Cel mai des judecătorii sunt actori exclusiv ai sectorului justiției, neavând tangențe cu lumea afacerilor. Mai mult ca atât, fiecare afacere este diferită în felul său, fapt ce face imposibil de a cunoaște particularitățile fiecărei în parte. În acest context, se susține ideea că membrii organului superior ar prefera să își asume riscul luării unei decizii greșite de către un administrator, iar nu să suporte riscul unei erori judiciare [7, p. 412-414].

Referințe:

1. DAHLBERG, V. *Overcoming the Business Judgment Presumption in American Corporation Law*, Göteborg University, 2008.

2. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial*, nr. 82-86 art. 661 din 22.06.2002. Republicat în: *Monitorul Oficial*, nr.66-75 din 01.03.2019, art.132.
3. Legea României nr. 31 privind societățile comerciale din 16 noiembrie 1990, republicată. în: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, până la 23 iunie 2010.
4. BERCEA, L. *Regula judecării de afaceri: despre noul regim al răspunderii administratorilor societății pe acțiuni*. În: *Pandectele Române 2007*, nr.8.
5. *Bemol Retail împotriva Thomas Moser și Alei Aydov*. Colegiul Civil, Comercial și Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție. Încheiere la dosarul nr. 2ra-647/19 din 27 martie 2019.
6. BERCEA, L. Noi standarde de comportament în afaceri? Business judgment rule și răspunderea administratorilor pentru insolvența societăților comerciale. În: *Curierul judiciar*, 2014.
7. *Ibidem*.

**INTENȚIA LIBERALĂ ÎN ACTELE JURIDICE
INTER VIVOS ȘI MORTIS CAUSA**

Evelina NARTEA

CZU: 347.133.3 + 347.65/.68

evilina.nartea@gmail.com

À la base de cette thèse, étaient des recherches sur l'élément fondamental dans la conclusion de l'acte juridique civil – l'intention de la personne, mais aussi comment la volonté interne est formée et extériorisée pour créer et donner suite à un acte juridique civil. La présente étude vise à élucider le concept de volonté juridique dans une sorte d'actes juridiques civils à titre gratuit, en particulier – les libéralités.

Elementul fundamental în încheierea actului juridic civil – intenția persoanei, dar și modul cum se formează și se exteriorizează voința internă pentru a crea și a da curs unui act juridic civil, determină efectuarea diverselor cercetări. Lucrarea de față vine să elucideze conceptul de „voință juridică” în cadrul unei specii a actelor juridice civile cu titlu gratuit, și anume – liberalitățile.

Actul juridic este, indiscutabil, o expresie a libertății individului, fiind unanim recunoscut că voința acestuia este fundamentul actului juridic. În numele protecției persoanei, a intereselor sale, dar și a voinței reale, legiuitorul acordă o atenție deosebită unor tipuri de acte juridice, instituind condiții de valabilitate suplimentare pentru actele juridice. Astfel de condiții sunt actuale îndeosebi în actele juridice care, deseori, produc consecințe dureroase pentru cetățenii care participă la ele, fie pentru că au o valabilitate pe termen lung (cum ar fi, de exemplu, în cazul contractelor matrimoniale), fie pentru că au o importanță sau pondere economică mare (cum ar fi în cazul donației bunului imobil), iar atragerea unui consilier, de obicei, notar, implică o atenție deosebită și o explicare detaliată, astfel încât părților contractuale le devin clare efectele actului încheiat.

Din punct de vedere psihologic, formarea voinței, în general, impune un proces psihologic de ansamblu. Ceea ce îl determină pe om să parcurgă acest proces, este „existența unor nevoi, pe care omul tinde să le satisfacă” [1, p. 125]. Nevoia este proiectată în reprezentările omului, după care, în mod firesc, se ajunge la identificarea modalității de satisfacere a acelei nevoi. În condițiile în care omul percepe clar

nevoia spre care tinde, intervine o fază logică a procesului psihologic, și anume – deliberarea. La această etapă, sunt apreciate toate avantajele și dezavantajele, etapă care se soldează cu luarea hotărârii de a încheia un anumit act juridic, care va însuma mijlocul de satisfacere a nevoii. Hotărârea va fi comunicată altor oameni, pentru că „raportul juridic civil ca și toate raporturile juridice, presupune o legătură între oameni” [2, p.20].

Pentru a fi din punct de vedere juridic eficace, voința trebuie să fie exteriorizată. Actul juridic reprezintă manifestarea voinței. Exteriorizarea hotărârii de a încheia un act juridic civil, în dreptul civil, se numește consimțământ și constituie elementul principal al voinței juridice. Astfel, Codul civil stabilește că: „consimțământul este manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic”. De aici, rezultă că consimțământul este, în primul rând, o voință, iar pentru a „îmbrăca” forma de consimțământ, această voință trebuie manifestată în exterior, exteriorizată. Notarul este cel care va veni în ajutorul părților, va desprinde intenția reală a părților și va prelua răspunderea deplină în privința conținutului actului întocmit. Din acest punct de vedere, implicarea notarului poartă un caracter de asigurare a păcii sau liniștii juridice. Astfel că, atunci când încheierea unui act juridic a fost anticipată de o consultare și clarificare, efectuată de un specialist, în mod imparțial, încercările ulterioare ale părților de a se eschiva de la executarea obligațiilor care și le-au asumat, prin faptul declarării necunoașterii/neînțelegerii actului și efectelor sale au, de regulă, puține șanse. Și acest lucru se datorează faptului că voința exprimată la început neprofesionist de către părți, a fost „tradusă” de notar în limbaj juridic, devenind astfel, clară, asigurând, în acest fel, că interesele demne ale persoanelor vor fi protejate și asigurate împotriva eventualelor încalcări din viitor, servind astfel echității juridice.

Juriștii francezi afirmă că dreptul de a da s-a născut odată cu dreptul de proprietate [3, p. 25]. În general, Codul civil moldovenesc nu reglementează și nici nu definește regimul liberalităților, spre deosebire de legiuitorul român, care a consacrat un întreg capitol liberalităților, definindu-le drept: actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea unei alte persoane. Cu toate acestea însă, nu putem nega în totalitate necunoașterea de către legiuitorul moldovean a acestui concept.

Astfel, legiuitorul a inclus noțiunea de liberalitate în denumirea art. 124 Cod civil: Liberalitățile persoanei supuse măsurii de ocrotire judiciare sub forma curatelei, iar din conținutul art. dat, reiese că la categoria de liberalitate se atribuie testamentul și donația. Astfel, persoana ocrotită poate dispune asupra patrimoniului său prin liberalități sub forma donației – doar cu asistența curatorului, iar sub forma testamentului – de sine stătător. Referindu-ne la liberalități, în sens juridic, acestea ar putea fi definite astfel: act juridic prin care o persoană dispune, cu titlu gratuit, în favoarea altei persoane.

Unul din actele juridice, care relevă întru totul esența liberalității, este Contractul de Donație. Elementul său esențial este intenția liberală – *animus donandi*, intenția de a gratifica, iar dacă această intenție de a gratifica lipsește, nu mai poate exista donație, ci un simplu proiect al contractului, indiferent de denumirea pe care o poartă acesta. Nu orice transmitere a unui bun în proprietate cu titlu gratuit reprezintă o donație. Un element obligatoriu al consimțământului exprimat de către donator este intenția de a gratifica sau mulțumi donatarul, fără a urmări în schimb obținerea unui folos patrimonial [4, p.7]. Pentru a confirma caracterul gratuit al Contractului de donație, nu este suficient ca Donatorul, însărăcindu-se pe sine, să-l îmbogățească pe altul. Aceasta trebuie să fie o decizie luată cu intenție liberală. „Intenția liberală este incompatibilă absolut cu obținerea unui contraechivalent integral al prestației care o materializează” [5, p. 7].

Un alt act care relevă esența intenției liberale este Testamentul – liberalitatea pentru cauză de moarte, ceea ce înseamnă că efectele sale se vor produce doar după deschiderea moștenirii, adică din momentul decesului testatorului. Atât timp cât testatorul este în viață, se consideră că testamentul pe care l-a întocmit nu și-a atins perfecțiunea și tocmai de aceea testatorul este liber să-l modifice sau chiar să-l anuleze, prin revocare. Abia în momentul decesului testatorului, voința sa testamentară devine definitivă și capătă forță juridică, prin aceasta explicându-se utilizarea de către legiuitor, în mod frecvent, a sintagmei „ultimă voință”.

Una din condițiile de validitate ale testamentului este capacitatea juridică deplină a testatorului, voința liberală. Astfel, conform Legii nr. LP246/2018 din data de 15 noiembrie 2018: „Notarul verifică dacă

solicitantul actului notarial poate să-și exprime în mod expres consimțământul, să conștientizeze acțiunile sale, să le dirijeze, fiind în stare să aprecieze efectele juridice ale actului notarial solicitat și ale acțiunilor sale în momentul întocmirii actului”. Drept vorbind, nu există în dreptul civil vreun act care nu solicite voință liberă și meditată. Însă dacă legea a accentuat această condiție de valabilitate deja impusă tuturor actelor juridice – voința liberală, atunci aceasta se motivează prin faptul că legiuitorul a considerat testatorul ca fiind acel subiect cu un grad ridicat de expunere atacurilor, fie acestea verbale sau fizice. Gestul testatorului de natură altruistă datorat voinței sale de a gratifica și afecțiunii pe care i-o inspiră persoana moștenitorului atribuie testamentul la categoria liberalităților.

Astfel, liberalitățile constituie o categorie a actelor juridice civile cu titlu gratuit și dat fiind faptul că sărăcește patrimoniul dispunătorului, dar și sunt pe larg utilizate în viața de zi cu zi, considerăm că necesită o reglementare legală, așa cum sunt reglementate și în Codul civil român.

Referințe:

1. EȚCO, C., FORNEA, Iu., DAVIDESCU, E., TINTIUC, T., DANILIU, N., CĂRĂRUȘ, M. *Psihologia generală*. Chișinău: Poligrafic Medicina, 2007.
2. BOTEA, G., TOMA, M., STĂNCIULESCU, L., TRUȘCĂ, P., STOICA, V., PUȘCAȘ, N. *Drept civil. Curs pentru pregătirea examenului de licență*. București: Lumina Lex, 1997.
3. *Le testament*. Librairie Ch. Delagrave, 1879.
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Cu privire la unele chestiuni apărute în practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la soluționarea litigiilor ce țin de contractele de donație și de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață nr. 2 din 30.03.2009, publicată. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2009, nr.8.
5. <https://www.ujmag.ro/drept/drept-civil/comentariile-codului-civil-donatia/rasfoire/>

**ATRAGEREA MINORILOR LA ACTIVITATE CRIMINALĂ
SAU DETERMINAREA LOR LA SĂVÂRȘIREA
UNOR FAPTE IMORALE
(Aspecte teoretice și practice)**

Daniela BOTNARI

CZU: 343.915

botnari.daniela.0@gmail.com

The following article is intended to reveal the legal issues related to the crime of attracting minors to criminal activity or their determination to commit immoral acts, the incrimination of this deed in the legislation of the Republic of Moldova, but also in other states. All legal aspects related to this crime were described through a legal and doctrinal analysis. It is indisputable that the analyzed crime requires more attention in terms of the qualification problems encountered in practice.

Necesitatea cercetării subiectului abordat este determinată de fenomenul criminalității minorilor dar și din motiv că faptele penale îndreptate împotriva minorilor, reprezintă un pericol sporit pentru societate, nu doar pentru că încalcă dezvoltarea spirituală și morală normală a minorilor, le insuflă orientări valorice denaturate, le subminează sănătatea fizică și morală, dar și pentru că determină starea și tendințele criminalității în viitor.

Mecanismul de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale este generată de personalitatea acestuia care este cauzată de o vârstă fragedă, de tranziție. În acest context, unii autori [1, p.378] opinează că vârsta constituie o coordonată morfologică care pune în evidență dezvoltarea psihică, fizică și plasamentul individului în societate. Astfel, minorii se deosebesc de adulți printr-un nivel intelectual mai mic de dezvoltare, un psihic instabil, calități volitive neformate, lipsă de experiență, dinamism în formarea intereselor și o capacitate slab dezvoltată de a se evalua în mod adecvat și obiectiv.

O primă problemă de calificare a infracțiunii analizate se referă la ipoteza în care făptuitorul, în procesul atragerii minorului la activitate criminală, instigării la comiterea infracțiunii sau determinării la săvârșirea unei fapte imorale, aplică violență concretizată în vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, în acest caz,

soluția de calificare trebuie să fie: art.151 CP RM în concurs cu art.208 CP RM (cu excepția lit.a) alin.(3)). Această soluție este propusă întru neadmiterea încălcării regulii stipulate la alin.(2) art.7 CP RM, în acord cu care nimeni nu poate fi supus de două ori urmării penale și pedepsei penale pentru una și aceeași faptă [2, p.253].

O altă problemă de calificare se referă la concurența dintre norme, astfel, conform art.116 CP RM, în cazul concurenței dintre norma generală și cea specială, se aplică numai norma specială, în acest context menționăm că nu atrage răspunderea penală, conform art.208 CP RM, fapta de atragere a minorului la săvârșirea în comun a infracțiunii prevăzute la alin. (1), (2) art. 217 CP RM sau la alin. (1), (2) art. 217¹ CP RM (circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor lor, fără scop de înstrăinare, respectiv, în scop de înstrăinare), dar și în situația atragerii minorului la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant (art. 209 CP RM).

În alt context, atunci când făptuitorul determină să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală un minor care, din cauza vârstei, iresponsabilității sau altor împrejurări (de ex., erorii de fapt), nu poate fi tras la răspundere, fapta prevăzută de legea penală fiind comisă de minor împreună cu persoana adultă, atunci acțiunile făptuitorului vor fi încadrate în conformitate cu prevederile art.208 CP RM în concurs cu infracțiunea concretă comisă împreună cu minorul [2, p.120]. Aceeași soluție de calificare va fi prezentă și în cazul în care minorul a acționat de sine stătător și totodată nu este pasibil de răspundere penală, deoarece, în conformitate cu alin.(2) art.42 CP RM, făptuitorul este autor al infracțiunii (autor mediat).

Este important de reținut la calificare că în cazul în care adultul a instigat și a participat la săvârșirea infracțiunii împreună cu minorul, faptele adultului se încadrează juridic prin concurs de infracțiuni (art.208 și infracțiunea respectivă în caz de existență cu reținerea agravantei), iar fapta minorului – ca infracțiunea respectivă săvârșită cu participație [2, p.110].

În acest sens, se constată că este necesar de distins fapta de atragere a minorilor la activitate criminală, atunci când minorul este atras la comiterea mai multor infracțiuni, de fapta de instigare a

minorilor la săvârșirea unei infracțiuni; or, în practică se întâlnesc cazuri când *de facto* minorul este atras doar la săvârșirea unei singure infracțiuni, dar instanța califică fapta subiectului drept atragere a minorului la activitate criminală.

În ceea ce privește modalitatea de determinare a minorului la săvârșirea unor fapte imorale (cerșetorie, jocuri de noroc, desfrâu), modelul legislativ actual al art.208 CP RM este unul imperfect ce duce la apariția unor probleme de calificare în legătură cu aceea că sunt incerte faptele care se califică drept cele imorale și atrag răspunderea conform articolului respectiv. Unii autori [3, p.110] atribuie aici vagabondajul, perturbarea libertății conștiinței, a armoniei, conviețuirii interetnice, tulburarea liniștii publice și alte activități prin care este atinsă coexistența socială. Astfel, din motivul că șirul de fapte imorale este unul suficient de mare și nu se limitează la cele numite de legiuitor, credem că pericolul social al unei infracțiuni ne sugerează să stabilim acele fapte imorale care sunt de un pericol mai sporit. Din aceste considerente, *propunem substituirea din dispoziția normei de la art.208 CP RM a sintagmei „fapte imorale” cu „contravenții”*.

În acest sens, se constată că nu vom fi în prezența lit.b) alin.(3) art.208 CP RM (prin atragerea minorilor într-un grup criminal organizat sau într-o organizație criminală) în cazul în care reuniunea de persoane în care a fost atras minorul în scopul săvârșirii unei sau mai multor infracțiuni nu este una stabilă; până la exercitarea în privința minorului a unei influențe în vederea comiterii unei infracțiuni, grupul criminal organizat și, mai cu seamă, organizația criminală trebuie să existe [2, p.259].

Făcând o analiză comparativă a legislației naționale cu legislațiile penale ale altor state (state membre ale CSI, state membre ale UE) în materia incriminării infracțiunii de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, am constatat că un exemplu de model legislativ reușit, în ceea ce ține de infracțiunea analizată, ar fi cel din cadrul Codului penal al Federației Ruse, care incriminează infracțiunea respectivă în textul a două norme penale, făcând o distincție între instigarea minorului la săvârșirea unei infracțiuni și determinarea acestuia la săvârșirea unor fapte imorale.

Legiuitorul rus prevede expres atât modalitățile prin care minorul poate fi atras la comiterea unei infracțiuni, dar și faptele care sunt considerate imorale și atrag răspunderea conform art.151 CP FR.

În contextul infracțiunii prevăzute la art. 208 CP RM, legiuitorul moldav operează cu trei termeni care corespund celor trei modalități normative, și anume: „atrageră”, „instigare” și „determinare”. Termenul „atrageră” și „instigare” au semnificație similară, drept consecință, dat fiind faptul că termenul „atrageră” literalmente presupune atât forma influenței concretizate, cât și a celei neconcretizate, propunem ca legiuitorul să renunțe la cuvântul „instigare”, care reprezintă parte în raport cu termenul „atrageră” în calitate de întreg [2, p.194].

În această ordine de idei, ar fi bine-venită modificarea conținutului art. 208 CP RM, și anume, ca termenul „instigare” să fie înlocuit cu „atrageră”, iar cele trei modalități ale laturii obiective să fie prevăzute în trei alineate diferite, în funcție de gradul de pericol social, după modelul următor:

(1) Atragerea minorilor la săvârșirea unor contravenții, săvârșită de o persoană care a atins vârsta de 18 ani.

(1¹) Atragerea minorilor la săvârșirea infracțiunilor, săvârșită de o persoană care a atins vârsta de 18 ani.

(1²) Determinarea minorilor la activitate criminală, săvârșită de o persoană care a atins vârsta de 18 ani.

Referințe:

1. COPECIUC, M. Factorii favorizanți ai delincvenței juvenile. În: *Revista Institutului Național de Justiție*. Chișinău, 2018, nr. 2 (45), pp. 47-52. ISSN 1857-2405.
2. COPEȚCHI, S. *Răspunderea penală pentru atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale: Monografie*. Chișinău, 2014. ISBN 978-9975-120-41-8.
3. BORODAC, A. *Manual de drept penal: Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. ISBN: 9975-9788-7-8.

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

MODERNIZAREA SERVICIILOR PUBLICE LA NIVELUL APL PRIN REINGINERIE ȘI DIGITALIZARE

Vladislav BALABAN

CZU: 352.08:004(478)

vladbalaban98@gmail.com

Nowaday we can't imagine our every day life without technology and internet, these things became an inalienable part of our lives. This happened because of multiple benefits that IT can offer, as time and resources economy, simplicity and efficiency. Thank to these, states all around the world involved IT in public administration activity, transforming and evolving the old processes through applying reengineering and digitization for a better performance.

Activitatea administrației publice este condiționată de satisfacerea necesității cetățenilor prin prestarea serviciilor publice.

Pornind de la scopul suprem al administrației publice, serviciile publice trebuie să fie axate pe cetățeni, pe necesitățile lor și prestate în favoarea acestora menținând un nivel înalt de calitate. În atare sens, administrația publică trebuie să fie flexibilă și să se adapteze la cerințele actuale ale societății. Transformarea radicală din ultimii 20 de ani, înregistrarea mai multor succese și descoperiri în sfera Tehnologiilor Informaționale de Comunicare, utile activității Administrației publice, a dus la devenirea TIC drept un element indispensabil al reformării acestui domeniu, al eficientizării activității acestuia și asocierea la standardele Uniunii Europene [1]. În acest sens, TIC prin reinginerie și digitalizare se promovează o cooperare eficientă a Administrației publice cu cetățenii prin servicii inovaționale, rapide în domenii, precum: drept, medicină, educație, business etc. În condițiile respective, administrația publică locală la fel tinde să evolueze la nivel informațional, fiind observate tendințe crescânde de utilizare a produselor TIC în activitatea acestora, cum ar fi poșta electronică, circuitul documentelor și actelor în format electronic, utilizarea site-urilor și a paginilor de Facebook pentru a informa și comunica cu localnicii, fapt care asigură o creștere a indicatorilor de rapiditate și eficiență în activitatea administrativă.

Prin tema abordată ne-am propus să maximizăm indicii de performanță în ceea ce ține de prestarea serviciilor publice la nivel local prin

utilizarea produselor inovaționale ale TIC: reingineria și digitalizarea. *Reingineria* presupune un proces complex de reorganizare fundamentală a proceselor prin etapizare, analiza acestora, eliminare sau transformare a unora inutile sau care frânează procesul, pentru creșterea indicatorilor de rapiditate, calitate și eficacitate a prestării serviciilor publice. *Digitalizarea*, la rândul său, se referă la transpunerea informațiilor de pe suport de hârtie, pe suport electronic, de regulă fiind posterioară reingineriei. Aceste instrumente *TIC* sunt aplicate cu succes la nivel central, fiind supuse reingineriei și digitalizării mai mult de 140 de servicii publice, prestate preponderent de către Agenția Servicii Publice și Agenția de Governare Electronică [2].

Analizând legislația Republicii Moldova din domeniu, am identificat un cadru legal și normativ vast ce reglementează Guvernarea Electronică și serviciile publice electronice, mai mult de atât, reingineria și digitalizarea sunt parte componentă a reformării administrației publice prin includerea acestora în *Strategia de reformă a administrației publice 2016-2020*. Pe parcursul cercetării fiind identificată problema lipsei reglementărilor modernizării prin implementarea serviciilor publice electronice a administrației publice locale. Actualitatea tezei respective exprimă necesitatea modernizării administrației publice, în special la nivel APL, unde multe lacune împiedică dezvoltarea eficientă a acestor instrumente [3, pct.4-10]. Prin *reinginerie* și *digitalizare*, pentru început a unor servicii publice locale, se urmărește modernizarea activității APL, economisirea de resurse și obținerea unei reacții pozitive din partea cetățenilor prin cooperare, promovarea drepturilor acestora, majorând încrederea în autorități și ulterior participarea populației la procesele decizionale și acțiunile întreprinse. Administrația publică locală este principala verigă și, implicit, cea mai responsabilă componentă a sistemului administrativ, chemată să asigure cadrul favorabil dezvoltării comunității, să realizeze servicii diversificate și de calitate pentru cetățeni, sectorul economic și cel social.

În aceste condiții, se impune: extinderea și modernizarea infrastructurii informaționale naționale; dezvoltarea de aplicații și servicii bazate pe convergența tehnologiilor informației, comunicațiilor cu media, care să permită informatizări omogene și coordonate ale instituțiilor din administrația publică centrală și locală; îmbunătățirea serviciilor publice

și realizarea interacțiunii societății civile cu administrația publică prin mijloace electronice adecvate.

Din perspectiva administrației publice locale, este necesar crearea de căi noi de comunicare eficientă, adică de transmitere a informațiilor de la autoritățile publice către cetățeni, mediul de afaceri, și invers, de la cetățeni către APL. Această relație bidirecțională se poate asigura prin mijloacele electronice de informare: *poșta electronică, pagina oficială a autorității pe rețelele de socializare și site-ul oficial, ecrane informative tactile, ghișee unice*. Toate aceste măsuri implică cheltuieli majore din partea autorităților publice, fapt care transformă o bună parte din aceste acțiuni în obiective pe termen lung. Însă luând în considerație nivelul de dotare tehnică a societății în momentul actual, se poate recurge la atingerea unor indicatori de performanță maximă a serviciilor publice locale, asigurând calea de comunicare din schema menționată mai sus prin *smartphone*-urile și calculatoarele personale ale cetățenilor [4, p.68]. Pe lângă acestea, cercetarea propune implementarea unei abordări inovative de e-guvernare, atât la nivel APC, cât și la nivel APL, care să permită minimizarea cheltuielilor din partea autorităților și lărgirea posibilităților acestora prin aplicarea de proiecte ale UE pentru domeniile de interes. *Cloud Computing* este cea mai recentă revoluție a tehnologiei informației care ajută țările în curs de dezvoltare să își implementeze serviciile de guvernare electronică la un cost foarte mic și să ofere servicii mai bune cetățenilor. Această tehnologie este un model care permite accesul la rețeaua omniprezentă, convenabilă, la cerere, la un grup comun de resurse de calcul configurabile (de exemplu, rețele, servere, stocare, aplicații și servicii), care pot fi furnizate rapid și eliberate cu un efort sau un serviciu de management minim.

Cu alte cuvinte, există infrastructura fizică centralizată care prin intermediul internetului furnizează spațiu de stocare, capacități de procesare a informației și aplicații care nu necesită instalare.

Principalul plus al tehnologiei *Cloud* este faptul că nu necesită dotarea autorităților cu calculatoare performante, cu putere mare de procesare și cost semnificativ, acestea fiind înlocuite cu calculatoare medii, toate calculele fiind realizate la distanță în „*nor*”.

În concluzie, modernizarea administrației publice locale prin aplicarea inovațiilor TIC ca reingineria, digitalizarea, *Cloud Computing* are

drept scop principal oferirea unui portofoliu lărgit de servicii publice calitative, eficiente, cu cost redus și rapide. Alături de aceasta crescând și rata accesibilității, deoarece este posibilă beneficierea oriunde din lume și în orice timp al zilei, cererea pentru serviciu public fiind procesată în timpul orelor de serviciu ale autorității. Pentru autorități beneficiile constând în economia de timp și resurse pentru procesarea solicitărilor, posibilitatea de comunicare rapidă a informațiilor cetățenilor, gestionarea mai eficientă a datelor și reducerea corupției.

Toate acestea sunt posibile în cazul mobilizării eforturilor APC și APL, includerea obiectivelor de *reinginerie și digitalizare* a serviciilor publice locale, preluarea bunelor practici europene în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă a Agendei 2030, crearea unui sistem informațional sigur, stabil și accesibil, asigurarea conexiunii stabile la internet în bandă largă pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Pe lângă acestea, este nevoie de o instruire inițială și continuă a funcționarilor publici pe tema utilizării TIC și a noilor platforme electronice de prestare a serviciilor publice. Autentificarea funcționarilor responsabili la fel să fie securizată în mai mulți pași pentru a evita scurgerea de informații și accesul necontrolat la informațiile cu caracter personal.

Referințe:

1. Planul de acțiune al UE privind Guvernarea electronică 2016-2020. Accelerarea transformării digitale a guvernării. COM(2016)179, Bruxelles, - 19.04.2016// În: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0179>
2. MANOIL, V. Forum privind dezvoltarea locală și regională Modernizarea serviciilor publice în Republica Moldova Panelul 2: Practici inovative de prestare a serviciilor publice. Academia de Administrare Publică. Chișinău, 2017// În: http://www.aap.gov.md/sites/default/files/AAP-Forum-3_Ursu_Manoil.pdf (accesat 20.03.2020).
3. Hotărârea Guvernului nr. 857 cu privire la Strategia națională de dezvoltarea societății informaționale “Moldova Digitală 2020”. În: *M.O.*, nr. 252-257 din 08.11.13; Anexa nr.1: Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”, pct. 4-10.
4. COLESCA, S.E. *Internet în administrația publică*. București: Editura Economică, 2002.

Recomandat
Angela ZUBCO, dr., conf. univ.

**THE PHENOMENON OF MULTICULTURALISM IN THE
EUROPEAN UNION AT THE PRESENT STAGE
(Lessons for the Republic of Moldova)**

Margareta BELTEI

CZU: 327(4):008(478)

margaretabeltei@gmail.com

In this article the author in this research not only will propose but will examine the realities and prospects of asserting the multiculturalism of the Republic of Moldova through the lesson or advice from the EU and the EU member states experience and hardship for applying cultural diversity on immigration problems. Also, establishing multiculturalism as a model for managing cultural diversity in The European Union, by finding possibilities of applying the experience of European Union countries to solve the problem of managing cultural diversity in the Republic of Moldova.

The complexity of contemporary socio-economic and political life, the diversity of relationships and activities of all kinds that the states carry out, make the multiculturalism to impose as one of the most important attributes and traits of international life. In these contexts, multiculturalism, as a phenomenon, are called upon to answer the serious problems that derive from the objective need for the continuous development of international relations and national security. The art of establishing peaceful cooperation relationships between bi or multination in the same state, in order to avoid conflicts and misunderstanding which leads to xenophobia and inhuman discrimination.

The importance of the topic addressed starts from the idea that Multiculturalism is important because it dilutes and dissipates the divisiveness of ignorance. It is important because it encourages dialogue, often between radically different cultures that have radically different perspectives. It is important because it softens the indifference of tolerance, and embraces it with the genuine humanity of acceptance [1, p.23].

It is a bridge between the divide of tolerance and acceptance [2, p.65]. Differences aside, human beings, regardless of their specific culture of origin, strive to provide the best they can for their family, and to live in as peaceful and harmonious a world as possible.

These two goals unite us all.

Multiculturalism makes the ideal and altruistic notion of loving our fellow man a tangible possibility, rather than a nebulous philosophical concept [3]. EU is one of the states that need to direct its foreign policy as coherently as possible to avoid conflict situations with other neighborhood states and non-member states [4, 5, 6]. The actuality of the investigated topic is dictated by the elucidation of the national interest [7] and the priorities of not only promoting multicultural European values on their own home-states but also indicate a valuable lesson for multiculturalism in ex-soviet countries, case of the Republic of Moldova. The Republic of Moldova is a multi-ethnic, multi-religious and multicultural society with a considerable legal framework for the protection of minority rights; nevertheless, the lack of institutional attention and dedicated budget provisions, compounded by the recent economic crisis, remain major obstacles for its proper implementation [10, p.46-47].

The purpose of this research consists in theoretical and methodological analysis of the phenomenon of multiculturalism in the European Union at the present stage and to identify good practices for implementation in the socio-political conditions of the Republic of Moldova.

The scientific novelty of the thesis consists in the proper treatment of the efficiency of the multiculturalism in searching possibilities of applying the experience of the European Union countries and, also, to solve the problem of managing cultural diversity in the Republic of Moldova. The innovative character of this paper is assured by the insufficiency of the previous research of the problems in political, economically and social science. Thus, the scientific novelty of the investigation lies in the following: a general analysis and synthesis of the main conceptions which is performed the relationship between multiculturalism and other similar definition terms like citizenship, globalization, europeanization/not confuse with eurocentrism and others; the specificity and essence of multiculturalism as a model for managing cultural diversity; new dimensions of multiculturalism to ensure the problem of managing cultural diversity in the Republic of Moldova by applying the experience of European Union countries. The conclusions presented in the thesis multiculturalism, as a phenomenon, are called upon to answer the serious problems that derive from the objective need for the continuous development of international relations and national security.

The art of establishing peaceful cooperation relationships between bi or multination in the same state, in order to avoid conflicts and misunderstanding which leads to xenophobia and inhuman discrimination.

The research results can find applicability lies in the possibility of opening the horizon of the process of multiculturalism as a peaceful alternative method for ensuring the minority rights of the Republic of Moldova.

References:

1. KYMLICKA, W. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future. In: *Journal of Transatlantic Council on Migration*, Queens University, Washington, 2012, pp.1-32.
2. ALIBHAI- BROWN, Y. After Multiculturalism. In: *Foreign Policy Center*, London, 2000. 95 p. (visited 12.09.2019).
3. BLOEMRAAD, I. The Debate Over Multiculturalism. In: *Philosophy, Politics and Policy, Migration Information Source*. September 22, 2011. Disponibil: <http://www.migrationpolicy.org/article/debate-over-multiculturalism-philosophy-politics-and-policy> (visited 12.10.2019).
4. ГАЙДАРА, Е.Т. Философско-литературный журнал. В: *Журнал FOUNDER Fund*. Институт экономической политики, том 4, №88, 2012, с. 71-320. PDF (visited 12/08/2019).
5. БЕРСОН, А.Б. Лондонская модель, мультикультурного развития: Городские административные инициативы и культурная интеграция этнических меньшинств. В: *Секция Международные отношения*, № 3, Санкт-Петербургский государственный университет, 2011, сс. 37-50. (время обращения:12.10.2019)
6. ТЛЮСТАНОВА, М.В. *От философии мультикультурализма к философии транскulturации. Монография*. Россия, 2008. 251 с.
7. ЯЦЕНКО, Е.П. Мультикультурализм: преимущества и неудачи (британская и западноевропейская риторика по поводу формирования культурной идентичности). В: *Источник: Культура в современном мире*, 2014. сс. 1-9. Электронный информ. анализ. сб. URL: <http://infoculture.rsl.ru> (visited 10/19/2019).
8. PĂUN, D. M. European space and Security of Romanian minorities. In: *Journal International Conference RCIC', Redefining Community in Intercultural Context*, Mihai Viteazul, National Intelligence Academy, Bucharest, Romania, 21-23 May 2015, pp. 75-80.
9. DRAGOMAN, D. Ethnic groups in symbolic conflict: the ethnicisation of public space in Romania. In: *Journal Studia Politica: Romanian Political*

Science Review, no.11, vol. 1, Mihai Viteazul, National Intelligence Academy, Bucharest, Romania, 2011, pp. 105-121. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-445920-Pdf> (visited 12/15/2019).

10. PRISAC, L. Relațiile interetnice din Republica Moldova în istoriografie. În: *ENCICLOPEDICA. Revistă de Istorie a științei și studii enciclopedice*, nr. 1-2 (6-7) Institutul de Studii Enciclopedice al Academiei de Științe a Moldovei, 2014, pp. 45-58.

Recomandat
Cristina EJOV, dr., conf. univ.

**ROLUL CANCELARIEI DE STAT ÎN PROCESUL
DE MONITORIZARE A CONTROLULUI DE STAT
ASUPRA ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR**

Elena BERCU

CZU: 35.072.2:334.012(478)

elena.bercu@yahoo.com

The State Chancellery was empowered with the attributions of authority to monitor the state controls on the entrepreneurial activity and to ensure the application of the principles and mechanisms provided in the legislative framework. Thus, it ensures the full functionality of the State Register of Controls, providing advisory support to the persons subject to control and to the competent bodies with control functions regarding the application of the principles and mechanisms provided by law.

Mediul de afaceri este unul dintre puținele resurse de care dispune Republica Moldova în asigurarea unei creșteri economice accelerate și durabile. Pentru a-și atinge obiectivul de a deveni o țară dezvoltată, RM are nevoie de antreprenoriat. Astfel, în vederea stimulării competitivității economiei naționale și pentru a crea un mediu de afaceri mai bun, RM a implementat un șir de reforme în cadrul de reglementare a controlului de stat asupra activității de întreprinzător: *reforma sistemului controlului de stat* (maximizarea transparenței controlului de stat; eficientizarea lucrului inspectorilor; disciplinarea acestora și demotivarea practicilor de abuz; se pune accent pe controlul planificat; aplicarea unui sistem electronic unic de înregistrare a documentelor aferente controlului de stat), *reforma instituțională* (optimizarea numărului instituțiilor abilitate cu funcții de control; comasarea organelor de control după domeniile specifice și tipurile de riscuri) [1], *reforma procedurală* (minimum documente; maximum de transparență; drepturi pentru întreprinzători; limitarea esențială a numărului de documente în cadrul controlului; planificarea controlului pentru un an calendaristic; limitarea posibilităților de inițiere a controlului inopinat; stabilirea caracterului consultativ pentru controalele de stat planificate).

Conform Legii nr. 131 din 2012, autoritatea administrației publice centrale de monitorizare a controalelor de stat asupra activității de întreprinzător este Cancelaria de Stat [2]. Prin controlul de stat se are în

vedere totalitatea acțiunilor de verificare a respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației, realizate de un organ abilitat cu funcții de control. Pentru asigurarea executării atribuțiilor legale de monitorizare a controalelor de stat, la 24 iulie 2014 în structura Cancelariei de Stat a fost instituită o subdiviziune interioară nouă – Serviciul monitorizarea controalelor de stat (Direcția juridică și supravegherea controalelor), funcțiile căreia la etapa inițială au fost delegate Direcției generale coordonarea politicilor, asistenței externe și reforma administrației publice centrale.

Conform Regulamentului intern, misiunea Serviciului monitorizarea controalelor de stat constă în supravegherea aplicării Legii nr. 131/2012 prin analiza și monitorizarea procesului de planificare a controalelor de stat prin analiza graficelor recepționate de la organele de control în sensul respectării prevederilor Legii nr.131/2012 și aplicării corecte a criteriilor de risc în activitatea de planificare; monitorizarea procesului de realizare a controalelor prin analiza minuțioasă a informațiilor parvenite atât de la organele cu funcții de control, cât și de la persoanele supuse controlului; examinarea petițiilor și sesizărilor parvenite de la persoanele supuse controlului; acordarea asistenței metodologice privind aplicarea cadrului normativ ce ține de realizarea controalelor de stat asupra activității de întreprinzător, atât organelor cu funcții de control, cât și persoanelor supuse controlului; elaborarea/ sau participarea la elaborarea și la perfecționarea cadrului normativ din domeniu [3].

De asemenea, în cazul depistării unor practici sistemice defectuoase în domeniul controlului de stat, Cancelaria de Stat trebuie să propună soluții pentru îmbunătățirea situației în domeniu, inclusiv să pună aceste informații și analize la dispoziția Consiliului Național de Soluționare a Disputelor în Domeniul Controlului de Stat.

Astfel, Cancelaria de Stat a participat în comun cu Centrul de Governare Electronică la elaborarea și implementarea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al controalelor” (SIA RSC) în baza portalului www.controale.gov.md, inclusiv la stabilirea proceselor, definirea elementelor constitutive, testarea și validarea acesteia. Totodată, în comun cu Centrul de Telecomunicații Speciale, Cancelaria de Stat a facilitat procesul de creare a instituțiilor în sistem, definirea structurii acestora în funcție de organigrama și specificul fiecăreia, dar și crearea utilizatorilor și atribuirea rolurilor respectiv cu funcțiile acestora.

Acest Registru este un atribut fundamental al controlului, care asigură evidența centralizată a informației sistematizate referitoare la toate acțiunile privind controalele de stat, și este ținut de Cancelaria de Stat.

De asemenea, Registrul de stat al controalelor este un instrument eficient pentru Cancelaria de Stat în depistarea și prevenirea presupuselor abuzuri, ilegalități și încălcări ale principiilor stipulate în legislația aferentă controalelor. Datorită utilizării acestei platforme informatice se va reduce birocrăția, timpul și costul aferent procesului de înregistrare/modificare/radiere a informației privind controalele.

Astfel, în cazul producerii incidentelor de securitate aferente datelor cu caracter personal în cadrul Registrului, Cancelaria de Stat întreprinde măsurile necesare pentru depistarea sursei de producere a incidentului, efectuează analiza acestuia și înlătură cauzele incidentului de securitate, cu informarea Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. De aceea, SMCS acordă continuu prima linie de suport utilizatorilor SIA RSC, examinând toate dificultățile/erorile/blocajele semnalate și redirectionând, la necesitate, spre soluționare către Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică și dezvoltatorului sistemului. Totodată, analizând funcționalitatea sistemului, precum dificultățile/sugestiile utilizatorilor RSC, sunt elaborate și expediate către dezvoltător propuneri/rapoarte privind îmbunătățirea RSC.

De asemenea, SMCS realizează activități de instruire a organelor abilitate cu funcții de control în dezvoltarea competențelor tehnice și de management necesare pentru operarea și administrarea Registrului și prevederilor cadrului normativ în vigoare privind controlul de stat.

În scopul eficientizării controlului și supravegherii de stat asupra activității de întreprinzător, se impune necesitatea planificării activității de control. Planificarea anuală a controalelor se face în baza analizei riscurilor conform metodologiei sectoriale de analiză a riscurilor, pe domeniul de control în funcție de riscul aferent fiecărei entități în parte [4].

Totodată, organul de control este obligat să contrapună, în mod electronic, în Registrul de stat al controalelor, planul propriu al controalelor cu planurile controalelor ale celorlalte organe de control, pentru a coordona efectuarea controalelor comune. Apoi proiectele graficelor controalelor planificate se transmit spre coordonare și înregistrare Cancelariei de Stat.

Astfel, controlul de stat se inițiază doar în urma analizei și evaluării riscurilor, proporțional nivelului de risc stabilit, iar activitatea de control trebuie realizată în așa mod ca să nu afecteze funcționarea normală a persoanei supuse controlului sau să conducă la suspendarea completă sau temporară a activității acesteia. Implementarea modificărilor legislative în domeniul controlului de stat asupra activității de întreprinzător va contribui atât la transparentizarea acțiunilor organelor de control din acest domeniu, cât și la diminuarea subiectivismului la planificarea, efectuarea și înregistrarea controalelor de stat.

Însă, doar prin acțiuni comune (statul, cetățenii și sectorul privat – au toți de jucat un rol activ în transformarea sistemului în unul mai eficient), precum și prin responsabilizarea utilizatorilor SIA RSC și consolidarea colaborării interinstituționale vom avea un sistem optim de control de stat al activității de întreprinzător – sistem bazat pe metoda analizei criteriilor de risc.

Referințe:

1. Legea nr. 230 din 23-09-2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 369-378 art. 755 din 28.10.2016.
2. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 181-184, art. 5953 din 01.08.2012.
3. Hotărârea Guvernului nr. 657 din 06.11.2009 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea, structurii și efectivului-limită ale Cancelariei de Stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 162 din 10-11-2009.
4. Hotărârea Guvernului nr. 379 din 25.04.2018 cu privire la controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 133-141 art. 421 din 27.04.2018.

Recomandat

Tatiana CIOBANU, dr., conf. univ.

**DEZVOLTAREA CONSTITUȚIEI
ÎN SPAȚIUL TERITORIAL AL REPUBLICII MOLDOVA**

Alexandru CEMACENCO

CZU: 342.4:321.7(478)

cemacenco98@gmail.com

The Constitution is the main legal source of constitutional law, because its value and importance is not limited to this role, because it is the basis of a current of thought, which emerged in the eighteenth century, and continued until the end of the twentieth century, with a relevance for both the legal and the political field. Currently, the adoption of the constitution is a major event in various areas of the state such as the political, social and legal field of social life, because it regulates the fundamental principles and rights of the state that it promotes and defends.

Introducere. Cuvântul constituție derive din limba latină, în care înseamnă „așezare cu temei”, „starea unui lucru”. În lupta dusă împotriva absolutismului monarhic, clasa burgheză a desemnat prin „constituție” legile care reglementau organizarea statului, limitau puterea monarhului dar îi asigurau și garantau burgheziei exercitarea drepturilor și libertăților. Abia în secolul al XVIII-lea, expresia „constituție” a fost utilizată pentru a desemna legea fundamentală a unui stat, pentru prima dată în 1787 (America) și apoi în 1791 (Franța), generalizându-se ca urmare a instaurării statului burghez în tot cursul secolului al XIX-lea.

Constituția este deci un ansamblu de norme juridice prin care clasa burgheză organizează sub o anumită formă desfășurarea relațiilor sociale [1, p. 37]. În doctrina juridică se menționează diferite etape de apariție a Constituției, dar istoria constituționalismului începe desigur cu procesul de formare a Constituției Marii Britanii și Irlandei de Nord. Constituția Marii Britanii conține acte juridice fundamentale, în următoarea ordine cronologică: Magna Carta Libertatum din 1215, Petiția drepturilor din 1628, Habeas Corpus din 1679, Bill-ul drepturilor din 1689, Actul stabilirii succesiunii la tron din 1701, Reform Act din 1832 și Actele Parlamentului din 1911, 1949 și 1958. Cele din urmă rolul și importanța Camerei Lorzilor, dar permit femeilor să fie membre ale Camerei Superioare. Odată cu secolul al XVIII-lea termenul de constituție ia amploare și astfel la 17 septembrie 1787 la Philadelphia, Statele Unite ale Americii își adoptă Constituția. În spațiul european primul stat

care și-a adoptat constituția este Franța în anul 1791, trecând de la o nouă formă de guvernământ, de la monarhia absolută la monarhia constituțională, iar puterile regelui au fost limitate datorită faptului că a fost adoptată constituția unde era consfințit și principiul separării puterilor în stat [2, p. 45]. Totuși, Constituția a cunoscut un val rapid de difuzare în lume după ce a fost adoptată în Franța în urma declanșării Revoluției Franceze din 1789. Astfel, primul val a fost determinat de evenimentele din America de Nord, de Declarația de Independență din 4 iulie 1776 și Constituția SUA de la 1787, precum și de Revoluția franceză, de Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului de la 1789 și de prima Constituție franceză din 1791, care a schimbat forma de guvernământ a Franței. Al doilea val a fost determinat de revoluțiile franceze de la 1830 și 1848. Cel de-al treilea val a fost determinat de Primul Război Mondial și căderea marilor imperii și adoptarea primei Constituției socialiste. Cel de-al patrulea val a fost determinat de al Doilea Război Mondial și adoptarea constituțiilor socialiste, iar valul cinci a fost determinat de sfârșitul erei comuniste [3].

Constituția în spațiul românesc a apărut mult mai târziu decât constituțiile din țările europene. Un rol important în apariția Constituției române l-au jucat regulamentele organice din 1831 și 1832 adoptate în Principatele Române, apoi urmează declarația de la Islaz din 1848 și Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris, iar mai apoi, Constituția din 1866. Astfel, constituția din 1866 era una democratică și a fost adoptată după modelul constituției belgiene și a acționat până în 1923 și pe teritoriul Basarabiei [4]. Constituția din 1866 a fost în vigoare până în 1923, când a fost adoptată o nouă Constituție, deoarece după încheierea Primului Război Mondial, România și-a recăpătat teritoriile ocupate de marile imperii. Astfel, Constituția din 1923 a fost considerată una dintre cele mai democratice din Europa, deoarece a consfințit drepturi și libertăți provinciilor revenite în componența României, reprezentanților acestor provincii li s-au acordat locuri în Parlament și Guvern.

Ea a fost în vigoare până în anul 1938, când regele Carol al II-lea a adoptat o nouă constituție, numită constituția carolistă, care a consfințit dictatura în România, fiind în vigoare până în anul 1940 [5].

În istoriografie se menționează că primele articole care aveau în calitate de subiect crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești pe malul stâng al Nistrului au apărut în publicațiile sovietice

până la adoptarea hotărârii privind crearea ei la sesiunea a III-a a CECU din 12 octombrie 1924. La 10 mai 1925, Congresul Sovietelor din Ucraina adoptă hotărârea de a aproba Constituția RASSM, cu o modificare care „exclusea cuvintele de prisos din textul Constituției”. Apoi au urmat Constituțiile din 1938, crearea RSSM în 1940 și adoptarea Constituției în 1941, iar ultima a fost Constituția RSSM, adoptată în 1978 [5, pp. 252-262]. După declararea independenței a Republicii Moldova în 1991, în țară s-a început o nouă formă de dezvoltare a constituționalismului. Astfel, au fost adoptate numeroase acte, inclusiv Constituția din 1994, care au contribuit semnificativ la dezvoltarea constituționalismului în Republica Moldova, inclusiv alte evenimente importante din istoria tânărului stat. Totuși, după adoptarea Constituției în 1994 până în prezent, au fost adoptate 11 legi de revizuire a constituției.

Din păcate, aceste legi nu au fost consultate cu cetățenii prin referendum, iar unele din ele sunt dubioase și dau bătăi de cap și în prezent, cum ar fi art.78 din Constituție cu privire la alegerea Președintelui Republicii Moldova, deoarece în anul 2000 s-a trecut la alegerea președintelui de către Parlament, apoi în 2016 conform hotărârii Curții Constituționale s-a trecut din nou la alegerea șefului statului de către popor.

Totuși, Republica Moldova are nevoie de o nouă Constituție, deoarece actuala Constituție și-a pierdut din supremația sa, iar unele articole din actuala constituție ar trebui reformulate și incluse în noua Constituție pentru a nu crea dispute politice pe viitor.

În concluzie, am vrea să menționăm că istoria Constituției este foarte veche, s-a difuzat rapid în lume, inclusiv în spațiul românesc, iar astăzi Republica Moldova dispune de o Constituție democratică, care se consideră a fi una din cele mai bune din Europa, dar, din păcate, nu este aplicată în mod normal, devenind inferioară clasei politice.

Ca recomandari am vrea să propunem că Republica Moldova are nevoie urgent de o nouă constituție, președintele să fie ales după modelul italian, în noua Constituție să fie consacrată limba română drept limbă de stat, stabilirea vârstei minime la funcția de deputat și primar precum și consacrarea regiunilor ca unități administrativ-teritoriale.

Referințe:

1. RUSU, I. *Drept Constituțional și Instituții Politice*. București, 2001.
2. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S. *Drept constituțional și instituții politice*. București, 2008.

3. MUNTEANU, A.M. *Drept constituțional și instituții politice*. Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Drept și Administrație Publică Craiova. București, 2014. [Accesat 29.03.2020].Disponibil:<https://www.spiruharet.ro/facultati/drept-craiova/zone/2b486e740a8fb3973e16d77ae9e69431.pdf>.
4. CĂRNAȚ, T. *Drept constituțional*. Chișinău, 2004. [Accesat 20.04.2020] Disponibil: <https://elibrary.ceiti.md/files/12/Televca/Juridica/Drept%20constituțional%20Teodor%20Carnat.pdf>
5. VIERIU, E., VIERIU, D. *Drept constituțional și instituții politice*. [Accesat 22.04.2020]Disponibil:file:///C:/Users/Admin/Downloads/DREPT_CONSTITUTIONAL_SI_INSTITUTII_POLIT.pdf#page=100&zoom=100,172,312.

**TEHNOLOGII DE CREARE A IMAGINII ȘI PR
ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ PRIVIND ALEGERILE
LOCALE DIN 20 OCTOMBRIE 2019
(Cazul mun. Chișinău)**

Diana CHIVERI

CZU: [659.4:324](478)"18"

mschiveri763@gmail.com

Public relations has become an important tool for promoting the political image. The research of political PR in electoral campaigns in the Republic of Moldova consists in transposing the historical evolution of image creation technologies, starting with the first local election campaigns and ending with the most recent, in 2019. The goal of research consists in studying the specifics of image creation and promotion techniques in local election campaigns from Chisinau.

Relațiile publice reprezintă un domeniu important în perioada actuală, fiind o componentă centrală a comunicării și imaginii. Cultura umană este o cultură vizuală, de aceea imaginea este deosebit de importantă, deoarece ea modelează atitudini și comportamente.

Construcția și promovarea de imagine au devenit elemente importante în domeniul politic, și anume, în timpul campaniilor electorale.

Renumitul autor italian, N. Machiavelli, în lucrarea sa *Principiele*, demonstrează importanța imaginii, spunând că: „lumea vede bine ceea ce ești pe dinafară și puțini văd ceea ce ești pe dinăuntru; iar cei puțini nu îndrăznesc să contrazică opinia mulțimii(...) poporul nu judecă decât ceea ce vede” [1]. Tipul de imagine ales de un anumit subiect politic are drept scop transmiterea unor mesaje specifice. Metodele și tehnicile de construcție a imaginii sunt selectate în funcție de cultura politică atât a politicianului, cât și a electoratului.

Punctul de pornire al acestei investigații îl constituie nemijlocit tipurile de alegeri care au loc în Republica Moldova, și anume, alegerile Parlamentare, Prezidențiale și alegerile Locale. Vom demonstra actualitatea studiului dat pornind de la ideea că funcția de primar general al capitalei Republicii Moldova este una destul de importantă din punct de vedere strategic. Vectorul promovat de primarul capitalei reflectă nemijlocit situația politică din stat. Victoria unui candidat de stânga la

postura de primar al mun. Chișinău a trezit în societate o serie de întrebări: „Și-a schimbat cumva electoratul preferințele, ori, candidatul învingător într-adevăr a avut o campanie electorală atât de bună și dinamică în cât a putut schimba opinia publică?”. Prin urmare, în această lucrare, am încercat să analizăm cele mai dinamice campanii electorale locale care au avut loc în mun. Chișinău, prin conturarea tipurilor și modalităților de construcție și promovare a imaginii politice în practica politică locală, dar și prin analiza varietății imaginilor candidaților în practica internațională și raportarea acestora la clasa politică autohtonă, determinând tehnicile și metodele de construire și promovare a imaginii, folosite de actorii politici în timpul campaniilor electorale.

Ultima bătălie care s-a dat pentru funcția de edil al capitalei a avut loc în 2019, ținând cont de instabilitatea politică care era la moment în țară, aceasta a fost o campanie covârșitoare, care a spart stereotipul conform căruia chișinăuienii votează mereu doar candidații partidelor de dreapta. Victoria candidatului socialist a confirmat faptul că o campanie dinamică de promovare a imaginii, gestionată corect, dar și costisitoare, poate aduce roade, la fel ca și în cazul dat. În cadrul alegerilor locale din 20 octombrie 2019 din mun. Chișinău, au fost înregistrați 18 candidați, la fel ca și în alegerile locale anticipate din 2018 favoriți ai electoratului au rămas candidatul Blocului ACUM, Andrei Năstase, învingătorul cursei electorale, și candidatul PSRM, Ion Ceban.

Totuși marea diferență a acestor două curse electorale a fost rezultatul, conform căruia învingător nu a fost același Andrei Năstase, ci deja Ion Ceban. După lansarea în campanie, a început adevărata bătălie pentru fotoliul de primar al capitalei. Ambii candidați au început să-și promoveze cât mai mult imaginea, astfel ei încercau să fie în vizorul presei cât de mult e posibil și participau activ la dezbaterile electorale organizate de posturile TV. În primele dezbateri care au avut loc între oponenții electorali, Năstase s-a plasat pe poziția de atacant, venind cu argumente dure în adresa contracandidatului, Ceban a ales poziția de victimă, din care a avut doar de câștigat, el nu a venit cu contraargumente, dar încercat să se apere, într-o manieră destul de calmă, liniștită, fapt ce l-a nemulțumit pe contracandidatul său, care nu a putut să-și stăpânească emoțiile, devenind nervos, fapt ce i-a afectat considerabil imaginea.

Din aceste exemple, deducem faptul că ambii candidați au recurs la tehnici de creare a imaginii personale prin scoaterea în evidență a laturilor negative ale oponentilor.

În timpul unei publicități negative oponentii pot aduce argumente veridice, însă există cazuri în care candidații recurg și la minciuni pentru a manipula electoratul și pentru a știrbi din imaginea pozitivă a contracandidatului.

Pentru a se face recunoscuți în oraș, dar și în suburbiile acestuia, candidații au recurs la afișajul electoral, un important mijloc de promovare a imaginii. Astfel, odată cu începutul campaniei electorale, Chișinăul a fost împânzit de billborduri, afișe și panouri electorale.

În comparație cu oponentul său, Andrei Năstase a avut o campanie de comunicare mult mai săracă, din punctul de vedere al afișajului și al panourilor electorale, cauza principală, enunțată și de liderul PPDA, fiind lipsa de fonduri. În timpul campaniei sale, Năstase, nu a avut niciun billboard în oraș, împreună cu echipa sa acesta s-a limitat doar la corturile electorale. În cadrul campaniei din 2019 promovarea imaginii lui Năstase a avut loc în special în mediul online, și anume, pe rețeaua de socializare Facebook, prin urmare, în timpul campaniei electorale candidatul Blocului ACUM era al treilea politician cu cel mai mare număr de „like-uri” din Moldova. Conform raportului „Monitorizarea prezenței candidaților la funcția de primar general în știrile online”, realizat de WatchDog.MD, după monitorizarea a 11 site-uri în perioada 9-22 septembrie, Andrei Năstase a apărut într-un număr de 225 de știri.

În timp ce Ion Ceban a apărut în 90 de știri difuzate online.

De asemenea, în raport este menționat că toți candidații au fost prezentați mai mult în context pozitiv decât negativ [2].

O importantă caracteristică a acestei campanii electorale a fost detașarea celor doi candidați de vectorii geopolitici, fapt observat în special în campania socialistului Ion Ceban, care s-a detașat complet de partidul său și nu a făcut diferență între electoratul de stânga și cel de dreapta.

În concluzie putem afirma că, în această cursă electorală, nu vectorul a fost cel care a influențat votul alegătorilor, dar felul în care s-au manifestat candidații, cum și-au prezentat imaginea, cum s-au prezentat în dezbateri și cum au comunicat cu alegătorii. O altă constatare care reiese din această campanie, este faptul că electoratul

din Chișinău a votat în conformitate cu tendințele și impresiile care i-au influențat până la începerea campaniei electorale. În special, acest aspect a fost influențat de situația politică din țară, de coaliția care a avut loc între Partidul Socialiștilor și partidele Blocului politic ACUM. De menționat că de declararea independenței și până în prezent campaniile electorale au devenit mult mai dinamice și mai „colorate”. Candidații electorali au devenit mult mai activi și au început să folosească tehnici de promovare a imaginii mult mai sofisticate, fiind în pas cu modernitatea.

Referințe:

1. MACHIAVELLI, N. *Principele*. București: Humanitas, 2019, p. 26
2. Știri despre alegerile locale generale 2019 [accesat 24.04.2020].
Disponibil: http://alegeri.md/w/%C8%98tiri_despre_alegerile_locale_generale_2019

**IMPACTUL CRIZEI SIRIENE
ASUPRA SECURITĂȚII EUROPENE**

Vanessa COZONAC

CZU: 323(569.1):327.57(4)

vanesacozonac@gmail.com

Le concept de crise est l'un des unités les plus importantes d'un point de vue politique et militaire, devenant un phénomène constant dans la société contemporaine. L'étude empirique du fonctionnement du concept de crise par rapport à celui de la sécurité est pertinente, étant étroitement liée sur plusieurs aspects. La crise syrienne s'est avérée constituer plusieurs menaces majeures pour la sécurité européenne, qui dans leur ensemble sont interconnectées et particulièrement difficiles et controversées.

Conceptul de „criza” este una dintre cele mai importante unități din punct de vedere politic și militar, devenind un fenomen constant în societatea contemporană. Analiza conceptelor de bază permit descifrarea ansamblului de acțiuni ce decurg din acest fenomen, prin urmare, pătrunderea în imaginea lumii din prezent și apropierea acestuia de cel al securității internaționale. Criza siriană – izbucnită în anii 2011, a căpătat treptat caracterul unui conflict cu o anvergură globală, în care în prezent sunt implicate interesele mai multor actori internaționali.

Timp de câțiva ani, atenția publicului internațional este concentrată asupra teritoriului Siriei, în limitele și în afara căruia are loc o ciocnire a intereselor statelor din regiune, care încearcă să obțină o hegemonie în arealul dat. Mai mult, teritoriul Siriei a atras crearea și întărirea islamismului radical, prin formarea Statului Islamic – ISIS și expansiunea acestuia, care în prezent a obținut cote și influență nemaivăzută atât în regiune, cât și asupra altor state din arealul european.

Această criză reflectă imaginea generală a stării tensionate din Orientul Mijlociu, este un caz specific, fiind rezultatul unor schimbări profunde în alinierea forțelor la nivel internațional și regional, incompletitudinea unor decizii la nivel intern și natura multidirecțională a proceselor mondiale. La etapa actuală, se poate observa cum în Siria s-au concentrat majoritatea cataclismelor geopolitice, ideologice, sociale, etnoconfesionale ale secolului XXI.

S-a format un decalaj între politica internă și principiile-cheie ale dreptului internațional, precum suveranitatea națională, integritatea teritorială, neinterferența în afacerile interne.

Criza siriană s-a dovedit a produce două amenințări majore la adresa securității europene, care analizate în ansamblu sunt interconectate, iar separat sunt deosebit de dificile și controversate:

1. Fluxurile de refugiați din Siria, care sunt în căutarea refugiului în țările vecine din regiunea Orientului Mijlociu și în Europa.

2. Creșterea activității teroriste, care a provocat haos și instabilitate în regiune și activitățile aferente ale grupărilor teroriste, care creează tensiuni în relațiile dintre membrii UE.

3. Adaptarea la noile realități ale distribuirii forțelor dintre SUA și Federația Rusă.

Criza de refugiați – este una din primele amenințări asupra securității europene la scară largă, care a ajuns la un apogeu în 2015, a dus rapid la împărțirea Uniunii Europene în trei grupuri. Germania s-a dovedit a fi singurul stat european gata să accepte un număr mare de refugiați străini. Al doilea grup include acele state care nu doreau să participe la soluționarea acestei crize de imigranți – Marea Britanie, Danemarca și alte state din Europa Centrală a UE. Cel de-al treilea grup a inclus statele care au încercat să demonstreze solidaritate cu Germania, dar nu dețineau resurse economice suficiente și nici voință politică pentru acest pas. Începând cu anul 2011, din cauza războiului civil din Siria, aproximativ 9 milioane de persoane și-au părăsit locuințele și țara, 6 mil. fiind strămutați în Siria, iar ceilalți au ales să emigreze în statele vecine sau diferite părți ale lumii, în special în Europa [1, p. 13]. Conform datelor oficiale, în perioada 2013-2015, când au fost înregistrate cele mai mare valuri de migrație, peste 450.000 de persoane au obținut statutul de refugiat oficial în statele membre UE (Anexa 1), un număr mare de refugiați sirieni se află pe teritoriul Uniunii Europene fără un statut oficial, iar peste 90% dintre migranții acestei perioade s-au localizat în țările mari ale UE, precum Germania, Austria, Franța Suedia [2] (Anexa 2).

Această situație în care numărul de treceri ilegale de frontieră de către migranții sirieni a crescut dramatic până în 2015 și s-a micșorat începând cu anul 2016, poate fi explicată prin scăderea tensiunii crizei siriene și prin distrugerea substanțială a grupărilor teroriste de pe acest teritoriu.

Abordarea politicilor de azil și securitate, reacția la această criză a fost foarte dificilă pentru Uniunea Europeană și reprezintă până astăzi un subiect sensibil. UE nu a rămas consecventă și eficientă în acțiunile sale, din lipsa unei strategii și a unei coordonări ale acțiunilor.

În 2015, în cadrul UE, nu a fost posibilă luarea unei decizii asupra politicii de migrație și normelor de azil, iar mai multe state membre au refuzat să împărtășească sarcina primirii refugiaților cu Germania.

Drept urmare, la insistențele Berlinului, instituțiile UE au început negocierile cu Turcia, pentru a lăsa refugiații pe teritoriul ei, în schimb la asistență financiară și concesiunii în alte domenii – un regim fără viză pentru cetățenii turci care intră în UE și negocieri cu privire la aderarea Turciei la Uniunea Europeană [3]. Acest acord diplomatic a coincis cu cea mai acută criză politică internă din Turcia, prin urmare, a fost extrem de dificil de pus în aplicare. Criza refugiaților demonstrează necesitatea de a redacta strategia europeană de securitate, care este la moment o necesitate pentru Uniunea Europeană. Parametrii noi ai strategiei ar trebui să conțină instrumente pentru prevenirea fluxului de imigranți în Europa și pentru a răspunde nevoilor de bază ale refugiaților, dar totuși aceasta nu este singura problemă gravă rezultată din criza siriană.

Deciziile politice îndreptate spre soluționarea crizei migranților reprezintă în mod esențial cel mai semnificativ factor care determină stabilizarea circumstanțelor existente, dar fără o implementare eficientă apare riscul ca toate amenințările să-și majoreze efectul.

Într-o măsură, UE urmărește criza siriană de la distanță, deși cele mai importante evenimente legate de conflictul din Siria formează un nou peisaj politic, care influențează direct securitatea Uniunii Europene. La aceste realități, ea necesită să se adapteze într-un mod nou.

Majoritatea statelor membre UE participă la criza siriană într-un mod individual, concentrându-se în lupta împotriva Statului Islamic sau în operațiunile militare din Irak, printre aceste state se numără Franța, Danemarca, Olanda, Germania, Belgia. Rolul extrem de limitat în criza siriană se datorează unor factori sistemici. Implementarea Tratatului de la Lisabona, care a modificat arhitectura juridică a UE, slăbind rolul instituțiilor europene, oferind inițiative politice statelor membre, în special celor mari [4, p.4]. Cazul din Siria arată că impunerea de sancțiuni unilaterale nu poate schimba comportamentul regimului și nu poate pune capăt conflictului.

Mai mult, cu un sprijin extern atât de important de care se bucură regimul sirian, sancțiunile sunt mai susceptibile să afecteze civilii decât regimul sirian. Pentru Republica Moldova, procesele asociate crizei siriene au provocat o sursă nouă de amenințări. Regiunea în care se încadrează aceasta se confruntă cu o serie de probleme la adresa securității,

unele dintre ele sunt un pericol ca atare pentru stabilitatea regiunii, spre exemplu criza din Ucraina. Astfel, criza siriană a devenit un focar îndepărtat, dar care poate provoca amenințări foarte mari, ceea ce amplifică complexitatea problemelor din această regiune.

În astfel de cooperare internațională este unul din instrumentele principale în asigurarea securității naționale și apărarea intereselor sale.

Desigur, rolul instituțiilor statului nu trebuie să fie lăsat în umbră, el fiind mecanismul principal de sporire a proceselor adresate spre combaterea principalelor probleme legate de supravegherea frontierelor, căilor de comunicații, mediului online, grupărilor criminogene etc.

Prin urmare, Republica Moldova este clasată drept un element important în sistemul de securitate internațională. Evident, cu pași mici, Republica Moldova are potențialul de a formula un curs politic corespunzător dimensiunii și tipurilor provocării internaționale.

Activitățile Republicii Moldova în problema siriană, influența sa asupra dinamicii conflictului în sine va rămâne foarte limitată, însă amenințările care provin din această regiune pot afecta într-o mare măsură securitatea țării. Aceasta nu înseamnă că Moldova nu este capabilă să dezvolte un răspuns adecvat la cele mai acute și dinamice procese și probleme internaționale, doar că atunci când apar astfel de probleme, Republica Moldova necesită timp pentru a se adapta la schimbarea condițiilor, la formularea unui curs politic corespunzător dimensiunii și tipului provocării de politică externă.

Referințe:

1. MURAT, N.A. The Syrian Refugee Crisis and the European Union Conditionality. In: *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 2017, 1/2. pp. 10-20. [Accesat 05.04.2020]. Disponibil: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/355692>.
2. *Syrian Refugees. Migration Policy Centre (MPC)*. [Accesat 05.04.2020]. Disponibil: <http://syrianrefugees.eu/#aid-asylum>.
3. WEBER, B. *Threat to EU on Greece-Turkey border is EU-made*. Euobserver. [Accesat 05.04.2020]. Disponibil: <https://euobserver.com/opinion/147672>.
4. VIMONT, P. *The Path to an Upgraded EU Foreign Policy*. Carnegie Europe: Policy Outlook. June 2015. 8 p. [Accesat 06.04.2020] Disponibil: https://carnegieendowment.org/files/Vimont_EU_Foreign_Policy_Posting.pdf.

Recomandat

Svetlana CEBOTARI, dr. hab., prof.univ.

**ROLUL STRATEGIILOR ACTORILOR INTERNAȚIONALI
ÎN MODELAREA PROCESELOR DE NEGOCIERE
(Practici pentru Republica Moldova)**

Diana DEMENTIEV

CZU: 327:341.7

dianaseptembrie@gmail.com

The key of successful diplomatic negotiation is to determine and conceptualize the specific of strategic mechanisms of international actors in the context of diplomatic negotiations by arguing the interdependence of these dimensions and the influence of the strategies in modeling of the negotiation process for determine the impact of strategic mechanism in negotiation at different level. Researching the influence of these strategies on the relations between the Republic of Moldova and international actors will evidence the perspectives in solving the transnistrian conflict.

În prezent, modalitatea cea mai pașnică și eficientă de rezolvare a diferendelor dintre actorii internaționali se consideră a fi negocierile diplomatice. Orice aspect al diplomației este inițial discutat la masa de negocieri, ca mai apoi, să fie enunțată o decizie. Odată cu valul intens al globalizării și evoluția amenințărilor internaționale, negocierile diplomatice au devenit un instrument care s-a adeverit a fi indispensabil în sfera politică. În momentul actual, pe ordinea de zi la nivel internațional sunt dezbătute multiple conflicte a căror soluționare nu s-a putut obține nici prin negociere, și se află în starea de conflicte înghețate, cum sunt cazurile Carabahului de Munte, Georgiei și a Osetiei de Sud, Palestinei și Israelului, conflictul transnistrian. Uneori, negocierile diplomatice au servit drept cauză a apariției altor conflicte dintre părți.

Fact datorat acelor strategii care le aplică actorii internaționali în procesul de negociere, și a modului în care sunt acestea interpretate.

Aspectul dat are tangențe directe și la situația politică din Republica Moldova, în special după conflictele armate din anul 1992. Astfel, se consideră că examinarea rolului strategiilor utilizate de actorii internaționali în modelarea negocierilor diplomatice este un factor actual și primordial în eficientizarea procesului de negociere în special, pe domeniul diplomație. Cunoscând specificul acestor strategii care pot fi interpretate din mai multe perspective din cauza complexității sale, se pot obține practici utile pentru restructurarea negocierilor diplomatice atât

la nivel internațional, cât și al Republicii Moldova, care vor spori aplauzarea diferendelor a căror soluționare încă nu a fost atinsă.

Subiectul negocierilor diplomatice și al strategiilor a trezit interes la cercetătorii din diferite colțuri ale lumii, printre care s-au evidențiat: M. Wheeler, L. Bolședvorova, M. Malița, V. Rotaru, prin prisma lucrărilor sale, ei au abordat diversitatea strategiilor utilizate de actorii internaționali, inclusiv la soluționarea conflictelor.

Negocierile diplomatice și fundamentul său strategic reprezintă un subiect de interes neîncetat și sporit având în vedere rapiditatea schimbărilor ce au loc la nivel internațional.

Domeniul negocierilor diplomatice și al strategiilor actorilor internaționali în procesul negocierilor diplomatice constituie un domeniu de interes în dezvoltarea politicii la nivel național și internațional, deoarece contribuie la lansarea unui nou procedeu de stabilire, menținere și perpetuare a relațiilor internaționale bilaterale și multilaterale, căpătând renume într-un timp relativ scurt, și a predispus mediul internațional spre cooperare, colaborare și o concurență sănătoasă.

Strategiile adoptate în negocieri, reflectă opțiunile fundamentale ale părților implicate din considerentul că fiecare vine cu un plan stabilit anterior, cu decizii anticipate și împuterniciri exacte; iar pe de altă parte, negocierile au loc sub influența tacticilor și tehnicilor abordate și a comportamentului manifestat de oponenti [1, p.33].

Strategiile de negociere s-au postat ca cel mai optim model la etapa contemporană în ceea ce privește reglementarea conflictelor internaționale, actorii acționând cu perseverență, în acest sens, deoarece au intenția de a elimina orice pericol la adresa păcii statului său, cât și a securității internaționale [2, p.76]. Pregătirea strategică oferă un spectru larg de posibilități în cadrul negocierilor. Corelarea dintre negocieri și strategii este evidentă, deoarece strategia reprezintă motorul unui proces de negociere. Reprezentând tratativele pașnice, negocierile asigură satisfacerea de scopuri, iar scopurile, indirect, se adevăresc a fi strategii de promovare a intereselor, experiență atestată și în relațiile Republicii Moldova cu actorii internaționali. Negocierile ce au avut loc între Republica Moldova și actorii internaționali au fost în permanență ghidate de interesele politice, și mai puțin naționale, ce au influențat direct vectorii politicii externe, dar și imaginea Republicii Moldova.

Modelele internaționale au lăsat o amprentă vizibilă asupra modelului național de desfășurare a negocierilor: preluarea bunelor practici în ceea ce ține de organizarea protocolară, informarea lăcită, practicarea de strategii cooperante și crearea atmosferei de parteneriat durabil.

Se observă faptul că Republica Moldova se străduie să mențină relațiile bilaterale cu statele lumii, cât și colaborează cu aceste state în cadrul organizațiilor mondiale și regionale.

Utilizând strategiile integrative și cooperative, Republica Moldova a reușit să-și găsească aliați externi pentru a-și realiza într-o măsură considerabilă politica externă, dar rămâne sub semnul întrebării durabilitatea acestor alianțe în contextul politic actual. Astfel, trebuie urmărite acele programe strategice, planuri de acțiuni dintre Republica Moldova și state precum Federația Rusă, Statele Unite ale Americii (*Dialogul Strategic*) [4], România, și cu organizații internaționale cum sunt ONU (*Cadrul de parteneriat ONU – Republica Moldova pentru dezvoltarea durabilă 2018-2020*) [3], CoE, OSCE (*Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027*) [5], UE (*Strategia Comună de Cooperare pentru Dezvoltare*).

Rămâne totuși un subiect pe ordinea de zi a negocierilor strategice ce necesită o abordare mai strictă – reușitele de soluționare a conflictului transnistrian aflat în stare înghețată. Actorii internaționali s-au implicat activ în propunerea scenariilor și planurilor de soluționare a conflictului prin aplicarea unor strategii de comun acord care să mențină cursul pașnic al proceselor de negociere, fapt demonstrat prin multiplele planuri propuse din partea acestora (*Memorandumul de la Moscova, Planul Kozak, Planul Cioroianu, Parteneriatul estic al UE, formatul "5+2" OSCE* etc.). Instrumentele pot fi clasificate ca fiind strategii de comun acord, de tip integrativ și de cooperare.

Ceea ce ține de soluționarea conflictului în sine, presupune eforturi interne ale ambelor părți și nu doar a comunității internaționale.

Analiza complexității strategiilor Republicii Moldova în contextul negocierilor diplomatice permite deducerea comportamentului strategic cel mai adesea abordat de Republica Moldova în cadrul negocierilor cu actorii internaționali. Aduce în prim – plan instrumentele strategice rezultate din negocierile diplomatice datorită cărora s-ar putea evalua eficacitatea pregătirii strategice a Republicii Moldova în comparație cu

pregătirea strategică a actorilor internaționali fiind un mod de a evidenția practici utile pentru negocierile ulterioare. Devenind un instrument primar în reglementarea relațiilor internaționale, negocierile diplomatice au căpătat noi forme și reguli de desfășurare. Însă ceea ce a rămas neschimbat este fundamentul strategic pe care trebuie să-l posede echipa de negociatori ce reprezintă actorii internaționali.

Referințe:

1. CARAIANI, Gh., POTECEA, V. *Negocierea în afacerile internaționale. Strategii, tactici, uzanțe diplomatice și de protocol*. București: Wolterskluwer, 2010. 328 p.
2. ROTARU, V. Strategii de negociere în contextul reglementării conflictelor internaționale: repere pentru Republica Moldova. În: *Studii internaționale. Dialogurile de pace în Moldova: integrarea socială, politici și strategii de acomodare din perspective academice*. Chișinău: CEP USM, 2015, pp.76-83.
3. Cadrul de parteneriat ONU – Republica Moldova pentru Dezvoltare Durabilă 2018-2022. [Accesat 05.05.2020]. Disponibil: <https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Lega%20Framework/UNDAF%20Moldova%20RO.pdf>
4. Declarația comună a SUA și Republicii Moldova privind grupul de lucru în domeniul statului de drept și bunei guvernări din cadrul Dialogului Strategic, 2020. [Accesat 04.05.2020]. Disponibil: <https://md.usembassy.gov/ro/declaratie-comuna-sua-moldova-privind-grupul-de-lucru-in-domeniul-statului-de-drept-si-bunei-guvernari-din-cadrul-dialogului-strategic/>
5. *Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027*. [Accesat 05.05.2020]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr02_107.pdf

Recomandat

Veronica ROTARU, dr., conf. univ.

**REGLEMENTAREA PROCESELOR MIGRAȚIONALE
ÎN REPUBLICA MOLDOVA
(Realități și perspective)**

Irina ERȘOV

CZU: 314.7(478):341.231.14

ersov.irinap@gmail.com

Le but de cette recherche est d'analyser le mécanisme de régulation des flux migratoires en République de Moldova au stade actuel, à travers l'analyse du cadre normatif et institutionnel existant. L'actualité du thème choisi est marquée par l'intensification des flux migratoires, l'apparition d'une série de défis marqués notamment par l'émigration de main-d'œuvre hautement qualifiée et le besoin d'impliquer l'administration publique dans la gestion de ce phénomène.

Fenomenul migrației capătă o amploare deosebită în ultimul timp atât la nivel național, cât și la nivel internațional (realitate demonstrată de numeroase statistici). Acest lucru se explică prin predispoziția firească a oamenilor de a tinde spre o viață mai bună, servicii educaționale, sociale și medicale mai calitative. Pe lângă aceasta, printre motivele care stau la baza deciziei de a emigra se regăsesc: criza economică, criza politică, și deseori, dorința de afirmare profesională.

Toate cele enunțate se axează pe dreptul inalienabil la libera circulație al oricărui individ, stipulat în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în cadrul Constituțiilor naționale și a multiplelor acorduri/convenții internaționale. De asemenea, constatăm prezența unui cadru ambiguu de simplificare a procesului de traversare a frontierelor.

Ca rezultat, fenomenul migrației internaționale capătă o amploare fără precedent și are repercusiuni asupra statelor dezvoltate, subdezvoltate și celor în proces de tranziție. În această ordine de argumentare, migrația influențează nemijlocit asupra unor astfel de caracteristici și procese, precum structura și dinamica populației lumii (demografia), situația de pe piața muncii, indicii socioeconomici de dezvoltare a societății ș.a. Cea mai uzuală abordare a noțiunii „migrație”, se circumscrie următoarei interpretări: deplasare în vederea schimbării locului de trai și de muncă, determinată de factori sociali, politici, economici sau naturali [1]. În cadrul acestei definiții, sunt incluși factorii care impulsionează migrația și sunt remarcate două dintre cele mai frecvente motive

care stau la baza deciziei de a migra – schimbarea locului de trai din varii motive și/sau căutarea unui post de muncă remunerat decent.

De asemenea, migrația poate fi definită prin următoarele sintagme:

➤ „*constantă a civilizației*” [2, p.8] (modul nomad de viață fiind o trăsătură inalienabilă a omenirii);

➤ „*factor de dezvoltare*” (prin intermediul remitențelor economice și celor sociale);

➤ „*o logică individuală într-un spațiu social*” [3, p.9].

O analiză exhaustivă a istoriografiei fenomenului, ne face să ajungem la concluzia că acesta este deseori descris ca fiind un fenomen colectiv, redat prin cuvintele: fluxuri, valuri, invazii. Cu toate acestea, migrația, ca multe alte fenomene umane, este rezultatul interacțiunii între deciziile individuale și constrângerile sociale. Respectiv, migrantul nu este niciodată doar o victimă. Migrantul, este de asemenea, un actor al propriului destin, un strateg pentru sine și pentru cei dragi, căutând constant modalități de îmbunătățire a condițiilor de trai.

Complexitatea și versatilitatea migrației persistă în fiecare stat.

În Republica Moldova, fenomenul migrației capătă amploare la începutul anilor '90, devenind în timp și mai pronunțat. Momentul crucial, în acest sens, a fost destrămarea URSS. În condițiile lansării procesului de tranziție, au fost reformate mai multe domenii, iar în primă instanță a fost afectată sfera economică. În această conjunctură, marcată de specificul unui sistem economic instabil, o bună parte a populației a decis să emigreze. În condițiile date, a apărut necesitatea consolidării cadrului normativ și instituțional direcționat spre monitorizarea, reglementarea și gestionarea eficientă a fenomenului migrație în toată complexitatea sa. La nivel național, fenomenul migrației este abordat într-un amplu cadru normativ. În acest sens, distingem legi, hotărâri, strategii generale și strategii sectoriale. În linii generale, cadrul normativ național cuprinde un șir de prevederi îndreptate să asigure dreptul la libera circulație, respectarea drepturilor și intereselor resortisanților, prevenirea traficului de ființe umane, asigurarea controlului la frontiera de stat.

De asemenea, o semnificație aparte revine procesului de menținere a dialogului dintre autoritățile Republicii Moldova și cetățenii stabiliți în afara țării.

Un accent aparte în cadrul normativ național revine obiectivului de a încuraja cetățenii emigrați să revină în țară. Cu toate acestea, starea

excepțională generată de pandemia COVID-19 a evidențiat nepregătirea prealabilă a autorităților de a primi compatrioții și mai ales a demonstrat deficiențele existente până acum în domeniul asigurării protecției sociale a emigranților. Întrucât o parte considerabilă a migranților circulari, originari din Republica Moldova au activat până acum fără permis sau contract de muncă, situația creată a elucidat vulnerabilitatea acestora. Deși la nivel de conținut, documentele analizate sunt exhaustive și clar structurate, de facto, putem concluziona că încă nu s-a atins scopul scontat într-o bună parte a acestora – modernizarea țării și consolidarea/recâștigarea încrederii cetățenilor săi.

Ținând cont de aspirațiile de integrare europeană a Republicii Moldova, este imperativ să analizăm politicile migraționale aferente dialogului moldo-comunitar și să identificăm impactul pe care îl au acestea în reformarea sistemului de monitorizare și gestionare a fenomenului.

În această ordine de idei, menționăm că Republica Moldova, este situată geografic în imediata apropiere a UE, iar din acest considerent este parte a politicii europene de vecinătate (PEV) și beneficiază de o asistență logistică, tehnică și financiară considerabilă.

Instituirea unui dialog între Republica Moldova și UE pe marginea reglementării migrației a devenit posibilă prin intermediul armonizării legislației și aplanării decalajelor existente între cele două părți.

În linii generale, chintesența politicilor migraționale ale Republicii Moldova în cadrul procesului de integrare europeană se circumscrie următoarelor priorități: preluarea modelului de „abordare globală” a migrației; armonizarea legislației naționale cu cea a UE, astfel încât aceasta să corespundă standardelor europene; consolidarea unei politici bazate pe control în ceea ce ține de gestionarea frontierelor; accentuarea abordării homocentrice a migrației; punerea în valoare a conexiunii dintre migrație și dezvoltare. Realizarea priorităților trasate este una dintre sarcinile primordiale ale administrației publice centrale (APC) și administrației publice locale (APL). Gestionarea eficientă a tuturor aspectelor menționate depinde, într-o mare măsură, de calitatea funcționării instituțiilor naționale de resort (APC), întrucât gestionarea celor mai importante și proeminente probleme este adesea asociată cu concentrarea puterii și instituirea controlului la nivel central.

Din perspectiva APL din Republica Moldova, este primordial să se pună bazele unui dialog cu cei din diasporă. Această platformă poate

contribui substanțial la indentificarea soluțiilor de rezolvare a problemelor existente în localitate (unele unități APL valorifică acest potențial, iar rezultatele obținute sunt demne de urmat).

De asemenea, trebuie valorificată tendința persoanelor din diaspora de a se implica activ în viața localității de baștină și de a finanța unele proiecte de dezvoltare ale acesteia.

Considerăm, **în concluzie**, că migrația este un subiect destul de sensibil pentru RM și necesită o abordare mai profundată.

Deși sunt înregistrate succese în domeniul reglementării fluxurilor migraționale, remarcăm că problema conținutului și eficienței strategiilor politicii migraționale rămâne a fi un subiect actual pe agenda unităților APC și APL. La nivel de stat, liniile directorii privind migrația sunt formulate de către instituțiile APC. Cu toate acestea, primăriile au suficient spațiu pentru a-și manifesta creativitatea în ce privește corelarea migrației cu perspectivele de dezvoltare durabilă a localității.

Referințe:

1. *Dicționar explicativ al limbii române. Migrație*. [Accesat 18.12.2020] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/migra%C8%9Bie>
2. CREPEAU, F., NAKACHE, D. și ATAK, I. *Les migrations internationales contemporaines. Une dynamique complexe au coeur de la globalisation*. Les Presses de l'Université de Montreal, 2009. 409 p.
3. *Ibidem*.
4. Asociația pentru Politică Externă. *Planul de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize*. 2011. 10 p. [Accesat 12.02.2020]. Disponibil: <http://www.ape.md/2011/02/planul-de-acaiuni-privind-liberalizarea-regimului-de-vize-www-gov-md/>.

**PUBLIC DIPLOMACY OF THE EUROPEAN UNION AND
ITS REFLECTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Anastasia EȘANU

CZU: 327(4-672 UE:478)

anastasiaesanu@gmail.com

Acest articol se bazează pe cercetarea efectuată pe tema propusă care analizează evoluția diplomației publice a Uniunii Europene și reflectarea acesteia în Republica Moldova la etapa actuală. Acest subiect este examinat din perspectiva regională și națională, astfel, fiind analizate instrumentele și mecanismele de diplomație publică ale Uniunii Europene aplicate în cadrul Parteneriatului Estic, inclusiv în Republica Moldova.

Public diplomacy proved in time to be one of the most important instruments for international and intercultural communication. In the era of globalization, international actors across of the world use intensively public diplomacy as an effective tool to communicate successfully with broader audiences and to build a positive image with publics of other countries. Building the positive perception and attractiveness of the states or regional entities represent another global goal and competition among international actors nowadays. Thus, until the present time, it represents an indispensable part of the country's foreign policies.

The European Union has been working on strengthening its role as a global player for decades. Public diplomacy and communication actions started to be crucial elements in achieving the respective goal.

The European Union has always promoted itself as a regional actor of peace, security and prosperity. A leading regional actor that embodies the respect for the rule of law, protection of human rights, democracy and well-being of its citizens. Moreover, the European Union is a major donor that assists the development of many countries across the globe, with the specific attention to its neighborhood countries. Hence, public diplomacy of the European Union is precisely focused on communicating these principles to the world public that aim to generate positive perception of the Union overall. The role of public diplomacy for the European Union advanced together with strategic communication that

became a necessity after facing acts of Kremlin and jihadist disinformation that discredited the European Union as a global actor and a regional leader. Due to this fact, it started to develop advanced public diplomacy activities in the neighborhood region that tend to improve the perception and understanding of the European Union and increase awareness of the Union's assistance in partner states.

Moreover, it began to produce effective fact-based communication actions that strive to counter disinformation. Hence, public diplomacy of the European Union goes in tandem with strategic communication, as these both complements each other in external communication that make overall communication more efficient. This aspect is characteristic for the European Union's public diplomacy strategy.

External communication of the EU and its public diplomacy activities had considerably improved after the launch of the European External Action Service (EEAS) in 2010, the institution that was created in order to have a more comprehensive approach towards the external affairs of the EU. The respective institution represented certain instruments that contributed to a better implementation of international affairs, including external communication [1].

Public diplomacy of the European Union is defined by the European Commission as a tool that deals with the influence of public attitudes.

It seeks to promote EU interests by understanding, informing and influencing. It means clearly explaining the EU's goals, policies and activities and fostering understanding of these goals through dialogue with individual citizens, groups, institutions and the media [2].

However, the Belgian expert in public diplomacy Bianca Baumler states that since 2017, the public diplomacy of the EU focuses on "channels of engagement" with citizens, in particular with young people.

It notes their sense of exclusion, and calls for the EU to involve the youth in policy-making. Thus, it can be observed that nowadays there are more public diplomacy campaigns, activities, actions that focus and involve the youth [3]. In addition, taking into account all these technological challenges of the current century, the EU understood the importance of well-elaborated external communication, especially from the strategic perspective. Hence, this strategic communication of the EU

focuses mainly on its partner countries or third countries. Consequently, the overarching objectives of the EU's communication with third countries can be grouped under two main pillars – public diplomacy and strategic communication – with a focus on five main areas of activity:

- Effective communication and promotion of EU policies and values.
- Development of positive and effective messages regarding EU policies.
- Support for freedom of the press and the media environment.
- Raising public awareness of disinformation activities by external actors.
- Improving the EU's capacity to anticipate and respond to disinformation and propaganda campaigns [4].

Public diplomacy and strategic communication of the EU goes in tandem, as both of them complement each other, creating the perfect synergy for the better external communication. However, if public diplomacy of the EU tends to communicate with foreign publics by influencing their perception, and generating a more positive attitude towards the EU, then strategic communication aims to combat disinformation and fake news by showing real facts and true impact of the EU's efforts in its strategic partners. The EU develops and implements strategic communication and public diplomacy activities in the Eastern Partnership region within the European Neighbourhood Policy (ENP).

The role of both amplified after 2015, when the EU comprehend the importance of making visible its assistance to the citizens of the Eastern Partner countries.[5] At the current time, most of the instruments are oriented to broader audiences, such as youth and other workers from important development fields of the states. Hence, public diplomacy instruments of the EU take the format of projects, initiatives, networks, organisations that mostly focus on youth and people from development sphere. The role of the EU Delegation to the Eastern Partner countries become crucial in conducting well-developed public diplomacy and strategic communication actions. The EU Delegations started to prioritise and invest in visibility actions of many national projects conducted with the support of the EU. As these projects are oriented to bring tangible results for citizens, it is of major importance that people compre-

hend that. Youth and education programmes portrays another key instrument of the visibility in the Eastern Partner countries, which tend to increase the positive perception of the EU. Projects offered to the youth and academic environment such as Erasmus+, EU4Youth programme, the Eastern Partnership European School, EU4Alumni Network, European Solidarity Corps, eTwinning etc., increase the visibility of the EU as a partner that contribute to education and professional preparation of this important group of society [6]. In the same vein, several public diplomacy instruments applied by the EU in the Republic of Moldova can be mentioned: Organisation of Europe Days; Investments in the implementation of sectorial projects; Public campaigns on DCFTA, human rights etc.; Public events of launching programmes; EU information centres, such as Euro Clubs, the National Erasmus+ office; High-level visits of the EU officials to different districts of Moldova etc. Taking as reference the researches and results, certain recommendations are proposed in order to improve the overall public diplomacy of the EU: 1. It should be created a certain policy paper regarding public diplomacy of the EU that will include well-defined purposes, tools, implementers, resources, target audiences, mechanisms etc., that will have a pragmatic approach. 2. The EU in the neighbourhood countries focuses more attention on disinformation actions and less on the nature public diplomacy actions. This results less efficient external communication. 3. The EU can create the EU public diplomacy scholarship, taking the example from the American experience. As there is an absence of scholars and experts on public diplomacy of the EU, especially from the Eastern neighbourhood, such programme can contribute to the development of a community of EU public diplomacy scholars that can be an effective way to generate more innovative and practical research.

Finally, yet importantly, certain national recommendations are suggested in order to fortify the performance of public diplomacy of the EU in Moldova: 1. It is important to develop public diplomacy approach towards its actions oriented to informing and engaging with public. 2.

The EU shall hire a public diplomacy expert within the EU Delegation for proving necessary expertise in developing public diplomacy actions on national level. 3. The EU shall create a national policy paper that would define the public diplomacy approach resulting from the national context.

References:

1. European External Action Service (EEAS). [Accessed on 23.03.2020] Available at: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/-eeas_en.
2. European Commission. *A glance at EU public diplomacy at work*. The EU's 50th anniversary celebrations around the world, 2007. 23 p.
3. BAUMLER, B. *EU Public Diplomacy: Adapting to an Ever-Changing World*. Figuero Press, Los Angeles, 2019. 56 p.
4. European Parliament. Communicating Europe in third countries. [Accessed on 24.03.2020] Available at: [https://www.europarl.europa.eu/-RegData/etudes/BRIE/2017/599340/EPRS_BRI\(2017\)599340_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/-RegData/etudes/BRIE/2017/599340/EPRS_BRI(2017)599340_EN.pdf).
5. Review of the European Neighbourhood Policy (ENP): stronger partnerships for a stronger neighbourhood. [Accessed on 29.03.2020] Available at: https://ec.europa.eu/neighbourhoodenlargement/news_corner/news/20-15/11/20151118_en.
6. Eastern Partnership Youth Programme. [Accessed on 15.04.2020] Available at: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/projects/eastern-partnership-youth-programme>.

*Recomandat
Cristina EJOV, dr., conf. univ.*

**APLICABILITATEA PRINCIPIULUI TRANSPARENȚEI ÎN
CADRUL AUTORITĂȚILOR PUBLICE CENTRALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Nina FRUNZA

CZU: 354.07(478)

ninaln2706@gmail.com

The principle of transparency requires new visions regarding the opening to the public of the central public authorities, thus demonstrating at a certain moment competence, professionalism and transparency in order to provide quality services. In this study the aim of the research is to represent the essence and importance of the presence of the principle of transparency in the decision-making process of public authorities in the Republic of Moldova by studying the multiaspective and complex regulatory framework and applicability of this principle in other states.

Originea principiului transparenței pornește încă din anul 1960, când Curtea Europeană de Justiție (ECJ) a recunoscut dreptul de acces la dosare și documente ca fiind o parte al dreptului la apărare.

Conform dicționarului, transparența decizională reprezintă un atribut al vieții politice democratice, opus politicii secrete [1].

În contextul schimbărilor care apar în societate în fiecare zi la nivelul social, politic și economic din Republica Moldova, se impune și formularea unor noi viziuni cu privire la deschiderea către public a autorităților administrației publice, astfel aceasta dând dovadă la un moment dat de competență, profesionalism și transparență în vederea prestării serviciilor de calitate. Aplicabilitatea principiului transparenței în cadrul autorităților publice centrale din Republica Moldova este un fenomen important în organizarea și funcționarea corespunzătoare a acestora.

În urma analizei principiului transparenței, determinăm faptul că asigurarea unui acces mai larg al cetățenilor la informațiile și documentele aflate în posesia instituțiilor statului reprezintă o necesitate care trebuie asigurată. Dezvoltarea aplicabilității principiului transparenței în cadrul autorităților publice, participarea cetățenilor la procesul decizional și asigurarea legitimității, eficacității și responsabilității administrației față de cetățean și, de asemenea, definirea procesului de optimizare a performanțelor instituțiilor publice din perspectiva liberului acces la informații de interes public argumentează actualitatea studierii fenomenului

transparenței. Un act normativ privind accesul la informații există în peste o sută de țări, iar tradiția accesului liber la informațiile deținute de stat pornește încă din 1766 din Suedia, în momentul actual, în majoritatea țărilor, principiul transparenței și deschiderea către cetățeni este garantat de Constituție și de legile cu privire la deschidere și, accesul la informație. Republica Moldova nu este o excepție astfel dreptul la informație este unul din drepturile fundamentale ale omului, fiind garantat de art. 34 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit” [2]. Legea de bază în domeniul asigurării transparenței constituind-o Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional care, pornind de la obiectul de reglementare statuat în art. 1, stabilește normele aplicabile autorităților administrației publice centrale și locale, precum și altor autorități publice, în vederea asigurării transparenței în procesul decizional, reglementând raporturile acestor autorități cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, precum și cu alte părți interesate, în vederea participării la procesul decizional [3]. O altă lege de bază, prevăzută și de textul Constituției, este Legea nr. 982 privind accesul la informație [4].

Potrivit acestei legi, pot solicita informații cetățenii și rezidenții Republicii Moldova de la posesorii de informație care sunt: autoritățile publice centrale și locale – autoritățile administrației de stat, prevăzute în Constituția Republicii Moldova, și anume: Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul, administrația publică, autoritatea judecătorească; instituțiile publice centrale și locale care dețin informație oficială. Cu toate că legile există și sunt funcționabile, este foarte important aspectul practic al aplicării acestora astfel cel mai bine dezvoltat aspect al transparenței este faptul că aceasta se corelează cu guvernarea deschisă „*open government*” și cu dreptul la accesul public al documentelor. În procesul decizional, transparența are forța de a implica statul să conducă autoritățile, în așa fel încât informația să corespundă interesului public. Astfel transparența deciziei însemnând „gradul de deschidere pentru a face o alegere sau o verificare” [5].

La moment Republica Moldova are în fața sa foarte multe schimbări, iar responsabilitatea este împărțită. În instituțiile statului transparența trebuie să fie observată și reflectată de implicarea activă a cetățenilor în

luarea deciziilor administrative acesta fiind un beneficiu primar, în special atunci când vine vorba de instituțiile de bază care elaborează proiecte de decizii: Parlamentul; Guvernul; Președintele Republicii Moldova și altele instituții. În domeniul prezentării unor evoluții și reformări ale instituțiilor respective am putea spune că fiecare autoritate prezintă puncte forte și puncte slabe, atunci când este vorba despre aplicabilitatea principiului transparenței. Cu toate că orice mișcare este însoțită de anumite riscuri, ținem să menționăm faptul că Parlamentul și Guvernul sunt autoritățile care oferă mai multă transparență societății civile. Implicarea și poziționarea corectă oferă mai multă deschidere către cetățeni fiind clar prezentate scopurile și obiectivele instituției.

În contextul ultimelor noutăți, instituțiile de toate nivelurile sunt impuse să-și manifeste transparența în mediul online, inclusiv să se adapteze tot mai mult la plasarea serviciilor și noutăților pe site-urile web și pe rețelele de socializare. Abordarea și conlucrarea mai detaliată cu legislativul ne-a permis crearea unei analize proprii cu privire la transparența oferită de acesta în situația stării de urgență din Republica Moldova. Accesul deschis și liber la documente de politici, la evoluția politicilor publice, inclusiv a hotărârilor care sunt luate în momentul actual ne este asigurat, atât de site-ul Parlamentului, cât și de rețelele de socializare ale acestuia, unde în permanență au fost publicate ultimele noutăți cu privire la situația pandemică și cu privire la măsurile care sunt conferite pentru ameliorarea situației. Conlucrarea Parlamentului cu celelalte instituții în această situație de criză reprezintă un segment important în depășirea acesteia și, de asemenea, un bun exemplu pentru a demonstra că autoritățile administrației publice pot să colaboreze și să păstreze transparență la nivelul național de luare a deciziilor.

Referințe:

1. FLORINI, A. *The Right to Know: Transparency for an Open World*. Columbia University Press, May 22, 2007. 376 p.
2. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994.
3. Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional. În: *Monitorul Oficial*, nr. 215-217 din 05.12.2008.
4. Legea nr. 982 din 11-05-2000 privind accesul la informație. În: *Monitorul Oficial*, nr. 88-90 din 28-07-2000.

5. BERNITZ, J.N., CARDNER, C., GROUSSOT, X. General Principles of EC Law in a Process of Development. În: *Reports from a Conference in Stockholm*, 23-24 March 2007, pag. 205 -210 https://books.google.md/books?id=xUVK-kgeTWYC&hl=ro&source=gbs_navlinks_s (vizitat 16.04.-2020).

RĂZBOIUL HIBRID – O AMENINȚARE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Gestina PARA

CZU: 355.4

gestina.para@gmail.com

In this article we will analyze the phenomenon of hybrid warfare, not only from a theoretical point of view, but especially from an empirical perspective.

The issue of the investigation is aimed at finding the means, measures and strategies of any kind, both conventional and unconventional, specific to hybrid warfare and, respectively, to state the challenges facing the Republic of Moldova to ensure national security.

Războiul, considerat a fi un produs al gândirii strategice, a trecut prin numeroase modificări de-a lungul întregii istorii. Dacă inițial acesta era purtat prin mase mari de oameni, odată cu apariția armelor de foc, a avioanelor și a altor invenții tehnologice, treptat, a fost schimbat modul de desfășurare a unui conflict, iar la etapa actuală suntem martorii unor noi tendințe de desfășurare a acestuia, mult mai complexe și mai dinamice. Războiul hibrid, nu este un război nou, dar este unul actual – o strategie militară destul de complexă, specifică sec. XXI, iar ca urmare a crizei ucrainene, în literatura de specialitate, precum și în discursurile politicianilor, politologilor și oamenilor de știință este din ce în ce mai mult utilizat conceptul de „război hibrid”.

Însuși termenul „hibrid” provine din cuvântul latin *hybrida*, fiind preluat apoi în limba franceză ca *hybride*. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, în sens propriu, el este utilizat în biologie, pentru a descrie „un organism provenit din încrucișarea a doi indivizi de specii, de soiuri, de genuri sau de rase diferite”. În alte domenii, termenul a fost preluat cu sens figurativ, pentru a defini concepte (noțiuni, idei și acțiuni) rezultate din combinarea unor elemente, fără vreo oarecare legătură evidentă între ele și, într-un fel, lipsite de armonie.

Termenul de „război hibrid” a fost folosit pentru prima dată în lucrarea maiorului William J. Nemeth, scrisă în anul 2002, la Școala navală din Monterey, SUA, și intitulată *Războiul viitorului și Cecenia: o variantă de război hibrid* [1, p. 14]. Teoriile lui Nemeth au fost dezvoltate mai târziu, în anul 2008, de John McCuen, într-un articol apărut în publicația „Military Review”.

Totuși, părinții conceptului de război hibrid, așa cum îl cunoaștem și îl acceptăm astăzi sunt F. Hoffman și J. Mattis, care susțin că „*războiul hibrid cuprinde o gamă largă de manifestare a diferitelor tipuri de război, care include capabilități convenționale, formațiuni și tactici ne-regulate/asimetrice, acte teroriste, violente și de coerciție și tulburări cu caracter criminal*”. În cadrul acțiunilor hibride, violența se manifestă prin noi forme, cum sunt: metode asimetrice și asincrone de ducere a acțiunilor de luptă; *folosirea tehnologiilor de top* (IT, drone etc.), care pot conferi avantaje circumstanțiale neanticipate în fața actorilor puterii militare consacrate, care înlesnesc atacarea din interior a inamicului; *folosirea comunicațiilor speciale*, obiectivelor din teren cunoscute, timp suficient de desfășurare și pregătire a pozițiilor de luptă [2, p. 41]; mass-media a devenit o componentă de bază, utilizată de către inamic în favoarea sa și a propriilor interese prin răspândirea de fake news cu elemente propagandistice. Un alt element-cheie al războiului hibrid este *lawfare* sau *războiul legal* care reprezintă utilizarea dreptului și a proceselor judiciare ca instrument de război, pentru atingerea obiectivelor dorite de către statul inițiator. Teoreticianul militar prusac Carl von Clausewitz a atras atenția asupra faptului că interpretarea legii reprezintă, nemijlocit, un factor important în război, fiind conștient de dimensiunea politică, care este elementul legat cu ceea ce înțelegem astăzi prin *lawfare* [3, p. 35]. **Presa** este adesea folosită pentru a prezenta publicului că statul lor luptă imoral sau ilegal.

Această metodă a fost numită **război media** (*media warfare*), care reprezintă o parte proeminentă de propagandă de modă veche, perfecționată foarte bine de către Uniunea Sovietică. **Propaganda**, care reprezintă o încercare de a transmite valori sociale și politice, în speranța de a afecta gândirea, emoțiile și comportamentul oamenilor, este o metodă asimetrică care funcționează perfect în combinație cu mijloacele media pentru difuzarea informațiilor dorite. Specialiștii tot mai des ajung la concluzia că războiul cu forțele militare nu mai reprezintă calea sigură de asigurare a securității naționale și de protejare a intereselor de stat. Se pretinde că războiul transcende domeniul militar, vizând mai mult domeniul politic și mai ales cel informațional.

Când vorbim despre războiul hibrid, vorbim neapărat despre o gamă largă de metode nonmilitare, inovatoare.

Într-o lume în care practic toți au acces la informație și au fost dezvoltate medii favorabile pentru circulația rapidă a acesteia (televiziunea, social media, internetul), a devenit extrem de ușor de impus și de format un adevăr propriu referitor la anumite evenimente. Războiul informațional, după cum susțin cercetătorii români V. Ionițoiu și M. Videscu, mai este cunoscut și sub denumirea de *agresiune informațională*, definit de către specialiști drept folosirea ilegală, dar mai ales imorală, a unor produse informaționale (buletine informative, emisiuni TV, articole de presă etc.) în scopuri malițioase, pentru a manipula, dezinforma sau genera reacții în cadrul unui public sau unei organizații-țintă [4, p. 5].

Specialiștii consideră că spațiul postsovietic este o *zonă gri*, o zonă care este supusă unor amenințări de tip hibrid. Când vorbim despre războiul hibrid cu referire la Republica Moldova, atragem atenția la mai multe elemente specifice acestuia. În primul rând, elementul de război informațional este imposibil de ignorat, deoarece spațiul public moldovenesc este dominat de canalele TV din FR. Pentru dezinformarea cetățenilor și prezentarea unui adevăr propriu, Federația Rusă a recurs la anumite tehnici de manipulare informațională, printre care se evidențiază *exagerarea faptelor*, *prezentarea selectivă a evenimentelor*, folosirea unor *titluri bulversante*, a *surselor anonime neveridice*.

În al doilea rând, Federația Rusă profită de dependența energetică a țării noastre, transformând această pârghie într-un instrument de politică externă pentru realizarea intereselor sale și pentru a manipula anumite evenimente și/sau decizii. În al treilea rând, prezența elementului de *lawfare*, adică justificarea prin intermediul normelor juridice a acțiunilor ostile ale Moscovei din zona transnistriană, care pretinde că apără populația rusofonă din estul țării. Apoi, la toate acestea se mai adaugă și *psyops*, adică operațiunile psihologice, crima organizată prin intermediul căroră este afectată liniștea socială.

Republica Moldova este supusă presiunilor hibride din partea Federației Ruse, reprezentând o amenințare la adresa securității naționale, chiar dacă intensitatea presiunilor este mult mai slabă comparativ cu cele din Ucraina. Politicile prin intermediul căroră Federația Rusă exercită presiuni asupra statului moldovenesc au succes datorită trecutului comun, al nostalgiilor înrădăcinate adânc în mentalitatea populației.

În calitate de măsuri preventive contra acestui tip de război, autoritățile trebuie să întreprindă un șir de acțiuni, bazate pe pași concreți: examinarea amenințărilor de natură hibridă care afectează securitatea și integritatea țării; identificarea părților celor mai vulnerabile, care vor fi securizate de un Sistem de Avertizare Timpurie; crearea agențiilor naționale independente, care să răspundă imediat amenințărilor; examinarea relațiilor economice cu statele care, din cauza propriilor interese politice, întârziează mai multe obstacole spre a stagna dezvoltarea armonioasă a țării; crearea colaborărilor cu mai multe organisme internaționale, precum sunt ONU, OSCE, Uniunea Europeană.

Referințe:

1. STANCU, M.C. Războiul hibrid și forme de manifestare ale acestuia în criza din Ucraina. În: *Gândirea militară românească*, 2019, nr. 2. pp. 12-43. [Accesat 19.10.2019]. Disponibil: <https://gmr.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20reviste/gmr%202%202019/stancu.pdf>.
2. SIMILEANU, V. Războiul hibrid: abordare conceptuală. În: *Revistă științifico-practică*, nr.1/2018, Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Relații Internaționale. Plus, pp. 32-43. [Accesat 19.10.2019]. Disponibil: <http://irim.md/wp-content/uploads/2018/07/3-Simileanu.pdf>
3. DUNLAP, Ch.Jr. Lawfare Today: A Perspective. In: *Yale Journal of International Affairs*, 2008, pp. 146-158. [Accesat 06.04.2020]. Disponibil: https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5892&context=faculty_scholarship
4. IONIȚOIU, V., VIDESCU, M. Contra informații în epoca post-adevăr. În: *Infosfera*, nr. 1/2018, Direcția Generală de Informații a Apărării, p. 3-11. [Accesat 19.10.2019]. Disponibil: https://www.mapn.ro/publicatii_militare/arhiva_infosfera/documente/2018/1_2018.pdf

Recomandat

Alexandru SOLCAN, dr., conf. univ.

**NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
IN THE CONTEXT
OF REGIONAL AND GLOBAL CHALLENGES**

Arina LIULCA

CZU: [327 + 351.86 + 355.45](478)

irina.1181097@mail.ru

The scientific article is devoted to the study of the problem of the current state, factors and conditions of national security of the Republic of Moldova in the context of regional and global challenges. The article focuses on the assessments of various researchers and public opinion on the priority and most acute challenges to the national security of the Republic of Moldova.

The prospects for stabilizing the political situation in the region are considered, taking into account the coordination of the positions of all interested parties. This should have a positive impact on the socio-economic state of the region and on the possibility of integration into the European Union.

The experience of political construction of post-soviet states with accents that provoke uneven development of territories has led to the emergence of many conflicts, as well as to a significant differentiation in the standard of living of the population of the new States.

At different levels of social management, the interests of subjects differ. Historical experience shows that governance based on an imbalance of interests, discrimination of certain social strata and groups leads to General destabilization in society, challenges and threats to security at the regional level. Examples of this situation are the conflicts concerning the left-bank regions of Moldova, South-Eastern Ukraine, Abkhazia and others. As a socio-political category, national security can be viewed from two main points of view:

- firstly, as the position of the state at the international arena, the state of internal public relations of the state, based on the protection of the state, national interests, excluding the resolution of disputes and differences between them by force, pressure or threats;

- secondly, as a set of actions of social institutions, factors, conditions for ensuring opportunities for socio-economic development, the protection of the state as a subject of international relations in the implementation of its interests, the resolution of contradictions and conflicts through non-violent methods.

In this case, productive coordination of positions and interests as a condition for effective national security becomes the basis for the growth of the population's well-being, positive image of the state and opportunities for its development in the modern world order. The success of state development and national security is assessed in three main areas: political stability, economic prosperity, and the state's defense capability, depending on certain internal and external parameters.

When conducting statistical observations and assessing the level of security, countries assess the most powerful impact of a certain list of threats. In the global ranking of the safest countries, the list of assessed threats to the country's security is as follows: the number of internal and external violent conflicts; the level of distrust of the authorities; the politically unstable situation; the potential for terrorist acts; etc. [1].

The emphasis on national interests, national identity, and sovereignty, in the context of the globalized world economy, numerous migration flows and the liberalization of customs regimes, combined with the lack of guarantees for other ethnic minorities, leads to disagreements in society, making it weaker and more vulnerable. Unfortunately, this way, the priority of the interests of the indigenous population without regard to ethnic minorities in Ukraine and Moldova led to the protracted domestic political conflict, economic destabilization, the deterioration of the country's positions in the world ranking for security. Moreover, the consolidation of the national imbalance of interests at the strategic level has become characteristic for Moldova.

Thus, among the problematic aspects of the national security Strategy of the Republic of Moldova [2], insufficient attention was paid to the integration of ethnic minorities, guarantees for the preservation of their cultural and linguistic identity, and this is one of the acute points in the social atmosphere of the region, obstacles to the Transnistrian settlement. The lack of agreement in the highest echelons of power on this issue, the unwillingness to agree on interests leads to a lack of progress in the negotiation process for the settlement of the Transnistrian conflict.

As for the main threats to the national security of the Republic of Moldova we can identify the following:

- political threats, such as internal political instability, terrorism and abuse of human rights;

- economic threats such as poverty, increasing differentiation between rich and poor, migration to more economically favorable areas, and the impact of conflicts in an unstable neighboring state;

- social threats such as aging of the majority of the population, ethnic conflicts, crime, transnational drug trafficking, illegal trade[3, p. 58].

To find out public opinion on the issue of priority threats and challenges to the national security of the Republic of Moldova, was conducted a poll on the topic "Modern challenges to national and international security". The conducted sociological survey provided the following social opinion about the threats to national security: political instability – 77.5% of respondents, economic instability – 70 %, unemployment – 65% of respondents, mass migration – 42.5 %, influence of external factors on the foreign policy of the Republic of Moldova; Transnistrian conflict – 27.5 %, lack of patriotism – 20 % of respondents.

It is noted that the most serious security challenges are based on the economic interests of political actors. In the current situation, most of them benefit from the current situation. Therefore, the negotiation process on the issue of the Transnistrian settlement is also stalled.

In these conditions to get out of this situation, it is necessary to have a comprehensive system for ensuring national security, taking into account the balance of interests and prospects for strengthening it in the context of developing cooperation between national agents and European integration. Cooperation can be based on various joint activities, in particular, in the field of culture and education, including in the field of positive information exchange. As well as the reform of the political and legal framework of the national security sector and the subsequent alignment of regulations with the reformed political and legal framework; the creation of a national capacity for strategic planning and analysis in the field of national security and defense and making it functional can be effective in such case. Speaking about integration with the European Union it also can give an impetus to economic strengthening, political and democratic transformations and reforms that will generally contribute to raising the level of civilization of the Republic of Moldova, but to realize these prospects we need to work together.

An important point in this situation is to optimize integration costs and neutralize potential threats and risks, so that the benefits of consolidation are higher than the costs of this process.

So, the optimal solution for the Republic of Moldova to strengthen its national security will be paramount in stabilizing the national economy, development of mechanisms of coordination making management policy decisions at different levels of government, the reform of democratic institutions, development of international economic relations on a qualitatively new level and settlement of the Transnistrian conflict, taking into account the positions of all stakeholders.

References:

1. *Global peace index 2019. Measuring peace in a complex world. Institute for economics & peace.* [Accesat: 11.05.2020] Disponibil: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/06/GPI-2019web003.pdf>
2. *Постановление 153 от 15.07.2011 парламента Република Молдова «Об утверждении Стратегии национальной безопасности Республики Молдова».* [Accesat: 13.05.2020] Disponibil: <http://lex.justice.md/viewwdoc.php?action=view&view=doc&id=340510&lang=2>
3. БЕНЮК, В, РОШКА, Л. *Государственность Молдовы междисциплинарный подход*: Сборник научных статей. Кишинэу: Принт-Каро, 20-17.

ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN DEZVOLTAREA BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU

Constantin MARANDICI

CZU: 352.08:334.71

costeamarandici@yahoo.com

Nowadays, business becomes a way of financial and vocational development preferred by more and more citizens, who are motivated by a possible financial and decision-making independence. The role of Local Public Administration in identifying and supporting the problems faced by small and medium-sized enterprises is essential, with a rich regulatory base and experience of developed countries.

În prezent, o deosebită atenție se atrage întreprinderilor mici și mijlocii, a căror existență în structura economică a unei țări este absolut indispensabilă. Se știe că ele au reprezentat dintotdeauna un rol însemnat în viața economică și socială a societății, aflându-se la baza revigorării multor economii. Primele relatări despre businessul mic au apărut în timpurile când bancherii acordau împrumuturi în bani, achiziționând dobânda, în secolul al XVII-lea. De atunci întreprinzătorii au început să-și realizeze producția și serviciile lor consumatorilor.

În urmă cu aproape două decenii s-a depus un efort impunător pentru definirea IMM-urilor, ajungându-se la zeci de noțiuni. Unele dintre acestea nu sunt definiții, ci doar discuții în jurul conceptului de definire a întreprinderilor mici și mijlocii. Fondatorul teoriei businessului mic se consideră Richard Cantillon (1680-1734), economist francez din secolul al XVIII-lea, care a introdus în circulație noțiunea științific-argumentată de „antreprenoriat”. În evoluția acestui concept, un rol deosebit l-au jucat și clasicii economiei politice Adam Smith (1723 -1790) și Jean Baptiste Say din secolul al XIX-lea, care au demonstrat o legătură directă între businessul mic și antreprenoriat, dovedind eficiența acestora [1, p. 53].

Actualmente, în oricare stat, businessul mic și mijlociu reprezintă cea mai importantă verigă a economiei naționale și, grație contribuției sale considerabile la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și a tehnologiilor, stabilitatea socială, lărgirea oportunităților economice individuale, este considerat „coloana vertebrală a economiei”.

Odată cu trecerea la economia de piață, și în Republica Moldova au început să se manifeste tendințe pozitive de dezvoltare a businessului mic și mijlociu, în special, prin desfășurarea activităților antreprenoriale. Astfel, cadrul de politici pe termen lung și mediu privind dezvoltarea întreprinderilor micro, mici și mijlocii din Republica Moldova este reglementat printr-un șir de acte normative, fiecare dintre ele având ariile specifice de intervenție întru îmbunătățirea climatului antreprenorial.

Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acestei Strategii pentru anii 2015-2017, răspund imperativului de trecere de la modelul de dezvoltare economică bazat pe consum, la o nouă paradigmă orientată spre exporturi, investiții și inovații, a dezideratului politic de integrare europeană și a tendințelor economice, mondiale.

Prezenta Strategie vine să contribuie la consolidarea potențialului IMM-urilor și a rolului lor în economie, stabilirea mai clară a priorităților, creșterea încrederii dintre mediul de afaceri și autorități, crearea în ansamblu a unui mediu mai favorabil pentru activitatea de antreprenariat [2]. Dacă e să analizăm activitatea de supraveghere a întreprinderilor mici și mijlocii de către autoritățile publice locale, este necesar să menționăm că aceasta începe odată cu inițierea activității de antreprenariat propriu-zise și continuă până în momentul în care activitatea respectivă încetează. Funcționarii publici responsabili de constatarea contravențiilor sunt obligați să reacționeze la orice petiție, demers și/sau să se autosesizeze în cazul în care este martorul săvârșirii unei contravenții. Ținem să accentuăm că principalul scop urmărit de oricare activitate de control este de a responsabiliza agenții economici și de a îmbunătăți, într-un final, întreg mediul de afaceri. La nivel local, listele agenților constatați responsabili de constatarea contravențiilor și încheierea proceselor - verbale sunt aprobate în baza Dispozițiilor emise de către Primarul localității. Prin urmare, în municipiul Chișinău, Dispoziția nr. 141-d din 25.03.2019 cu privire la aplicarea prevederilor Legii nr. 159 din 12.10.2018 privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2018, aprobă listele agenților constatați, aprobă modelele-tip ale formularelor proceselor verbale cu privire la contravenție seria PC, JC, prescripțiilor privind sistarea lucrărilor de construcții sau activităților

de comerț, procesul-verbal de audiere a contravenientului, martorului etc. Deși cadrul normativ ce asigură suportul agenților constatatori în aplicarea sancțiunilor este unul destul de eficient, trebuie să menționăm faptul că regulamentele adoptate de către consiliile locale, conform cărora se desfășoară activitățile de comerț, sunt de cele mai multe ori neclare. Mai mult ca atât, putem observa tendința preluării unor modele internaționale, însă neexistând ajustarea acestora la specificul concret al unităților administrative teritoriale din Republica Moldova.

În cercetarea efectuată, am validat analiza punerii în aplicare a cadrului normativ la nivel local, în cadrul Preturii Botanica, privind necesitatea demontării, evacuării, reamplasării unităților de comerț cu stațiune provizorie amplasate la o distanță mai mică de 200 m față de instituțiile de învățământ și cele medico-sanitare. Actualitatea aspectului practic rezidă în necesitatea implementării prevederilor Legii nr. 278 din 14.12.2007 privind controlul tutunului [3]. Scopul principal constă în reducerea daunelor pentru sănătate, generate de consumul produselor din tutun și al produselor conexe, și de expunerea la fumul de tutun.

Obiectul cercetării reprezintă necesitatea evacuării unităților de comerț cu suprafața comercială mai mică de 20 m² ce încalcă prevederile Legii privind controlul tutunului. În cele din urmă, în cadrul sectorului Centru al mun. Chișinău, au fost identificate 52 de unități de comerț ce nu corespund prevederilor legii menționate, în plus, a fost stabilit agentul economic responsabil de administrarea fiecăreia, cât și adresele instituțiilor de învățământ sau cele medico-sanitare. În urma înștiințării agenților economici cu privire la noile prevederi ale Legii privind controlul tutunului, colaboratorii secției social-economice din cadrul Preturii sectorului Centru au întocmit trei procese-verbale cu privire la contravenție referitoare la agenții economici care continuau să comercializeze produse din tutun. Ținem să accentuăm faptul că agenții economici responsabili de administrarea unităților de comerț în cadrul cărora sunt comercializate produse din tutun și produse conexe, au ignorat toate mesajele și acțiunile întreprinse de către autoritățile publice locale, au contestat procesele-verbale contravenționale și au căutat orice pârghie legală pentru a nu scoate din asortimentul mărfurilor comercializate produsele din tutun și cele conexe. Totodată, în această perioadă au fost efectuate numeroase deplasări în teren pentru monitorizarea ac-

țiunilor întreprinse de către agenții economici și au fost emise prescripții de demontare și evacuare a unităților de comerț cu staționare provizorie. În concluzie, autoritățile Administrației publice locale trebuie să concentreze tot efortul pentru a stabili și pentru a îmbunătăți relațiile cu întreprinderile private, având drept scop consolidarea businessului mic și mijlociu, care duce la consolidarea nivelului de trai al societății.

Autoritățile Administrației publice locale trebuie să consulte și să ia în considerare problemele și grijile întreprinderilor mici și mijlocii, să identifice și să aplice o serie de măsuri care ar încuraja tinerii întreprinzători sau persoanele fizice să inițieze, sau să dezvolte propria afacere în Republica Moldova.

Referințe:

1. SAY, Jean-Batst. *The entrepreneur: introductory remarks*. H.J.G. Aitken. New York: Marxist views, 1984. 137 p.
2. STRATEGIA de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012- 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 685 din 13 septembrie 2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 25.05.2018, nr.166-176, pct. 1.
3. Legea nr. 278 din 14.12.2007 privind controlul tutunului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 07.03.2008, nr. 47-48, art. 25.

Recomandat
Angela ZUBCO, dr., conf. univ.

ROLUL ONU ÎN RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN CONFLICTELE ARMATE DIN SEC. XXI

Ana Morari

CZU:327.5:341.231.14:341.123"20" anatolie.morari@gmail.com

At the present stage, in the complex set of realities, problems and desiderata that concern humanity today, human rights and freedoms occupy a central place. The affirmation of the concept of human rights is the result of a long dynamic process, during which the idea of respect of human rights found its consecration, overcoming totalitarian concept, which oppose both the recognition of equality between people and the defense and promotion of human rights. In this context, the concern for the protection of human rights, in the conditions of an armed conflict, and the research of the aspects related to the involvement of the responsible institution for the protection of the humanitarian right still maintains its actuality. The above shows once again that the primary goal of international law remains the protection of the human being, especially during armed conflicts, when vulnerability is increased, and the reality proves that these concerns are always current.

În ultimele decenii ale sec. XX - începutul sec. XXI, se observă accentuarea multitudinii de transformări politice, economice și sociale în domeniul relațiilor internaționale. Astfel, au apărut o serie de cercetări și analize asupra fenomenului de cooperare multilaterală în domeniul securității care reprezintă o consecință a globalizării.

În studierea temei aportului ONU la dezvoltarea sistemului de securitate a statelor membre și nemembre, pot fi remarcați, în primul rând, autorii occidentali. Analiza interdependențelor ONU și securității internaționale sunt în centrul atenției *autorilor americani*.

O contribuție semnificativă în cercetarea bazelor teoretice ale relațiilor de cooperare la nivelul organizațiilor internaționale a adus-o profesorul G. Johansson, care, analizând politica externă a statelor care fac parte din Consiliul de securitate al ONU, a constatat că parteneriatele de cooperare a acestor mari actori internaționali au trei scopuri principale: scopul politic – crearea unei imagini favorabile în străinătate pentru a realiza mai ușor scopurile de politică externă și de securitate națională; scopul economic – augmentarea creșterii economice prin punerea de atracție prin intermediul turismului, exporturilor, investițiilor, atragerea de studenți și cercetători sau alte persoane cu talente speciale;

scopul cultural – stimularea schimburilor culturale și intelectuale la nivel internațional pentru a crește competența [3]. În același timp, o valoroasă contribuție în domeniul analizei condițiilor necesare securității naționale o prezintă Școala de la Copenhaga, aL cărei reprezentanți – B.Buzan [1] – este adeptul lărgirii sferei de definire a securității în funcție de perceperea amenințărilor la adresa existenței unui obiect de referință.

Amenințările se pot manifesta într-o varietate de contexte sau domenii: politic, economic, militar, cultural, demografic, ecologic.

Cercetătorii americani ca P. van Ham încearcă să definească rolul ONU în cadrul noului sistem internațional. În acest sens, se menționează dezvoltarea și perfecționarea sub raport instituțional al ONU.

Totodată, se subliniază, în vederea creșterii eficienței organizației, necesitatea elaborării unui nou plan model de securitate pentru spațiul euro-atlantic, model care ar permite soluționarea unui șir de probleme și care ar corespunde întru totul rolului asumat de ONU [2].

De exemplu, N. Zasurski apreciază nivelul pericolelor și amenințărilor la adresa securității internaționale în contextul activității ONU.

În condițiile actuale, puterea și bunăstarea oricărui stat, și, respectiv, securitatea internațională, este determinată, în primul rând, de situația economică a țării. De aici și reiese faptul că problema asigurării securității vine pe prim - plan [6]. Autorul din Ucraina M. Kapitonenko se alătură discuțiilor practice asupra repercursiunii conflictelor în spațiul postsovietic. În studiul său scris în limba engleză [4], se planează în jurul ideii iredentismului rus, care, după cum spune autorul, nu-și are originea în politica promovată de Vladimir Putin, ci, dincolo de declarații, el se regăsește în fapte concrete, în acțiunile subversive ale Rusiei care au început imediat după destrămarea URSS. Acestea pot fi urmărite de la începutul anilor '90 în Transnistria, Abhazia, Osetia ori Nagorno-Karabah. Peste tot, deși parte activă a acestor conflicte, Rusia și-a asumat într-un mod cinic rolul de mediator. Autoarea R. Miga-Beșteliune spune că pentru ca activitatea lor să se desfășoare în conformitate cu dreptul internațional contemporan, ONU și partenerii săi trebuie să se călăuzească, în acțiunile lor, după următoarele criterii principale: ONU nu trebuie să încalce suveranitatea statelor membre; Capacitatea juridică pe care o are ONU, ca subiecți derivați de drept internațional, este dependentă de voința statelor care le-au creat și este

limitată de prevederile tratatelor prin care au luat naștere; Unele organizații internaționale, precum Uniunea Europeană, Consiliul Europei, pot lua în discuție sau adopta hotărâri referitoare la problemele care sunt de competența internă a statelor. Statele au dreptul să participe în mod egal în organizațiile internaționale la desfășurarea lucrărilor și adoptarea hotărârilor acestora; Deciziile și recomandările organizațiilor internaționale nu au, în principiu, un caracter juridic obligatoriu. Ele devin obligatorii numai în măsura în care sunt acceptate de către statele membre [5].

Cu regret, realitatea geopolitică ne demonstrează că războaiele sunt parte integrantă a vieții umane. Dacă e să analizăm ordinea de zi a celei de-a 63-a sesiuni a Adunării Generale a ONU din anul 2008, atunci din cele 266 de chestiuni examinate, 67 au fost rezervate chestiunilor umanitare de caracter și dimensiune variate: asistență umanitară, teritorii ocupate, operațiuni de menținere a păcii, refugiați, securitate și cooperare, interzicerea experiențelor nucleare, reglementare și reducerea cursei înarmărilor, dezarmarea, crearea centrelor regionale pentru pace și dezarmare, protecția mediului ambiant în timpul conflictelor armate etc. Acest fapt a dictat cu ocazia aceleiași sesiuni adoptarea Rezoluției cu privire la noua ordine umanitară internațională, prin care ONU estimează că este necesar a redubla eforturile la nivel național, regional și internațional pentru a face față situațiilor de urgență umanitară. Prin această rezoluție, pe de o parte, se invită Secretarul General al ONU să continue promovarea respectării stricte a dreptului refugiaților, dreptului umanitar și normelor și principiilor convenite la nivel internațional în situații de urgență umanitară, pe de altă parte, ea angajează guvernele, organizațiile interguvernamentale și societatea civilă să-i preteze tot concursul și susținerea prin intermediul organismelor și mecanismelor instituționale constituite de ONU, pentru a răspunde necesităților de asistență și protecție a populațiilor afectate și pentru a asigura securitatea funcționarilor ONU și altui personal umanitar.

Dreptul internațional umanitar apare totalmente ca o instituție a dreptului internațional, ce are menirea de a diminua nenorocirile provocate de război prin determinarea metodelor și mijloacelor inadmisibile acțiunilor militare și prin protejarea victimelor diferendului armat.

E vorba, în fond, de selectarea metodelor și mijloacelor de ducere a războiului, de apărare a persoanelor și bunurilor cărora li se poate aduce vreun prejudiciu, adică a obiectelor ce nu figurează ca obiectiv al atențatelor militare. Aceste momente au fost incluse în sfera de reglementare a dreptului internațional umanitar abia în a doua jumătate a secolului XIX. Ne dăm seama de faptul că anume conținutul dreptului internațional umanitar a fost întotdeauna orientat spre satisfacerea necesităților omului, iar scopul principal al acestei ramuri de drept constă în apărarea vieții și demnității persoanei aflate în situații extremale din cauza războiului. La rândul lor, prevederile care țin de acest drept constituie un compromis al diferitelor interese. Pentru protecția victimelor de război, a bunurilor materiale și personalului de îngrijire în spiritul dreptului umanitar, s-au întreprins eforturi vădite, dar apare întrebarea: care va fi eficacitatea acestei protecții în cazul unui conflict armat în care se utilizează mijloace de nimicire în masă și armele nucleare? Prin urmare, o asemenea armă trebuie calificată ca producând moarte inevitabilă și suferințe exagerate, urmările sale putând fi asimilate genocidului și situația actuală a dreptului internațional nu ne permite să concluzionăm asupra legalității aplicării armei nucleare în situații excepționale de autoapărare, chiar și atunci când este amenințată însăși existența statului.

Referințe:

1. BUZAN, B. *Popoare, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2000.
2. HAM VAN, P. *Europe's New Defense Ambitions: Implications for NATO, the US and Russia*. Marshall European Center for Security Studies, 2003. 388 p.
3. JOHANSSON, G. *Diplomaczi: a comapartive studz of the membe states of UN*. <http://www.uppsats.se/uppsats/3dc46a57e2/> (vizitat 15.01.2020).
4. KAPITONENKO, M. Resolving Post-Soviet „Frozen Conflicts”: Is Regional Integration Helpful? In: *Caucasian Review of International Affairs*, 2009, vol. 3 (1), pp. 101-120.
5. MIGA-BEȘTELIU, R. *Drept internațional public*. Vol. I, II. București: Beck, 2014. 688 p.
6. ЗАСУРСКИЙ, Я.Н. Глобальная структура НАТО и ОБСЕ. В: *Вестник Московского университета*. Серия 10. Журналистика. Москва: 2012, № 3. сс. 101-115.

*Recomandat
Alexandru EJOV, dr., conf. univ.*

IMPACTUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ASUPRA VALORIFICĂRII DREPTULUI DE PROPRIETATE PUBLICĂ

Nadejda MUNTEANU

CZU: 352:351.71

nadejda.munteanu98@gmail.com

This paper analyzes the concept and practice of local public authorities on the management of public property and the importance of implementing new rules for the exercise of this right by local public authorities and civil servants within the given authority. The level of corruption is overstated by civil servants, irrationality on the part of both local and central authorities in the administration and management of resources. It was also proposed to harmonize the normative framework for local and central authorities. Finally, the local public authority must be able to ensure transparency in the management of its assets.

Această lucrare analizează conceptul și practica autorităților publice locale asupra gestionării proprietății publice și a importanței implementării unor noi reguli de valorificare a acestui drept de către autoritățile publice locale și funcționarii publici din cadrul autorității date.

Proprietatea publică, în concepția noastră sunt bunurile imobiliare care sunt deținute de un stat, în general, o multitudine de instituții deliberative alese democratic de oameni în cadrul algerilor locale sau naționale. Conceptul este că statul este format din oameni și, prin urmare, oamenii dețin proprietatea care este încredințată guvernului sau primăriei pentru „îngrijire”. Proprietatea publică suferă riscul paradoxal de a fi percepută ca nonproprietate. În cele din urmă, recunoaștem și presupunem ideea că proprietatea publică este tipul de proprietate care este deschis pentru a fi utilizat de cetățenii statului, inclusiv de cetățenii străini. Sunt create exclusiv de către stat astfel încât toți oamenii să poată beneficia de ea. Pe lângă faptul că trebuie să existe o definiție clară, mai trebuie revizuite și alte subiecte care pot garanta un format mai constructiv referitor la cum trebuie să arate un cadru legal decent care va putea asigura garanțarea acestui drept. Desigur când există un cadru legal bun și efectiv ai putea construi și forma.

În urma investigațiilor am ajuns la o serie de concluzii legate de câteva puncte principale: nu există un cadru legal loial pentru ca autoritățile publice locale să gestioneze corect proprietatea publică pe care o

deține, am depistat multe lacune la nivel de administrare a proprietății publice dar și la nivel de cadru legal. Utilizarea contradictorie în legislație a noțiunilor de „*proprietate publică*”, „*domeniu public*”, ce reprezintă o dezinformare clară la nivel de percepere a noțiunilor și neclaritate a utilizării lor în contextul legal. Lipsa unor definiții clare a noțiunilor de „*interes public*”, „*interes public național*” și „*interes public local*” în raport cu noțiunea de „*proprietate publică*”, ceea ce reprezintă o inducere incorectă referitor la aceste sintagme care sunt folosite în actele normative și care într-o oarecare măsură se contrazic.

Lipsa unui cadru regulativ care să stabilească procedura delimitării bunurilor proprietate publică și lipsa unei delimitări clare: a bunurilor proprietate publică de stat și ale unităților administrativ-teritoriale, dar și a bunurilor din domeniul public de cele din domeniul privat ale statului și ale unităților administrativ-teritoriale inclusiv.

Lipsa unor regulamente la nivel de UAT privind delimitarea proprietății publice a UAT propriu-zise. Stabilirea competențelor și atribuțiilor decizionale ale AAPC și locale. Nivelul de corupție este supraevidențiat de către funcționarii publici, iraționalitate din partea autorităților atât locale cât și centrale în materie de administrare și gestionare a resurselor. Persoanele care au în proprietatea lor un bun public care îl administrează în conformitate cu normele legale expuse de lege, uneori nu țin cont prin ce metodă trebuie de gestionat bunul, iar trecerea de la contracte de arendă la privatizare prin persoane terțe a adus la gestionarea irațională a resurselor pe care le deține autoritatea publică.

Multitudinea de raporturi de audit care le face Curtea de Conturi [1], dar și expunerea Curții Supreme de Justiție [2, p.1-3] pe alocuri este inutilă pentru autoritățile locale, deoarece ele mereu calcă pe aceleași greble. Nu a existat un preț normativ pe piață care ar avantaja autoritățile locale în domeniul de administrare a proprietății publice.

Beneficiarii acestui drept trebuie să fie în raport de subordonare cu autoritățile locale. În prezent, nu a fost finalizată delimitarea terenurilor conform domeniului și regimului juridic [3, p.1-6], fapt ce permite abuzul persoanelor fizice și juridice asupra proprietății publice.

Fără îndoială, cunoaștem cum aceste procese au loc și cum ele figurează în practica administrativă, dar și judiciară.

Deci, ca o mică remarcă în urma investigării, am realizat faptul că administrarea eficientă a proprietății publice ar presupune capacitatea statului de a posedea bunul ca pe un bun al său (*dreptul de posesiune*) [4, art. 482 Cod civil] capacitatea de a extrage și de a valorifica calitățile utile ale bunului (*dreptul de folosință*) și capacitatea de a decide soarta juridică a bunului respectiv (*dreptul de dispoziție*).

Prin emiterea dispozițiilor privind problemele posesiunii, folosinței și dispoziției asupra proprietății publice, desigur se realizează și evidența proprietății municipale/locale și se duce registrul proprietății locale/municipale, precum și contractele de locațiune/arendă, comodat, concesiune și administrare fiduciară. Conform competențelor sale primăria poate solicita și obține informații privind problemele legate de folosința obiectelor proprietății municipale, iar instituția dată este obligată să ofere informații veridice și actuale. La moment, competențele la nivel de primărie sunt structurate, astfel încât competențele de gestionare a patrimoniului municipal îi revin Direcției Generale Arhitectură, Urbanism și Relații Funciare (DGAURF) [5, 2.3-2.13], în timp ce gestionarea bunurilor imobile din proprietate municipală îi revin Direcției Generale Economie Eeforme și Relații Patrimoniale (DGERRP) [6, 2.1-3.6].

Însă funcțiile și competențele DGERRP se suprapun cu cele ale Direcției Management Financiar (DMF) [7, 2.1-4.14] la capitolul asigurarea evidenței și gestionării patrimoniului municipal, fapt ce generează confuzie la nivel instituțional și se începe procesul birocratie excesivă și mai ales aspectul de oferire a mitei pentru o anumită rugămintă.

În baza acestor concluzii, au fost propuse câteva recomandări concrete cu privire la optimizarea procesului de gestionare a proprietății publice prin mai multe procedee transparente și desigur legale.

Se va stimula procesele de investiții în domeniul dat de către persoane interesate și mediu de business. S-a propus și armonizarea cadrului normativ pentru autoritățile locale dar și pentru cele centrale.

În cele din urmă, autoritatea publică locală trebuie să fie capabilă să asigure o transparență în gestiunea patrimoniului său. În prezent, deseori există o lipsă de coordonare între serviciile-cheie, precum IT, planificarea forței de muncă sau managementul clienților.

Pentru a fi eficient, o strategie de proprietate trebuie să țină cont de nevoile curente și viitoare ale fiecărei unități de afaceri.

În cele din urmă, mediul privat trebuie implicat în sectorul public, simbioza dintre acestea va garanta un nivel sporit de muncă și efect pozitiv. Unul din aceste mecanisme este Registrul Funcțional al PP în care este introdus Planul Urbanistic: General și Zonal. Fiecare „Zonă” va avea puncte care vor defini ce imobil este în proprietatea publică. Fie el un teren agricol, porțiuni de drum care poate fi utilizată ca parcare, iar pentru cei din mediul de business desemnarea tuturor trotuarelor aferent magazinelor ori edificiilor pe care le dețin. Orice persoană juridică dar și simplu cetățean accesând acest registru v-a putea urmări ce bunuri imobile cu caracter public pot fi destinate spre vânzare/cumpărare, concenționare și licitație publică. Vor fi prezentate rapoarte referitor la faptul concesionării bunurilor imobile de către persoană contractantă, dar și date statistice privind modul de gestionare a acestui bun.

Registrul va conține informație veridică și actualizată. Va prezenta și actele necesare pentru înstrăinarea legală a bunurilor de proprietate publică. De asemenea, platforma respectivă reflectă informația la zi despre fiecare proiect de construcție din oraș, prezentând date despre proiect, dezvoltarea lui, timeline-ul lucrărilor și datele de contact ale managerului de proiect. Aceasta este o măsură conexasă la finalizarea procesului de înregistrare a patrimoniului municipal și reiese din faptul că mun. Chișinău nu deține un inventar centralizat al proprietăților municipale. De asemenea, acest Registru este necesar pentru ducerea evidenței situației fiecărui bun public municipal și pentru asigurarea bazei informaționale pentru platforma online.

Referințe:

1. Rapoarte și Hotărâri CCM [Accesat 02.04.2020] Disponibil <http://www.ccrm.md/hotariri-si-rapoarte-1-95>
2. *Expunerea Curții Supreme de Justiție a RM* [Accesat 20.04.2020] Recomandarea 32, privind dreptul instanței de a obliga autoritatea publică să emită actul administrativ privind înstrăinarea, concesionarea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor proprietate a unității administrativ-teritoriale prin licitație publică, organizată în condițiile legii, 3 februarie 2013. Disponibil http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=50
3. Raport privind delimitarea terenurilor conform domeniului juridic [Accesat 22.04.2020] Disponibil : <http://www.ipot.md/ro/dtpp.html>

4. A se vedea Codul civil [Accesat 10 .04.2020] Disponibil https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro
5. Regulamentul de activate a DGRAUF mun. Chișinău [Accesat 15 .04.2020] Diponibil <https://www.chisinau.md/pageview.php?l=ro&idc=461&id=1239&t=/Primaria/Directii/Directia-general-a-arhitectura-urbanism-si-relatii-funciare/Regulamentul-Directiei-general-e-arhitectura-urbanism-si-relatii-funciare-a-Consiliului-municipal-Chisinau/>.
6. Regulament de activate dar DGRRP [Accesat 15.04.2020] Disponibil: <https://www.chisinau.md/pageview.php?l=ro&idc=455>
7. Regulamentul privind activitatea DMF [Accesat 15 .04.2020] Disponibil [https://www.chisinau.md/public/files/anul_2015/regulamente/REGULAMENT D. MANAGM FINANCIAR.pdf](https://www.chisinau.md/public/files/anul_2015/regulamente/REGULAMENT_D.MANAGM_FINANCIAR.pdf)

**DELIMITĂRI CONCEPTUALE PRIVIND SERVICIILE
LOCATIVE CA PARTE COMPONENTĂ
A SERVICIILOR PUBLICE LOCALE**

Aurelia MUTU

CZU: 351.778.5(478)

aureliamutu0@gmail.com

Over the years, the correct management of apartment buildings has not been a priority of the authorities in our country, so now this issue is raising more and more questions. Given that the outdated infrastructure of the blocks requires huge investments and the authorities are not willing to direct money from the budget for this area, the most effective solution remains to set up condominium associations and encourage tenants to invest money for their own comfort and safety.

Într-o societate contemporană, nu ne putem imagina confortul fără existența unui minim de servicii publice prestate în mod continuu și cu respectarea unor parametri minimi de calitate. Prin servicii publice înțelegem acele activități organizate de administrația publică care sunt executate pentru a satisface necesitățile cetățenilor, este evident că un loc aparte în rândul acestor servicii publice le revine serviciilor publice de gospodărie comunală [3, p. 63]. Noțiunile de servicii publice locale, servicii publice locative, servicii publice de gospodărie comunală și servicii publice de gestionare a spațiilor locative sunt într-o strânsă legătură. Serviciile publice locale sunt acele servicii prestate de către administrația publică locală pe teritoriul unității administrativ-teritoriale aflat în gestiune. Noțiunea de *servicii locale* este cea mai extinsă formă a serviciilor locative, cele din urmă referindu-se în mod expres la domeniul locațiunii, la administrarea fondului locativ care cuprinde o diversitate de forme pe care le prevede legislația în vigoare.

Legea nr. 75 definește locuința ca pe o construcție sau încăpere izolată alcătuită din una sau din mai multe camere de locuit, precum și din alte încăperi auxiliare (bucătărie, bloc sanitar etc.), care satisfac cerințele de trai ale unei persoane sau mai multor persoane (familii) și corespunde exigențelor minime pentru locuințe, stabilite în actele normative; în calitate de locuință sunt recunoscute casele de locuit individuale, apartamentele, încăperile locuibile din cămine și din clădiri cu altă destinație [1, art.4].

Potrivit unui raport actual al Biroului Național de Statistică, fondul locativ constituie totalitatea încăperilor locative, indiferent de forma de proprietate, inclusiv case de locuit, case specializate (cămine, case-internat pentru invalizi, veterani, case speciale pentru bătrâni singuratici și altele), apartamente, încăperi de serviciu și alte încăperi locative în alte construcții utile pentru locuit [4]. Fondul public de locuințe este totalitatea locuințelor aflate în proprietate publică, și anume, locuințele aflate în proprietatea unităților administrativ-teritoriale sau a statului, care includ totalitatea tipurilor de locuințe, și anume: sociale, de serviciu, de manevră, locuințe de tip hoteluri-azil și cămin și locuințe cu statut special (de protocol). Totalitatea acestor forme de locuințe alcătuiesc fondul locativ care se împarte în două categorii: public și privat.

Conform bazei de date statistice a RM, la finele anului 2018, pe teritoriul Republicii Moldova existau 87 751,3 mii m² spațiu locativ dintre care: public 1 214,4 mii m² și privat 86 503,5 mii m². În anul 2005 doar 73 399,8 mii m² reprezenta suprafața spațiului locativ privatizat.

Astfel, în fiecare an aproximativ 1 000 000 m² din suprafețele locative sunt privatizați, trecând din proprietate publică în cea privată.

Acest lucru scoate în evidență incapacitatea statului de a administra fondul locativ, care poate servi drept o sursă importantă de venit.

Într-o situație similară se află și terenurile destinate construcțiilor, care din cauza că nu sunt valorificate, se înstrăinează unor agenți privați. Aceste venituri devin salvarea pe moment a bugetelor, însă lipsesc statul de posibilitatea de a investi și valorifica bunurile sale teritoriale, astfel că cu fiecare transfer de proprietate din public în privat, statul nu face decât să devină mai sărac, în pofida sumelor de bani care se varsă în buget din vânzarea acestor bunuri imobile.

Administrarea fondului locativ este un serviciu public care presupune asigurarea unui loc de trai prielnic pentru dezvoltarea familiei care este celula de bază a unei societăți sănătoase.

Administrarea fondului locativ public și privat din cadrul unităților administrativ-teritoriale este una din sarcinile autorităților publice locale, care prin intermediul unui mecanism prestabilit gestionează acest patrimoniu în corespundere cu normele și principiile aprobate la nivel național.

Administrarea eficientă a fondului locativ asigură prestarea unui șir de servicii care sunt indispensabile pentru locuitorii oricărui sat/comună

sau oraș/municipiu, printre care se numără: alimentarea cu apă, alimentarea cu energie termică, canalizarea și epurarea apelor uzate și pluviale, salubritatea, înverzirea localităților, asigurarea cu transport public local, administrarea fondului locativ public și privat. Fiecare din aceste servicii este reglementat separat de către legi ordinare adoptate în scopul elucidării mai exacte a detaliilor privind prestarea lor.

Toate aceste servicii pot fi prestate de furnizori în bază de contracte.

Atunci când vorbim despre o casă individuală, proprietarul este unica persoană care negociază clauzele contractuale cu furnizorul.

În cazul unui bloc locativ, unde sunt mai mulți proprietari, aceste contracte sunt negociate de persoanele care au statut de administrator.

Atribuțiile administratorului depind de forma de administrare a locuinței. În Republica Moldova există patru forme de administrare a fondului locativ, cea mai actuală fiind asociațiile de coproprietari în condominiu (ACC). Aceasta este unica formă care dispune de acoperire legală, și anume, Legea nr. 913 din 30 martie 2000 cu privire la condominiu locativ care o definește *ca organizație a proprietarilor de locuințe care s-au asociat pentru administrarea, întreținerea și exploatarea în comun a complexului de bunuri imobiliare în condominiu* [2, art.1].

Pentru o administrare eficientă a fondului locativ, au fost create asociațiile de locatari, care, în colaborare cu administrația publică locală, pot soluționa mai ușor problemele ce pot apărea zi de zi. Cele mai frecvente probleme sunt cele legate de administrarea și întreținerea bunurilor comune, cum ar fi: ascensoare, acoperiș, scara blocului, pereții externi etc. Legea definește noțiunea de condominiu ca fiind *un complex unic de bunuri imobiliare, ce include terenul în hotarele stabilite și blocurile (blocul) de locuințe, alte obiecte imobiliare amplasate pe acesta, în care o parte, constituind locuințele, încăperile cu altă destinație decât aceea de locuință, se află în proprietate privată, de stat sau municipală, iar restul este proprietate comună indiviză*.

Condominiul se constituie prin asocierea obligatorie a proprietarilor de bunuri imobiliare, amplasate pe un anumit teritoriu, din inițiativa proprietarilor, agențiilor teritoriale de privatizare sau autorităților administrației publice locale [2, art.2].

O asociație de coproprietari într-un condominiu este o organizație privată, nonprofit. Proprietarii individuali de apartamente devin automat membri în asociație, atunci când își cumpără apartamentul.

Asociația de coproprietari este o organizație complet democratică și care funcționează în conformitate cu legile naționale și propriile sale reguli. Adunarea generală a membrilor (reprezentanților) asociației de coproprietari este organul superior de conducere al asociației și se convoacă în modul stabilit de statutul ei. Organul executiv al asociației de coproprietari este consiliul de administrație subordonat adunării generale a membrilor (reprezentanților) asociației de coproprietari.

Consiliul de administrație este în drept să adopte decizii în toate chestiunile de activitate a asociației, cu excepția chestiunilor ce țin de competența exclusivă a adunării generale. Președintele consiliului de administrație se alege de către membrii consiliului pe termenul stabilit de statut, dar nu mai mult decât pe o perioadă de 3 ani.

Pentru îndeplinirea unor sarcini speciale sunt angajate persoane din exterior (curățenie, reparații, întreținere etc.).

Sfera de locuințe este o parte componentă a economiei naționale.

Cu toate acestea, asigurarea populației cu locuințe nu este o sarcină socială legată de crearea condițiilor necesare pentru activitatea vitală a fiecărui om. În legătură cu aceasta, procesele de reproducere ale fondului locativ au o importanță esențială pentru succesul efectuării reformelor economice și exercită influență directă la dezvoltarea economică.

Referințe:

1. Legea nr. 75 din 30.04.2015 cu privire la locuințe. În: *Monitorul Oficial*, nr. 131-138, art. 249 din 29-05-2015.
2. Legea condominiului în fondul locativ nr.913 din 30.03.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 130-132, art. nr. 915 din data 19.10.2000.
3. TINCU, V. Rolul administrației publice în gestionarea și prestarea serviciilor de gospodărire comunală. În: *Administrarea publică*, 2018, nr. 4. 165 p.
4. Date statistice privind fondul de locuințe din Republica Moldova [online] [accesat 11.12.2020] Disponibil: <https://statistica.gov.md/public/files/Metadata/Locuinte.pdf>;

*Recomandat
Tatiana CIOBANU, dr., conf. univ.*

**EFICIENTIZAREA SERVICIULUI PUBLIC
DE SALUBRIZARE DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU**

Eugenia ROȘCA

CZU: 351.77.08(478-25)

roscaeugenia887@gmail.com

The quality of public services provided by the structural entities of the public administration is one of the performance indicators of the social organization system, which contributes through legal competencies to the achievement of the values attributed to the general interest of society.

Therefore, the primary purpose of the administrative bodies is to realize the interests of citizens, so as to ensure the well-being they need, but also the necessary conditions for each citizen to realize their potential and enjoy the rights and freedoms on which assures them the rule of law. In this regard, it is appropriate to mention the need for rationalization, modernization of the public sanitation service in Chisinau.

Un domeniu larg de activitate al administrației publice centrale și locale este cel al înființării și organizării de servicii publice în corespundere cu expectativele populației din teritoriu. În cele din urmă, activitățile administrației publice au un caracter dispozitiv (de dispoziție) – și anume, reglementări elaborate și emise ulterior în temeiul și în vederea executării legii, și al doilea caracter este cel de prestator (de prestație a serviciilor publice de interes general (național) sau local) [3, p. 63].

În opinia cercetătorilor români, Cezar Manda și Corneliu Manda „Serviciul public este mijlocul prin care administrația publică își exercită activitatea” [4, p. 394]. Pe când autorul Paul Negulescu, tratează serviciul public în calitate de un organism administrativ, creat de stat, județ, oraș sau comună, cu o competență determinată, cu mijloace financiare procurate din patrimoniul general al administrației publice care l-a înființat, pus la dispoziția publicului pentru a satisface în regim regulat și continuu o cerință cu caracter general [5, p. 113].

Cu toate acestea, autoritățile publice odată cu înființarea unor servicii publice trebuie să asigure buna lor gestiune, să intervină la necesitate în procesul de eficientizare a acestora, cu întreprinderea măsurilor care ar îmbunătăți considerabil calitatea lor. Ținem să remarcăm că îmbunătățirea serviciilor publice din Republica Moldova, inclusiv cele locale este un obiectiv stabilit de către autoritățile publice, în condițiile prevederilor Acordului de Asociere UE–Republica Moldova [1].

În Programul de activitate (2019-2020), Guvernul Republicii Moldova are drept obiectiv suprem îmbunătățirea calității vieții oamenilor, respectiv vor fi intensificate relațiile cu Uniunea Europeană, vor fi respectate toate angajamentele internaționale asumate în trecut, inclusiv Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană și documentele semnate în cadrul Comunității Statelor Independente [6]. În continuare, vom analiza specificul serviciului public de salubritate din municipiul Chișinău și care ar fi acele modalități reale de implementat practic, pentru a contribui la sporirea calității acestuia. O mențiune importantă ar fi că salubritatea localităților se efectuează prin servicii publice speciale, organizate, coordonate, reglementate, conduse, monitorizate și controlate de autoritățile publice locale, astfel sunt scoase din subordinea autorităților publice centrale și constituite ca structuri autonome gestionare, atribuindu-li-se patrimoniu propriu în u.a.t. De fapt, activitățile de salubritate urmăresc niște obiective concrete, reale de îmbunătățire a condițiilor de viață ale populației, inclusiv prin realizarea unei structuri edilitare moderne, ca bază a dezvoltării economice și în scopul atragerii investițiilor profitabile pentru autoritățile locale. La nivelul mun. Chișinău, Consiliul local a aprobat prin decizia nr. 4/11 din 5 decembrie 2000 Regulamentul cu privire la salubritatea teritoriului și menținerea ordinii sanitare în mun. Chișinău prin responsabilizarea actorilor menționați *infra*, dar și a altor întreprinderi care funcționează pe teritoriul municipiului [2]. În prezent, a fost elaborat și supus dezbaterilor publice un nou proiect de regulament privind asigurarea curățeniei în oraș.

Dacă să ne referim la cadrul actual de prestare a serviciilor de salubritate este constituit din: *Direcția Generală Locativ-Comunală și Amenajare*; *ÎM „Prestări servicii locative”*; *Întreprinderile municipale de Gestionare a Fondului Locativ (ÎMGFL)*; *ÎM „Asociația de Gospodărire a Spațiilor Verzi”*; *ÎM „Exdrupo”*; *CCL-urile*; *APLP-urile*; *ACC-urile*; (asociații ale proprietarilor de locuințe privatizate); *ÎM Regia „Autosalubritate”*. Astfel, pentru a avea un serviciu de asigurare a curățeniei mai calitativ, remarcăm indispensabilitatea reformării întregului sistem instituțional, din perspectiva ineficienței funcționale, lipsit de relevanță în raport cu cerințele actuale ale locuitorilor.

Din această perspectivă, la nivel municipal există tendința de modernizare a acestui serviciu, fiind elaborate mai multe variante posibile de restructurare. Astfel, în cadrul Proiectului „Audieri Publice pentru Chișinău” a fost elaborată o Propunere de Politică Publică cu privire

la Serviciile publice de salubritate din mun. Chișinău. Astfel, pentru a depăși provocările generate de cadrul actual de funcționare a actorilor implicați în serviciile de salubritate, vom analiza în continuare patru opțiuni propuse pentru a îmbunătăți procesul de salubritate în mun. Chișinău:

I. Păstrarea corpului instituțional actual și al responsabilităților, dar cu aplicarea unor măsuri de eficientizare în mai multe domenii: gestionarea antiderapantului, coordonarea lucrărilor de dezapezire între ÎM „Exdrupo”, ÎMPSL-uri, pentru a evita îndepărtarea repetitivă a zăpezii sau mutarea acesteia de pe carosabil și înapoi etc.

II. Transferul de competențe dintre actorii implicați cu asigurarea specializării lor, această opțiune presupune păstrarea instituțională separată a actorilor implicați – ÎM „Exdrupo” ÎMPSL-uri, AGSV și ÎMGFL-uri, însă cu ajustarea competențelor, precum și cu redistribuirea resurselor financiare între aceștea.

III. Fuzionarea ÎMPSL-urilor într-o singură entitate și păstrarea ÎM „Exdrupo” și AGSV cu păstrarea specializării lor, acest fapt ar presupune fuzionarea nemijlocită a celor 5 ÎMPSL-uri existente într-o singură întreprindere municipală de prestări servicii locative, cu preluarea funcțiilor de salubritate de la ÎM „Exdrupo” și AGSV, precum și păstrarea celor din urmă în calitate de instituții specializate de gestionare a drumurilor publice și a spațiilor verzi.

IV. Fuzionarea actorilor actuali implicați într-o singură întreprindere municipală de gestionare a spațiilor publice, ce ar presupune fuzionarea actorilor implicați în prezent în activități de salubritate în municipiu – ÎM „Exdrupo”, ÎMPSL-uri și AGSV. Această fuziune va oferi posibilitatea de a planifica pe întreg municipiul efectuarea lucrărilor de înverzire, reparare a carosabilului, salubritate și întreținere a infrastructurii publice, cu creșterea eficienței serviciilor.

Concluzionând, în urma sintezei prezentate, putem determina care din cele patru alternative de reformare a sistemului de salubritate din mun. Chișinău este cea mai avantajoasă sub aspect funcțional.

În opinia noastră, cea din urmă variantă este cea mai relevantă, deoarece fuzionarea actorilor actuali într-o singură întreprindere municipală va exclude acele situații frecvente de intervenții întârziate sau lipsa coordonării corespunzătoare a problemelor existente în

teritoriu și va fi elaborată o planificare a activităților ce vor fi realizate în mod organizat prin selectarea prioritara a zonelor în care urmează a fi lichidate anumite probleme cu încadrarea într-un termen-limită, inclusiv asigurarea implicării în soluționarea cazurilor ce necesită intervenție imediată, acest lucru fiind coordonat centralizat, fără a fi nevoie de apelul la alte întreprinderi specializate, fapt ce ar încetini activitatea propriu-zisă. Iar cu cât mai mulți actori vor fi implicați, cu atât mai dificil va fi de realizat, acest lucru este determinat de starea actuală a domeniului salubrității din mun. Chișinău.

Referințe:

1. Acordul de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112 din 2 iulie 2014.
2. Decizia CMC nr. 4/11 din 5 decembrie 2000 cu privire la măsurile de îmbunătățire a salubrității municipiului Chișinău și menținerea ordinii sanitare, Regulamentul cu privire la salubritatea teritoriului și menținerea ordinii sanitare în municipiul Chișinău https://www.chisinau.md/public/-files/anul_2013/decizii/DOC041.PDF (vizitat 27.06.2020).
3. MOCANU, Victor. *Descentralizarea serviciilor publice: Concepte și practici*. Chișinău: Tish, 2001. 216 p.
4. MANDA, Corneliu, MANDA, Cezar. *Dreptul colectivităților locale*. București: Lumina Lex, 2002. 418 p.
5. NEGULESCU, Paul. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I. București, 1934. 600 p.
6. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova din 16 decembrie 2019 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/-programul_al_guvernului_chicu_ro.pdf (vizitat 27.06.2020)

Recomandat

Vladimir BORSȘ, dr., conf. univ.

**TERORISMUL INTERNAȚIONAL CA AMENINȚARE LA
ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE A STATULUI
(Repere pentru Republica Moldova)**

Natalia ROTARI

CZU: 327.88(100:478)

natalyta.rotari@gmail.com

International terrorism is one of the most serious threats to the national security of states, starting at the local level, continuing with the regional level and reaching the international one. Globalization has become the catalytic phenomenon of international terrorism, which leads to the existence of political, economic and social instability, which does not allow the assurance of fundamental human values. In this way, the international community found the major impact of terrorism on the national defense system, which caused economic, social and political problems.

Terorismul internațional este una dintre cele mai principale probleme cu care s-a confruntat sistemul internațional și statele pe plan mondial. Amenințarea teroristă a existat în permanență, din motiv că scopul și efectele acestuia afectează statele și au adesea un scop politic, și anume – cel de destabilizare. Odată cu evoluția sistemului internațional, a diversificării actorilor relațiilor internaționale, terorismul începe să cunoască o dezvoltare continuă, iar instabilitatea favorizată de noi actori devine un element vital pentru activitatea teroriștilor.

În acest sens, terorismul a început să se manifeste intens pe arena internațională, iar evenimentele de la 11 septembrie 2001 au devenit cruciale pentru securitatea națională a statelor și pentru sistemul internațional, vizând pace și stabilitatea. Uniunea Europeană și regiunea Europei de Sud-Est reprezintă un veritabil interes în ceea ce privește impactul terorismului internațional asupra securității naționale [1, p. 548].

De-a lungul timpului, statele au dezvoltat mecanisme de acționare pentru a preveni și combate terorismul. Republica Moldova este catalogată ca fiind țintă a terorismului internațional din cauza amplasării geografice și geostrategice a republicii, dar și din motivul prezenței unei regiuni separatiste, catalogată ca fiind extremistă și sursă potențială de pericol, securitatea națională devine vulnerabilă.

Una dintre definițiile-cheie în studiul impactului terorismului internațional asupra securității naționale este oferită de cercetătorul român

M. Dobre, care remarcă că terorismul internațional de sorginte extremist-religioasă, structurat în rețele transfrontaliere, ce se manifestă ca purtător al unei ideologii totalitare și absurde, reprezintă amenințarea cea mai gravă care pune în pericol securitatea națiunilor democratice ale lumii, civilizația umană în ansamblul său [2, p.17].

Totodată, diferența și impactul conceptelor este determinat de caracteristicile fundamentale specifice fiecărui fenomen în parte, dar și de interdependența acestora. În atare sens, terorismului internațional îi sunt specifice caracteristicile, precum ideologie extremistă și doctrină a tacticilor de violență/luptă, securității naționale îi sunt specifice independența politică și integritatea teritorială, iar relația dintre terorism internațional și securitate națională este caracterizată de destabilizarea democrației, slăbirea autorităților statului, politică de intimidare și servicii speciale. Europa de Sud-Est este regiunea în care numărul de imigranți musulmani și minorități musulmane este mic, dar totodată există și migrația din statele cu o economie slab dezvoltată din regiune, și anume, din Albania, Bulgaria, România și Republica Moldova. Statele din regiune dezvoltată mecanisme individuale pentru combaterea terorismului internațional, iar fiecare stat în Europa de Sud-Est joacă rolul statelor de origine, de tranzit sau de destinație pentru persoanele traficate, arme și droguri în țările din Europa de Vest [3, p.85].

Prin urmare, regiunea este tratată nu doar ca țintă a atacurilor teroriste cu un indice al terorismului înalt, dar și ca exportator și rută de asigurare și favorizare a transportului a amenințărilor la adresa securității naționale, regionale și internaționale. Astfel, reiese faptul că în regiune terorismul internațional este prezent, iar efectele acestora sunt devastatoare pentru regiunile conexe și arena internațională.

Statele acționează în vederea prevenirii și combaterii terorismului internațional pe plan mondial, ca parte a coalițiilor antiteroriste, pe plan regional prin mecanismele și organismele create individual, cele mai relevante exemple sunt Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est și Consiliul Regional de Cooperare, urmat de programe internaționale aplicate regiunii, precum Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, dar și nemijlocit pe plan intern, prin intermediul legislației în domeniul prevenirii și combaterii terorismului internațional, serviciilor speciale implicate, strategiilor naționale de contracarare a terorismului internațional și operațiunilor implementate.

În baza Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est, un grup de țări s-au angajat să lupte cu terorismul internațional în regiunea Europei de Sud-Est, în Europa și în lume, acest fapt a fost realizat la 24 februarie 2015 la Tirana, Albania, de către miniștrii de externe a 13 state ale procesului [4]. Amenințarea teroristă face ca sistemul de securitate al Republicii Moldova să fie unul fragil și supus unor continue riscuri și vulnerabilități, din motiv că desfășurarea unor atentate teroriste în regiune destabilizează și prezintă un pericol pentru stabilitatea națională. Odată cu dezvoltarea situației pe arena internațională, situației regionale, creșterea numărului de atentate teroriste pe teritoriul UE, cu care Republica Moldova are frontieră directă, ceea ce a scos la iveală necesitatea modificării și adoptării unor noi mecanisme de combatere a terorismului internațional. În acest sens, a fost adoptată o nouă lege pentru contracararea terorismului, și anume, Legea nr. 120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului [5], care a abrogat legea din 2001 cu privire la combaterea terorismului. Legea actualizată stabilește un cadru juridic și organizatoric mai vast al activității de prevenire și combatere a terorismului în Republica Moldova și stabilește modalitățile de desfășurare a activităților de prevenire și combatere a terorismului.

Dezvoltarea terorismului pe teritoriul Republicii Moldova este asigurat de faptul că în Moldova studiază un număr impunător de cetățeni străini, urmat de faptul că conflictul din Siria a blocat mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova în lagărele de refugiați. Astfel, ministrul în exercițiu al Apărării, din anul 2015, Anatol Șalaru, a menționat că în Siria alături de islamiști luptă și cetățeni moldoveni, iar în țara noastră se află deja un număr de cetățeni care simpatizează Statul Islamic [6].

Evoluția evenimentelor demonstrează că terorismul continuă să rămână principalul factor cu impact major asupra stării de securitate, amenințările provenind din partea unor organizații arhicunoscute, precum ISIS și Al-Qaida. Concluzionăm că, la etapa actuală, reforma în domeniul prevenirii și combaterii terorismului a atins cel mai înalt apogeu de la apariția și impunerea terorismului ca o amenințare globală pentru state, dar la care este necesară munca continuă, deoarece grupurile teroriste avansează pe zi ce trece în activitatea lor, implementează noi mecanisme de activitate și impunere a ideologiei lor pe arena mondială.

Problema terorismului, chiar și în lipsa sa, afectează sistemul național de apărare, ceea ce scoate la iveală necesitatea dezvoltării continue a cooperării internaționale pentru a asigura statul cu suport extern, în caz de apariție a unei amenințări teroriste.

Referințe:

1. ONAY, Y., KYRIAKIDIS, K. Global terrorism and its impact on national security. In: *The Journal of International Social Research Volume 1/5*. Samsun, 2008, pp 547-553.
2. DOBRE, M. Terorismul – amenințare la adresa securității naționale. În: *Infosfera. Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare*, anul IX 2017, nr.3. București, 2017. pp.12-19.
3. BUSUNCIAN, T. Terrorist Routes in South Eastern Europe. In: *Connections: the quarterly journal*, 2007, vol. 6, no.1, Sofia, pp. 85-102.
4. *Southeast European Nations Pledge Unity in Face of Terrorism*. 24 february 2015. [Accesat 25.03.2020] Disponibil: <https://www.voanews.com/europe/southeast-european-nations-pledge-unity-face-terrorism>.
5. Legea nr. 120 din 21.09.2019 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului. Publicat: 20.10.2017 în Monitorul Oficial, nr. 364-370 art. 614. [Accesat 26.04.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110295&lang=ro.
6. *Cetățeni ai Republicii Moldova luptă alături de islamiști în Siria*. 23 noiembrie 2015. [Accesat 01.05.2020] Disponibil: <https://point.md/ru/novosti/obschestvo/cetaeni-ai-republicii-moldova-lupta-alaturi-de-islamiti-in-siria>.

*Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ.*

**РОЛЬ ИНСТИТУТА ПОСРЕДНИЧЕСТВА
В УРЕГУЛИРОВАНИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ
КОНФЛИКТОВ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

(Уроки для Республики Молдова)

Татьяна СЕМЕНЮК

CZU: 327.56:341.623

tatiana.semeniuc.1997@gmail.com

The article claims on theoretical, methodological and empirical analysis of the role of the mediation institution in the settlement of international conflicts and the analysis of the experience of implementing mediation in the Republic of Moldova.

Despite relatively new and relevant ways of resolving conflicts, the potential of mediation remains fully unrealized. The analysis of the study will reveal a number of scientific problems and recommendations for their solution. The examination of mediation processes within the framework of the Republic of Moldova will contribute to the identification of trends and perspectives for the institutionalization and legitimation of mediation.

Деятельность института посредничества обусловлена необходимостью мирного урегулирования конфликтов, их предотвращения или содействия сторонам в укреплении доверия на постконфликтной стадии. Многие исследователи подчёркивают многоуровневость данного процесса – это сложное и многоаспектное явление, нуждающееся в самостоятельном исследовании по разным научным направлениям и доктринам [1], это наиболее перспективный и в то же время наименее изученный вид человеческой деятельности [2], структурированный процесс коммуникации, в ходе которой беспристрастная третья сторона взаимодействует с конфликтующими сторонами в поисках путей взаимосогласованного решения спора, удовлетворяющего все заинтересованные стороны [3, с.12]. Деятельность, способствующая этому процессу, названа помощью в осуществлении посредничества и включает учебные курсы и наращивание потенциала; оперативную поддержку, в том числе планирование процесса [4, с.13], что говорит о комплексности подхода института посредничества к урегулированию конфликта. Институт посредничества является новой нишей в международных отношениях, и его деятельность интенсивно развивается, приобретая новые очертания. Этот факт обуславливает необходимость

ть изучения посредничества на высоком теоретико-методологическом уровне. Государствами-членами ООН являются 193 государства, в связи с чем, принятые ими декларации, акты, резолюции, доклады и международные соглашения составляют международно-правовую базу в осуществлении посреднической деятельности по урегулированию международных конфликтов.

В период распада СССР и образования новых республик (1990-ег.) по сегодняшний день насчитывается свыше 70-ти конфликтов как регионального, так и международного уровня, в большинстве из которых роль посредника осуществляют подразделения ООН и ОБСЕ. Именно в рамках ООН впервые были концептуально изложены и распространены идеи превентивной дипломатии, миротворчества, поддержания мира и постконфликтного миростроительства [5]. Сегодня многие подразделения ООН, среди которых Департамент по политическим вопросам и вопросам миростроительства, Комиссия по миростроительству, Фонд миростроительства, Политические миссии, в том числе специальные представители Генерального Секретаря, предоставляют услуги по урегулированию конфликтов в Судане, Мали, на Кипре, в Ливане и в других государствах. Среди недавно завершившихся миссий ООН следует отметить успешно разрешённый спор о названии государства между Грецией и Бывшей Югославской Республикой Македония, которое по итогам переговоров, при посредничестве специального представителя Генерального Секретаря ООН Немеца М. [6], официально обрела в феврале 2019 г название Республика Северная Македония. Как и ООН, ОБСЕ служит основным форумом для политического диалога по широкому кругу вопросов безопасности [7] и инструментом раннего предупреждения конфликтов, урегулирования кризисов, постконфликтного восстановления.

В данном контексте рассматривается роль Хельсинского Заключительного Акта, в особенности раздела «Мирное урегулирование споров», в котором указано, что государства-участники будут разрешать споры между собой мирными средствами, такими как переговоры, обследование, посредничество, примирение, арбитраж, судебное разбирательство или иными мирными средствами [8] при осуществлении деятельности департаментов ОБСЕ. Среди

подразделений ОБСЕ следует отметить Департамент по политическим вопросам и вопросам миростроительства, Центр по предотвращению конфликтов, Примириительный и арбитражный суд ОБСЕ, Группа по поддержке посредничества, Специальные Мониторинговые Миссии и экспертные группы на местах, которые осуществляют посредническую деятельность на всех этапах конфликтного цикла, обеспечивая постоянную связь между сторонами конфликта. Республика Молдова обладает почти 30-летним опытом в переговорном процессе по урегулированию конфликтов, с участием посредника в лице ОБСЕ. Верховный Комиссар ОБСЕ по делам национальных меньшинств координирует деятельность Миссии ОБСЕ в целях посредничества в диалоге между Кишинёвом и Комратом. Так, в 2004-2007 гг. Миссия содействовала разрешению вопроса о разделении полномочий между центральными и региональными органами власти и улучшении функционирования гагаузской автономии, а в 2018 г. оказала содействие в подписании меморандума о договоренности между государственными субъектами, участвующими в осуществлении «Национальной стратегии укрепления межэтнических отношений на 2017–2027 гг.» [9], в целях обеспечения равенства и интеграции национальных меньшинств в сферы жизнедеятельности государства.

Миссия также способствует проведению переговоров между Республикой Молдова и Приднестровской Молдавской Республикой, являясь посредником в переговорном формате «5+2».

Так, к примеру, результатом встречи в Риме в 2018 году стал Римский протокол, определивший «пакет из восьми» приоритетов, по которым уже к концу 2018 г. был достигнут ряд практических решений в сфере транспорта, образования, сельского хозяйства и предпринимательства, отмеченных в заявлении встречи Совета министров ОБСЕ от 7 декабря 2018. Сегодня Миссия ОБСЕ в Молдове совместно с 13-ю экспертными группами на местах способствует разрешению специальных вопросов между властями РМ и ПМР, являясь неотъемлемым участником процесса урегулирования.

Институт посредничества играет ключевую роль в процессе урегулирования международных конфликтов мирным путём. Следует отметить опыт институтов посредничества в урегулировании конфликтов на всех этапах конфликтного цикла. Сталкиваясь с

беспрецедентными ситуациями, институт посредничества совершенствуется как механизмы, применяемые на практике, так и законодательную базу, становясь таким образом более эффективным.

Литература:

1. ЗОРИН, Р., КЛИМЕНКО, А, ШАТЛИКОВА, А. Тенденции и перспективы совершенствования механизма правового регулирования процедуры медиации в уголовном процессе Республики Беларусь и Российской Федерации. В: *Евразийская адвокатура*, 2014, № 2 (9), сс. 22-30.
2. МАКСУРОВ, А., ТАЛАНОВА, М. *Медиация в праве: юридическая технология медиативных процедур*. СПС «Гарант», 2014, с.46.
3. *Посредничество и содействие диалогу в контексте ОБСЕ*. Справочное руководство. 124 с. [Просмотрено: 13.02.2020] Доступ: <https://www.osce.org/ru/secretariat/155196?download=true>
4. Там же.
5. БУТРОС-ГАЛИ, Б. *Повестка дня для мира: превентивная дипломатия, миротворчество и поддержание мира*. Доклад Генерального секретаря ООН. от 02.07.1992 г. Доступ: <https://undocs.org/ru/A/47/277>
6. НИМЕЦ, М. Интервью: *О поиске нового имени для бывшей югославской республики Македония* [Просмотрено: 07.03.2020] Доступ: <https://news.un.org/ru/story/2019/02/1350072>
7. *Справочник ОБСЕ* [Просмотрено: 08.03.2020] Доступ: <https://www.osce.org/ru/whatistheosce/factsheet?download=true>
8. *Хельсинский заключительный Акт 1975 г.* Раздел V. Мирное урегулирование споров. 59 с.
9. Ежегодный доклад ОБСЕ за 2018 год 69 с. [Просмотрено: 23.03.2020] Доступ: <https://www.osce.org/ru/annual-report/2018?download=true>

Рекомендовано

А. ЕЖОВ докт., доцент

ROLUL DIPLOMAȚIEI PUBLICE ÎN PROMOVAREA IMAGINII BELGIEI, CHINEI ȘI A REPUBLICII MOLDOVA

Renata SOLOMON

CZU: 327:659.4(493+510+478)

renatarusu1@gmail.com

This article is focused on the role of public diplomacy in promoting state image of Belgium, China, and Republic of Moldova. There were analyzed the notions of public diplomacy and state image. The author researched the international image campaigns promoted by these three states. It delimits the resources and techniques of information sharing for a positive state perception in the foreign public opinion and exposes the results of a national survey on public diplomacy perception in Moldova.

Diplomația publică se confruntă cu schimbări fundamentale, premise ale intensificării fenomenului de globalizare, ce afectează însuși caracterul diplomației cunoscut anterior. Evoluțiile tehnologice, în principal digitalizarea, își au amprenta asupra modului în care se înțelege activitatea diplomatului. Comunicarea, destinată publicului străin, nu este până la urmă un fenomen nou în relațiile internaționale. Cultivarea imaginii, propaganda și activitățile pe care acum le-am eticheta ca diplomație publică sunt aproape, la fel de vechi, ca diplomația însăși.

Chiar și în timpuri străvechi, conducerile nu au ignorat niciodată complet potențialul și capcanele de opinie publică în țările străine.

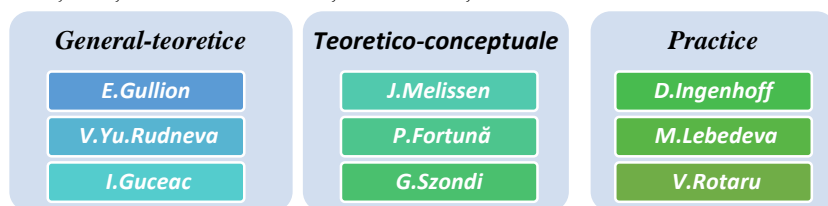
Mai mult, interlocutorii agenților de servicii externe din zilele noastre nu sunt neapărat omologii lor, ci o mare varietate de oameni care sunt implicați în activitate diplomatică.

Primii germeni teoretici ai diplomației publice se conțin în materialul informativ al diplomatului Edmund Gullion.

Acesta definește conceptul ca: „Influența atitudinilor publice în formarea și executarea politicilor externe. Înglobează dimensiuni ale relațiilor internaționale dincolo de diplomația tradițională” [1].

În acest context, autorul este de acord cu taxonomia conceptuală a diplomației publice expusă de către N.J. Cull, ce constă din următoarele elemente: „ascultarea, advocacy, diplomație culturală, diplomația schimbului, difuzarea internațională a noutăților, războiul psihologic” [2, p.10], din motiv că înglobează în sine toate trăsăturile și domeniile diplomației publice.

Totodată, în circuitul științific imaginea de țară a fost introdusă pentru prima dată de către cercetătorii Howard și Sheth în 1968 ca și componentă distinctă în decizia de consum. K.E. Boulding definește imaginea ca „o generalizare în care economiștii ca mine tind să arate comportamentul uman în termeni de decizie” [3]. Considerăm necesar să subliniem importanța observațiilor lui R. Jervis că „țările pot influența alte state prin schimbarea doar a imaginii lor, fără să-și schimbe de facto politica” [4]. Imaginea poate fi un factor major în atingerea obiectivelor cu ușurință a statului în relațiile internaționale.

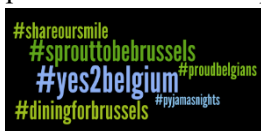

Sursa: Elaborat de autor

Literatura de specialitate care abordează problematica în cauză poate fi împărțită în *trei grupuri principale de cercetare*: 1)*General-teoretice*: autorii s-au preocupat de definirea conceptului de diplomatie publică în promovarea imaginii în conformitate cu situația politică și contextul internațional de la momentul în care au activat; 2)*Teoretico-conceptuale*: prin care s-au făcut diferențieri între noțiunile de diplomatie publică și putere blândă, brandul național, propagandă; 3)*Practice*: ce exprimă exemple concrete de aplicare a diplomatiei publice în scopul menținerii unei imagini statale favorabile.

Din perspectiva regională, continentul eurasiatic poate fi caracterizat ca o regiune plină de contraste, începând cu diferențele teritoriale și analizând cu cele culturale. Statele precum Belgia, reprezentant al Occidentului sau China, reprezentant al orientului, încearcă să-și promoveze imaginea lor prin intermediul diplomatiei publice. Eficiența acestei activități ne este sugerată de recunoașterea lor în regiune și pe întreg globul pământesc. Diplomazia publică a Belgiei și Chinei are un cadru instituțional complex, alcătuit din președinție, legislativ, executiv, minister de externe și reprezentanțele diplomatice situate

peste hotare 82 și, respectiv, 162. Ambele state au drept scop principal investițiile și dezvoltarea domeniului economic. Belgia rămâne deschisă și la alte domenii, iar China manifestă un control riguros și promovează o imagine pozitivă a conducerii proprii.

Sursa: Fii
Oaspetele Nostru.
Shor turl.at/tvBCG
(Accesat
01.07.2020)

Sursa: Image-
building campaigns
sprout in Belgium.
[https://cutt.ly/C
or0Kfm](https://cutt.ly/Cor0Kfm) (Accesat
01.07.2020)

Sursa: Hong Kong
Asia's World City.
Shorturl.at/KNRST
(Accesat
01.07.2020)

Din perspectiva campaniilor inițiate de conducerea chineză și cea belgiană în promovarea imaginii statale, putem constata că ambele țări au investit enorm în acest sector. În practică, campaniile au fost inițiate fie pentru a face corectări pozitive în percepția imaginii acestor două state de către publicul străin, fie pentru a promova ceea ce deja exista în percepția doar a unui grup restrâns de oameni. În primul caz, Belgia vine cu sloganele ce solicită pacea în lume, slogane care apar după atacurile teroriste care au redus încrederea publicului străin în securitatea Belgiei [5]. China, din cauza Covid-2019, a inițiat în timp record video-spoturile care promovează țara din punct de vedere turistic și economic, deoarece doar astfel, cât de puțin posibil, ar putea să schimbe percepția oamenilor despre siguranța medicală în țară [6]. Cele două state sunt fondatorii unor posturi de televiziune internațională cu sute de mii de audiențe. Spre exemplu, China a creat postul RGTC care încurajează regimul de la Beijing și toate acțiunile sale. Belgia este fondatoarea TV-5, un post de televiziune francofon prin care își promovează cultura, economia și țara în general. Toate aceste campanii au ca prioritate atragerea investițiilor străine, promovarea produselor proprii și a exportului

și dezvoltarea economiei în toate sectoarele persistente în aceste două state.

De la începutul existenței sale, Moldova a reușit să cunoască o serie de provocări ce și-au impus amprenta asupra imaginii sale internaționale. Din acest motiv, apare dificultatea de a păstra aceeași imagine statală pe parcursul a mai multor decenii, indiferent de partidele și viziunile politice ale guvernării. Totodată, specificăm faptul că țara noastră, din cauza trecutului istoric dificil, abia acum începe să facă primii pași în diplomația publică prin campania „Pomul Vieții” [7], iar necesitatea resurselor financiare enorme pentru realizarea unei comunicări eficiente cu publicul străin a generat concentrarea predominantă asupra părții economice a diplomației publice moldovenești. Situație incipientă similară cu cea din Belgia și China, unde accentul major s-a pus anume pe domeniul economic și cel investițional.

În contextul cercetării problemelor și perspectivelor de promovare a imaginii pentru Republica Moldova prin exemplele Belgiei și Chinei, autorul a realizat un sondaj de opinie prin intermediul căruia au fost chestionate online 56 de persoane, preponderent studenți, despre domeniul diplomației publice. Rezultatele chestionarului au confirmat ipoteza, în special percepția negativă asupra imaginii Republicii Moldova pe interior, fapt ce denotă că reprezentanții statali trebuie să modifice percepția imaginii țării la nivel național și mai apoi să o reflecte internațional.

Promovarea imaginii Republicii Moldova prin diplomația publică reprezintă o necesitate majoră în era globalizării, unde fiecare stat trebuie să fie vizibil, unic, atractiv și să-și mențină identitatea proprie. Autorul recomandă guvernului să investească în vizibilitatea a tot ce e frumos și ce este asociat cu țara noastră pentru a atinge, prin urmare, o dezvoltare economică durabilă, astfel precum investesc guvernele Belgiei și Chinei.

Referințe:

1. GULLION, E. *Public Diplomacy*. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: https://publicdiplomacy.wikia.org/wiki/Edmund_Gullion
2. CULL, N. J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009, 62p. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: <https://kamudi.plomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf>

3. BOULDING, K.E. *The image: knowledge in life and society*. MI: University of Michigan Press. 1956. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: shorturl.at/almSE
4. *Perception and Image Theory of International Relations*. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: <https://ankasam.org/en/perception-and-image-theory-of-international-relations/>
5. *Image-building campaigns sprout in Belgium*. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: <https://cutt.ly/CorOKfm>
6. *Hong Kong Asia's World City*. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: Shorturl.at/KNRST
7. *Fii oaspetele nostru*. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: Shorturl.at/tvBCG

IMPACTUL POLITICILOR DE MEDIU ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Mariana TATAR

CZU: [504.06 +

330.34]:341.24(100:478)

marianatatar96@gmail.com

The world's states, including the Republic of Moldova, have raised environmental and sustainable development issues as a national priority. They enforced institutions that were responsible for developing environmental policies to be in line with European standards. Consequently, the environmental policy in the Republic of Moldova has undergone major adjustments that have occurred due to economic, social and political changes. These adjustments require a change in behavior towards the environment, for instance the rational use of natural resources, their protection and the promotion of an effective model of sustainable development.

La nivel internațional, problemele de mediu și protecția mediului prezintă unele din subiectele prioritare ale agendei de lucru a Uniunii Europene, ulterior fiind transpuse pe agendele naționale de lucru, devenind o prioritate strategică care are nevoie de elaborarea unor politici de mediu oportune, în conformitate cu standardele ONU.

Conceptul de „mediu și dezvoltare durabilă” este unul complex fiind formulat de către actorii arenei politice internaționale, în cadrul întâlnirii de la Stockholm din 1972, întâlnire care a avut loc sub egida Națiunilor Unite, cu participarea statelor dezvoltate și a celor în curs de dezvoltare, finalizată cu semnarea *Declarației finale asupra mediului*, în care s-a folosit pentru prima dată conceptul „dezvoltare durabilă” [1, p.78]. Conceptul de dezvoltare durabilă a fost dezvoltat prin contribuția *Comisiei Mondiale asupra Mediului și Dezvoltării* (Comisia Brundtland) din 1987 și poate fi definit, drept promovarea unor politici care ar răspunde nevoilor actuale ale omenirii, fără a compromite șansa generațiilor viitoare de a-și satisface propriile lor nevoi [1, p.39].

La acest capitol, în Republica Moldova s-a reușit în ultimii ani adoptarea unei baze legale complexe cu un număr mare de acte normative privind protecția mediului înconjurător, în așa mod, acest concept devenind unul din obiectivele prioritare ale Republicii Moldova.

La definitivarea strategiei privind politicile de mediu și dezvoltare

durabilă, s-a impus interacțiunea cât mai eficientă a trei categorii de obiective prestabilite de către Uniunea Europeană: cele *economice*, care presupun creșterea economică prin eficiență și competitivitate; *sociale*, axate pe combaterea sărăciei prin reducerea șomajului și cele *de mediu*, bazându-se pe utilizarea resurselor naturale, în mod rațional, din perspectiva dezvoltării durabile. Țara noastră a ajustat cadrul său normativ la legislația internațională, care este una complexă cuprinzând mai multe aspecte ale politicii de mediu și dezvoltării durabile.

La nivel european, au fost introduse două categorii importante de acte legislative: *legislația orizontală*, caracterizându-se prin elaborarea unor norme generale privind mediul înconjurător și *legislația verticală*, ce caracterizează reglementarea unei anumite categorii de probleme ale mediului și prezentarea unor soluții viabile și oportune în timp.

Inițial, reglementarea juridică a politicilor de mediu la nivel european poate fi regăsită în cadrul *Tratatului privind Uniunea Europeană* în art. 174-176 și art. 2; 6; 95. Astfel, art. 174 stabilește principalele obiective ale UE în cadrul politicilor de mediu, precizând următoarele politici în domeniul mediului și contribuind la conservarea, protecția și îmbunătățirea calității mediului; protecția sănătății umane; utilizarea rațională și prudentă a resurselor naturale; promovarea de măsuri la nivel internațional care să se adreseze problemelor de mediu din lume [1, art.174]. Art.175 stabilește instituțiile europene care sunt implicate direct în măsuri de protecție a mediului, care în același timp dețin atribuții în domeniul elaborării și promovării politicilor de mediu.

Astfel, la nivel internațional, rolul primordial în elaborarea și implementarea politicilor de mediu la nivel comunitar aparține Comisiei Europene care în anul 1981 a pus bazele *Direcției Generale pentru Mediu*.

Rolul central al DGM îl constituie inițierea de noi acte legislative în domeniu și supravegherea aplicării legislației adoptate la nivel european în statele membre [4]. La nivelul Uniunii Europene, prin intermediul *Parlamentului European*, au fost stabilite relațiile de cooperare cu alte instituții cu implicarea ulterioară în procesului de codecizie. Astfel în anul 1973 Parlamentul European înființează *Comitetul pentru Mediu, sănătate publică și politică a consumatorului*, care vizează în mod direct aspectele de inițiativă legislativă în domeniul politicilor de mediu.

Agenția Europeană de Mediu a fost instituită în 1990 cu sediul la

Copenhaga (Danemarca), dar și-a început activitatea în 1994.

Agenția Europeană pentru Mediu este un organism cu caracter consultativ care are drept rol principal punerea la dispoziția organelor comunitare și țărilor membre de informații obiective referitoare la mediul european, astfel încât, măsurile luate să vină în întâmpinarea nevoilor reale în materie de mediu [3, p. 35]. La nivel național, au fost preluate cele mai bune practici ale UE în domeniul mediului și a dezvoltării durabile, materializate în *Strategia de mediu a Republicii Moldova pentru perioada 2014-2023*. Documentul conturează politica publică adoptată în scopul promovării unui mediu curat prin intermediul conservării și îmbunătățirea calității mediului, prin utilizarea rațională a resurselor naturale. La fel, identifică principalele probleme ale domeniului în cauză: lipsa planificării strategice în sectorul de mediu atât la nivel național, cât și la nivel local (politici învechite care trebuie actualizate, iar pentru unele componente, cum ar fi protecția aerului, solului, utilizarea rațională a resurselor minerale utile, schimbările climatice, astfel de documente nici nu există); existența unui cadru legislativ învechit și neracordat la prevederile directivelor Uniunii Europene; necorespunderea cadrului instituțional cu cerințele și provocările din domeniu.

În urma adoptării strategiei la nivel național, se dorește stabilirea unor obiective specifice de realizare, prin identificarea unor pași concreți de implementare, care vor conduce la obținerea unor rezultate măsurabile prin intermediul unor indicatori de performanță.

Drept urmare a cercetării efectuate și a celor expuse mai sus, concluzionăm următoarele aspecte importante: drept continuare a *Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020”* a fost luată decizia privind elaborarea unei noi *Strategii Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”* care urma să corespundă obiectivelor ONU trasate în *Agenda 2030*, însă proiectul de hotărâre a fost retras din Parlament prin *Hotărârea Guvernului nr. 401 din 14.08.2019*, respectiv, în prezent nu deținem un document de politici care ar propune un model de dezvoltare durabilă de viitor. Totodată, lipsa mecanismelor reale de monitorizare și evaluare a politicilor publice de mediu și dezvoltare durabilă condiționează imposibilitatea realizării unei analize și evaluări a politicilor de mediu și dezvoltare durabilă naționale, face dificilă identificarea indicatorilor de

produs, mai ales a celor de performanță care sunt cu mult mai complecși și necesită timp pentru stabilirea impactului, de cele mai dese ori evaluarea indicatorului dat nu se realizează pe deplin de către direcția responsabilă pentru evaluarea politicilor.

Pentru înlăturarea neconformităților identificate, recomandăm autorităților publice centrale implementarea unei noi Strategii Naționale de Dezvoltare a Moldovei, dat fiind faptul că este necesar implementarea unei noi Strategii în cadrul căreia trebuie incluse Obiectivele de Dezvoltare Durabilă adoptate în cadrul „Agendei 2030” și racordarea acestora la specificul Republicii Moldova, care ar stabili principalele priorități de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Referințe:

1. Tratatul privind Uniunea Europeană (1992), publicat în *Jurnalul Oficial*, C 191 din 29 iulie 1992// <https://eur-lex.europa.eu/>
2. BEBEȘELEA, A., TAMAS, A. *Politici de mediu*. Timișoara: Eurostampa 2013. 166 p.
3. CĂRBUNE, N. Politica de mediu-componentă a modelului european al dezvoltării durabile. În: *Revistă științifică, de educație, spiritualitate și cultură ecologică*. Chișinău, 2014, nr. 12, pp. 33-38.
4. PASCARIU, G.C. Politici europene.//http://www.cse.uaic.ro/fisiere/Documentare/Suporturi_curs/II_Politici%20europene.pdf (accesat la data 15.-04.20).

Recomandat
Angela ZUBCO, dr., conf. univ.

**PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA TERORISMULUI
CONTEMPORAN CA IMPERATIV AL CONSOLIDĂRII
SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ**

Sanda TIMUȘ

CZU: 327.88

sanda.timus.st@gmail.com

The ever-expanding terrorism recognized as one of the most complicated and dangerous criminal manifestations, requires thorough multilateral studies related to its genesis, evolution, tactics and aims. Particular attention should be paid to the investigation of the peculiarities of its prevention and ensure the control of the work what was done in order to strengthen the international security system.

Terorismul este unul din cele mai complexe și mai periculoase fenomene sociale ale prezentului. Pe parcursul istoriei, acesta a traversat mai multe etape, îmbrăcând diverse forme și exteriorizându-se prin cele mai violente modalități. Terorismul a trecut demult dincolo de limitele naționale și a dobândit un caracter internațional, devenind un instrument eficient și spectaculos de intimidare și distrugere în disputa eternă și ireconciliabilă a diferitelor lumi, radical diferite una de cealaltă prin înțelegerea, conștientizarea și simțul vieții, normele sale morale sau cultura lor. Din cauza specificului metodelor utilizate și consecințelor produse, terorismul amenință atât ordinea și stabilitatea internă a statului, cât și securitatea internațională, pentru care motiv necesită luarea unor măsuri imediate de curmare. Principalele ținte ale impactului terorismului internațional sunt securitatea internă și externă a unei țări sau grupuri de state, fundamentele constituționale ale sistemului lor social și de stat, iar principalele obiective sunt perturbarea puterii statului, care provoacă daune economice semnificative și destabilizează situația militar-politică. Pericolul social și politic crescând al terorismului impune importanța elaborării și adoptării unor măsuri juridice și extrajuridice pentru anihilarea factorilor care îl generează.

Sporirea continuă a violenței actelor teroriste și producerea unui număr tot mai mare de victime aduc în prim-plan măsurile de prevenire și curmare prealabilă a acestui gen de activitate. Din acest motiv, asemenea acțiuni ca prevenirea și contracararea terorismului, lichidarea consecințelor, anchetarea actelor teroriste, căutarea persoanelor care le-au

pregătit și săvârșit reprezintă setul de bază de acțiuni ale unui stat, ale unui actor internațional pentru a asigura siguranța internațională.

Dreptul internațional modern a elaborat o serie de convenții internaționale cu caracter universal și regional, care, în baza unor criterii clare, stabilesc drept subiect al reglementării sale juridice cooperarea reciprocă a statelor în lupta împotriva terorismului internațional.

Conceptul de „terorism” a apărut în dicționare abia la sfârșitul secolului XVIII, chiar dacă această noțiune era cunoscută de omenire încă de la începuturile istoriei. Încă de atunci, violența era calea aleasă cel mai des pentru realizarea unui scop politic. Violența putea fi îndreptată atât împotriva membrilor unor elite, pretendenți la putere, cât și împotriva populației în scopul de a o supune [1, p.13]. În timp, terorismul a evoluat foarte mult, înglobând cele mai diverse și numeroase forme, de la mișcări religioase la revolte politice și chiar răscoale sociale.

Combaterea terorismului include două componente principale: anti-terorismul – în scopul reducerii vulnerabilității față de acțiunile teroriste, și contraterorismul – măsuri cu caracter activ și ofensiv, luate în scopul prevenirii, descurajării și ca replică față de actele de terorism.

Măsurile antiteroriste au scopul să identifice și să reducă riscul pierderilor de vieți omenești și distrugerilor de bunuri ca urmare a atentatelor teroriste, să asigure dezvoltarea procedurilor pentru a detecta și a descuraja acțiunile teroriste planificate înainte ca acestea să fie declanșate, reducând probabilitatea unor astfel de evenimente.

Toate măsurile de contraterorism necesită personal calificat, special antrenat în acest scop, în măsură să poată aplica în timp scurt planurile concepute în scopul exclusiv al combaterii și contracarării efectelor acțiunilor teroriste [2, p.136]. Un interes deosebit prezintă rolul care revine statului în cazul săvârșirii unor infracțiuni cu caracter terorist.

În general, în cazul săvârșirii unor infracțiuni pe teritoriul statului sau în privința cetățenilor acestuia, statul intervine, prin autoritatea sa exclusivă, pentru a menține ordinea publică și a restabili echitatea socială. În cazul terorismului, în afară de cele menționate, statul, în majoritatea cazurilor, apare involuntar în postură de „parte” a conflictului, deoarece practic întotdeauna, pretențiile, obiectiile sau revendicările sunt adresate statului sau anumitor organe ale acestuia, astfel încât statul este atras direct în conflict, fiind nevoit să intervină într-un mod specific, comparativ cu cazurile săvârșirii altor tipuri de infracțiuni [3, p.72].

Rolul statului în activitatea de combatere și contracarare a terorismului este: de a proteja persoana și societatea împotriva terorismului; de a preveni, depista, curma activitatea teroristă și de a atenua urmările acesteia; de a depista și elimina cauzele și condițiile de desfășurare a activității teroriste. În ultimii ani, amenințările de securitate au evoluat dramatic și nu se mai limitează la granițele naționale.

Noile rețele criminale tind să fie interconectate și organizate, iar liniile dintre crimă și terorism au devenit estompate. Lupta împotriva terorismului a luat o dimensiune globală și a devenit una dintre prioritățile principale ale comunității internaționale. Distructivitatea acestei crime a început să fie din ce în ce mai pronunțată, iată de ce această problemă a ajuns în centrul atenției organizațiilor internaționale, necesitând o acțiune multilaterală coordonată.

Organizațiile internaționale răspund la aceste amenințări transnaționale cu diverse strategii cuprinzătoare care se concentrează pe combaterea terorismului, dar și cu măsuri concrete pentru consolidarea capacității statelor de a preveni și combate acest flagel [4].

În Republica Moldova, activitatea de prevenire și combatere a terorismului este exercitată de un șir de organe cu competențe în domeniu.

Principala autoritate responsabilă de organizarea activității de combatere a terorismului și de asigurarea acesteia cu forțele, mijloacele și resursele necesare este Guvernul, iar întreaga activitate de prevenire și combatere a terorismului este coordonată de Președintele Parlamentului Republicii Moldova. Autoritățile cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii terorismului sunt: Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării; Ministerul Economiei și Infrastructurii; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Procuratura Generală; Serviciul de Protecție și Pază de Stat; Serviciul Vamal; Agenția Servicii Publice; Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice; Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției; Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor al Centrului Național Anti-corupție [5].

Pentru a putea dezvolta și extinde participarea țării la combaterea terorismului după cum este prevăzut în Strategia de Securitate Națională, în Strategia militară și Strategiile operaționale ale categoriilor de forțe ale armatei, este necesară elaborarea doctrinei acționale specifică

acestui domeniu, dar și constituirea și pregătirea elementelor Forțelor Speciale. Armatele care au în componență asemenea forțe, au ca principală misiune prevenirea, descurajarea, dar și răspunsul la acțiunile teroriste. În afară de aceasta, în contextul ultimelor evenimente pe plan mondial, ar fi bine-venită actualizarea Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova, dar și a Concepției Securității Naționale.

Referințe:

1. ARĂDĂVOAICE, Gh., DIESCU, D., NIȚĂ, L. *Terorism, antiterorism, contraterorism. Istoric, actualitate, perspective*. București: Antet, 1997. 384 p.
2. BALAN, O., BEȘLEAGĂ, G. *Terorism și antiterorism*. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2002. 140 p.
3. CUȘNIR, V. Conceptul securității publice. Poliția și securitatea publică. În: *Materialele conferinței științifico-practice* din 09 decembrie 2002. Chișinău, 2003. 150 p.
4. CIUFLEA, T. Structurile și organismele europene cu rol de prevenire și combatere a terorismului. În: *Intelligence*, 2010 [accesat 03.04.2020]. Disponibil: <https://intelligen-ce.sri.ro/structurile-si-organismele-europene-cu-rol-de-prevenire-si-combatere-terorismului/>
5. Legea nr. 120 din 21-09-2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, cap.II, art.6. În: *Monitorul Oficial*, nr. 364-370 art. 614 [accesat 23.03.2020]. Disponibil: <http://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=7bc46aae-c3fc-4a86-8e1f-ac6668cceb9f>

**REALIZAREA PUTERII PUBLICE LOCALE PRIN
INTERMEDIUL AUTORITĂȚILOR DELIBERATIVE ALE
ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE**

Irina TIZU

CZU: 352.07

tizuirina7@mail.com

The existence of any state implies a manifestation of public power, related to concrete situations and challenges. The public power intervenes in order to regulate and harmonize social relations, being supported by its holders: local and central public administration authorities. In this article we identify those functions of deliberative authorities because they are holders of local public power and they are responsible for: good governance, coherent administration of public affairs, management of existing resources and economic infrastructure.

Puterea publică locală se înscrie în sistemul puterii publice și reprezintă o formă a puterii sociale, care apare într-o colectivitate organizată teritorial în scopul realizării intereselor sociale, articulate.

Ea trebuie să fie conexă și să se manifeste prin intermediul instituțiilor sale. În același timp, ea impune societății anumite reguli de comportament, dispune de forme speciale de constrângere și se realizează în forme organizatorice specifice. Pornind de la premisa că în fiecare colectivitate teritorială se identifică propria formă de putere publică locală, realizată prin intermediul autorităților publice locale în funcție de provocările și natura problemelor cu care se confruntă populația locală, este important să spunem care sunt acele autorități deliberative responsabile și ce competențe le revin în calitate de titulari ai puterii publice locale. De altfel, puterea autorităților deliberative ale administrației publice locale nu derivă din puterea statului, ci din voința alegătorilor locali, pe care îi reprezintă și în numele cărora acționează.

Autoritățile deliberative sunt acele autorități care adoptă decizii în vederea soluționării provocărilor și problemelor ce apar la nivel local.

În componența sistemului autorităților deliberative se includ consiliile satești (comunale), orașenești (municipale), raionale și Adunarea Populară a Găgăuziei. Cea din urmă e investită și cu dreptul de a adopta legi cu caracter local în limitele Unității Autonome Găgăuzia.

Consiliul este un organ colegial al administrației publice locale, posedă un statut autonom, în sensul în care el decide asupra intereselor distincte ale colectivităților locale și deliberază referitor la modalitatea de satisfacere a acestora, fără ingerința autorităților centrale, dar fiind răspunzător în exclusivitate de forma de administrare a acestor interese.

În particular, *Consiliul Local* este organul responsabil de administrarea treburilor publice în perimetrul comunei sau satului cu ale cărei necesități a fost abilitat să le împlinească și are dreptul de a iniția și a decide, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care țin de competența altor autorități publice.

În calitate de titular al puterii locale, acesta are următoarele competențe: decide punerea în aplicare și modificarea, în limitele competenței sale, a impozitelor și taxelor locale, a modului și a termenelor de plată ale acestora, precum și acordarea de facilități pe parcursul anului bugetar; administrează bunurile domeniului public și ale celui privat ale satului (comunei), orașului (municipiului); decide darea în administrare, concesionarea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor domeniului public al unei localități după caz, precum și a serviciilor publice de interes local, în condițiile legii; aprobă bugetul local și altele.

Prin intermediul acestor competențe, stabilite în funcție de domeniile de activitate ale autorităților administrației publice locale de nivelul întâi, identificăm pentru consiliul local un rol de aplicator al instrumentelor de realizare ale puterii locale de care dispune.

Reflectat prin mobilizarea acestor instrumente în gestionarea treburilor publice și servirea interesului general, identificarea oportunităților de dezvoltare locală și raționalizarea proceselor din propria activitate.

După cum vedem, consiliul local exercită o serie de prerogative de putere publică, ceea ce demonstrează că, pentru funcționarea eficientă a sistemului puterii publice, este importantă îndeplinirea corespunzătoare a competențelor stabilite de către fiecare organ în parte, prin manifestarea responsabilității față de fiecare domeniu și acționarea în conformitate cu legea. Referindu-ne la activitatea *Consiliului Raional*, autoritatea reprezentativă a populației raionului care realizează deliberările cu privire la afacerile publice raionale, vom menționa că acesta se dovedește mai dinamic și proxim prestator al serviciilor publice de interes raional în varii domenii.

Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală definește acele competențe care îi atribuie acestuia un loc aparte în sistemul titularilor puterii locale, așadar, acesta: aprobă bugetul raional, contul de încheiere a exercițiului bugetar, precum și modul de utilizare a fondurilor speciale; decide privind administrarea bunurilor domeniilor public și privat ale raionului; și altele. Astfel, consiliului raional îi revine misiunea de a stimula inițiativa socială a întregului raion și capacitatea organizatorică a locuitorilor, prin identificarea necesităților colective în limitele raionului și realizarea lor în activitățile practice, încurajând implicarea și controlul personal al cetățenilor în vederea contribuției în activitățile organelor puterii publice locale. În conformitate cu prevederile Legii nr 436/2006 privind administrația publică locală în realizarea competențelor sale, atât consiliul local cât și consiliul raional adoptă decizii. Deciziile privind aprobarea bugetului local, administrarea bunurilor proprietate a satului (comunei), orașului (municipiului), stabilirea cuantumului taxelor și impozitelor locale, planificarea dezvoltării localităților și amenajării teritoriului, asocierea cu alte consilii, instituții publice din țară sau din străinătate se adoptă cu votul majorității consilierilor aleși. La rândul său, consiliul raional, de asemenea, adoptă decizii cu votul majorității consilierilor prezenți, cu excepția cazurilor în care legea sau regulamentul consiliului cere un număr mai mare de voturi. Așadar, autoritățile deliberative ale administrației publice locale deținătoare ale puterii publice locale dispun de prerogative care să faciliteze modul în care subiectului puterii locale, care i-a delegat puterea, să îi fie realizate aspirațiile și respectate drepturile.

Respectiv, voința puterii publice locale are un caracter obligatoriu pentru populația locală. Totodată, această obligativitate este consolidată prin constrângere, realizată prin intermediul aparatului specializat al autorităților locale. Prin urmare, doar titularii puterii publice, în exclusivitate, pot emite dispoziții cu caracter normativ în scopul reglementării uneia sau altei sfere sociale.

Bibliografie:

Acte normative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 1 din 12.08.1994, cu modificările ulterioare.

2. Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 32-35 din 09.03.2007.
3. Legea nr. 435 din 28-12-2006 privind descentralizarea administrativă. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 29-31 din 02.03.2007.

Literatura de specialitate:

1. CORNEA, S. *Organizarea teritorială a puterii publice în Republica Moldova*. Cahul: Centrografic, 2019.
2. CORNEA, S. *Reorganizarea teritorială a puterii locale – imperativ al modernizării Republicii Moldova*. Cluj-Napoca: Universitatea Babeș Bolyai, Presa Universitară Clujeană, 2019.
3. MANDA, C., MANDA, C.C. *Dreptul colectivităților locale*. București: Universul juridic, 2008.
4. MANDA, C. *Manualul colectivităților locale din România*. București: C.H. Beck, 2018.
5. MUNTEANU, C.D. *Administrația publică teritorială*. București: Univers juridic, 2010.

**SERVICIILE DE INFORMAȚII ÎN REALIZAREA
SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII**

Lilia VASILIAN

CZU: 355.40

lilia.vasilian@gmail.com

This study is dedicated to the historiographical and theoretical-conceptual analysis of Intelligence services and national security in the current context of problems and perspectives, the role of Intelligence services in establishing and maintaining national security and specifying the degree of collaboration of state security bodies to maintain national security and regional in the current security context. The international community enhances and perpetuates actions and tasks of special missions, primarily information security services, requiring a high level of knowledge and ingenuity, specialized training and higher degree of collaboration.

Etapa modernă a dezvoltării sociale, bazată pe trecerea la o economie informațională, a predeterminat apariția de noi zone de producție, schimb, consum și acumulare de bogăție. Unul dintre aceste domenii este piața serviciilor de informații. Relațiile care apar pe această piață sunt un fenomen destul de nou, care nu a găsit încă o reflectare obiectivă și deplină în lucrările oamenilor de știință. În interpretările moderne, un serviciu de informații este reprezentat ca: o formă de realizare economică a informațiilor, manipularea produselor informaționale, acțiuni pentru satisfacerea nevoilor informaționale, un produs specific sub forma unei secvențe de proces legat fiind preponderent de securitatea națională a unui stat și poziționarea pe arena internațională.

Serviciile de informații sunt instituții ale statului de drept prin prisma atribuțiilor conferite și modalităților de exercitare a acestora.

Un interes din ce în ce mai mare pentru istoria serviciilor de informații ar putea fi o modalitate de a afla mai multe informații nu numai din trecut, dar și din dinamica care modelează viitorul serviciilor de informații. Serviciile de *intelligence* sunt o activitate în evoluție, iar experiența secolului XX trebuie privită ca o fază într-o transformare continuă a instituțiilor, metodelor și rolurilor sale. Cel puțin, șase procese fundamentale pot fi identificate ca fiind relevante pentru această reformulare a serviciilor de informații teoretizate în perspectivă lungă; hegemonia în scădere a informațiilor naționale, creșterea de noi câmpuri

de cunoaștere cu relevanță pentru serviciile de informații, diminuarea importanței relative a surselor și metodelor exclusive, creșterea de noi actori care produc și furnizează *intelligence*, pierderea unui monopol intelectual într-un mediu de cunoaștere competitiv și în sfârșit, o cerere tot mai mare de evaluări și verificări fiabile într-o lume fragmentată de informații. Societatea contemporană poate fi numită informațională, deoarece informația este bogăția principală, iar activitatea de bază este orientată spre colectarea, prelucrarea, păstrarea, transformarea și utilizarea informației. Fluxul continuu al schimbărilor, noile valuri de informații duc la stimularea unui nivel mai înalt de soluționare, ceea ce provoacă stres la luarea deciziilor. Revoluția industrială se constituie din energie și materii prime, iar cea postindustrială, din convergența informației, prelucrarea ei și a telecomunicațiilor.

Trecerea la societatea informațională este promovată de dezvoltarea serviciilor digitale, care facilitează accesarea, procesarea, stocarea și transmiterea datelor. Serviciile de informații îndeplinesc o muncă vitală, iar amenințările tot mai mari ale terorismului, atacurilor cibernetice și infracțiuni sofisticate ale rețelelor naționale și internaționale au făcut mai emergente eforturile acestora de a ne proteja securitatea națională.

Progresele tehnologice au și ele o muncă complexă, iar natura transnațională a amenințărilor de astăzi a făcut-o tot mai provocatoare.

Munca de *intelligence* pentru a combate aceste amenințări, în special supravegherea la scară largă, poate interfera și cu drepturile fundamentale, în special confidențialitatea și protecția datelor.

La începutul secolului XXI, procesul accelerat de integrare, interdependență și comunicare definit, prin cuvântul globalizare, se profila drept cea mai importantă provocare la adresa sistemelor naționale de securitate, cât și la adresa statelor în general. Este începutul unei ere a tehnologiilor înalte, o eră a informațiilor și a vitezei, într-o lume plină de schimbări în care obținerea oportună a informațiilor este esențială. „Informația reprezintă o condiție absolut necesară pentru progresul omenirii, iar noile dimensiuni ale mediului internațional impun o manipulare și o gestionare adecvată acesteia” [1, p.36]. În prezent, se remarcă nu doar o creștere cantitativă a schimbului informațional dintre servicii aparținând unor state diferite, ci și transformări de factură calitativă.

Statele despre care altădată s-ar fi considerat că este imposibil să încheie un parteneriat sunt astăzi angajate în relații de cooperare strânse

care au transgresat cu mult cadrul obișnuit de colaborare, specific secolului trecut. „În timp ce schimburile informaționale la nivel bilateral își consolidează poziția de principal mijloc de cooperare externă, cooperare multilaterală în paliere, precum instruirea, pregătirea de cadre, dar și derularea de operațiuni de teren se înscrie, de asemenea, într-un trend ascendent, câștigând din ce în ce mai mult teren” [2, p. 95].

Paradoxul prezentului este că, deși serviciile au la dispoziție cantități uriașe de informații, drumul către cunoaștere nu s-a scurtat.

Interacțiunile umane s-au mutat considerabil în spațiul virtual, creând noi modele și tipologii de relații sociale. Avatarul este mai real decât originalul, proiecția este mai vie decât realitatea.

Povestea înlocuiește adevărul, care devine facultativ și dependent ca forță de numărul de like-uri. Sursele deschise livrează date în format monumental, ele trebuie analizate după algoritmi matematici și statistici pentru a căpăta sens și valoare pentru decident. Terorismul s-a modificat până la limita definirii sale. Motivația politică a terorii nu mai este o condiție *sine qua non*, simplul atac violent asupra unei comunități este integrat acum în jurisdicția largă a serviciilor de informații.

Organizațiile stratificate ierarhic până ieri sunt înlocuite de luptători singuratici, cu ideologii proprii și convingeri aproximative, radicalizați în „ghetto-uri urbane, în zone de conflict, în închisori sau chiar acasă” [3]. Țintele greu de atins au fost abandonate în detrimentul celor soft. Cuțitul și camionul au devenit arme ale terorii mai devreme decât societățile și-ar fi închipuit. Confruntarea spionaj/contraspionaj va rămâne, în scurt timp, caz-școală pentru documentarea scriitorilor de ficțiune. Hibridul este astăzi confruntarea amestecului de violență, viclenie și dezinformare care nu mai ține cont de granițe, principii sau drept internațional. Sferele de influență se recompun dinamic, națiunile își caută identitatea și vibrațiile, băncile devin nonbănci, mașinile se conduc singure, roboții simulează emoții, iar casele devin inteligente.

Menționăm faptul că, odată cu creșterea dependenței de tehnologii și servicii informaționale, a sporit și riscul potențial de dezinformare și propagandă. Situația dată reprezintă multe caracteristici ale unei situații de urgență, nu provoacă daune materiale, dar slăbește coeziunea socială și erodează încrederea în instituțiile democratice.

Privind securitatea națională în interdependență cu cea regională și cea colectivă, serviciile de informații cooperează cu structuri de inform-

ații și de securitate din alte state. Schimbul de informații și expertiză, dar și dezvoltarea de operațiuni comune se derulează pentru prevenirea și combaterea riscurilor și amenințărilor manifestate transnațional și suprastatal: „terorism, spionaj, migrație ilegală, contrabandă, trafic de droguri, evaziune fiscală, spălare de bani, trafic ilegal de armament, amenințări cibernetice” [4, p. 30]. În acest sens, cooperarea externă ne permite să prevenim amenințările la adresa securității naționale, dar și să promovăm interesele de securitate ale Republicii Moldova prin garantarea respectării standardelor democratice în activitatea Serviciului de Informații și Securitate. Într-un atare context, complexitatea și imprevizibilitatea amenințărilor globale determină organele securității statului să își îndeplinească într-un mod cât mai eficient rolul de coordonator pentru asigurarea securității naționale, capabil fiind să acționeze eficient în zone preventiv-anticipative și să răspundă rapid la amenințări.

Referințe:

1. STĂNIȘOARĂ, M. Informațiile ca fundament al deciziei și acțiuni strategice. În: *Intelligence, număr special dedicat Conferinței: Societate, Democrație*, Intelligence. București, 2008. 48 p.
2. BARĂU, A.E. Cooperarea în intelligence. Mutații generate de noul context de securitate. În: *Revista Română de Studii de Intelligence*, 2011, nr. 6. pp. 95-109.
3. HELLVIG, E. *Directorul SRI iese la rampa: Cât de greu este să știi?*, 2020. [Accesat: 28.03.2020]. Disponibil: <https://evz.ro/directorul-sri-dezvaluie-munca-din-spatele-informatiilor-problemele-pe-care-le-au-serviciile-secrete.html>.
4. *5 ani de Intelligence în era informațională*, Serviciul Român de informații, România, 2011-2015, p. 30. [Accesat:05.04.2020]. Disponibil: https://www.sri.ro/assets/files/publicatii/5_ani_de_intelligence.pdf.

Recomandat

Tatiana BUSUNCIAN, dr., lector univ.

**PARTICIPAREA POLITICĂ – IMPACTUL ASUPRA
DEMOCRATIZĂRII SISTEMULUI POLITIC
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Maria VATAMAN

CZU: 323.21:324

marita.vataman@gmail.com

The participants, through their way of manifesting themselves in the political arena, contribute directly to the decision-making process in the state and hold the governors accountable by applying continuous requests to them. It is important to know the essence of political participation, its forms and ways of participation. Systemic continuity or discontinuity depends on the actions of the participants.

Participarea cetățenilor Republicii Moldova la procesul decizional înregistrează o rată din ce în ce mai scăzută. În cadrul ultimelor scrutine electorale, a fost înregistrată cea mai joasă rată de participare la vot, iar cei mai absenți sunt tinerii. În condițiile aflării în tranziție spre democrație, promovarea ideii de participare politică trebuie să fie o prioritate a statului prin crearea unui plan de acțiuni de determinare a cetățenilor să participe în viața politică, care să asigure principiul suveranității poporului în stat. Migrația în masă, nivelul scăzut de cultură politică, sărăcia, comportamentul politic neadecvat al elitelor politice au contribuit esențial la scăderea gradului de participare politică din Republica Moldova. După 30 de ani de independență, sistemul politic al Republicii Moldova încă nu întrunește toate principiile democrației.

Printre prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, se include dezvoltarea politică și socioeconomică a Republicii Moldova printr-o cooperare extinsă într-o gamă largă de domenii de interes comun, inclusiv buna guvernare și participarea activă a tuturor tinerilor la viața socială, prevederi care după 6 ani încă nu au fost respectate integral. Democrația este o formă de guvernare care se bazează pe prevederi instituționale ce asigură cetățenilor un rol direct în luarea deciziilor guvernamentale și este de neconceput fără de participarea cetățenilor. Diferite nuanțe de participare politică au câștigat proeminență în țările democratice, respectiv participarea politică este un element esențial care să asigure existența și continuitatea sistemului politic. Democrația a implicat și a încurajat un nivel înalt de implicare populară.

Este un sistem în care puterea reală revine oamenilor care o exercită prin participarea la crearea, întreținerea și supravegherea diferitelor structuri din cadrul sistemului. Modelul tradițional de „participare politică” a fost formulat de politologul american Sidney Verba: „*Participarea politică oferă cetățenilor într-o democrație o oportunitate de a comunica informații oficialilor guvernamentali cu privire la preocupările și preferințele lor și să facă presiuni asupra acestora pentru a răspunde*” [1] ceea ce sugerează că în unele sisteme democratice, cetățenii au dreptul să își exprime punctul de vedere asupra a orice ce se întâmplă în sfera publică sau să își prezinte interesele, în așa mod încât autoritățile publice să le cunoască și sa ia atitudine.

Într-o democrație reală, dar și în societatea în tranziție spre democrație, vocea cetățenilor ar trebui să fie deslușită și impunătoare, deslușită – pentru că politicienii să cunoască stringentele necesități și cerințe ale maselor, și impunătoare – pentru ca clasa guvernatoare să știe că este permanent sub atenția și controlul celor de jos. Astfel, participarea politică reprezintă acțiunile indivizilor sau a grupurilor de indivizi care, indirect sau direct, încearcă să influențeze eficient asupra procesului de elaborare, aprobare și implementare a deciziilor politice, fapt ce demonstrează implicarea cetățenilor în cadrul relațiilor de natură politico-potestatară. Nivelul general de participare într-o societate este determinat de măsura în care poporul în întregul său este activ în politică de numărul de oameni activi multiplicat cu quantumul acțiunilor lor [2].

În momentul în care unele țări realizează cu succes o tranziție spre democrație, altele se prăbușesc, iar mult mai multe intră și raman în categoria democrațiilor problematice. De la independență până în prezent, democrația din Republica Moldova a trecut printr-o serie de provocări, care definesc sistemul politic de astăzi.

Dinamica participării politice din Republica Moldova este ghidată de evenimentele politice care au avut loc în ultimii 30 de ani. Astăzi ne confruntăm cu un nivel de participare politică mai scăzut decât acum 3 decenii, iar cum vor evolua lucrurile depinde, în mare parte, de generația tânără. În prezent există mai multe forme de participare tradițională la viața politică, cum ar fi: activitatea de partid, sindicală, participarea electorală, informare politică prin lectura ziarelor, televiziunea, înscrierea pe listele electorale, susținerea financiară a unui partid, asistența la

reuniuni politice, exprimarea publică a unei opinii politice, participarea la diferite proteste legale, ca semnarea unor petiții, manifestări pașnice, greve. Acestea sunt acțiuni colective ce se evidențiază prin mobilizarea anumitor grupuri de indivizi pentru a rezolva o cauză comună [3].

În Republica Moldova sunt înregistrate 47 de partide politice, iar în baza rapoartelor financiare ale partidelor politice din Republica Moldova, publicate de către CEC în 2019, deducem că în Republica Moldova sunt 328 706 cetățeni care dețin carnet de membru de partid.

Analizând ultimele electorale din Republica Moldova, cetățenii sunt implicați în procesul electoral practic în fiecare an. Efectiv, cetățenii sunt permanent mobilizați și încurajați să participe în procesul electoral, atât în calitate de candidați, cât și în calitate de alegători. Cu toate acestea, la fiecare electorală se atestă o rată de scădere considerabilă a ratei de participare la vot. Astfel, în rândul ultimelor scrutine electorale parlamentare, se atestă o scădere constantă de circa 6% perlegeri.

O situație mai gravă o atestăm și în cadrul alegerilor locale generale (8%)[4]. Scadența mai mare în rândul alegerilor locale decât în rândul celor parlamentare poate fi justificată prin faptul că cetățenii de peste hotare nu participă în cadrul alegerilor locale.

Studiu de caz: a fost orientat spre analiza participării tinerilor din Republica Moldova în alegerile parlamentare 2019, după sistem mixt.

Cadrul normativ nu reglementează obligația partidelor de a include pe listele electorale un anumit număr de tineri. Unica reglementare este faptul că partidele care vor avea tineri, aleși în calitate de deputat, vor fi subvenționați cu 10 mii lei din bugetul de stat. Totuși acest criteriu este mai mult o sugestie și nu este relevant pentru toate partidele, mai ales pentru cele cu un buget considerabil. Deși actuala legislatură are înregistrat cel mai mare număr de tineri deputați, la nivel de procentaj, rata este una scăzută. Implicarea tinerilor în politică depinde mai puțin de partidele politice și mai mult de voința fiecărui tânăr. De altfel, tinerii din actuala legislatură sunt cei care s-au remarcat pe parcursul campaniilor electorale și activităților de partid sau chiar au fost membri activi ai societății civile.

Referințe:

1. VERBA, S., și colab. *Vocea și egalitatea. Voluntarismul civic în politica americană*. Londra: Harvard UP, 1995.

2. CAMENȘIC, E. *Formele participării politice ale maselor în Republica Moldova*. 2007, p.90
3. *Lista partidelor politice din Republica Moldova*. <http://www.asp.gov.md/ro/node/3664>, accesat la 13.04.2020
4. *Alegeri 2019: Prezența la vot*. https://www.privesc.eu/arhiva/88915/Alegeri-2019--Prezenta-la-vot?utm_source=partner&utm_medium=widget&utm_term=live_88915&utm_campaign=redirect, accesat la 13.04.2020

**SOFT POWER OF THE UNITED KINGDOM
OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND
IN THE XXIST CENTURY
(Lessons for Republic of Moldova)**

Igor ZAHAROV

CZU: 327.8(410)

igorzaharov1996@gmail.com

Acest articol este bazat pe cercetarea efectuată în procesul elaborării lucrării și analizează conceptul de „soft power” și evoluția acestuia în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în secolul al XXI-lea. Marea Britanie este țara care ocupă primele poziții în majoritatea sondajelor și lucrărilor efectuate de renumite institute de cercetare și are o experiență bogată în utilizarea resurselor soft în promovarea imaginii statului.

Nowadays, in the globalisation era, most countries, if not all, are rethinking their old strategies of being coercive to the new ways of persuasions – trying to build an attractive space. This is basically the definition of soft power, the ability to attract and co-opt, rather than coerce, which is in contrast with hard power. In other words, soft power involves shaping the preferences of others through appeal and attraction. Building the positive perception and attractiveness of the states or regional entities represent another global goal and competition among international actors nowadays. And the UK is becoming a truly independent international actor, once the Brexit process is finished. Thus, it is interesting to see what actions and measures the UK will undertake after more than 47 years of being a member of the European Union, to make the country even more attractive and to influence the decisions at the regional and global level.

In international politics we distinguish two types of power: hard power and soft power. In this regard, we must mention that hard power is defined as the exercise of coercive force by a state to achieve the proposed goals, and usually refers to military power and pressure.

The concept of soft power comes as an alternative to military force and economic pressure. This concept is a relatively new one that appeared in international usage in 1990 and was introduced by Harvard University professor Joseph Nye. Through the soft power strategy, J.

Nye refers to the ability of an actor to influence other states in order to achieve their own goals through collaboration in certain areas aimed at persuasion and forming the positive perception globally [1, p.23].

The topicality of studying the soft power strategy and mechanisms consist primarily in increasing the importance of public diplomacy in international relations and the decline in the importance of hard power strategy and the use of armed forces to achieve countries' goals or objectives. Today it is no longer necessary to promote an aggressive policy, by using armed forces in order to achieve different goals.

Elements such as public or cultural diplomacy, foreign investment, and financial assistance programs are gaining preferences in the politics of the most democratic countries.

Studying and analysing the UK's soft power is a very interesting, at the time being, because mainly of two reasons: The first reason is, of course, Brexit – and here Brexit should be seen as a process and not as an event. The UK has never joined the EU with much desire and was always like a stepbrother to the Union, with its own immigration rules, currency, foreign policy, international aid etc. In this regard, the soft power strategy has also shaped a bit differently from the EU one, during many years of membership [2, p.15-16]. Now, this strategy will start to be even much more different as the UK has finally left the EU in January 2020. The second reason is that the UK has always been a unique country, from soft power perspective: the only one democratic monarchy; a very rich cultural background; and one of the biggest former imperial colony in the world. These all led to the fact that the UK is very powerful country, but at the same time, in the last 10-12 years, the Kingdom is always placing in the first position when it comes to soft power and public diplomacy. The overall research of soft power strategy of the United Kingdom is rather at the beginning of its stage, having in mind that is a very narrow concept and authors analysed in the past, mostly the soft power of the European Union as per general, and not going to much in details about specific countries.

Thus, the continued research on this issue adds value to the study of the soft power strategy of the United Kingdom.

The main institutions responsible for directing the soft power of British foreign policy are undoubtedly government agencies such as the

Foreign and Commonwealth Office, the Department for International Development, the Department for Culture, Media and Sport [3, p.6-7].

However, these structures are not the only ones when it comes to the implementation of the soft power policy. A separate area on which the British government focuses is the direct promotion of English language by providing support to learners and teachers around the world, as well as through a large number of activities, one way or another related to the study of English. Great Britain actively uses the historical advantages associated with the prevalence and popularity of its national language in the world [4, p.53].

Moldova and the United Kingdom has a long history of bilateral relationship based on mutual friendship and good will of the both states.

The diplomatic relations between the two states were concluded on January 17, 1992 [5]. One of the largest diasporas of Moldovans is located in the UK, which makes our relations even more special.

The United Kingdom Government has offered direct assistance to Moldova within DFID programs, Good Governance Fund and Conflict, Stability and Security Fund. The UK's help for Moldovan civil society, especially mass-media sector is also a very consistent one – over three million pounds in the last six years. One of the best academic programme for Master degree – Chevening is also present in our country since 1993. Approximately 100 Moldovans pursued their Master's degree at of the finest universities in the world, including Oxford University, London School of Economics and King's College etc. The average tuition fee for one year-Master degree varies from 16 000 to 22 000 pounds. At the moment, the negotiation of the Political Partnership and Trade Agreement is taking place, which will transpose the provisions of the Moldova-EU Association Agreement.

These provisions will be applied bilaterally and will include both the political and the economic and free trade components, increasing the clarity of legal regulations and facilitating their implementation [6].

In these unusual circumstances that we are all living for the past four-five months, it is also important to state that the UK has not forgotten Moldova, and as a true partner gave a hand of help to those staying in the first line of fight against Covid-19 pandemic.

Even the national donation is not that big, with materials worth a bit more than 17 thousand pounds, the UK has given a lot more money for

the international-supranational bodies, such as World Health Organisation with over 300 million pounds contribution, making the UK the biggest contributor to the WHO for finding a vaccine for novel Coronavirus, as well as over 70 million pounds to GAVI, Vaccine Alliance, so to make sure that when the vaccine is found, it is available for all the countries in the world, including Republic of Moldova.

All the arguments from this article clearly demonstrate that the United Kingdom has a comprehensive and complex approach regarding its soft power strategy. The UK's soft power is not just a strategy that has to be implemented in a period of time but a government's vision on how to contribute to the constant development of the country and act as a force for good in the world.

References:

1. NYE, J. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books, 1990. 336 p.
2. BLONF, P., NOYES, J., SIN D. *Britain's Global Future: Harnessing the soft power capital of UK institutions*. London: Respublica, 2017. 40 p.
3. MARTENS, K. *Culture and Foreign Policy – a Comparative Study of Britain, France and Germany*. Germany: University of Bremen, 2005. 12 p.
4. PAMMENT, J. *British Public Diplomacy and Soft Power Diplomatic Influence and the Digital Revolution*. Lund University: Palgrave Macmillan, 2016. 243 p.
5. *Ambasada Marii Britanii la Chișinău menține și dezvoltă relațiile dintre Marea Britanie și Republica Moldova*. [accessed on 12.04.2020]. Available at: <https://www.gov.uk/world/organisations/british-embassy-chisinau.ro>
6. *Cum va influența Brexit-ul viața moldovenilor din Regat*. Explică Ambasadorul. [accessed on 12.04.2020]. Available at: <https://www.moldova.org/cum-va-influenta-brexit-ul-viata-moldovenilor-din-regat-explica-ambasadorul/>

*Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ.*

**DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A NATO
LA ETAPA CONTEMPORANĂ
(Repere pentru Republica Moldova)**

Maria ZLATOVCEA

CZU: 327:341.232.1 NATO

ma_zlatovcena@mail.ru

The article is about public diplomacy of NATO at the contemporary stage and the NATO's experience for implementing it in Republic of Moldova. There are described non – military programs and the role of public diplomacy in promoting the positive image of NATO. It consists of a deep analyse of the evolution of public diplomacy of NATO, its basic directions at the current stage and the role of NATO strategic communication.

În condițiile contemporane, formarea unei imagini pozitive internaționale constituie una dintre cele mai importante și actuale sarcini.

Intrarea lumii în epoca informațională, dezvoltarea tehnologiilor informaționale și a proceselor de globalizare au provocat o creștere a rolului informației în toate sferele, au pus pe ordinea de zi problemele dezvoltării și aplicării noilor instrumente de dezvoltare.

Actualmente, diplomația publică joacă un rol important și major în cadrul relațiilor internaționale. Utilizarea diplomației publice în scopuri de realizarea politicii externe și formării unei imagini pozitive pe arena mondială devine tot mai populară și mai eficientă metodă.

Astfel, diplomația publică reprezintă un set de măsuri destinate spre studierea și informarea publicului străin, dar și spre crearea unor relații de colaborare și prietenie. Totodată, în condițiile globalizării, importanța impactului formelor și metodelor nemilitare în politica externă este în continuă creștere. În calitatea unuia din instrumentele eficiente, folosite de NATO pentru realizarea strategiei sale, la etapa actuală este diplomația publică. Scopul principal al diplomației publice este de a forma o imagine pozitivă a Alianței în conștiința publică.

Diplomația publică este instrumentul pentru atingerea obiectivelor stabilite în sfera politicii externe, urmărite de Alianța Atlanticului de Nord. Rolul NATO în domeniul diplomației publice constă în completarea activităților de informare publică a fiecărei țări.

Scopul organizației este de a explica politicile și obiectivele sale, de a promova dialogul și înțelegere mutuală cu auditoriul, astfel încât să

contribuie la cunoașterea publică despre problemele securității pentru implicarea publicului la dezbaterile privind subiectul dat. Toate aceste acțiuni sunt realizate de către NATO prin intermediul răspândirii informațiilor și organizării diverselor programe. De asemenea, Alianța își propune să stimuleze un proces continuu de dezbateri și să formeze politici de dezvoltare privind probleme de securitate [1, p. 333].

Trebuie de remarcat că eforturile diplomației publice sunt orientate și în spațiul postsovietic. Scopul de bază fiind studierea situației politice din cadrul fiecărui stat din spațiul menționat, stabilirea canalelor strategice de comunicare bilaterale dintre NATO și fiecare stat, formarea unei imagini pozitive și atrăgătoare în fața diverselor grupuri sociale, ca într-un final să schimbe identitatea elitei în favoarea euroatlantismului. Posibilitățile diplomației publice de a rezolva conflictele prin metode nemilitare și de a forma sau a corecta imaginea internațională pe arena mondială au devenit indispensabile în promovarea politicii externe.

În acest context, un interes deosebit îl prezintă activitatea diplomației publice a NATO, care este una din puținele organizații internaționale, ce reușește să îmbine un spectru larg de obiective și misiuni al lumii contemporane. NATO atribuie diplomației publice programele sale de comunicare și informare și folosește diplomația publică pentru a forma o imagine mai bună a organizației [2, p. 13].

Evoluția diplomației publice a NATO a cunoscut o varietate de evenimente, ce influențau nemijlocit activitățile acesteia. Prima sarcină, care trebuia efectuată, era să depășească stereotipurile create în timpul războiului rece și să respingă suspjecțiile privind dorința SUA de a face din NATO „polițist global”. Odată cu procesele de modernizare, se transforma și diplomația publică a NATO.

Astfel, la etapa actuală, Alianța tinde spre utilizarea tehnologiilor informaționale, ce permit atragerea unui auditoriu relativ mai mare, decât în perioada războiului rece. De asemenea, evoluția diplomației publice reprezintă abilitatea Alianței de a se adapta diferitelor situații, fără aplicarea mijloacelor militare, ci prin intermediul unei comunicări eficiente și inovațiilor din domeniul tehnologiilor informaționale.

Trebuie de specificat că diplomația publică a Atlanticului de Nord reprezintă un produs a mai multor compromise dintre diverse culturi naționale strategice [3, p. 332].

La etapa contemporană, NATO utilizează pe larg toate tehnologiile diplomației publice în toate direcțiile. Direcțiile principale ale diplomației publice a Atlanticului de Nord constituie promovarea culturii și valorilor organizației, crearea imaginii pozitive a NATO, dezvoltarea proiectelor informaționale și a programelor nemilitare, prevenirea conflictelor prin intermediul comunicării strategice. În prezent, în structura organizațională a Atlanticului de Nord sunt create două unități speciale orientate spre diplomația publică: Comitetul Diplomației Publice (*The Committee on Public Diplomacy*) și Departamentul Diplomației Publice (*Public Diplomacy Division*) [4, p.23].

Comunicarea strategică reprezintă partea componentă a eforturilor Alianței în realizarea obiectivelor politice, sociale, de apărare și de securitate. În cadrul securității internaționale ea este folosită pentru obținerea credibilității, legitimității și susținerii publicului.

Conform cercetătorului turc R. Güler, „comunicarea strategică trebuie tratată ca un mecanism comun al disciplinelor – diplomația publică și managementul percepției, care au rolul principal în atingerea intereselor naționale” [5, 2]. Anume prin intermediul comunicării strategice, NATO încearcă să organizeze și să coordoneze eforturile diplomației publice în procesul informării, influenței și obținerii credibilității din partea publicului național și internațional.

Diplomația publică a NATO în Republica Moldova are ca scop informarea cetățenilor despre Atlanticul de Nord și despre beneficiile parteneriatului cu organizația respectivă prin intermediul cercurilor științifice, comunităților obștești și mass-media. Conferințele, seminarele, mese rotunde și școli de vară sunt organizate sub egida NATO pentru atragerea tineretului și pentru formarea unei imagini pozitive în cadrul Republicii Moldova. Diplomația publică a NATO se realizează prin intermediul următoarelor instituții: Oficiul de Legătură, Ambasade de Contact, CID NATO și Centrul de Informare.

Diplomația publică a NATO la etapa contemporană constituie una dintre cele mai discutate teme în cercurile științifice. Acest fapt se datorează transformării Atlanticului de Nord și apariției noilor amenințări în domeniul securității internaționale. Fiind o organizație inițial militară, dar care urmărește interesele politice pe arena mondială, creată în anul 1949 în scopul de a proteja Europa de influența sovietică, NATO

și-a creat involuntar imaginea nefavorabilă în rândul unor state, ceea ce o împiedica să atingă obiectivele sale politice.

Eforturile diplomației publice a NATO în acest sens vor fi vizibile doar peste o perioadă îndelungată de timp, la fel ca și evaluarea eficacității metodelor utilizate.

Referințe:

1. *NATO Handbook*. Brussels: Public Diplomacy Division NATO, 2006. 405 p.
2. PAGOVSKI, Z. *Public diplomacy of Multilateral organizations: the cases of NATO, EU and ASEAN*. Los Angeles: Fuguero Press, 2015. 49 p.
3. MAYER, S. *NATO's Post – Cold War Politics: The Changing Provision of Security*. New York: Palgrave MacMillan, 2014, p. 332. [Accesat 10.05.2020]. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=riJvBAAQ-BAJ&pg=PT119&lpg=PT119&dq=evolution+of+public+diplomacy+of+nato&source=bl&ots=vnewZzenCG&sig=ACfU3U3h79mCDDDvAQs0QoikKSKGEjnlKg&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiyopoeB76npAhXD14sKHTYHCgIQ6AEwEnoECAoQAQ#v=onepage&q&f=false>
4. АНТИУХОВА, Е. Основные направления публичной дипломатии НАТО в эпоху глобализации. В: *Учёные записки Орловского государственного университета*, № 3 (72), 2016, сс. 21-27. [Accesat 09.12.2019]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-publichnoy-diplomatii-nato-v-epohu-globalizatsii/viewer>
5. GÜLER, R. The Role and Place of Strategic Communication in Countering Terrorism. In: *Journal of Defense Sciences*, Savunma Bilimleri Dergisi, vol 11, issue 2. 31 p.

*Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ*

**THE EU'S ROLE IN THE FIGHT AGAINST
INTERNATIONAL TERRORISM
(Lessons for the Republic of Moldova)**

Olesea GRECU

CZU: 327.88

grecolesea975@gmail.com

Terrorism is a serious threat to the democracy of many states. Europe is the place in which principle of collective solution for international problems is the most pronounced. The European Union has a significant role in the fight against terrorism. Instead of a lot of efforts to prevent and to stop this phenomenon there are registered many dangers caused by this. States consider that one of the most important way to solve the problem of terrorism is a high coordination of all agencies involved in combating terrorism and concrete way of working.

The level of research of the problem of international terrorism was studied by B.M. Jenkins, who describes state sponsorship of terrorism [1]. E. Stepanova gives the political, legal and socio-economic aspects of combating terrorism [6]. G. Nesi studies the role of UN and other regional organizations in combating international terrorism [3].

From Russian authors we should mention E. Lyakhov, V. Emelyanov, D. Bazarkina, F. Bezkadi and I. Morozov, who contributed significantly to the development of research of combating international terrorism by analyzing the nature of international terrorism, interstate measures, conventions and treaties on combating international terrorism [8]. and analysis of legislation of different states in combating terrorism [9]. and appreciating the threat of international terrorism which is one of the most dangerous reality in the modern world [10].

Morozov in his paper "*Terrorism as a Kind of Armed Political Violence under the Conditions of Global Urbanization*" provides a description of terrorism as an urban phenomenon. He also researches the ways terrorism is developed [11].

Romanian researcher Gh. Văduva considers the vulnerability of the population to terrorism, the types and categories of terrorism [7].

C. Ejova provided a theoretical – methodological and historiographical analysis of the concept of terrorism [2].

Continuing with the evolution of terrorism the author underlines the waves of terrorism. In such a way, the first wave of terrorism happened between 1890s to 1940s and can be called the Golden Age of Terrorism, with the assassination of the First Elected President of independent Poland, Gabriel Narutowicz, Franz Ferdinand of Austria-Hungary and in the United States, President McKinley. The second wave of terrorism was less likely to appeal to killings. A very large number of young people dissatisfied with the existing political system created terrorist organizations, among which we can name the Red Army Faction in the West Germany and Italian Red Brigades and French Action Directe. During the third wave of terrorism, countries began to cooperate more in the fight against terrorism. The UN adopted anti-terrorism conventions. The freedom fighter was no longer a popular term in the UN [5]. Currently, the EU anti-terrorism legislation system is made up of two main components: legal acts to adjust criminal law norms and strengthening procedural guarantees of victims of terrorism, as well as legal acts countering terrorism financing. On 13 March 2020 the Council renewed the European Union terrorist list that sets out persons, groups and entities subject to restrictive measures with a view to combating terrorism. The author mentions Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 which according to him has an interdisciplinary nature, since it contains provisions of both criminal and criminal procedural standards [12].

After 2001 terrorism attack and the attacks in Madrid and London, the European Union became an active participant in the development of anti-terrorism programs and directives. It was the political shock that caused pressure on the leaders of European states. And since the threat was formulated as the transnational one, national governments quickly agreed of the need for coordinated European action.

In Germany was created a special organization such as GSG-9 within the federal border police in 1972. The General Center for the Protection from Terrorism which has the objective to bring together the efforts of over forty German federal and land institutions in order to stop and to prevent the activity of terrorist groups.

Another example of counter-terrorism activity is Italy which created the Central Office for General Investigations and Special Operations and tried to stop and to prevent activity of terrorist groups.

The European Union has a strong cooperation with NATO in the field of combating terrorism. In order to strengthen their cooperation in this direction they signed a joint declaration in Warsaw on 8 July 2016.

Moreover, in July 2018 the European Union and NATO signed a new joint declaration which established the ways which these two parts will achieve in order to combat this serious threat. Moreover this declaration is based on 4 areas: defense and security capacity building; CBRN weapons proliferation; maritime security and cybersecurity [4].

Regarding the first area, a significant contribution in the field of combating terrorism is the establishment of a dialogue on counter-terrorism issues in 2018 focusing on a strong cooperation in combating terrorism, collaboration in the Global Coalition to Defeat ISIS and development of scenario-based discussions. Regarding the second area, NATO and EU cooperation in fighting this threat is manifested through the NATO Joint CBRN Defense Centre of Excellence and the EU CBRN Centre of Excellence which work closely in training capabilities and threat analyses. Thirdly, the EU-NATO cooperation regarding the maritime security is very strong and both parts try to cooperate and to maintain a peaceful atmosphere. Cybersecurity is another area of cooperation on counter-terrorist efforts since terrorist groups continue to use internet and social media with the main objective to spread propaganda materials and to recruit persons. Based on example of many countries and taking into account the threat done by the phenomenon of terrorism, the Republic of Moldova also tries to develop and implement a complex of prevention and control of terrorism.

The Republic of Moldova is a transit country, that is, a door between the north and south of the countries of the Balkan region.

This specifically distinguishes it from other countries.

Therefore, first of all, author recommends for Moldova to organize informational interaction with countries that are engaged in an intensive fight against terrorism. Secondly, taking the latest technological innovations in the world as a basis, it is recommended that artificial intelligence be introduced to instantly recognize human faces when crossing the border. If possible, there should be reconciliation with biometric data, if any. Thirdly, to exchange experience with countries that are actively fighting against terrorism in the field of working in the Internet space with the aim of possibly creating terrorist cells in Moldova.

Terrorism is a serious threat that affect all countries.

The European Union has a high experience in the fight against international terrorism thus offering important lessons for the Republic of Moldova in domain of combating terrorism.

References:

1. BRIAN, M. *International Terrorism*. Santa Monica: The Rand Corporation, 1985. pp. 9-10.
2. EJOVA, C. *International terrorism: Course support*. Chisinau: CEP USM, 2017, pp. 277.
3. GIUSEPPE, N. *International Cooperation in Counter-Terrorism*. Ashgate: Hampshire, 2006, pp.12, 121.
4. LINDSTROM, G., TARDY T. *The EU and NATO. The essential partners*, *EU Institute for Security Studies*, 2019, pp. 63-71.
5. MÄNNIK, E. *Terrorism: Its Past, Present and Future Prospects*. ENDC PROCEEDINGS 12/2009. Estonian National Defence College, 2009, pp. 155-157.
6. STEPANOVA, E. *Anti-terrorism and Peace-building During and After Conflict*. Stockholm, June 2003, pp. 10-36.
7. VĂDUVA, Gh. *Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale, în condițiile statutului româniei de membru NATO*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp. 3-6.
8. ЛЯХОВ, Е. *Проблемы сотрудничества государств в борьбе с международным терроризмом*. Москва: Международные отношения, 1979. сс.33-34, 52-56, 121. 12.02.2020.
9. ЕМЕЛЬЯНОВ, В. П. *Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование*. СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. сс.17-19.
10. БАЗАРКИНА, Д.Ю. Роль коммуникационного обеспечения в анти-террористической деятельности Европейского Союза/Дисс. докт. 23.00.04 2017, сс. 18-19.
11. МОРОЗОВ, И. *Терроризм как вид вооруженного политического насилия в условиях глобальной урбанизации*, 2018, сс. 69-87.
12. ВОЙНИКОВ, В. Правовое регулирование борьбы с терроризмом в рамках ЕС, В: *Сравнительно-правовые исследования*, № 2 (147), февраль 2019, сс. 121-124.

Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ.

**SECURITY AND DEFENCE POLICY
OF EUROPEAN UNION**

(Lessons for Republic of Moldova)

Daniela RUSU

CZU: 327.57 + 355.45

russu.daniela5@gmail.com

The today developing world is highly concerned about ensuring security and ways states strive to maintain it at national, regional and international level. The relationships between countries began to develop in terms of connectivity, support, rising awareness, mutual protection and help. European Union Security and Defence Policy is incorporating the whole region and European borders become an important matter for security and defence development.

The study of security is developed into wider considerations and suffers conceptual transformations. A realist and neo-realist view over security study had A. Wolfers, B. Buzan, M. Merlingen [1], Balwin, D. Brooks and C. Smith [2], E. Rothschild [3], J. Nye, who analysed security as a field of study, presented the principles of security.

P. Tsygankovm [9], A. Sergunin [10] explained the terminology used in security analysis and underlines the models and approaches of international security, Romanian researchers L. Ghica and M. Zulean [5], S. Cebotari [7] defined the concept of security and made an emphasis on its interdependence with crisis, Gh. Căldare [6] analysed the aspects of national security of Republic of Moldova in the context of regional security situations, V. Gaiciuc [8] presented a detailed overview of security sector of the Republic of Moldova and its opportunity to improve national security system.

The author looks forward to point out that, on one side, a traditional, realist and neorealist vision towards security will always persist.

On the other side, democratic development of countries emphasise on the role of actors that are able to contribute to a collective management of security in the whole world, but, for this, there is the need to develop a strong cooperative international system and to accommodate such a development. A tightly globalized world would be able to ensure a better international security – a thing that is not seen in a short term perspective.

At the right beginning, the EU started its activity as an economic union that was driven by trade relations and facilitation of this kind of relation. In the end of 20th century, it had politically driven objectives and felt the need of international recognition as an organization that looks forward to establish a peaceful European environment and safe world. Under the following treaties it achieved the recognition of an international security actor: Treaty of Maastricht (1992), Treaty of Amsterdam (1997), European Council Cologne Meeting, The Lisbona European Council (2000), Göteborg European Council, European Defence Agency (2004), Lisbon Treaty (2009),

In the 21st century, the EU appears and develops itself as a security and defence actor that made valuable efforts in this sense. Moreover, it has renewed the structural base of functioning of security within the union, by establishment of organizational structures responsible for gathering information, advising other institutions, reacting, and building directions for the union security development.

The evolving EU Defence cooperation has the goal of leveraging EU tools to strengthen European security through new EU defence initiatives such as Permanent Structured Cooperation (PESCO) [4] and the European Defence Fund (EDF) The European Security Strategy (2003) followed by by the “Implementation Plan on Security and Defence,” (2016) a by developing a set of tangible actions for security and defence.

Currently in 2020, 16 CSDP missions are ongoing of which 6 are military, in nature. These actions have varied greatly in terms of mandate, strategic objectives and length, instruments used, the level of ambition, risk tolerance and costs, the breadth of participation of EU and non-EU countries and geographic focus.

Relations between EU and Republic of Moldova in terms of security have started since de negotiation for Association Agreement began. As such, the cooperation in security and defence policy was one of the topics for discussion. In order to asses the role of Moldova in the security vision of the EU, Republic of Moldova has a small contribution to the EU peace-keepind operations performed by the EU. Moreover, EUBAM, the European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine launched in November 2005 through which EU tends to

encourage lawful trade and travel and to guarantee the safety of its citizens by fighting criminality.

The author recommends the following actions in order to improve the security sector in the Republic of Moldova:

1. To rise the professional capacities of the Military Academy of Moldova by organization of some learning sessions with same profile institutions such as the Academy of Diplomacy, Academy of Public Administration of Republic of Moldova and with the Military Academy of Romania, in order to prepare security managers able to be engaged and have a deep understanding of multiaspectual responsibilities of their work.

2. Organization of a contest by the “Military Magazine” on security issues for university students that are interested in security and peace studies, which will serve for the development of security study in Moldova.

3. Elaboration of a project supported by the Government of Moldova and with contribution of the Ministry of Education that would introduce into the course of “Civic Education”, a series of lessons for security and defence sector, where pupils of 10th-12th grade will learn more about the Ministry of Home Affairs, National Army, National Army symbols, values and principles of the Ministry and Army and their role in ensuring a secure and safe living environment for Moldova.

The author believes that these considerations will further contribute to a new page in the history of development of security and defence in Republic of Moldova.

References:

1. MERLINGEN, M., OSTRAUSKAITE, R. *European Union Peacebuilding and Policing*. Routledge Advances In European Politics, 2006. 184 p.
2. BROOKS, D., SMITH, C. *Security Science: The Theory and Practice of Security*. Elsevier Inc., 2013. 255 p. ISBN 978-0-12-394436-8.
3. ROTHCHILD, E. What is Security? In: *Daedalus*, 1995, vol. 124, no. 3, pp. 53-98.
4. Permanent Structured Cooperation (PESCO)'s projects. Overview, 2019. <https://www.consilium.europa.eu/media/41333/pesco-projects-12-nov-2019.pdf> (accessed on 25.04.2020)
5. GHICA, L., ZULEAN, M. *Politica de Securitate Națională. Concepte, instituții, procese*. Iași: Polirom, 2007. 326 p.

6. CĂLDARE, Gh. Aspecte de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova în contextul agravării situației geopolitice din regiune. În: *Administrarea Publică. Revistă metodico-științifică trimestrială*, nr. 3(87) 2015. 159 p. ISSN 1813-8489, 159 p.
7. CEBOTARI, S., PLOP, S., RUSNAC, Gh. Identificări conceptual-teoretice ale relației Securitate internațională – Criză. În: *Moldoscopie*, 2019, nr.2, pp. 64-89.
8. GAICIUC, V. Securitatea Națională a Republicii Moldova – deziderat al societății moderne. În: *Revista de filosofie, sociologie și științe politice*, nr.3(169), Academia de Științe a Moldovei, 2015, pp. 58-65. ISSN 1857-2294.
9. СЕРГУНИН, А. Международная безопасность: новые подходы и концепции. В: *Полис. Политические исследования*, 2005, № 6, сс. 126-137.
10. ЦЫГАНКОВ, А. *Теория международных отношений*. Москва, 2003. 590 с.

Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ.

**ROLUL INOVAȚIILOR TEHNOLOGICE ÎN DEZVOLTAREA
SERVICIILOR DIN CADRUL CASEI NAȚIONALE DE
ASIGURĂRI SOCIALE**

Aliona MÎRZA

CZU: 369:004

alionamirza7@gmail.com

In the social protection system of any society, social insurance occupies a major place, which allows to ensure the compensation of the main types of loss of work capacity as a result of insured risks, possible to be achieved through public services. In these conditions, the development of applications and services based on information technologies acquires an increased importance due to the possibilities and advantages they offer in the development of quality public services.

În Republica Moldova, Casa Națională de Asigurări Sociale este una din principalele instituții de stat din domeniul protecției sociale, care asigură realizarea dreptului constituțional al cetățenilor Republicii Moldova la asigurarea socială. Misiunea Casei Naționale de Asigurări Sociale constă în realizarea politicilor sociale ale statului fiind orientată spre garantarea drepturilor sociale ale cetățenilor prin administrarea sistemului public de asigurări sociale și gestionarea bugetului asigurărilor sociale de stat. Având ca premise esențiale asigurarea durabilității financiare a sistemului public de asigurări sociale și prestarea serviciilor publice calitative și operative în domeniu activitatea sa este axată pe realizarea unui șir de obiective orientate spre dezvoltarea și implicarea eficientă a instituției în promovarea și implementarea politicii statului în domeniul asigurărilor sociale, în condiții de transparență, răspundere, economicitate, eficiență.

Volumul și complexitatea activităților desfășurate în cadrul instituției este deosebit de mare și determinat de importanța strategică și locul autorității în sistemul de administrare publică.

Astfel, prin intermediul sistemului public de asigurări sociale și activității Casei Naționale de Asigurări Sociale statul garantează cetățenilor prin prestații de asigurări sociale dreptul de asigurare socială în cazul survenirii riscurilor cauzate de: limită de vârstă, dizabilitate, incapacitate temporară de muncă, șomaj, maternitate, pierderea întreținătorului etc.

Salutabilă în acest sens devine focalizarea atenției instituției, astfel încât să fie îmbunătățite activitățile și canalele prin care sunt prestate serviciile. Din momentul creării și până în prezent, funcțiile Casei Naționale de Asigurări Sociale au evoluat și s-au complicat considerabil în urma modificărilor legislative îndreptate spre reformarea sistemului de asigurări sociale, în scopul corespunderii acestuia condițiilor economiei de piață și întru ridicarea nivelului de viață al populației. Ca urmare, toate procesele de activitate din cadrul instituției au fost supuse modificărilor, caracterizate de simplificarea proceselor business și automatizarea funcțiilor prin implementarea noilor tehnologii informaționale.

Pentru realizarea misiunii sale în domeniul asigurărilor sociale, Casa Națională de Asigurări Sociale urmărește realizarea funcțiilor de bază: realizarea, monitorizarea și raportarea politicilor de stat în domeniile încredințate; prestarea serviciilor publice în domeniul asigurărilor sociale; organizarea sistemelor de planificare, executare, evidență contabilă și raportare a mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat; elaborarea și înaintarea propunerilor privind politica de stat în domeniul asigurărilor sociale, precum și de perfecționare a legislației; reglementarea normativă a modului de administrare a sistemului public de asigurări sociale [1]. În vederea îndeplinirii misiunii, sarcinilor și responsabilităților asumate, domeniile prioritare de activitate includ: gestionarea bugetului asigurărilor sociale de stat; evidența plătitorilor și a contribuțiilor de asigurări sociale la bugetul asigurărilor sociale de stat; stabilirea, plata și evidența prestațiilor sociale.

Unul din obiectivele strategice cu un rol important în realizarea misiunii instituției îl constituie perfecționarea proceselor interne și serviciilor publice prestate prin aplicarea tehnologiilor informaționale.

Dezvoltarea de aplicații și servicii bazate pe tehnologiile informaționale moderne se impune de realizarea obiectivelor sale la un nivel înalt, precum și identificarea celor mai eficiente căi de soluționare a problemelor cu care se confruntă Casa Națională de Asigurări, urmare a realizării politicii statului în domeniul asigurărilor sociale. Utilizarea tehnologiilor informaționale permite desfășurarea atât calitativă cât și operativă a proceselor de lucru din cadrul instituției. Tehnologiile informaționale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale reprezintă factorul motric al sistemului asigurărilor sociale în Republica Moldova,

care prin utilizarea deciziilor informațional-tehnologice moderne asigură susținerea complexă și integrată a activității subdiviziunilor CNAS, interacțiunea eficientă cu structurile de stat și clienții, inclusiv transparența activității instituției pentru societate [2].

Cu atât mai mult că CNAS, în permanență, își perfecționează activitatea în concordanță cu practica optimală internațională în domeniul asigurărilor sociale. Eficiența activității sale este determinată de un management financiar transparent și perfecționat, de procese business îmbunătățite calitativ și obținerea acordării unor servicii mai bune clienților, precum și creșterea nivelului de cultură a deservirii de către colaboratori calificați și creativi, prin aceasta ridicând nivelul de încredere al clienților în sistemul de asigurări sociale și, astfel formându-și o imagine bună, factorul inovativ tehnologic contribuind la amplificarea rezultatelor, eficientizarea procesului de activitate [3].

În concluzie, subliniem faptul că de la crearea sa CNAS a înregistrat progrese vizibile în ceea ce privește îmbunătățirea și eficientizarea serviciilor publice prestate, încercând să fie în pas cu inovațiile și utilizând tot mai mult inovațiile tehnologice în activitatea sa.

Implementarea noilor tehnologii informaționale a permis optimizarea activității instituției ca urmare a perfecționării proceselor business, acumulării operative a datelor în direcțiile de bază ale activității, schimbului eficient de informații cu partenerii externi și, în consecință, ca efect a fost asigurată deservirea mai calitativă și operativă a clienților CNAS. Devine cert faptul că odată cu apariția inovațiilor tehnologice, acestea devin un instrument eficient de realizare a obiectivelor instituției cu un impact major, determinat de rolul său facilitator.

Referințe:

1. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Casei Naționale de Asigurări Sociale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.230/2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104-105 din 17.04.2020.
2. Strategia de dezvoltare și suport a tehnologiilor informaționale a Casei Naționale de Asigurări Sociale pentru anii 2017-2020, aprobată prin Decizia Consiliului de Administrație al CNAS nr.2/6 din 19.06.2017.
3. Concepția Casei Naționale de Asigurări Sociale privind deservirea clientelei, modificată prin Ordinul președintelui CNAS nr.221-A din 16.09.2015.

CUPRINS

DREPT

<i>Elena BAJUREA</i> Contractul internațional de transport rutier de mărfuri	3
<i>Cristina BALAUR</i> Procedura aplicării măsurilor civile de protecție în cazul violenței în familie	7
<i>Dan BARBACARU</i> Repararea daunei morale în procesul penal	11
<i>Andrei BAZATIN</i> Particularitățile procedurii contenciosului administrativ în lumina noului Cod administrativ	15
<i>Elena BÎTCA</i> Salariatul – subiect al raporturilor juridice de muncă	19
<i>Gicu BLOȘENCO</i> Termenele de decădere în sistemul drepului civil	22
<i>Dragoș BUTUCEA</i> Omorul cu premeditare: examen teoretic și practic	25
<i>Mihaela CĂPĂȚÎNĂ</i> Probleme de drept privind gestionarea fondului forestier, prin prisma legislației europene și a Republicii Moldova	29
<i>Ana CERETEU</i> Protecția internațională a drepturilor copilului	33
<i>Vasile CIBOTARU</i> Falsificarea probelor: examen teoretic și practic	37
<i>Victoria CIOCLEA</i> Metodologia criminalistică	41
<i>Victor COJOCARI</i> Procedura insolvenței persoanelor fizice	44
<i>Sergiu COLESNIC</i> Repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești	48
<i>Elena CROITORU</i> Regimul juridic al aerului atmosferic	52

<i>Maria CUCIUC</i>	
Reglementarea juridică a trecerii peste frontiera vamală a obiectelor de bijuterie	56
<i>Vera CURCUBET</i>	
Pornografia infantilă: controverse, soluții, perspective	60
<i>Carmen DICHII</i>	
Infrațiunea de pruncucidere: controverse, soluții, perspective	64
<i>Simion DOLOȘCAN</i>	
Procedura succesorală cu element de extraneitate	68
<i>Larisa GORBEI</i>	
Nulitatea actului juridic în procesul penal	72
<i>Valentina GRĂJDIERU</i>	
Probațiunea sentințială în comunitate (probațiunea comunitară): aspecte de drept penal	76
<i>Ирина ЯКОВЛЕВА</i>	
Допустимость доказательств в уголовном судопроизводстве	80
<i>Alexandru IORDACHE</i>	
Infrațiunea de huliganism: examen teoretic și practic	85
<i>Iurie IURCU</i>	
Infrațiunea de viol: examen teoretic și practic	89
<i>Victor KALUGHIN</i>	
Îmbogățirea ilicită: aspecte teoretice și practice	93
<i>Alina LAVRIC</i>	
Răspunderea civilă pentru prelucrarea neconformă Legii a datelor cu caracter personal	97
<i>Lina VLĂDICEANU-STARȘII</i>	
Reglementarea juridică a impunerii veniturilor persoanelor ce desfășoară activitate de antreprenoriat	100
<i>Eugenia LISTRU</i>	
Garanțiile drepturilor persoanelor private de libertate	104
<i>Denislam MAȘAEV</i>	
Reglementarea juridică a trecerii peste frontiera vamală a statului a trimeritelor poștale internaționale cu transportul auto	109
<i>Diana MAZNIUC</i>	
Analiza instituției exproprierii pentru cauză de utilitate publică	113
<i>Ion MIDONI</i>	
Insolvabilitatea fictivă: aspecte teoretice și practice	117

<i>Diana NETIDU</i>	
Serviciul fiscal de stat – organ de administrare fiscală	121
<i>Mihaela PAIERELE</i>	
Procedura încuviințării adopției	124
<i>Dumitrița PREPELIȚA-BREGUȚA</i>	
Revizuirea hotărârilor judecătorești în procesul civil	128
<i>Nicolae SÎMZÎNICI</i>	
Modificarea învinuirii la faza de urmărire penală	132
<i>Екатерина СМЫЧЕК</i>	
Процессуальные гарантии защиты прав и законных интересов участников процесса в приказном и особом производстве	136
<i>Adriana SPATARU</i>	
Asigurarea acțiunii civile	139
<i>Silvia SPÎNU</i>	
Taxa vamală – instrument al politicii fiscal-comerciale	143
<i>Lilian STACI</i>	
Lobismul în activitatea legislativă	146
<i>Mirela TIGHINEANU</i>	
Criminalitatea „Gulerelor albe”	150
<i>Mariana ȚURCAN</i>	
Nomenclatura combinată a mărfurilor	154
<i>Andrei UNGUREANU</i>	
Garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate	158
<i>Denis URSU</i>	
Limitele judecării cauzei după conținutul învinuirii formulate în rechizitoriu	163
<i>Daniela ZNAGOVAN</i>	
Funcția acuzării în procesul penal	167
<i>Olga COMAROVA</i>	
Determinarea sau înlesnirea sinuciderii (Studiu de drept penal)	172
<i>Дарья ГОРОШИИДСКАЯ</i>	
Ответственность за торговлю людьми	176
<i>Dimitrie MEREACRE</i>	
Introducerea termenului de malpraxis în legislația penală a Republicii Moldova	180
<i>Irina CEBAN</i>	
Traficul de copii: aspecte teoretice și practice	184

<i>Gicu ARION</i>	
Răspunderea penală pentru violența în familie	188
<i>Daniel PȘENIȚA</i>	
Particularități procesuale și tactice de cercetare a spălării banilor	192
<i>Mihaela MOCANU</i>	
Dreptul la propria imagine – drept al personalității	196
<i>Daniel ȚURCAN</i>	
Împuternicirile instanței de apel în procedura civilă	200
<i>Alexandru PENCOVSCHI</i>	
Omorul la comandă: examen teoretic și practic	204
<i>Igor CĂLIN</i>	
Felurile dispozițiilor primei instanțe și natura lor juridică	208
<i>Valeria CALINEAC</i>	
Reținerea infractorului – circumstanță care înlătură caracterul penal al faptei	212
<i>Dorel COJOCARI</i>	
Răspunderea penală pentru infracțiunea de finanțare a terorismului	216
<i>Ion RUSU</i>	
Apariția și evoluția instituției excepției de neconstituționalitate	220
<i>Laura NEGRU</i>	
Politica penală: de la teorie la practica protecției drepturilor omului	223
<i>Mariana POIATĂ</i>	
Revizuirea procesului penal în temeiul hotărârii Curții Constituționale	227
<i>Mihai TRIBOI</i>	
Analiza obligației de competență și diligență a administratorului persoanei juridice	231
<i>Evelina NARTEA</i>	
Intenția liberală în actele juridice <i>inter vivos</i> și <i>mortis causa</i>	235
<i>Daniela BOTNARI</i>	
Atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale (Aspecte teoretice și practice)	239

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

<i>Vladislav BALABAN</i> Modernizarea serviciilor publice la nivelul APL prin reinginerie și digitalizare	243
<i>Margareta BELTEI</i> The phenomenon of multiculturalism in the European Union at the present stage (Lessons for the Republic of Moldova)	247
<i>Elena BERCU</i> Rolul Cancelariei de Stat în procesul de monitorizare a controlului de stat asupra activității de întreprinzător	251
<i>Alexandru CEMACENCO</i> Dezvoltarea Constituției în spațiul teritorial al Republicii Moldova	255
<i>Diana CHIVERI</i> Tehnologii de creare a imaginii și PR în campania electorală privind alegerile locale din 20 octombrie 2019 (Cazul mun. Chișinău)	259
<i>Vanesa COZONAC</i> Impactul crizei siriene asupra securității europene	263
<i>Diana DEMENTIEV</i> Rolul strategiilor actorilor internaționali în modelarea proceselor de negociere (Practici pentru Republica Moldova)	267
<i>Irina ERȘOV</i> Reglementarea proceselor migraționale în Republica Moldova (Realități și perspective)	271
<i>Anastasia EȘANU</i> Public diplomacy of the European Union and its reflection in the Republic of Moldova	275
<i>Nina FRUNZA</i> Aplicabilitatea principiului transparenței în cadrul autorităților publice centrale din Republica Moldova	280
<i>Gestina PARA</i> Războiul hibrid – o amenințare la adresa securității naționale	284

<i>Arina LIULCA</i>	
National security of the Republic of Moldova in the context of regional and global challenges	288
<i>Constantin MARANDICI</i>	
Rolul administrației publice locale în dezvoltarea businessului mic și mijlociu	292
<i>Anatolie MORARI</i>	
Rolul ONU în respectarea drepturilor omului în conflictele armate din sec. XXI	296
<i>Nadejda MUNTEANU</i>	
Impactul administrației publice locale asupra valorificării dreptului de proprietate publică	300
<i>Aurelia MUTU</i>	
Delimitări conceptuale privind serviciile locative ca parte componentă a serviciilor publice locale	305
<i>Eugenia ROȘCA</i>	
Eficiențizarea serviciului public de salubritate din municipiul Chișinău	309
<i>Natalia ROTARI</i>	
Terorismul internațional ca amenințare la adresa securității naționale a statului (Repere pentru Republica Moldova)	313
<i>Татьяна СЕМЕНЮК</i>	
Роль института посредничества в урегулировании международных конфликтов на современном этапе (Уроки для Республики Молдова)	317
<i>Renata SOLOMON</i>	
Rolul diplomației publice în promovarea imaginii Belgiei, Chinei și a Republicii Moldova	321
<i>Mariana TATAR</i>	
Impactul politicilor de mediu și dezvoltare durabilă pentru Republica Moldova	326
<i>Sanda TIMUȘ</i>	
Prevenirea și contracararea terorismului contemporan ca imperativ al consolidării sistemului de securitate internațională	330
<i>Irina TIZU</i>	
Realizarea puterii publice locale prin intermediul autorităților deliberative ale administrației publice locale	334

<i>Lilia VASILIAN</i>	
Serviciile de informații în realizarea securității naționale în epoca globalizării	338
<i>Maria VATAMAN</i>	
Participarea politică – impactul asupra democratizării sistemului politic din Republica Moldova	342
<i>Igor ZAHAROV</i>	
Soft power of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in the XXI st century (Lessons for Republic of Moldova)	346
<i>Maria ZLATOVCEANA</i>	
Diplomația publică a NATO la etapa contemporană (Repere pentru Republica Moldova)	350
<i>Olesea GRECU</i>	
The EU's role in the fight against international terrorism: (Lessons for Republic of Moldova)	354
<i>Daniela RUSU</i>	
Security and defence policy of European Union (Lessons for Republic of Moldova)	358
<i>Aliona MÎRZA</i>	
Rolul inovațiilor tehnologice în dezvoltarea serviciilor din cadrul Casei Naționale de Asigurări Sociale	362

Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova

Științe juridice

Științe sociale

Universitatea de Stat din Moldova. Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova / Universitatea de Stat din Moldova ; colegiul de redacție: Florentin Paladi (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2020 – . – ISBN 978-9975-152-37-2.

Științe juridice. Științe sociale. – 2020. – 373 p. : fig., tab. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 30 ex. – ISSN 1857-3665. – ISBN 978-9975-152-40-2.

[34+32]:378.4(478-25)(082)=135.1=111=161.1

U 56

Bun de tipar 15.09.2020. Formatul 60x84 ¹/₁₆.

Coli de tipar 23. Coli editoriale 24.

Comanda 237. Tirajul 30 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009